

1158
quar. flein.

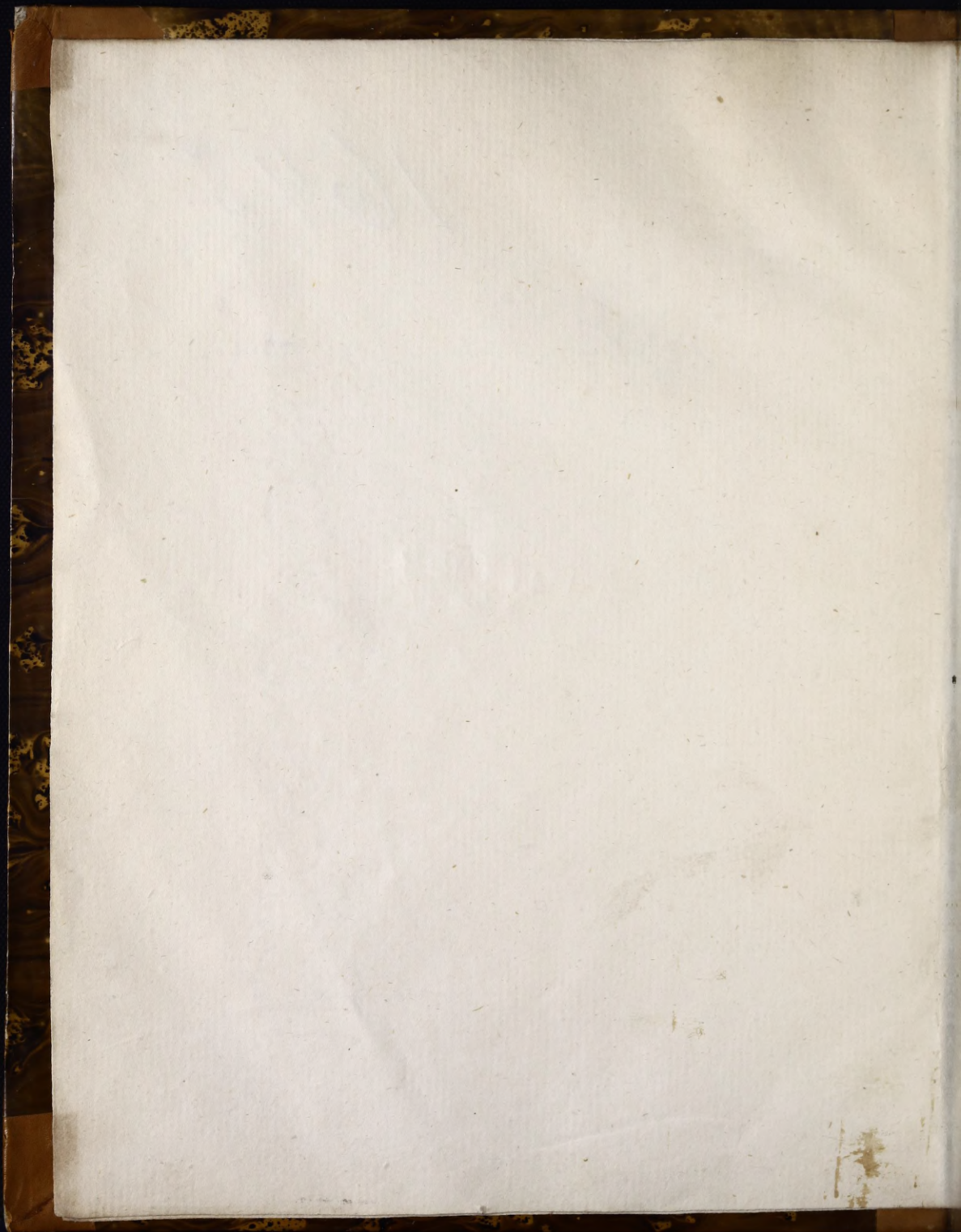
B.M.K.I.

1645.

1. p'eld.

Teljs

1645

1753.
quart. Continetur.

- 1.). Kálnoki Sámuel, Magyar Króni.,
Kának veleje, és Summája.
- 2.). Bethő Gergely, Rövid Magyar
Krónika. Kaspán 1753.

1338
Sub Kálnoki
Groff

AZ
MAGYAR
KRONIKANAK
VELEIE,

és
1358
SUMMAIA

Mellyet elsôben meg irt, s-ki bocsátott

HORVÁT, THÓT, és DALMATIA
ORSZÁGOK

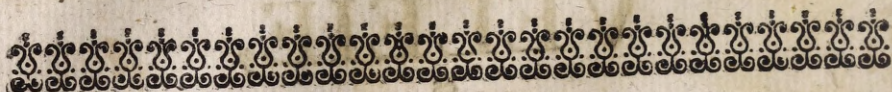
Vitéz Bannya Groff ZRINI MIKLÓS
Pethő Gergely, neve alatt Bécsben
Ezer, hat száz hatvan Esztendőben.
Mostan pedig azon Historiát continuálván
Ujjonnan ki nyomtattatta, és szüntelen történt dol-
gokkal szaporította

FELSÉGES Császár, s, KORONÁS
KIRÁLYUNK

Edélyi Udvari Cancelláriussa, Tanácsa, és Nemes
három székelv székeknek sepsinek, kézdinek és, Orbainak
Fő király Birája, az Magyar Nemzetnek
tanuságára.

Kálnoki

Bécsben fiscoics Arvájánál 1702. esztendőben.

Sicut Gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo: ita vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini DEI Vestri. *Deut. C. 8.*

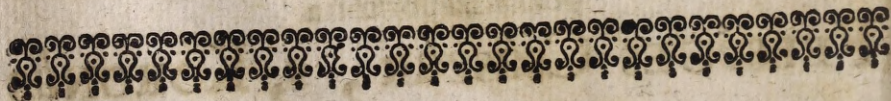
Non fuit qui insultaret Populo isti, nisi quando cessit à cultu Domini Dei sui. *Judith C. 5.*

Dilectio Proximi malum non operatur. *Ad Rom. Cap. 13.*

Quod si invicem mordetis, & comedetis videte, ne ab invicem contumamini. *Paul. ad Gal. C. 5.*

Varius eventus est Belli, & nunc hunc, & nunc illum consummit gladius. *2. Reg. C. 2.*

Non est potestas nisi à Deo! qui resistit potestati, Deo resistit. *Ad Rom. C. 13. & V. 1. 2do*

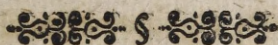
Nec Timeo

Nec Timeo

IV. Brag. Sum. h. 170.

Czimeredben levő vadak piros vérről
Ekepek, s. vitéz lab. Kemény nyíl lövéssel.
Az Griff. és Pellicán Kegyelmes Váradhoz
Jedzik hűségedet, és Magyar Hazádhoz
Bánfi, Botlen, Beldi, Lázár s. Petki Nemmel
Kálnoki és Nével te díszkedhetel.

Ajánló Levél

Az dicsősfészes vitézi hirrel, s, nével sok százalukok álatl, Világ csudájára tündöklött Magyar Nemzetnek Fő oszlopilhoz; Herczegi, Groff, él Nagyságos Főveb, Nemessi, és közép rendű, s, Vitézlő rendeihez, kiknek ez életben mindennémű áldást, és az után Mennyeiben boldogulást kívánok.

Alaki az hatalmas Isten parancsolattyának igyekezik eleget tenni, és az Evangelium szerént hivatallyát követni, nem szabad annak Istenül adott Talentumát el titkolni, földben áfni, és el temetni, Ugyanis á szent Irásként, nem azért gyuitatik meg az hegyek tetejére föl tetetett egő lámpás, hogy az Veka alá burittaslék, és el reiteflék, hanem, hogy mindeneknek Világoskodgék azért, hogy a' főtétsegeben lévő uton járók főt, az háborgo Tengereken evezökis a' világosság után czélozván bátorságossáiban járhaflanak, és az Hajók kívánt csendes portuffokra juthaflanak.

Hasonlithatom énis, az Histonák tudásával, s, ismerettségével föl ékesitetet elméket, az világoskodo, s, hegyek tetején

jén lévő lámpásokhoz, az kik az el mult üdőknek, s, állapotoknak tudatlanfágától meg sötétedet elméket az Historiak tudásának közlése, s, meg tanullása által meg világosíttják, mellyel az el mult jó cselekedetek példáinak követésére, s, ugy ellenben a vétkeknek el kerülésére, stávoztatására okosfokká, s, tudósokká téréthetvén, lelkeknek üdvösségét el nyerheffék, Világi életüket, Isténnek, dicsősségére, s, magokelőmenetekre fordíthassák, Felsőeskirályoknak szolgálatyában hiven, Hazájoknak közönséges, és különös hasznára dicséretessen folytathassák, as végezheffék.

Ugyanis a Bölcsék mondása szerént az Historia nem egyéb, hanem: az el mult időknek bizonylaga, az Igasságnak világossága, az emberi életnek mestere,

Meg Vallom hogy sokféle okoktul indittattam ez munkának el kezdésére, mint hogy az Philosophusok Axiomaja szerént: *Multæ causæ partiales concurrunt ad unum, eundemqvé effectum producendum*, Ugy énis előben látván hogy az egész Magyar Nemzetünkben egy Magyar Historia sincsen, kiből az Deáktalan férfiak, s, az Afz szony állatok, és leányok tanulhatnának, más Nemzetek pedig magok nyelveken írták többire historiájokat.

Második oka, hogy ez az ki bocsátando Pethó Gergely Historiájának neveztetett munka, mellys maid tellyességgel, s, annira el fogyot vala, hogy maid nemis láttatott amaz dicsősséges vitézséggel örök emlékezetre ki terjedet nagy hírű Zrinyi Miklósnak! kinek udvarában laktam! tulaidon csinálmannya, az melly igen fontosan, és Summással magában foglallya az Magyar Nemzetnek scythiából valo ki jövetelét, és, az után valo diadalmas Országglását, s győzedelmes hadakozását, kikkel az idegeny Nemzetek Historiai inkább bővelkednek, hogy sem az mieink; mert ha elsőben
Thu-

Thuróczy, s utánna amaz királyoknak dicsőiséges tüköre Corvinus Mátyas királynak nevezetes Historicusla Bonfinius Antal utolsó Lajos királyig, és az ő fíralmas veszedelmétől fogva Istvánffi Miklós, és Révai Péter az Magyar historiákat írásban nem tették volna, vakok, fűketek, és némák volnánk; olyan ritka példájú, s, az Magyar Nemzettől világ csudájára ki terjedet Vitéz probaknak olvasására, hallására, és ki beszéllésére, De óh nagy hálá adatlansággal vádoltathato Nemes Magyar Országának okos bõcsei, az kik már Isten itiletiből az más életre által költöztetek, miért mulatátok és, halgátrátok el Nemzetségeteknek dicséreteffen viselt dolgait maradékitoknak tanuságára, s, emlékezetire írásban foglalni; Fedédt érdemlennék az élőkis, az kiket Isten ő Felsége arra alkalmasosokká tett volna, hogy ne halgatnának, s, ne röstellennék az Historia iársban foglalni magokat; Mert ha az fellyeb emlétet, Magyarok, és Horvátok dicsőfféges Marsa fok országos gondgyai közt, s, Hazánk Véghelyeinek oltalmára vigyáztában, s, ör állásában, az Pogány ellenfegnek szomszédtságában, s, csak nem mindennapi csatázások kősztis, találá időt arra, hogy idegen Historicusokbolis ki szedegessé, az nevezetes, és emlékezetre métlő dolgokat; miért halgattyák, s, mulattyák el azok, á kiknek maid semmi egyéb dolgok az haszontalan idő töltésnél; Iátékoknál, és vendégeskedéseknél; azok : igazán mondhatni: hogy, el reitik az Istentől adatott Talentumokat, és miként adnak számot amaz mennyei Gazdának, á ki számot veszen a Girák usorájáról.

Harmadik ok indított föl engemet ennek az Historiának írására, az Magyar nemzetnek scithiából való ki jövetelének csudálatos rendi, és módgyais mellyet maid hasonlíthatni az Izraél Fiainak Egyiptusbol való ki jövételeknek csudálatos példaojkoz, kiknek az Isteni Fõlség egy tűzes oszlopot adott

vala kalauznak, Ugy á scythiai Magyarokis, az ő hideg, és fovány országokból ki bontakozván, midőn á Tanais víznek dagályából lett nagy Moeotis Tónak szélyes, és mély vizén átal akarának ióni minden hajók nélkül, s, lovak hátán történék, hogy vadászat közben egy szép szarvas találkozik, az mely á Moeotis Tónak ugrék, és minden uszás nélkül mendegelvén Dél felé; Ennek nyomán el indula, s, követvén á Milliot nyolczvan ezer számmal folyúl hallado fokasság által takarodik az kívánt, partranem levén már nehésségek uttyoknak, el követésére, és czélyoknak elérésére, úgy mint az Chanán Földéhez, hasonló Daciának (mellyet akkor á Gotthufok birnak vala) el nyérésére, s, birására sótt az Pogánságnak főtetségéből valo meg világosittatásokra, és az boldog életnek el nyérésére.

Negyedik oka az munkámnak hogy példát adgyak mindeneknek, és kedvet csinállyak az historiák írására, és az drága, s meg bocsúlhetetlen időnek meg nyérésére mert az Magyar Historiákbólis, úgy mint minden Nemzetekből édes Istenünknek Tiszteletit, Felebarátunknak szeretetit, Felséges királyunkhoz valo hűséget, Tiszteinknek bocsüllését, Alattunk valoinkhoz Irgalmaasság tételt, és minden iofzágos cselekedetet meg tanulhatunk.

Meg köll vallanom, ez maídan feledékenységre iutando historiát Méltóságos vitéz Horvát Országi Bán Zrinyi Miklós néhai nagy Uramnak örökös emlékezetire, mint egy Phænix madárnak hamvaiból meg eleveníteni szivből kívántam, azt hozván magával régi köteleffégemis. Lehetett volna ugyan nemély helyyeken szaporittanom, kívált az Erdélyi dolgoknak folyása eránt, de nem akartam semmi részeiben vagy változtatni, vagy háboríttani.

Édes Nemzetemhez való szorofs köteleffégem pedig, és szeretetem azt hozta, hogy az hol azon historia végződöt, ugyan

ugyan ott föl vegyem , és continuá serie minden esztendőn-
ként le hozzam , éppen az el kezdődöt Uy saeculumig , mel-
yben ha az olvasó valami hibát tatálnà, Ciceronak , szép mon-
dáával élven azt felelhetem , hogy : Ember vagyok , és en-
yimnek ismirek lenni minden embertől született fogyatko-
zásokot ; nemis lehet az Egh alatt semmi minden hiba nélkül,
valo csin álmány ; kérem azért bõcülettel mindaz Magyar ,
és Erdelyi Hazát hogy csekély szorgalmatosságomat , mellyer
ez két munkámbol tapasztalni fognak méltoztassanak kedve-
sen venni , és hogy örvendetes , Békefféges időkben élheffe-
nek vélek tiszta sziból kívánom. Irám a Bécsi szállásomon.
Die 10. Octobris 1702.

Herczegségteknék, s Excellentiátoknak,
Groff, Nagyságos, Nemzetes, Nemes Vitéz-
Iő, és minden rendbéli Magyarságnak.

*Alázatos, és Köteles Szolgáia,
s, respectivé Attyaffiá.*

GROFF KÁLNOKI SAMUEL

AZ MAGYAR OLVASÓHOZ INTŐ

Befzéd

Bölcs Salamon királynak értelmes mondása, hogy : nincsen az nap alatt Semmi uiság. Ugyanis az első embernek példája mutattya; hogy : az ötet alkoto kegyelmes Istennek leg első parancsollatját (az melly csak egy almafának gyümölcse megtiltásából állott) boldogtalan felesége kívánsága és ingerlése meg szégetè.

Nem lehet azért ujfágnak mondani az Világi hatalmas Császároknak , királyoknak; Fejedelmeknek , Országoknak ,s, Republicaknak , kemény végezéseknek, Törvényeknek meg szegésetis,

De mint hogy az nyalánkságnak Adám,és Eva, s ,egész emberi maradvánnyok valoban meg adák s ,szüntelen fizetikis világ végéig az árrát, ugy volt, s, ugysis léfzen az engedetlenfégből származot Hada-kozások miatt!Egy hatalmas nemzet á másfikat öszve rontotta, s ,maga szüntelen, az mint példák az három hatalmas Monarchiák : Assyriusoké, Persáké, és Görögöké.

EGY.

E G Y N E H Á N Y

EMLÉKEZETRE MÉLTÓ,

Hatalmas Világbiró Feyedelmeknek, és Jeles szemel-
lyek idejenek, föl jedzése.

A N N O

A mundo conditio

2772.

Ebben az ezstendőben veszet es ronttatot el Tróya:

3212.

Roma, Romulustul, és Remustul épittetet.

3334.

Nabuchodonozor Királysága és Monárchíája.

3434.

Cirus Királysága és Monárchíája.

3478.

Xerxes Király birodalma.

3628.

Alexander Királysága es Monárchíája.

3677.

Pirus Kyrály ez időben vólt.

3747.

Hannibal, és Scipió ez időben hadakoztak.

3859.

Marcus Tullius Cicero ez időben születet.

3865.

Julius Császár születet, és Birodalma vólt 3902.

3893.

Virgilius születet.

3921.

Augustus Császár lén Római Monárcha.

B

PRI.

PRIVILEGIUM ALEXANDRI MAGNI, REGIS MACEDONUM,

Sclavis, & eorum linguæ concessum, ex quodam Græco libro vetustissimo de verbo ad verbum translatum, & in latinum redactum, apud Constantinopolim repertum tenore sub hujusmodi.

Nos ALEXANDER Philippi Regis Macedonum Hircus Monarchiæ figuratus, Græcorum Imperii Inchoator, Magni Jovis Filius, per Anechtanabum Regem Ægypti annunciatus, & Electorum Græcorum & Arabum Solis & Lunæ Conculcator, Persarum & Medorum Regnator, & Dominus mundi ab Ortus, usque ad Occasum, & Meridie, usque Septentrionem.

Illustri Prosapiæ Sclavorum & eorum linguæ, gratiam, & pacem, atque salutem à nobis, atque Successoribus nostris succedentibus, in gubernationem mundi. Quoniam nobis semper affuistis in Fide veraces, in armis strenui, Nostri coadjutores bellicosi, & robusti: *Damus & conferimus Vobis liberè, & in perpetuum totam plagam terræ, ab Aquilone, usque fines Italiæ Meridionalis, ut nullus valeat, seu audeat ibi manere, seu residere, aut se locare nisi Vestrates. Et si quis alius inventus fuerit ibi manens, sit Vester servus, & posterum eorum, sint posterum servi Vestrorum. Datum in Civitate Nova, nostræ foundationis Alexandria, fundatæ super mangostuvio Nili. Anno Regnorum Nostrorum duodecimo aridentibus magnis Diis Jove, Marte, & maxima Dea Minerva.*

Testes hujus rei sunt Athletæ noster Illustris, & Locatera, ac duodecim Principes Nostri, quos Nobis sine prole decedentibus constituimus hæredes, & totius Orbis Dominos.

ANNO

ANNO CHRISTI.

133. Első ki-jövelelek a' Magyaroknak Scittiából Pannoniába.
 401. Atila első Magyarok Királya.
 411. Buda épéttet.
 630. Mahumet sectájának eredeti.
 744. Második ki-jövelelek a' Magyaroknak Scitiából Pannoniába.

A' MAGYAR ORSZÁGY

Keresztyen Királioknak Nevek, számok, és idejek.

Regimini.

983. Szent ISTVÁN, Geisának a'fia Coronáztatik.
 1038. PÉTER, Szent István Húga fia Német.
 1041. ABA, kinél Szent Istvánnak a' Húga vala.
 1047. ANDRÁS, Kopasz László Herczegnek a'fia,
 1059. BÉLA, André Királynak az Eocse.
 1062. SALAMON, André Királynak a'fia.
 1073. GEISA, Béla Királynak Öregbik fia.
 1076. Szent LÁSZLÓ, Béla Királynak fia, Geisának az Eocse.
 1096. KÁLMÁN, Geisa Királynak Öregbik fia.
 1114. ISTVÁN II. Kálmán Királynak fia.
 1131. Vak BÉLA II. Almus Herczegnek a'fia.
 1141. GEISA II. Vak Béla Királynak Öregbik fia.
 1161. ISTVÁN III. Második Geisának Öregbik fia.
 1172. LÁSZLÓ II. Vak Béla Királynak fia.
 1173. ISTVÁN IV. Vak Béla Királynak fia.
 1173. BÉLA III. Második Geisa Királynak fia.
 1196. IMRE, a'Harmadik Béla Királynak Öregbik fia.
 1200. LÁSZLÓ III. az Imre Királynak fia.
 1201. ANDRÁS II. a'Harmadik Béla Királynak fia. *Hierosolymitanus dictus.*
 1235. BÉLA IV. a'Második André Királynak fia.
 1275. ISTVÁN V. a negyedik Béla Királynak fia.
 1277. KUN LÁSZLÓ IV. az ötödik István Királynak fia.
 1290. ANDRÁS III. a' második André Királynak Unokája. *Venetus dictus.*
 1301. LÁSZLÓ V. Cseh.
 1305. OTTÓ, Bavariai Herczeg Német.

1310. CAROL Király Olasz.
 1342. LAIOS, Carol Királynak a'fia.
 1382. MÁRIA, Lajos Királynak öregbik leánya.
 1385. CÁROL II. Olasz.
 1386. SIGMOND Német, azután Római Császár.
 1438. ALBERT, Bécsi Herceg Sigmond Császárnak a'Vej, azután
 Császár.
 1440. LÁSZLÓ VI. Lengyel.
 1444. Iffiu LÁSZLÓ VII. Albert Császárnak a'fia. *Posthumus dictus.*
 1458. MÁTYÁS, a'jó Hunyadi Jánosnak jó fia.
 1490. LÁSZLÓ VIII. Cseh Országi Király, Cazimir Lengyel Király fia.
 Dobse dictus.
 1508. LAIOS, ennek a László Királynak fia.
 1526. JÁNOS Zapolyai.
 1527. FERDINAND, a' Bécsi Herceg, Carol Császárnak az Eocse,
 kinél Anna Aszfony, Lajos Királynak a Nénnye vala, Janos Király
 ellen Coronáztaték Székes Fejér-Várban, azután Római Császárrá.
 1563. MAXIMILIÁN, Ferdinándnak öregbik fia Apjának éltében léfzen
 Király, azután Római Császár.
 1572. RUDOLPHUS, Maximiliánnak öregbik fia, Apjának éltében léfzen
 Király az után Római Császár.
 1608. MÁTYÁS, Maximiliánnak a' fia, és Rudolphusnak az Eocse, Bát-
 tyánnak éltében léfzen Király azután Római Császár.
 1618. FERDINAND II. a Gréczi Carol Hercegnek fia (ki az első Ferdi-
 nánd Császárnak fia volt) Mátyásnak éltében Coronáztaték Királ-
 lyá, azután Római Császár léfzen.
 1625. FERDINAND III. a második Ferdinánd Császárnak fia, Apjának él-
 tében Coronáztaték Magyar Országi Királlyá Sopronban.

E M A G Y A R
C R Ó N I C Á N A K,
E L S Ö R E S Z E,

Melly magában foglallya, a'Magyaroknak Első, és Második Scitiából való ki-jöveteleket Pannóniába, A' Királyoknak egymás-után-
való következését, a' Harmadik András Királyig, kit Velenczei And-
rásnak hinak. Ugymint kiből a' régi Sz: Királyoknak magvok
szakadot, és azoknak idejekben történt fő dolgokat.

A' M A G Y A R O K N A K E L S Ö
K I - J Ö V E T E L E K P A N N O N I A B A.

A N N O 373.

Magyarok ez esztendőben jüvének Hunniából avagy Scitiából bé Pannóniába Valens Császárnak, és Damasus Pápnak idejekben, Tízzer való száz ezeren, és nyolcszáz ezeren, kik előtt valának Hadnagyok Béla, Kéva, és Kadika, ezek a Chéla fiai, Szémen nemzetéből valók voltak. Annak fölötté Atila két Eocsével Kémennel és Budával a' Vén Bendeguz fiai, ezek, a' Kádár nemzetéből valók voltak. Ezeknek Kádár vala itélő Mesterek, kik véres Tört. hordoztak köztök, és avval hirdették őket egy bizonyos helyre hauba, A kik engedetlenek voltak, azokat kegyetlen halállal ölték-meg, és minden marhájokban sákmánt tettek.

Halván azért ezeknek jöveteleket Martinus a Római Tisztartó, azon-
ról ellenek maga erejéhez, több segítséget kére. Azért ennek segítsé-
gére el jöve a Verónából-való Detre nevű Kapitány, és nagy Tábort já-
rának a Potentiána környűl nem meszfe Szász-halomhoz.

Kit mikoron a Magyarok meg hallottak volna, éyel a tónlőkön
által-kelének a Dunán, Szent Gellérd hegye alatt melly helt az által-
kelésről, mind ez mái napig kellen földének hivunk, és azon éyel vé-
letlenül meg üték a Római Tábort Potentiánál, és meg verék őket, ho-
lott el hullának a Rómaják közzül két száz tiz ezeren. A Magyarok
közül száz huszon öt ezeten a kéva Capitánnyal őszve, kit el-temetének
a Magyarok nagy Tízteséggel egy nagy járt út mellet, kit kéve házának,
máskeppen pedig kéáfszónak hivunk.

Azután nem fok üdö múltán, a Rómajak ismét meg gyűlének föl-
ső Pannoniában, nem meszfe Bécshez, Tulnáál, kit mikor meg hal-
lottak volna a Magyarok, ismét reájok menének, és mindenestől fog-
va el-verék őket, holott el-esék Martinus, Detre pedig a nyíl vasat hom-
lokában (kit a Magyarok oda löttek vala) bé vivé Romába, erről ne-
vezék őtet Halátralán Detrének, hogy olly hoszfű úton, annyi ideig a
vasat el szénvedhethe homlokában. A Magyarok közül pedig ott negy-
ven ezeren hullának el, három Nemes Capitánnyal őszve, Bélával, Ké-
mennel, és Kadikával, kiknek testeket kéveházára hozák, és el temeték
nagy Tízteséggel a Tárnok völgyénél, holott annak előtte az út közet
lett vala. Azért ilyen nagy vér ontással foglalák el a Magyarok Panno-
niát a Németektől. Mivel hogy pedig az előttők Járó Capitányok a két
ütközetben el veszték vala, és a környűlők-való fok idegen Nemzet-
között, nem lehetnek vala főjedelem nélkül, azért minnyájan egyen-
lőképpen.

ANNO 401.

ATILAT avvagy Ethelét, a Bendeguz fiát, választák Királyokká, mivel
hogy ez igen bölcs, és okos hadviselő Vitéz ember vala.

Atila azért el foglalván Pannóniat, és a Magyarokat belé helyhez-
tetvén és le teletpétvén, magának Sicambriában választot vala lakó he-
lyet. Az ő Zászlóján, egy aranyas Coronás kesellyő vala írva, és ezt a
czimert viselték a Magyarok a hadakban, mind a Geisá Herczegnek
idejéig.

ATILANAK HADAI.

AZután nem fok üdö múlva Atila tiz száz ezer Magyarral föl kele,
és

és meg hódóltatá Tráciát, Misiát, Acháját, és Macedóniát, evvel meg-
tère Sicambriába kinek alája adák magokat, Valemir a' Góttufoknak, —
Királlyá; és az Aldarik a' Gepidáknak Királlyá, ennek fölötte a' Mar-
chománusok, Svévusok, és Erulusok.

Atila, a Veroniai Detrik Capitánt fok adományával és maga aján-
lásával magához haitá és Kapcsolá, ki azután mindenűt mellette hada-
kozot, Német, Olasz, és Franczia Országokban.

Azután Atila ismét Táborát indétá, és meg-vévé Thót Országot,
holott a Szízfeki Váraszt, Sibenyikot, Szényt, Zádort, és Pólat mind —
földig le-rontatá, Német Országott mind el-jára, Sigmond Királyt meg-
veré, Argentínát meg-vévé, kit mind földig le-rontata. Továb menvén
Galliaban meg-vévé Luxuniomot, Bizanciomot, Chalomot, Mostihont,
Lygönt, Burgundiát, és Lugdunomot. Végre juta a' Cathalon nevű —
mezőre, és ott Eccius Patricius-sal meg-viva, holott népében száz hat-
ván öt ezer embere veszet, de mindazonáltal az ellenség el-mene előtte.
Itt annyira meg-jédet vala Atilá, hogy egy nagy rakás Nyerget horda-
tot vala őszve, és arra föl-üle, és meg-parancsolá, hogy ha az ellenség
meg-verné őket a' rakás Nyerget alatta föl-gyuitának, hogy az ő ellen-
séginek elevenen kezébe ne kerüllyön. Honnan Táborát indétván jüve
Tráhásnak Várasára, kibe Szent Farkas bé-bocsátá ötet, és kegyelmet
nyere tőle a' Várasnak. Azután méne Tolosnára, az-is hamar fejet haita
néki. Továbbá mene Ramisetre, és azt meg-vévén, népét mind le-
vágatá. Végre Colóniára, holott, meg-ölék Szent Orsolát a' tizen egy
ezer szűzekkel a' Rén vizén. Azután hogy mind Gadiát, mind Flandriát,
el rontá jöve Turingiába, Végre a' Dánusokra, és Normánnusokra, Pru-
szokra, és Litvánusokra, kiket mikor mind meg hódolztatot volna, meg-
tère Sicambriába.

ANNO 411.

ITt Atilá igen meg haraguvék maga Attyaffiára Budara (ezt némellyek
Blédának iriák) hogy Sicambriát, kit mostan Budának hívunk (az
ő hagyásából épitet) nem nevezte vala Atilá neveről Atilának, hanem
a' maga nevérol Budának, kiért meg fogatá, és maga kezével meg ölé —
ötet.

Másik okát kiért meg-ölte ezt iriák: Mivel hogy e' két Atyafi föl-
lötte igen különböző erkölcsük voltak. Mert Buda szelid békeség sze-
rető, igen ember bőcsüllő, bev-kező, és adakozó vala, senki marhá-
ját hamissan nem kívánta. Atila pedig ellenkező képpen, igen kemény
természetű, hadakozó, kegyetlen, és Vér szomiuhozó fősvény, és tel-
hetetlen

hetetlen ember , még a Magyaroktól is ragadoz vala. Buda azért gyakorta intette hogy a' fok hadakozástól immar meg szűnnék , és meg elégednek ennyi fok és gazdag Országoknak birodalmával , melyeket maguk birodalmok alá hódultattak. A' Magyar nemzetnek nagy dűlcsőségere , és jó hírére ne vére elégséges volna az hogy a' Romayakat , ki ez szeles világon lég híreszeb hadakozó nemzetség volt , ilyen hatalmas Országokból ki verték , és őket meg győzték volna. Azért ezekben az Országokban melljeket a' Magyarok számtalan fok vérontásokkal magok birodalmok alá haitottak , meg köllene immár nyugtatny mind magát , mind a' maga népet. Atilá Budának ilyen szép intést nem tūrheté , és semmiképpen nem szenvedheté hanem haraghjában , érette meg ölé Budát , és a' testét az Dunába vetteté , hogy az holt testét se láthassa senki.

ANNO 427.

A Nnak utánna , meg emlekezék Atilá az ű népének Veszedelméről , ki történt vala az Cathalonnak mezejen , és ismét erejét oda a' felé iedétá , és mentében a' Tenger mellet fok Várafokat el ronta , Végre Aquilerat az erős várašt meg szállá , kit három elztendőre véhete meg. Azután mene , Ravénára. Továb menvén Pádvát , Julius Várasát , Verónát , Vincenciát , Brixiat , Cremónát , Mántuát , Pergamot , Feráriát és fok egyéb keréet várafokat meg vévé. Az után mene Lyguriába. Ofztán jüve Mediolánomba , holott minden várafokat földig le rontata. Mediolánomban midőn a' Római Császárokat aranyas Királyszeékiben űlvén , az Scitákat pedig lábokhoz burulván , az keép íróktul le festve látta volna. Magát iratá le , űlvé szép Királyszeékiben , és előtte a' Római Császárokat , kik vállokon Sákokat hordozván , azokból lábai eleiben aranjat tóltnek vala. S-mint hogy foga Vásék Romára , odais el indula , kinek Leo Pápa nagy Procefzióval eleibe mene addég az helyg , a' hól Mincius Vize Pádus vizébe szakád , könyörögvén néki hogy el térétené hadát Romátul. Kitt szavával annyra meg szorétta , hogy azon-tul oda való menetelét el hagyja , és békeszeget igérvén a' Pápanak , lo-va száját más felé téréte , kitul mikor az ű vitézi kérdenék mjért szokása tóltott engedet a' Pápanak , azt felelé , hogy a' Pápa feje felött lárot egy embert papi ruhában fénlöt , az ki halállal , mezételen fegyverrel fenegette űtet , ha meg nem térne , és a' Papa könyörgésének helt nem ad-na , és el nem hadná Romará való menését. Hihető , hogy ez a' ki Atilát el jiczté és Romátul el téréte Szent Péter Apostol volt , kivel egyűt , hogy Szent Pál Apostolis a' Pápa feye tóltott Atilának meg jelent legyen ,

legyen, nemelly Historiát írók föl jedzik ; azért evvel Atilá Sicambriába tere békevel.

Haza szálván Sicambriába, Kéretni kezdé az Valentiniánus Császár Hugát feleségül magának. De miért hogy Pogány vala, nem adá Valentiniánus néki, kin meg haraguván, esmét Olasz Országra igyekezik valamenni, és ha tovább élhetet volna véghezis vitte volna szandékát,

ANNO 445.

VEgre oltán, hozatá magának feleségül, a' Baetriabely Király leányát, kinek Mikocz vala neve, ennek öröméért a' Meniegzőjekor mikor fölöttéb erőltette volna magát az Szerelém dől-gában, és fok bortis ivott volna, éyel ágyában mikor el alutt vónla Veér indula az Or-rából, ki mind száját, torkált, hogy hanyattá fekszik vala meg tölte, és a' miatt meg fullada Atila, melly döl-got az leány sem vett vala Virattáig eszében. Azért így lén halála Atilának, kitől mind az széles Világ retteg vala ; kitt az Magyarok nagy bánattal és Siralommál el temetének a' Keveházának koporsójában, birodalmának negven negy, a' Magyaroknak Scittiából való kijúvéseknek utánna hetven hét, életének pedig száz huszon négy esztendejében. Kinek halálakor Valentiniánus Császár al-mában azt látta vala, hogy az Atilának a' kéz-ya meg szegett volna.

AZ ATILANAK TITULUSSA.

IGy irattya vala pedig magát Atilá. En vagyok az Atila, Isten akarat-tyából az Bende-guznak fia, a' nagy Nemrothnak onokája, ki föl neveltettem Engédiában, Magyaroknak, Medusoknak, Gottusoknak, Gepidáknak Királyok, e' világnak teyedelme, és Istének Ostora.

Az Atilának keet fia, Chába és Aladarius (a' verónából való Detre Kapitánnak álnok Mestérségeből hogy a' Magyarokat megszággathassa, és így könnyebben semmivé teheszé, és el fogyathassa a' Magyar nemzet-seget) egyben háborodának az birodalomért, azért Sicambriánál megvivának egy másfal, holot tizen ötöd napig tarta az viadal köztök. Olli nagy vérontást tévének, hogy a' Duna vize véreessen foly vala alá. Az első útközet Chábanak álla, ki az Görögh Czászár leányátul való vala, e' mellé állottak vala nagyob részre a' Magyarok. Az második útközet álla az Aladáriusnak a' Német aszfzontul való gyermeknek, ki mellé állottak vala a' Verónyai Detre Kapitán, a' Németek, és egyéb féle nemzetek, kiker Atilá birodalma alá haitot vala, de el veszte Aladárius. Chába pedig látván hogy a' Magyarok inkább mind el vesztek vól-

na, nem mere ennyifok idegen nemzetség között, ilyen kevés néppel meg maradny, hanem föl kele, és tizen öt ezer Magyarral, és a' több Főccseivel, kik hatvanon valának, bé mene Görög Országba Honorius Császárhoz az Annya rokonságához, holott tizen három esztendeig lakozék. Annyra el veszték vala a' Magyarok ebben a' Viadalban, hogy a' fok és meg számlálhatatlan Atila népe közül ötven ezeren alég maradtak meg. Az után föl kelvén bé mene Scittiába, és ott azü őst az vén Bendeguzt elevenen, találá, kinck tanczából ott meg házasodék, és lén két-gyermeke Edemon, és Ed De mig Chába e' világon éle mind adég meg emlekezzék a' Pannonianak kőver földéről, és inti vala azü fiait, hogy jövendőre ismét mennének reáya.

Az több Magyarok pedig kik az ütközetül és Chábátul meg maradtanak vala, egyetemben föl kelének és meg Szállának, Erdélynek a' Mórdva felől való részében, kik mind e' napiglan ott lakoznak, és Székelyeknek hivattatnak. Öszve vadnak pedig őtt Vármegyékbe, avagy az mint űk nevezik székekbe, kiknek ez nevek Csik, Gyrgyo, kézdi, szepsi, és Orbay. Az előttök járókat kiktul, igaz-gattatnak és minden dőlgekban függének Lófy Székelyeknek hyák.

ANNO 462.

VElenczét ez esztendőben Fundálák az Aquileybelyek, az Adriaticum nevü Tengernek Szigeteben, hová Atila előtt futtottak vála.

**ATILÁ HALÁLA VTÁN PANNONIANAK
Fejedelmi ezek voltak.**

ANNO 469.

Duzio Pannoniának Királlya.

ANNO 493.

Hennacus Pannoniának Királlya.

ANNO 535.

Zeliorbos Pannoniának Királlya.

ANNO 577.

Aváres Pannoniának Királlya.

ANNO 606.

Cajánus Pannoniának Királlya.

ANNO

ANNO 612.

A' Thótok és Horvátok meg szállák Illyriát és Dalmatiát, kik mind ez napiglan raita laknak.

ANNO 627.

Mahomet kezdé Arabiána a' Török tévölgést, és azt egy Sergyus nevű ki szőköt Barát, Alcoránba írta.

ANNO 642.

A Csehek egy részét Német Országban meg vénék kit örökségül magoknak foglalának és raita le telepedenek.

Ezek Vandal nemzetek valának, de azü Capitányokról a Csehről, Cseheknek.

Craccó nevű sejedelem ezen időben szállá meg Lengyel Országot, az Vandal nemzettel, kinek neveről a fő Várost a Viszla Vize mellett, az Craccusról Craccónak Neveztek. A Lengyel nevet pedig vénék más Capitántul, Kinek Leh vala neve. Az Déak nyelven pedig a Polusról hivattatnak Polónusoknak.

ANNO 654.

Craccó ez időben Fundáltaték Lengyel Országban.

Ugyan azon esztendőben az Persiayaknak fejedelme, feleségé vel negyven ezer emberrel őszve Constántinápolyban Jűve, és ott mindnyájan meg Kőrösztolkodván, a CHRISTUS Evangeliomát vénék.

ANNO 656.

Prága fundáltatott Cseh Országban.

ANNO 687.

A Velenczések ez időben emelének magoknak Herczeget avvagy potestást.

ANNO 713.

A Németek ez időben lének Kőrösztyenekke a' Bonifácus barát által.

ANNO 718.

Seita Pannoniának Királya.

A MAGYAROKNAK MASODIK

Ki jüvetelek Pannoniába.

ANNO 744.

Mikoron a Magyaroknak, Scittiában való bé monetelek után, Pannoniá-

noniában különbb különbb féle változások lettek volna, Ez esztendőben? a Magyarok ismét ki indulának Scitiából, kiket kétféle dolog indította föl. Első az Chábának az Atila fiának Testamentoma, ki mikor meghalna, a Damaszes Istenre kényszeríté őket, hogy ha meg sokasodnának ismét Pannóniának földét el foglalnák, és azü Attyának Atilának ellenségéhin boszszut állanának. Második, indította őket az Alom látás, a' kint látott vala ugyan ott Hunnjában az Eleudnak felesége, az Enodbila afzfony, azü terhes vólta korában. Ki álmában ezt látta vala: Hát egy igen szép Saskefello, afejet azü kebelébe haitotta, kinek nyugovásának gyönyörűségéből azü méhéből egy nagy szép folyó Patak folyamék ki, és nagy bévséggel egy inegen földre alá folya, holott meg gyűlvén mind el lépe az földet. Ez Alom felől az Scittiabeli jüvendő mondók ezt magyarázák, hogy azü magzattyából támadna olli fejedelem, ki Hunniából nagy néppel ki menne, és az Pannóniának kövér földét ismét el foglalna. Kitül midőn üdő bé telven, egy szép férfigyermek születet volna, azü Attya azt, azü feleségének Látásáról és Almáról, Almosnak neveze. De hogy ez nyilvánban legyen, illik az Atilának eleitől fogván való nemzetséget elő számlálnunk.

A T I L A K I R Á L Y N A K Genelógiája.

1. Nóé	17. Buken.	33. Chadicza.
2. Iáset.	18. Czanád.	34. Opos.
3. Hám.	19. Rudli.	35. Ethei.
4. Chus.	20. Belztur.	36. Szemein.
5. Nimróth.	21. Mike.	27. Turda.
6. Hunor.	22. Miske.	38. Bendeguz.
7. Bór.	23. Onpud.	39. Atilá.
8. Dama.	24. Kulcze.	40. Chába.
9. Keleed.	25. Levénte.	41. Ed.
10. Keve.	26. Lehel.	42. Ugek.
11. Keár.	27. Zámir.	43. Eleud.
12. Bellér.	28. Zambur.	44. Almos.
13. Rádár.	29. Bólug.	45. Arpád.
14. Othmár.	30. Bóczu.	46. Zóltán.
15. Farkas.	31. Zóltán.	47. Toxus.
6. Bondosárd.	32. Berénd.	48. Geicza.

Ipse mutat tempora & atates, & transfert Regna atque constituit. Dan. 2 cap.

ARPAÐ NAK idejében azért, ki indulának a Magyarok Hunnyából, és általjűvén fok Országokon és tartomániokon, által kelék az Tanais Vízet, jűvének Muszka Országba, azután Orosz Országba, az Székelyek azért az Atilá Királinak maradéki, kik immár Erdélyben le telepedtek vala, halván a Magyaroknak jűvetelit, eleikbe menének Orosz Országba, és bé hozák őket Erdélységbe. Holott heet föld Várat csinalának, kikben egy ideig meg nyugovának. Kiról immár mind é napiglan az Erdély neveztetik a' heet föld Várol heet halomnak. Deákul septem Castrának. Németul pedig Szibenburgnak.

A Szekelyeknek pedig akkor adák a' Nemességet és szabatságot, mint Atilá maradékinak és az Magyarok réghi hiveinek. Mert Atilának halálátul fogvást, míg a Magyarok esinét mászszor ki jűvének ez Országba, el nem feletkezének azü elejéről.

Továbbá, emelének ugyan ottan Erdellyben het Kapitánt, és mindenik alá adának harmincz ezer embert, hadra alkalmazatosokat. Ennek fölörte szerének századosokat, és Tizedeseket minden seregben. Valának azért mindenestül fogvást szolgálknak, gyermekeknek, és Afzsoni embereknek kivüle, ket száztiz ezere.

Vala pedig é het Kapitáni között egi Arpád nevű, ez az tőbinel gazdagab és Nemeszab vala. ki az Atila nemzetéből való vala, ennek az Apja Almos meg hala Erdélyben, és nem láthattá Pannoniának földét, mint Aron az ígéletnek földét hogy nem láthatta.

Ennek utánna bocsátának el egi kémet, kinek neve vala Kufzid, ez az Kundnak fia vala hogy az Pannoniának földét minémő vólna, és micsoda népek lakoznának rajta meg látná. Azért az Kufzid el jár az földet mind, az Dunáig és meg térteben vin az Kapitányoknak egi palaczk Duna vizet egi marok füvet, és egi marok fekete földet. Kiket mikor az Kapitányok meg láttak vólna, igen jónak ittéllék azokból lenni az Pannoniának földet. Arpád pedig azon helyt Scittyának mondgya szerént, egi aranjas hadi kúrtót meg tölte az Duna vizével, és föl emelvén azt monda nagi föl szóval. Mi Attyának Márs és Hercules, nági hálákat adunk néktek, hogy minhet azti jóvóltotokból ide vezérlettek ez hoztátok. Ennek okaért Könjörgünknektek hogy ez Pannoniának földön minket meg szállícsatok, és örök birodalmul minékünk adgjátok. Az Dunának Istenét minékünk engesztellyétek és visellye-

nek olli gondot reánk, hogy az körnjülünk való, ellenségünk myátt el ne vezíszünk. Az Magyarok erre nagy föl szóval háromszor Deust káltának, melly helyet erről mind ez mai napig, az Deusról Désznek hívunk, holott maiban egy város vagion közel Szamos vizehez.

Az időben birja vala Pannonianak Országát egy Suatapolug nevű fejedelem. Maróthnak az fya kinek küldenek az kuszidtól egy fejer Lovat aranyas fékkel és Njereggel, és könyörgének néki földért, hön lakozhatnának, Suatapolug nagj vig kedvel el vévé az Lovat és igére nekik lakó helyet az Országban, gondolván aztat, hogy valami munkás és szántó emberek volnának. Az kuszid meg térvén meg mondá nekik az valasztot, kin az Magyarok igen örülének, és az kuszit mindjarást ifmét vizsa küldék, és meg izenék a' Suatapolug fejedelemnek, hogy el menne az földről, mert az föld, övek volna kit ök Aron vettek volna meg tőle; az fejer lovon az földet, az féken az füvet, az Njergen pedig az vizet. Halván ezt Suatapolug igen meg busula raitta és mondá, ha ez igi vagion, én az lovat agjon veretem, az féket az rétbén vetem, az Njerget pedig az vízben haitatom. Kire kuszid igi felele, ha azt miveledis, abban az Magyarok semmi kárt nem vallanak. Mert az Ebek meg éfzik az lovat, az kaszáfok meg tallállják az féket. Az halásfok pedig az Njerget.

Azonban az Magyarok mind Táborostól meg indulának, kitt halván Suatapolug ki szálla eleikben, és meg ütköztvén vélek, meg vereték az Magyaróktul, Suatapolug pedig el futamodván bé szöktet vácznál az Dunaban, és beléhala az vízben, kin az Magyarok lének nagj örömben és azon helyt Pannoniában le telepedének, kin mind, ez napiglan az mint láttjátok lakoznak. Ez lén Constantinus Császárnak az Leo fiának, és Zakarias Pápának idejekben.

AZ KAPITÁNYOKNAK NEVEK.

1. ARPÁD az első Kapitán. Székes-fejer-várnál szálla meg.
2. SZABÓLCZ az második Ettől Származot, az Cháki familia, ez az Tiszza mellett telepedék meg és népé vel az egész Nyrséget bé tölté, kinek aző föld-vara maftis fön vagion az Tiszza mellett Rakoma-zon fölliül.
3. KUND az harmadik Kapitán. Az Kendi familia innen Származott.
4. GIULA az negyedik Kapitán. Ez Erdélyben telepedék meg, kiről mostis az heli Giula-fejer-várnak nevezterik. Az Gjulaffy familia innen való.
5. BERBULCZ az ötödik Kapitán. Ez az Balaton mellett szálla meg.

6. LEH

7. Űr s az hetedik Kapitán, ki az Sayó vize mellett szálla meg.

7. Űr s az hetedik Kapitán, ki az Sayó vize mellett szálla meg.

AZ MAGYAROKNAK HADAI.

1. **A**Z Magyarok hogy meg szállák Pannoniát, hatt esztendeig meg-
njugovának. Az hetedik esztendőben Cseh Országot és Mor-
vát meg rablák, és meg térének Pannoniába, kiből egy esztendeig meg
njugovának.

2. Azután menének Carinthiára, holott meg ütközének Carinthiai, Carnioli, Styriai és Morániai Herczegekkel, kik ellen az Magyarok diadalmasok lének és aző földöket mind el rabolván, meg térének Pannoniába, és vesztég valának három esztendeig.

3. Ismet el indulának az Magyarok, és az egész Bólgár Országot el
rabláék és égetek, és nagy praedával békével visszafutérének.

4. Annak utánna menének Lombárdiára, és megvették Pádvát és azt megégeték, Hetruriát, Alfatiát, és Lotoringiát mind elrabolván és el-
égetvén, nagy gazdagsággal haza jövének Magyar Országban, és meg-
nyugovának tiz éftendeig.

5. Ez után ilheth föl kélenek az Magyarók, ás menének Német Országra, és mikoron megrablották volna, Saxóniát, Turingiát, Svéviát, Franciát, és Burgundiát, örömmel térének visszfa Magyar Országba, és meg nyugovának tiz efsztendeig.

6. Conrád Császár idejében az Magyarok ismét Német Országra menének, holott nagy fok rablás után seregeket ket felé oszták, kinek az felé Augustát meg szállá. Az fele pedig rablani mene; Az kik Augusta alatt valának, azok meg verettetének az Császártul, és ott ket Nemes Kapitánjok el fogattaték Léhel és Bolczu. Kiéet mikor az Császár eleiben vittek volna. Monda nekik az Császár. Miért kegyetlenkedtek ti elli igen az kőrfosztjénekre. Mondának amazok. Mi vagiunk Istennek bszszu álló Ostori. Azért, ha mi meg Syűnünk titeket háborgatni, minket büntet meg Isten. Monda ismét az Császár nekik. Valajza tok halált magatoknak mert meg kől halnotok. Monda erre Lehel. Adgiák énnökem azén hadi kürtömet, had kürtöllyek véle még egyszer halálom előtt. Es mikor elő hozták volna az kürtött, kerengeni hezde véle, és fűni, és fel-húzván azt, úgy üté a Császárt agyon véle, hogy mindjáraft meg hala a' Császár és monda: Menny el előttem, és az más Világonnis szolgálai nekem, kiért a' Németek Ratisbónában, kit mi Rézennek, hívunk, mind, a kéét Capitánt, Lehelt és Bolczut kől akasztaták. A más Sereg pedig a kirablani ment vala, meg téroben meg

meg veré az Császárt feregét, és fokarabolván nagy nyereséggel meg térének Magyar Országba.

7. Nem fokúdo mulva az Magyarok ismét nagy fokasággal el indulának, bocsfzut akarván állani az Németeken. És el rablák, és elpusztíták Lotaringiát, és még ütközven az Németekkel meg fogák az Lotaringiai Herczéget, és az Brabanciai. Herczeget az viadalban Strozpurg alatt, és mind az keét Herczegnek fejjét vévék. Bellyeb indulván Francia Ország-ra menének, holott nagy pusztaságot mivelének. Továb menvén el rablák a' Mecz, Triér és Aquisgrana tartományokat. Annak utánna meg vévék. Segusa, és Taurina várafokat. Végre fegiverrel utat nytván magoknak, egifzerfmind el pusztíták, az egész Lombardiát, és mondhatatlan nagy prédával jüvének vízfíza Magyar Országba.

A Nagy Cáról Császár nem akarván szenvedni a' Magyaroknak ilyen fok kegyetlen hadait, mellyekkel fok Országokat meg njomorítottak vala. Annak okáért nagy haddal reájok jöve, és njőlez egész esztendeig rettenetes nagy vér ontással és szantálan fok embereknék veszedelmével hadakozék reájok. Sicambriát a' Chábára a' Magyarok fejedelmére meg szállá, megvévé, és a' Chábátis benne meg öle. Végre az gyakrán való ütközetekben (mert a' Magyarok nem hadgyák vala magokat, hanem mindenkor vitéztül támadnak vala ellene:) mind el veszének a' Magyarok közöt, való Nemeffek. A kölségheis igen meg fogyatkozik. És a nagy fok gazdagság, mellyet enni fok Országoknak el kóborlásával és rablásával egyben takartak vala, mind el vesze túlók. Azért kenfizeretetének a' Magyarok Cáról Császárnak meg hódulni, és néki fejté haitani.

Ezenközben a' Saxóniajak el hagyák a körsztyten hitet, kire az előtt a' Császár fegyverrel haitotta vala őket, ezt halván Cáról Császár ismét reájok mene, és meg veré őket, az ott való népet föl vévé, és Magyar Országban Erdélyben helheztteté a' Magyarok hőziben. Ezeket nyak Erdélyben Száfszoknak. Ezek épétték Erdélyben Szebent, Calosvárat, Száfszvárat, Száfszebest, Besztreczét, Régent, Mogyéft, Segesvárat, Kínalmot, és Brásót.

NB. Istváfi *in suis Historiis lib. 13. fol. 220.* Azt írja, hogy 'soha semmi bizonyos Historicusokból a nyilván kinem teczik, hogy valaha Cáról Császár a Magyarokra hadakozor vólna, hanem az első Geisza Király Szent Lászlónak a Bártja hozta bé Erdélybe a Száfszokat, Kiról való privilegiomokat szemével latta ti maga Istvánfi.

ANNO

ANNO 328.

Gemissl az Thót Országi Király ez időben vólt.

ANNO 880.

Severopilus Dalmatiának és Thót Országnak Királlya, ez időben vette fel a kereszttyén hitet, mind az ő Országival edgyütt.

LINDEUTOT a Nagy Károly Császár halála után választák az Magyarok Herczegnek. Ez mingyarást el szakada a' Római birodalomtul a Dalmatiabéljekkel, és Austriáikkal.

8. Halván ezt Lajos Császár, nagy néppel reájok indulá, és meg ütközvén Lindenttal diadalmas lén ellene, Lindeut mikor az ütközetből él szaladot vólna, Kőnyörgésre vévé az dólgot, és kegyelmet nyere á Császártul. Es így lévén, a' Magyarok ismét az Francziáknak birodalma alatt lének.

9. Meg hala Lajos Császár, és egyben háborodának az fiai a birodalomért, kit látván a' Magyarok ismét el szakadának a' Római birodalomtul. Es nagy sereggel el indulának, és el kezdvén az Németeken, fokat rablánek a Császári birodalomban, nagy kegyetlenséget mutatának minden emberek ellen, és minden helyek ellen.

10. Annak utánna a Francziákra menének, hogy azokon boszut állanának, miért hogy a Nagy Károly Császár onnan jót vala reájok, és ő általok oly igen meg nyomoritotta, és meg alázta vala á Magyarokat, nagy pusztaságot mivelének azért, tűzzel fegyverrel Francia Országban, valakit elő találnek vala mind le vágják vala, annak utánna hazatérének Magyar Országba, nagy praédával és gazdagsággal.

11. Második esztendőben, kikelettel indulának á Görögökre, Constantinus Császár idejében, és á felső Misiát, Illyriát, Traciát, és Macedóniát mind el rablá és égeték, és ez Országoknak minden kincsekben sákmánt tévének, kivel kényszerítették az Görögökököt adó fizetésre.

12. Annak utánna menének Bolgár Országra, holott mikor meg ütköztenek vólna, vélek a' Magyarok Diadalmasok lének, és ezeket is, adó fizetésre kényszerítették.

13. Továbbá, menének ismét Olasz Országra, kiknek akkor Királyok Berengér vala, valának pedig a' Magyarok nagy sereggel, kiktől az Olaszok el, jedének, és mikor meg ütköztenek vólna egymással, á Magyaroké lén a győződelem, azután el rablá egesz Olasz Országot, kiktől az Olaszok nagy pénzen vévének békeséget, és adó fizetésre, kötelezék magokat. Ugy jövének vissza Olasz Országból.

D

14. Ez

14. Ez után ismét a Németekre indították hadokat, és Alhaczozt és Saxóniát mind el rablák, és valamit elő találának azt mind le vágák. Leon pedig ez Henrik Császár idejében, népet gyűjtte azért Henrik Császár is, eleibe szalla, a Magyaroknak Meripurg városa alatt, és ott meg veré a Magyarokat, és minden praédajokat el vévé tulók.

15. SALÁRDOT választák a Magyarok Herczegnek az Lindout halála után, Ez ismét be mene Olasz Országba, és ott ugyan nagy pusztítást tévének, praédálásokkal, tűzzel, és fegyverrel, az Ticium nagy várossal egyetemben.

16. Annak utánna ismét Morvára és Cseh Országba indulának nagy néppel, és aztis mind el dulák, és rablák, nagy praédával jövének vissz a Magyar Országba.

17. Egynehány esztendő mulva ismét Olasz Országba menének. De Henrik az Bavariai Herczeg ellenek támadá, és két ütközetben meg győzé őket, és vissz a szaladának Magyar Országba.

ANNO 931.

Az Csehek ez időben vették be a CHRISTUS Evangeliomát. Toxus a Zóltán Herczegnek fia, len Magyaroknak Herczegie.

18. Toxus azért ismét ki inditá a Magyarokat Olasz Országba hogy boszút állanának rajtok, ez előt való raitok tett boszuságért. Kit halván az Olaszok igen meg iedének, és Berengáj Királynak el bocsáták az ő fiát Albertot Toxus eleibe és ez ijsü sok könyörgések után bekeséget nyere Toxustul, tiz kőből pénzt adván a Magyaroknak, és ezzel meg térének a Magyarok.

19. Ez után ismét indulának a Németekre, len pedig ez Ottó Császárnak idejében, ki hamar nagy néppel a Magyarok eleibe szalla, és meg ütközék vélek. A Magyarok pedig nagy emberséggel és alhatatossággal vinak vala, ellene annyira, hogy egynehány napig tartá a viadal köztök, de a sokáig való vivásban, mind el fogytak vala a Magyarok. Végre Ottó len győzedelmes ellenek, holott három Capitányok esék fogva, kiket Ottó Császár mind fél akasztata.

20. Egynehány esztendővel ez után, indulának ismét Francia Országba, és mikor mind el rablották volna őket, nagy praédával vissz a jövének, és a Rénus vizén által kelvén három részre Olzlának, kiknek az egyik részével meg ütközének a Saxóniak, és ott mind el vesznének a Magyarok. Mikor a két rész értette volna, a harmadiknak veszedelmet, a Rabokot mind le vágván, az praédatis mind el hagyván egybe ütek magokat, és így jövének haza.

ANNO

ANNO 958.

GEYSA a' Toxus Herczegnek fia, lett Magyaroknak Herczegje. Ez igen jámbor ember vala, csendes erkölcsű, és békefég Szerető, Isten féld, és Szent életű. Ez, Istenijelenésből, ki álmában jelent vala meg néki, igyekezik vala azon hogy a' Magyarokat keresztennyekké tegye, és a fene hadakozásokból vízfza vonnya.

ANNO 969.

Szent István az Geisa Herczegnek fia, Születék Esztergamban a Sarolta Aszfzonytól, a' Gyula leányától, kitt meg Keresztele Szent Albert, a' Prágai Püspök.

DEU S iudicium tuum da Regi : Et justitiam tuam filio Regis : Judicare populum tuum in iustitia : Et pauperes tuos in iudicio Ps. 71.

KÖVETKEZNEK A' MAGYAR Országai keresztyen Királyok.

Et nunc Reges intelligite, Ser-vite Domino in timore : Et apprehendite disciplinam. Ps. 6.

ANNO 383.

Confortare Et esto robustus (ait Dominus Josuæ :) Et custodias atque facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses ser-vus meus. Jos. 1. Cap.

SEnt Istvání Geisa Herczegnek fja, első Magyar Országai keresztyen Király, ez időben választaték Királlyá. Ennek á hetedik Benedek Pápa küldé Angyali jelenésből egy Coronát, kit mind é mai napiglan Angyali Coronának hívunk. Evel azért meg Coronázták őt a' Királyságra. Anno 1001. esztendőben.

ANNO 190.

SEnt István Király az egész Magyar Országot á réghi Schitiai Pogány ságból, a' Római Keresztyén hitre térítetté. Geisa Herczeg meg holt Anno 997.

ANNO 1003.

A' Törökök Hierusálemet meg vevék.

ANNO 1031.

SEnt IMRE Herczeg, Szent István Királynak egyetlen egy fia meghala, kin lén az Attjának, és véle egyetemben az egész Országnek nagy binnattya.

Mivel hogy pedig Szent István meg betegédet vala, és meg ismérte vala magán, hogy abból ki nem gyógyulna, és fel nem kelne. Es mivel hogy gyermeki nem valának gondolkodot azért, hogy az ő Vér szerént való rakonsághi közül hadná valamelykét a birodalomban halála után. Ennek okáért hamar el küldé az ő Szolgáját a' Szakálos Budát az Egrudnak a fiat Nyitrába, hogy onnan a Vazult az ő rokonságot hamar ala hozná, hogy minek előtte meg halna, őtet Királlya, tétetné. Vala pedig a' Vazul igen szép ifjú legény, kit Szent István Király az ő vásotságáért, furcsaságaért, és fursáncságaért, Nyitrában fogságban tartat vala, melly dólgot Buda meg jelenté a' Királyné Afzszonnak. Gislának (Ezt Keislánakis írják) ez a' második Henricus Császárnak Huga vala. Ki azon helt Buda előtt Sebuft Nyitrába bocsátá, és a' Király szavával a' Vazulnak mind az két szemét; ki tolyiatá, és a füleit önne bánteté. Ezt pedig azért cselekedé raita, hogy Pétert tétetné Magyar Orszagi Királlya, Szent István Királynak halála után. Azonban Budais oda juta, és látván é dólgot meg rettene raita, de mind az által Vazult a' Királyhoz vivé. Kit mikor az Király meg látot vólna, igen sira raita, és azon helt, a' Kopasz László fiait Andrást, Belát, és Leventét magához hivatá; és meg hagyta nekik hogy mingyarást az Országból ki fűssanak, és magokat a' Királyné Afzszontol meg óltalmazzák. Azok pedig ezt halván. azon helt nagy Keferűséggel Cseh Országba futának.

ANNO 1038.

SEnt István Király meg-hala, Nagy Bóldog Afzszony napján, kit el temetének a' Magyarok, székes Fejér-Várban nagy siralommal és bannattal, kinek halála után három esztendeig Magyar Országban minden vigasságtévő Musika meg szűnék. Ez igen jámbor és Isten felő Szent Életű fejedelem vala. Nagy fok gazdag Templomokat, és Calastromokat csináltara Magyar Országban, Püspököket és egyéb szerzeteseket szerze, kiket mind éz napiglan szemünkkel látunk.

Ennek

Ennek felette az Országot, Vármegyékre osztá, kikben főispányokot, Viceispányokot, és bírákot szerze, hogy azoknak. vigyázások által a' keresztyén hit jobban gyarapodnék, az igazság, az Országban job módgyával szolgáltathatnék.

A' M A G Y A R O R S Z Á G Y

Vármegyéknek Nevek és Számok.

Subditi igitur estote omni humane creaturae propter Deum: si-ve Regi quasi præcellenti, si-ve Ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. 1. Petr. 2. cap.

Admone illos, Principibus, & potestatibus subjectos esse. Dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse. Ad Titum 5. cap.

1. Szerem	Vármegye.	23. Pest.	Várm.
2. Valkó.	Várm.	24. Bács.	Várm.
3. Posga.	Várm.	25. Bodrog.	Várm.
4. Verőcze.	Várm.	26. Zólyom.	Várm.
5. Thólna.	Várm.	27. Liptó.	Várm.
6. Baranya.	Várm.	28. Arva.	Várm.
7. Somogy.	Várm.	29. Thurócz.	Várm.
8. Veszprim.	Várm.	30. Szepes.	Várm.
9. Fejervár.	Várm.	31. Thorna.	Várm.
10. Szala.	Várm.	32. Vjvár.	Várm.
11. Vasvár.	Várm.	33. Borsód.	Várm.
12. Soprony.	Várm.	34. Gömör.	Várm.
13. Mosony.	Várm.	35. Ung.	Várm.
14. Győr.	Várm.	36. Beregh.	Várm.
15. Komárom.	Várm.	37. Ugólcza.	Várm.
16. Esztergam.	Várm.	38. Máramaros.	Várm.
17. Pilis.	Várm.	39. Szathmár.	Várm.
18. Poson.	Várm.	40. Szabolcz.	Várm.
19. Nyitra.	Várm.	41. Szólnok.	Várm.
20. Bars.	Várm.	42. Bihar.	Várm.
21. Hont.	Várm.	43. Kraszna.	Várm.
22. Nógrád.	Várm.	44. Beren.	Várm.
		45. Bekes.	

45. Bekes.	Várm.	55. Nagy-Heves.	Várm.
46. Szaránd.	Várm.	56. Sáros.	Várm.
47. Csanád.	Vátm.	57. Csongrád.	Várm.
48. Thorontál.	Várm.	58. Haron.	Várm.
49. Thómós.	Várm.	59. Macsó.	Várm.
50. Szörény.	Várm.	60. Orbacs.	Várm.
51. Zemplin.	Várm.	61. Kraszó.	Várm.
52. Trinchén.	Várm.	62. Arad.	Várm.
53. Solth.	Várm.	63. Kővény.	Várm.
54. KisHeves.	Várm.	64. Szreberník.	Várm.

AZ THOT ORSZÁGY VÁRME- gyéknek Nevek.

1. Várasd Várm. 2. Zábrág. Várm. 3. Kőrös Várm.

AZ ERDÉLY VÁRMEGYÉKNEK NEVEK.

1. Kolos.	Várm.	5. Kükölli.	Várm.
2. Dobóka.	Várm.	6. Feyérvár.	Várm.
3. Belső Szólnok.	Várm.	7. Hunnyad.	Várm.
4. Thorda.	Várm.		

A' SZEKELYEK SZEKEI AVVAGY Vármegyéi ezek.

1. Első volt mindenkor Udvarhely szék, melyben lovas, és Gyalog vitézlő Rend az régi Boldog időben lehetett 4000.
 2. Második volt Három szék, ugymint sepsi,kézdi, és Orbai, kibőllis ki tellhetett Vitézlő Nep 6000.
 3. Harmadik, Csik, Gyergyó, és káfon székek, Három Vice király Birák allatt lehettek 3000.
 4. Maros szék, Honnanis voltak vitézlő rendek 2500.
 5. Ötödik Aranyas szék kys állott 1000. fegyvér fogható emberből.
- Mindenik széknek Fő Kapitánnya à ki, à vitézi dologokat, és Fő király Birája, à ki, à Törvényes dologokat igazgatta, ezek alatt voltak az Vice király Birák.
- Ennek

Ennek à Nemzetnek olyan régi Privilegiuma volt, hogy semmi Adozással nem tartozott, hanem fegyverrel oltalmazta az Országot; Es mikor à Magyar királynéknak Fiok született, ajándékon à Gazdagia egy Tulykot, -s- az szegennye egy borjut adott à királynénak.

SENT ISTVÁN KIRÁLY HADAI.

ELső hadalén a' Kupán ellen, ki Zirind fia vala, ez Somogyságnak Herczegje vala. Es igen bányya vala hogy Sz: István Király a' keresztyén hitet bé hozta vala Magyar Országba, Annakokáért hogy job alkalmatofsága lehetet volna a' keresztyén hitnek Magyar Országból való ki gyomlálásában, és az előbeni Pogány hitnek helyre való állatásában, a' Szent István Annyát Sarolta Afzizonat akarja vala magának feleségül venni, hogy a' több pártosoknak segítségekből, utánna Királya lehetne, ertvén ezt Szent István Király igen meg háborodék raita, és mindjáraft minden erejét az Kupán ellen inditá. Venczelt az egész had előtt választá fő Capitánnak. Venczel után valának Hunt és Páznán mind a' hárman Nemetek, jeles okos hadviselő férfiak, és igen értékelek a' Király mellet nagy embérül és Vitézül viselték magokat. Ezeknek erejekkel, hatalmokkal és okoságokkal, kényszerítette Geisa Herczeg, és Szent István Király a' Magyarokat a' keresztyén hithet fel venni. Azért hadával személlye fzerént réa indula az Király Kupán Herczegre, és a' Garan Vize mellet a' Kupán hadat igen meg veré, és a' pártosokat mind el vészte, a' Kupánt pedig a' Venczel Capitán a' maga kezével le vágá, kit az után a' Király négygé vágata, és annak minden jofzágát az Győri Szent Márton Calastramához adá.

ANNO 1002.

Második hadalén az Gjula Capitán ellen, ki ő néki Annjáról Eössi vala, oka pedig az hadnak ez vala, hogy a' Gjula Erdélyben igen kegyetlenkedik vala. Továbbá, igen ellenzi vala hogy Szent István Király az Keresztyén hitet bé hozta vala Magyar Országban. Azért Szent István meg foga őtet mind fiával és feleségével edgyüt, és hozá őket Magyar Országba. Ugyan azon uttyában kényszeritté fegyverrel, az Erdélyieket is az Christus Evangeliómát bé venni.

Harmadik hadalén az Kéán ellen az Bolgárok Herczege ellen, de aztis meg veré, és meg ölvén az Kéánt, hayga az Országaba az vén Zóltánt aző Annjának Attja-fiát.

AN-

ANNO 1038.

II. **P**ÉTER, Vilhelmusnak, az Burgundiai Sigmund Herczeg Báttja fia, választatott az Sz: Király halála után Magyar Ország Királlyá, és meg Coronáztaték székes Fejér-Várban, ez Német vala, és Sz: István Király Húgának fia vala. De a' Magyar Nemzetet igen gyűlöli vala, és raitok igen kegyetlenkedik vala, Továbbá, az Orizágnak kincsét mind Német Országba takarja vala. Ennek felette minden Tiszteket a' Németeknek és Oloszoknak osztta vala, kett a' Magyarok tovább nem tűrhetének, azért kényszerítetének szabadságok mellett Péter Királyra meg Coronázásának utánna harmadik esztendőben támadni, kik előtt három fő Magyar Ur támadta fel, tudni illik Viscó, Toislán, és Pezli. Ezek Péter Királyt ki űzik az Országból. Az Szakálos Budát az Egruthnak az fiát, ki által Pétert az Királyné Aszfzony, Magyar Országban hozta vala Német Országból, mind koncrrál koncrra vagdaluk, és a' két szemet ki tolyaták. Az Sebusnak pedig ki az Vazulnak szemeit ki toltta vala, mind kezeit lábait meg törék, és nagy szörnjű halálal meg ölék őtet, mind azokkal öfzve kik ezekhez pártolók valának.

ANNO 1041.

III. **A** Ba választaték, és Coronáztaték Péter helyében Magyar Ország Királlyá. Ezis Német vala, és Szent István Királynak Húga vala nála. Ez csin áltata Gönczön fellyül az Hornát mentében egy föld várat, Kiről mind é napiglan az ott való vármegyét. Aba Uyvármegyének hyák. Ez fellette kegyetlen és hamis fejedelem vala, és méltában neveztetet volna gyilkosnak hogy sem Királynak. Mert az paraszt-ságból választott vala tanácsokat magának, és azokat emelé Tiztelséges méltóságokra, az hasznos Tizteketis azokra bizá. Az Magyar Urakra pedig reáioik dühösködék, és egy nap ötven Uratt egy házban bé rekésztné lé vágatá, olly kegyetlenül, hogy meg sem hagyá vala gíonni őket Uratt sem engede venni magokhoz. Kin az Magyarok fellette igen meg busulának, és el hagyvan őtöt, küldének ismét Péter Királyért ki Henrik Császárnál vala. Kivel az Császárt fel indították, hogy Péter Királyt ismét székiben ültesse. Halván é dőlgot Aba Király, azonhelt Ausztriát, Baviariát, és Carinthiát el rablá és él égeté. De azután el jöve nagy haddal Henrik Császár, kinek Aba Király, eleiben szállá és meg ütközék vele, de meg vereték az ő gonoságáért, és el szaladván az Tisza Viz táján meg öleték az maga szolgálaiatul, és el temetterék az Sári Ca-

Calaſtromban. Hivattatik pedig az űtközetnek hele Ferliorom pajernek, Magyarul pedig veſzet Németnek, mert ott ſzantalan fok Német veſzet vala el.

ANNO 1044.

Pétért azért iſmét Királyi űtékben űlteték de Péter iſmét ugy cſelekedék és dűhűsködék az Magyarokra mint annak elűtte, mert nem biſhatik vala az Magyarokhoz. Azert azű kegyetlenségéjert Uyobban ki veték birodalmából, és ſzemeyt ki tolák Végre meg hala, és eltemetterék Pécsen Szent Péter egyházába, kitt ű csinált vala.

ANNO 1047.

IV. **A**NDRás avvágy Endre, a' Kopafz Láſzlónak az fia, Coronázták űték űfékes Fejér-Várban Magyar Orſzágy Királya. Ezt, és ennek az Eoccsét Leventét bé hozák a' birodalomba, Kiváltképpen ezek az Urak, tudni illik Viſcő, Bua, és Bűna, kik az tűb Magyar Urak kűzűt értékkel és gazdagsággal fűbbek, és nagiobbak valának. De kűlűmben nem állanak az Magyarok András Király és Levente mellé, hanem meg kűlléték nekik engedni, az Scitijai Pogáni hitet, mert azt mondgyák vala hogy attul fogva jó ſzerencſéjek el hailott vólna tűlűk, mi-olta kűrűſzttyénekké lettek. Azert Vatha és Janos ennek az fia, lének elűk; az urak kűzűlűk, a' kik a' régi Scittyai Pogány Scertartást elű vének. Továbbá, aztis meg kűlletek engedni nekik, hogy az Pűſpűkűket, és Szerzetefeket meg űlnek. Annak fűllűtte az Németeket és Olafzűket, kiket, Péter Király bé hozott vala az Orſzágba. Azert az Pűſpűkűkre, és egyéb ſzerzetefekre támadának, és kegyetlenűl űlik vala űket ſzegényeket. Az Templomokat és Calaſtromokat ronttyák, dullyák, és fűl kűborollyák vala, Szent Gellerdet az Csanádi Pűſpűket ez űdűben űlték meg, kitt lé bocsátának és le tazítának az Magyarok egy Taligán az nagy magos kűſziklárűl Budánál, melly hegyet erűll, mind e napiglan Szent Gellűrd hegyének hinak.

Vele egyetemben Bezterus és Buldus Pűſpűkűt meg űlek. Zonuchűt az Albaniai Herczeget az Nemetekkel, és Olafzűkkel haſonlűkűpen mind meg űlék az kit meg Kaphatnak vala kűzűlűk.

Az Péter és Aba Királyok myatt, és hogy az Herczegekis hazaérkeztek vala, igen meg nyomorodek, és ugyan el ſzegényedék Magyar Orſzágy.

Ennek űtánna, hogy az András Király meg erűűűűűt vólna, az birodalomban, mindjáraſt feje veſztéſe alatt valű parancsolattal meg kiál-

E

tatá

ratá, hogy minden ember azt az hitet kövesse, kitt Szent István Király hagyott, és az Pogánságot el hadgyák. Továbbá, hogy minden Város és falu az el rontot és töröt Egyházakat meg épécse, az Püspököket és Papokat Tízteségben tarcsák. Annak föllötte, hogy valaki az Egházi marhákban el kóborlött, azt mindyarást helyére állasfa, és azon Egyházaknak meg térycse. Azért így kényszeríté ísmét András Király az Magyarokat az körösfztyén hitre. És ez, az Levente Herczegnek hólta után lén, mert annak ideyében nyitást az hitt dólgaiba nem teheté András Király, mivel hogy Levente igen hailandó vala az Pogány hitre.

Azonközben nem fok üdö mulva Lexente meg hala, Ennek okaért András Király ki hivatá az második Attyafiát az Béla Herczeget Lengyel Országból, hogy azó halála után, az Ország reá szállana. Es adá az Országnak harmad részét Béla Herczegnek, hogy aztat addig Herczegségül birná. Evvel az Országnak meg Ofzlasával, fok háboruságok, viszfa vonyások, pártütések, számtalan vérontások, Országbely romlások, és pusztulások követközének az Fejedelmek közöt és az Országba, az mint ide elől bővséggel meg irtam.

ANDRÁS KIRÁLI HADAI.

I. **A** Ndrás Királyra az harmadik Henrik Császár nagy haddal iöt vala, hogy raita, és az Magyarokon, az Péter Király haláláért boszfut állana. Es Posónt meg szállá, kitt keet hólnapig vitata, de az Magyarok közöt az Városban egy Zotmund nevü buár találkozáék, ki éyel az Duna vizében buván, az Császár hajóyt furóval mind által furta vala, és így az hajók regvelig mind el merülének, ki nyátt el kölleték az Császárnak szállanni Posony alól.

II. Másod eszendőben Henrik Császár nagyob hadat gyöyte ísmét el jöve Magyar Országba. Ki előt András Király, és Bela Herczeg, az föld népét, és az barmot mind az all földre szálléták és takaréták. Az gabonát pedig és az szénát az ki utában vala, mind el égetteték, ki nyátt az Németek közöt nágyéhség támadá, de a' Császár mind a' hayókat várya vala, kin számtalan elést hoznak vala utanna a' Dunán (hatta vala pedig a' hayok előtt a' Császár a' Gibartot a' Frizinghy Püspököt ki Bátorha vala néky) és mikor az éléssel Györre érkezét volna. Gibárt onnan a' Császárhoz küldöt vala levelet kiben tudakozik vala tőle, tőle, hová parancsolná vinnyi az élést, de az András Király vitézi, törtenet szerént a' követet a' levéllel el fogák az utón, és a' Királyhoz viték.

vék. Az Király azért mindyarást egy áll levelét irata az Császár nevével az hayók előtt való Capitánnak Gibartnak hogy nem volna inuár szükség az élés, mert ő az Magyarokkal meg békélet, inuár meg térőben volna, hanem mennyen vizsza az éléssel, és az uttyában adgya el, hi vön az levélnek, és az Szerént cselekedék. A' Németek pedig mind meg halnak vala a' nagy éhség myátt. Mert más felől a' Magyarok gyakorta meg ütök vala Táborokat, és untalan harczolnak vala vélek, ki myátt igen fogynak vala a' Németek.

Látván azért a' Császár, minémű nagy nyavalyában és veszedelemben volna, kényszereték követeket küldeni András Királyhoz, kik által meg békélének a' Fejedelmek illi okkal, hogy a' Császárt minden népével bocsássa békével vizsza András Király, és éléltis küldgyön neki, kijért a' Császár meg esküvék neki, minden Herczeghivel öfzve, hogy űk soha Magyar Országra nem törnek s-nem hadakoznak, sem beszéddel sem téteménnyel ellenek nem léfznek, ha pedig űk azt meg nem állanak, tehát az Istennek haraghia szálljon reájok. Ennek nagyobb bizonságára és erősítésére adá a' Császár a' maga leányát Sópjhát Salamonnak, az András Király fiának feleségül. Azért így jára Henrik Császár a' Magyarokkal. Innen inuár hivattatik az a' hegy, holott a' Németek valának Táborban, vértetnek, miért hogy a' Németek ott igen meg verettetének.

Azomban meg házasodot vala András Király és hozta vala magának házas társul az Admunda az Oroszok Herczegének leányát, és lén neki keét fia Salamon, és Dávid, azért meg nem állá fogadását a' Király Béla Herczegnek, mert Salamont élteben meg Coronáztatá az Királyságra őt esztendőkorában. A' Béla pedig látván hogy Salamont Coronáztá meg a' Bátyja, félvén fejére, el mene Lengyel Országba Mescó Királyhoz az ű felesége Apjához, ki Bélának az ű vitétségéért, még ennek előtte attá vala az ű leányát feleségül. Mert ez a' Béla Herczeg a' Mescó Király helet vivott vólt meg halálig a' Pomeránusok Fejedelmével, kiknek a' Királyságáért magognak ketten köllött, volna meg vinnjók, és meg ölé Béla Herczeg a' Pomeránusok Fejedelmét, kinek birodalmát azután békefességgel birta a' Mescó Király.

III. Azért Béla Herczeg nagy hadat kére Mescótúl, és Magyar Országba, béjüvén, meg veré András Királyt, ki futtában fogva esék, és a' fogságban meg hala lézegéni Köfzvényes jambor vén Király. Es el temetteték a' Balaton mellet a' Tihani Calastromban, kit ű csináltatot vala Szent Anianus nevére.

ANNO 1051.

Sádok a' Törököknek első Hadnagyk ez időben vólt.

ANNO 1059.

V. **B**ÉLA Herczeg a' Kopasz Lászlónak harmadik fia, és az Andras Királynak Eocse, mikoron diadalmás lett vólna, és az András Király azú Báltja meg hólt vólna. Székes-Fejér-Várba méne, és ott meg Coronáztatá magát. Ezigen jámbor és békefség szerető fejedelem len az Szomszéd fejedelmekkel sz p békefséget tartá. Továbbá, törvényeket szaba. A' Vásárlásban módot rendele, hogy az áruban, el adásban, és vételben csalárdság ne lenne. Ez kezde Magyar Országban elsőben Ezúst pénzét veretni. Az Orzágnak nagy adóit és Vámaít meg engedé, és sok szép szertartásokat szerze az Országban Ekképpen kevés ideig igen meg gazdagula ísmet az Ország.

Ennek idejében a' Magyarok ísmét a' Scittyai Pogány hitre akarnak vala hailani: de Béla Király ennek indétóit, Székes-Fejervér alatt mind le vágatá, azért annak utánna soha nem merék emléteni az Scittyai Pogány hitet. Béla Király meg hala esése miatt a' Kanisá viz mellet, és eltemetteték a' Szekszárdi Calastromban kitt úrakatot vala. Vala pedig Bela Király fekete szég szünű, Kopasz, és Sánta, Kiról osztán a' Várait nevezték Szekszárdnak.

Három fia marad, Geisá, László, és Lampert Herczegek.

ANNO 1062.

VI. **S**ALOMON az András Királynak fia, mikor meg halotta vólna, hogy az Béla Király meg hólt vólna, a' negyedik Henrik Császárral nagy haddal bé jűve Magyar Országba, és Székes-Fejér-várban Gyűléstétete, holott a' Magyarokat a' Császár igen meg feddé alhatatlanságokért, és így Salamont székibe ülteté, ez a' Henrik Császár, a' Salamon feleségének Báltya vala.

Geisá pedig és László a' Béla Király fiai Lengyel-Országba menének segettségért, de végre osztán az Urak által meg békélének Győrött a' Salomon Királlyal illy ok allatt: hogy Salamon maradjon a' Királyságban, Geisá pedig és László meg elégédgyenek a' Herczezséggel, kit az Apjok birt András Király idejében, tudni illik az Orzágnak harmad részével, Annak fölötté, hogy a' Salomonnak mint törvéni szerint való Magyar Ország Királynak engedgyenek.

A' Király a' Herczegekkel Győrött Pécsre menének Hufvét innepére. Az Attha Nadorispan Pécs tartományában Szalodfagban Szent Jakab

Jakab Calastromát épéttette vala, kinek meg szentelésére el hívá az Királyt a' Herczegekkel.

SALOMON KIRÁLI HADAI.

I. Első hada lén Dalmátiára a' Corontályok ellen kik a' Dalmátiai Fejedelemre Zolomirre mentek vala haddal, ennél, a' Geisa, és László Herczegeknek Húga vala feleségül. Azért Salamen a' Herczegekkel el mene, Dalmátiába Zolomirnek segítségére, holott meg verék az Carinthiajakat és Dalmátiából ki űzék őket.

II. Hada lén a' Cseh Ország Bratiszló Herczeg ellen, ki az Országot Trinesinig el rablá és tüzzel el pusztétá dé a' Salamon a' Herczegekkel mindjárást nyomában lének, és Cseh Országba bé menének, és mikor a' Csehek nem akarnak vala viadalhoz állani, mind el dullák és rablák Cseh Országot, és nagy nyereséggel haza jűvének.

III. Hada lén Ofulal, a' fejer Kunok fejedelmek ellen, ki bé jűvé Mára-Maros felől az Országba, és el rablá a' földet egész a' Nyrségig, Biharig, és Tiszaig, kinek eleit meg állá Salomon a' Herczegekkel Dobóka várasnál, és meg tértekben a' hegyekben kit Cser-halomnak hinak meg verék a' kunokat minden erejekkel. Itt Küzködék meg László Herczeg egy Kunnal, ki háta mögöt egy szép leánt vízen vala a' ló farán, kit a' Herczeg el ére, és a' Halábárdal lé veré a' lórol, a' Kun azért gyalog Uyób harczot kezdé a' Herczeggel, de ottis meg győzteték, és fejevéterék a' kunnak.

IV. Hada lén a' Görögökkel, Bolgárokkal, és Ráczokkal, kiknek fejedelmek Kázár vala, ezek által jűttek vala a' Dunán az Országba, és fokat rablottak vala. Azért réájok mene Salamon a' Herczegekkel. és Nándor-Fejer-várnál meg veré a' Ráczokat, kik a' várasnak segítségére jűttek vala. Az Görögök pedig és a' Bolgárok kik a' Várban valának a' meg szállásnak, utánna harmadik hólnapra meg adák Salamonnak, és a' Herczegeknek a' várat. Azért Nándor-Fejer-vára, ez időben kele a' Magyarok kezébe, kitt annak előtte a' Görögök birnak vala, és innen hittákis Alba Gráciának. Ebben a' hadban Opos, és Bors igen vitézkettek az fejedelmek mellett.

V. Hada lén az keét Herczeg ellen, kiknek előmenteket és jó híreket Neveket Tízteségeket Salamon igen irégyli vala. Végre a' Vid hadnágnak rosz tanácsából mind a' keét Herczeget meg akaryá vala öletni. Kiti mikor a' Herczegek meg értettek vólna. Geisa nagy hamar el küldé László Herczeget, a' Cseh Ország Herczeghez segítségért, de mig oda

jára László Herczeg, addég Geisa meg véretteték Salamontul árultatás miatt kemeiben, a' fő árulók pedig ezek valának : Petrud , Szunyóg, és Bika, de ezek az ütközetben mind el vesztének , honnan Geisa el szaladván a' Duna mellett föl igazodék Cseh Ország felé, és ahón mostan Vácز vagy on, ott elő találá László Herczeget az Ottó Herczeggel az ütközetekkel öszve, hogy alá jűnek vala nagy néppel, kiknek eleikbe szette Salamon Király, és meg ütköztvén vélek, meg vereték tőlők a' Nyomorod hegie alatt, az Istentelen árulóis a' Vid Hadnagy ott ésék halva, Salamon pedig Pósonba szalada a' Herczegek előtt. Azért így jára Salamon a' keét Herczeggel a' gonosz tanácsok miatt. Meg hala későre, és el temetteték Pólnában, Istriában, Országának kivűle való bujdosásában.

ANNO 1073.

VII. **G**EISA és László Herczegek, mikor Salamon Királyon győzelmek lettek volna , és útér a' birodalomból ki üzték volna, Székes-Fejér-várba menének, és oda az Orzágnak, gyűlést hirdetének, holott Geisát Magyar Ország Királya meg Coronázák, László Herczeg pedig a' Herczagséget magának foglalá.

Ez igen jámbor, és igazság szerető fejedelem vala , de rövid ideig vala az birodalomban. Végre meg hala, és el temetteték a' Vaczi egyházban, kint ű maga építtetet vala mind a' Várasalegyetemben, a' Vácز nevű Remete nevére. Keét fia marada Kálmán és Almus. Ezt hitták Nagy Geisa Királynak.

ANNO 1076.

VIII. **L**ÁSZLÓ Herczeg a' Béla Királynak az fia, és Geisa Királynak az Eocse, Salamon Királynak élteben válásztaték Magyar Ország Királyá. Ki mind addig sem hatta magát meg Coronázni , míg az ű Attyafiával Salamonal meg nem békéltett.

LÁSZLÓ KIRÁLY HADAI.

I. **L**ÁSZLÓ Király meg békéllék az Urak által Salamonnal , de viszfzavonyásnak és haboruságoknak el távoztatásáért az Ország nem hagyá útét bé jűnni Magyar Országba. Azért Salamon ismét ellene kezdte igyekezni , kit meg értvén László Király meg fogatá Salamont , és Visegrádbá tartá fogva egy Bod nevű Urral, de ismét el bocsátá.

II. Azután hogy el bocsátá, azontul méne a' Kunok fejedeméhez a' Cutheschez segítségért, és ennek Erdélt ígérte vala , ha bé Vinné a' Ki-

Királyságba László ellen, ki mikoron mellette föl ült volna, és az Országban iokat-el rablot volna, László Király reájok mene, és igen meg veré őket, holott tizezer Kunnál több veszet-el, de az Cuthese fejedelem mind Salamonnal el szalada. Ez után Salamon nem vágyódék többör a' Királyságra, László pedig nagy praedával visszsa tére Budára.

III. Ez időben mikoron a' Zolomir a' Dalmátianak Horvát, és Thót Országoknak Királlya, Kinél László Király Huga vala, magtalanul megholt volna, László Király bé mene a' Húgához, kinek a' Huga minden julsát, és igazságát adá. László Király azért mind a' három Országot Magyar Ország Coronához foglalá, mert úkis örömeft és szabad akarattyok szerént engedének neki. Azért ez utátul fogván Dalmátia, Horvát, és Thót Országok mind egyet tartottak Magyar Országgal, és egy fejedelmek vólt, egy törvényyelis éltek.

IV. Hada lén az Kunok ellen, kik ismét ki jüvének, és Erdély Országát mind elrabláék és égeték, Továb menvén Magyar Országba jüvének, és Bihar, Szabolcz vármegyét, Tokai tartományát, és a' Tiszsa partot mind keét felől elrabláék, és tűzzel el pusztéták Kiket László Király az Tömös viz mellet el ére, és még ütközék vélek, és igen megveré őket minden praedájokat el nyervén túlók, Kapulcz-is a' Kunoknak fejedelme az ütközetben el ésék fok fő néppel együt. Azért az Király nagy njereséggel, fok fő Kun rabot hozván magával meg tére Magyar Országba.

V. Hada lén a' Kunokkal, kik az ű fejedelmeknek, és fok nemzetsegeknek veszedelméjért a' Magyarokon boszszut akarván állani Ujjobban bé jüvének Magyar Országba. De a' Király a' Magyarokkal eleik ben álla, és meg ütközék vélek, az ütközetben a' Király nagy föl szóval ki szóllétá az Kunok fejedelmét. Kinek Acus vala neve. Azert mikor úis elő állott volna, a' keét fejedelem egyben csapdosának, de László Király ugy üté a' Szekerczével az Acusnak az fejét, hogy mindjáraft lé ésék lováról, es által vervén meg ölé a' Kunok fejedelmét: Látván a' több Kunok hogy a' fejedelmék el veszet volna, azonhelt el futamodának, kiket az Magyarok kémeletlen ölnék és vágnak vala.

VI. Annak utánna mene László Király az Oroszokra, kik ellené segétséget attak vala a' Kunoknak, de ezek meg alázák magokat a' Király előtt, és meg hódulának neki.

VII. Hada lén az Lengyelek ellen, kiket meg vervén meg szállá Craccót. és midön immár azt három hólnápig vitatta volna, nagy éhség támadá mind a' Várasban mind pedig a' Táborban. Azért László Király mint

ly mint Okos és ravasz had viselő fejedelem, egy éjél az váras előtt nagy föld halmot töltete, kit fölül liztel vékonyon meg hintete, látván ezt a' várasbéliék azt vélik vala, hogy mind azon lizt volna az a' nagy halom. Azért mivel hogy nagy eltség vala Kősztok, mondák hogy űk a' váraft addég nem tarthatnák, míg az a' nagy rakás lizt el fogyna az Magyarok Táborában, és így megadák az váraft az Királynak. Kinek örök emlékezetire mostis, az Váras előtt áll az a' nagy föld halom.

VII. Lengyel Országból mene Cseh Országba, és ott meg büntetvén az ű ellenségit, nagy fok rábokkal, és számtalan gazdagsággal örömmel jűve Magyar Országba.

Továbbá, mikoron az második Orbán Pápa az egész kőrősztyén fejedelmeket az Thörökökre föl indétotta volna, hogy Hjerusálemet, és az Christus Urunk Koporsóyát meg szabaditanák az Pogányoktól, követeket küldé az Pápa, és mind az kőrősztyén fejedelmek László Királyhoz, és kérék űtet, hogy az egész had előtt való fejedelemséget és fő Capitánságot föl venné. Melly Tisztet és méltóságot, mint Isten felő vitéz, és hadakozó fejedelem nagy áhitatósággal föl véné, de nem viheté jó és Istenes igyekezetit véghez, mert azon közben meg betegedék és meg hala magtalanul, mert felesége soha nem vala, kitt az Magyarok el temetének nagy bánattal az Varady Egyházban, kitt ű építettet vala, Holott mostis egy érczből öntetett és aranyazot nagy lovon űlvén, egész fzen fön áll igen szép aranyasón az képe. Ez több, embereket, magasággal az vallával folyul hallad vala.

Ez igen jámbor, Isten fellő, Szent Eletű, és igazság szerető, Vitéz fejedelem vala. Ezt hyák Szent László Királynak, kinek szentségét fok jelek és csudák bizonyították meg, hólta után. Ennek a' képét verik az Magyar Ország arany forintokra mind é máj napig való Királyok.

A' Zabrághi szép Egyházatis é fundálá, és rakatá föl: holott az egyk őltaron mastánis egész fzen fön áll igen szép aranyasón a' képe.

ANNO 1096.

IX. **K**ÁLMÁN az Geisá Királynak fia Székes-Fejér-várat Coronásztették Magyar Ország Királya, ez Váradi Püspök vala, és mikor László Király magtalanul holt volna meg, a' második Orbán Pápa engelméből hatta vala el a' Püspökséget hogy Királya lehetne és erről hyák az Magyarok könyves Kálmannak mind é máj napig. Vala pedig a' Kálmán Király igen rutt termntű, és undok tekintetű főzörös, és bősztos testű ember, mint egy Elau, kezey, és lábay horgasfok, Pelip Nyelvű,

vá, Görbe, és csomós hát, az melye bé horpadot, ennek föllötte Sántais vala. Ugy hogy természetével halömlő vala az Esöpushoz. De nem csak természetben, hanem erkölcsébennis minden képpen különbözött Szent László Királytól Mert igen ravasz, áluok, kegyetlen, és Istentelen vala, ki nemelly Uraknak, tudni illik. Márcnak az Simon fiának, és Achilesnek az Jacob fiának tanácsokból, az maga Eoccsének Almus. Herczegnek szemeyt ki tolatá. Ennek az Almusnak egy szép kis fiacskáya vala Béla névű, és ennekis, az ártatlan gyermeknek ki tolyatá szemeyt, és meg hagyá, hogy meg herelnék szegént, de az hohér félvén az Istent, Kegyelmesb vala hozza az Bátyjánál Kálmánnál, és nem herélé meg az gyermeket, hanem egy kölket heréle meg helette, és annak az keér golyóbisát vive az Királynak, és azt mutatá bé néki. Kiket ösztán a' Domefi Calastromban küldé hogy ott tartanák úkét. Végre halála óráján, egy Bott Benédek névű lator szölgáyát el küldé hogy meg ölné az szegeni vak Almust, és Bélát az ű fiát az Calastromban. De az Bottot az uton Iszonyúképpen meg szaggarák és meg évék az Ebek, és nem viheté azt véghez, ezt pedig mind azért mivel vala raytok, hogy hólta után az Királyság réayok ne szálana az ű fiáytúl.

Eztis meg Kínálák a' Pápa és a' fejedelmek avval a' nagy méltósággal, kivel László Királyt meg kínálták vala hogy a' Szent Hadba fő Capitán lenne, de a' rosz Kálmán Király meg veté azt a' méltóságos tiszttet (mért nemis vala méltó, hogy olyan Sz. Hadba illyen Istentelen, Attyáfi Vérszopó kegyetlen ember lett volna fő Vezér sőt megis tiltá, hogy a' köröszttyen fejedelmek Magyar Országgon által ne mennének, és ellenek őrzöket vete a' határokon de a' köröszttyen fejedelmek el vervén az őrzöket az határokról, ellene által menének Magyar Országgon.

KÁLMÁN KIRÁLY HADAI.

I. Első hada len az Oroszokra, azok pedig meg alázák magokat, és békeférgért könyörgének néki, Kálmán Király nem akara engedelmes lenni hozzájuk, hanem reájok menekik egyben gyűlven, éjel meg úték a' Király Táborát, és ott igen meg verék a' Magyarokat, oda marada a' Királynak minden hadakozó szerzama és hadi ékefsége ű magais nehezen jühete el közzülök.

II. Zádor egész Dalmatiával Kálmán Királyhoz hálla a' Velenczésektől, de a' Velenczések ismét visszafra vevék Zádort a' Magyarok-

tul, Dalmátiát is meg hódultaták, az ott való Urakat, és Nemesseket fogva vivék bé Velenczébe, és közölők fokát nagy Kegyetlenül meg ölén k. Kikre Kálman Király nagy haddal mene, és Zedort meg szállá. Ennek segétségére el jüve nagy haddal az Velenczések Herczege Ordephalus Phaledrus, és ott meg ütközék a' Királlyal. Végre erős és nagy viadal után igen meg veré Kálman Király a' Velenczéseket, melly ütközetben Ordephalus halva esék. E' győzelem után a' Király Zedort egész Dalmátiával Magyar Országhoz foglalá a' Velenczésektől. Annak utánna is sok hadai voltak Kálman Királynak a' Velenczésekkel, kik Dalmátiát el akarják vala foglalni tüle. De a' Király nagy diadalommal meg szabadéta tőlők Dalmátiát. Végre meg hala birodalmának tizen nyólez esztendejében, és el temetteté Székes-Fejér-Varban. Keét fia marada László és István, de László igen idején meg hala.

ANNO III4.

X. István második, a' Kálman Királynak Kisebbik fia igen iffiu Korában Coronáztaték Magyar Ország Királlyá, ki nyólcz esztendeig Gubernáltatot másoktól, Ezis mint az Attya, igen nagy akaratu, és igen kegyetlen fejedelem vala, sőt evvel pótolá meg Apjának kegyetlenségét, hogy az artatlan Bátyját a' Vak Almus Herczeget ki üze az Országból. Ki a' Görög Császárhoz menvén, tüle nagy tisztelességgel fogadták, és néki holtig való tisztelességes lakást rendele; Annak fölötté ez a' Király, az embereket láboknál fogva föl függesztetvén, az éghő szövetnekeket az alfelekbe csöpegetteté vala, és ugy öleté vala meg őket. A' RáczoKnál és Görögöknél olly réttentes vala a' neveis, hogy mikor a' Sivó, révó gyermekek előtt emlétik valais ütet féltékben mindjáraft meg csöndesednek vala.

Egykorban a' Király igen nagy betegségbe esék, ugy hogy immár kétségbe estenek vala életi felől: föl indulának azárr ketten, az egyik a' Borlus Ispán, a' Másik Ivánkó, és partot ütven, nemelly párosokkal Királlyá téteté magokat, mert azt vélik vala, hogy a' Király meg halna abban a' betegségben. De azonban az Király meg gyógyula, és meg bünteté, az Ivant halálos büntéssel. Borlust pedig ki üze az Országból, és lén Görög Országban szám ki verében.

ISTVÁN KIRÁLY HADAI.

I. Első hadalén a' Lengyelekre, kiknek nagy földöket el rabolván, és tüzzel el pusztétván vízfőz tére.

II. Meg

II. Meg ütközék a' Csehekkal az Orosnya vize mellett a' Solt névi embernek árultatásából, és ott a' Palatinus-Jánosnak a' Brósa fiának vétéségé általa diadalmas lén a' Cseheken.

III. Hada lén az Oroszok ellen a' Bezen Herczeg mellett, kit az önön Attyafia ki üzött vala a' birodalomból. Ezt a' Bezent István Király ismét bé akarya vala vinnj székibe, de nem lehetett, mert Oróly Országban meg ölék a' Bezont egy Vár alatt, kitt a' Magyar Urak meg értvén mindnjában meg térének a' Király akarattya ellen a' hadból.

IV. Hada lén a' Görögök ellen, kit a' Görög Császár igen meg veré a' Krasó vize mellett, mert minden ok nélkül hadakozik vala reá.

Végre meg hala Vérhasban magtalanul birodalmának tizen nyolczadik elztendéjében, és el temetteté a' Váradi Templomban.

Vak Béla Herczéget pedig az Urak titkon föl tarták az Országban, kinek a' Macedóniai Uros Herczegnek leányát Ilona Afzfzont hozák feleségül.

ANNO 1131.

XI. **V**AK BÉLA Herczeg, ezen néven második az Almus Herczegnek a' fia, Coronáztaték Székes-Fejér-várban Magyar Ország Királyá, kit Kálmán Király vakéttatott vala meg. Ez igen jámbor, Isten féllő fejedelem vala, annak föllötte békeféség és igazság szerető, az Országban igazságot szolgálatot mind szegényeknek mind boldogoknak egy aránt.

Ez a' jámbor Király mindekoron a' Szent Dávidnak ilyen szép mondasát, mint egy kőz beszédét forgattya vala : Az Ur a' ki meg világosérttya a' vakokat. Ismét. Az Ur lett az ő őltalma, ű viselte űtet az ű nagy irgalmasága szerént : ű adott magzatokat néki, és azok közzül űlték az ű Királyi székiben. Továbbá, az ű fiainak gyakorta mondgya vala, tanulliyatok szenvednyés, é világiakat meg utálni. Es hogy jókban nem tud az gyönyörkődni, az ki soha nyomoruságban részes nem völt.

Béla Király Aradon Gűlést tétete, és mikor mind az egész Ország egyűt vólna, a' Király a' Királyné Afzfzonial, és az fiaival az Ország. Közibe mene, és mikor le űlt vólná. A' Királyné Afzfzony így kezdé szöllani. Tisztelendő Uraim, mondgyátok meg ennékem, mivel hogy a' természet mindeneknek keét szemet adott, hogy azok Vezérellyenek minket ez nyavalyás életben. Mi az oka annak hogy a' Királynak egy szeme-sincsén, jöllehet az Isten adott néki négy szemet (mutatván a' négy fiát) maga a' szűkség azt kívánná, hogy ű más embereknél többet látta. Ez okáért azt akarom, hogy mindjárást meg jelensétek é Gyűlekezetben.

zetben az ú vakságának okait, és kik merészlettek azú kezeket a' Királyra bocsátani, hogy ugyan itt é helen boszszut állyatok érette azokon, hogy egyebek példát vegyenek ú rulok. A' Király ezt halván gyakorta meg szóléttya vala az Aszfzont, és kéri vala hogy el feleytené haragját. De azomban az Ország föl rohana, és ki kezdék keresni az bűnösöket, és ki ragadván őket, mindjáraíthatvan nyolcz Urat lé vágának, némellyeket konczonként hányának, némellyeket horogra vetének, némellyeket örök tömlőczre, némellyeket pedid örök hitlenségbe vetének és feleléség hit, gyermekit, izámki-vetének, és el kergetének. Ezek között pedig fők valának Lampert Isván keét fiával Miklóssal és Moinóttal, (ettől Származot a' Mailátt familia) ki Acus Nemzetségből való vala. Ezeket az önön Attyafia ki vonya a' Király lábai között, hová szalattak vala, és Lampert Isvánt egi székkal agyon veré, Miklóst pedig és a' Moinótot a' Gjülésben le vágatá.

Hada Béla Királynak csak egy lén a' Bóriczal a' Kálmán Király fatyú fiával, kirt az Sayó mellett minden népével el vere. Ezt a' Bóriczot a' pártos Urak, kiknek, rokonság hit meg ölette, és az Országból ki űzte vala, (a' mint oda föl meg mondam az Király,) hozták vala bé ellene. Ebben az űtközetben ölték vala meg a' fő pártos Urakatt, tudny-illik, Fodort, Titust, és Samfont. A' Király mellett pedig nagy hívséggel forgolódnak vala, ebben az űtközetben Miksa, Gáb, és Barthur.

Ennek utánna mind holtáig békével regnála az Országba. Végre meg hala birodalmának tizedik esztendejében Vizi betegségben. Negy fia marada Geisa, László, István, és Almus Herczegek.

ANNO 1141.

XII. **G**EISA második a' Vak Béla Királynak öregbik fia Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királya, Szent Cecille Aszfzony napján. Ezis igen jó erkölcsű fejedelelem volt.

GEISA KIRÁLY HADAI.

I. **G**EISA Királynak, első esztendejében, Henrik az Bécs Orzági fejedelelem meg lopá a' Posonyi Várást. Azért Geisa hadat indéta, és a' határban meg űtközék az Németekkel, kiket nagy erős viadal után meg győze és meg vere, a' Rapolustis ki Posont meg lopta vala meg fogá, ebben az űtközetben hétt ezer Német veszet el, kiknek Táborokat és minden hadakozó szerzámít el nyerék a' Magyarok. Azért nagy nyereséggel, és örömmel tére meg az Király Magyar Országban.

II. Te.

II. Továbbá, a' Lodomira' Kunok fejedelme az Oroszok Fejedelmének ellen támadá, kinek leányát, vette vala Geisa magának feleségül azért nagy sereggel segítségére ment azü Ipának, és Lodomérri igen meg veré és nagy nyereséggel jöve haza.

Végre mikoron Tisztfelegessén birt volna az Országnak épségével, meg hala birodalmának huszadik esztendejében, kint az fiai Székes-Fejér-Várban nagy tisztfelegéssel eltemetének. Négy fia marada, István, Béla, Arpád, Geisa.

ANNO 1161.

XIII. ISTVÁN harmadik, a' második Geisa Királynak öregbik fia, Coronáztaték Magyar Ország Királya, Székes-Fejér-Várban.

Ez mindeneket szép renddel és jó tanáccsal cselekedik vala, három esztendeig való szabadságot ada mind az egész Országnak. Ez fok szerzéseket szerez vala az Országnak kedvére, és békefésben igjekezik vala meg tartani az Országot.

A' Görög Császárral kötést tén, kivel egyetemben fok veszté tén a' Velenczéseknek, kik Dalmatyában ismét bé ütötték vala kőrmöket.

Végre László Herczeg az Vak Béla Királynak fia ellopá az Coronát, és némelly, pártos Uraknak segítségével méltatlanul kiüzé az Országból birodalmának tizen eggedik esztendejében. Holt meg Zemplinben Országának kivüle 1173. esztendőben.

ANNO 1172.

XIV. LÁSZLÓ második, az Vak Béla Királynak második fia. Az harmadik István Királynak élteben ellopá az Coronát, és egy neháni pártos Uraknak segítségével Királlyá Coronáztaték. Ki birodalmának hatodik hónapjában meg hala. Temetteté Székes-Fejér-Várban.

ANNO 1172.

XV. ISTVÁN ezen nevéen negyedek, a' Vak Béla Királynak harmadik fia. Ennek a' második László Királynak az Eocse, a' harmadik István Királynak élteben Coronáztaték Királlyá. Ki birodalmának ötödök hónapjában meg hala 1173. esztendőben. Ezeken mind a' kettőn, a' harmadik István Király, Istennek igaz ítéletiből lett nagy bosszú állását meg látta és meg érte, néki Királyságából méltatlanul való ki üzetéséyert.

Nullum violentum durabile.

ANNO 1173.

XVI. **B**ÉLA harmadik a' második Geisa Királynak második fia, és a' harmadik István Királynak az Eocse, mikoron a' viszsza vonnió Királyok meg hóltak volna, és a' Magyar pártos Urak egymással meg békéllettek és meg egyenesedtek volna, Coronáztaték Székes - Fejér-Várban Magyar Ország Királya. Ez igen jámbor és fő Fejedelem vala, a' latrokat, és tolvajokat igen büntete, mert az előbeni Királyok alatt való pártolásokban, igen meg tölt vala az Ország orvokkal, tolvayokkal, és minden féle latrokkal, kiket ha valaki meg akart volna büntetni, ottan a' más párthoz futot, és ékeppen meg menekedet. Továbbá, öly szertartásis rende, hogy ha valakinek valami igye avvagy dólga volna a' Királynál, azt Supplicatióban bé írná, és ugy adná bé a' Királynak. Mert ennek előtte, ha kinek valami igye avvagy dólga volt, azt ő maga beszélette meg a' Királynak. Ki igen nehéz, és alkotatlan dolog vala. Ennek föllőtte, a' törvények folyásatis é hozta bé az Országban, töb sok szép rendeket és szertartásokatis szerze az Országban, és minden félől jó módgyával birta, és őltalmazta az Országot. Ez Zádort és Dalmátiát Ujjobban Magyar Országhoz foglalta él a' Velenczésekftől, ki mind éltéyg birta, és hatalmasson őltalmazta ellenek. Végre birodalmának hufzon harmadig esztendeyében meg hala, és el temertetek Székes-Fejér-Várban. Keét fia vala Imre és András.

ANNO 1196.

XVII. **I**MRE a' harmadik Béla Királynak öregbik fia, Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királya. Ennek ideyében viszsza vevék a' Velenczések Zádort Dalmátiában, az Magyaroktul, de igen nagy vér ontással.

Ennek ideyében némelly pártolkodó Magyar Uraknak őltókélesekbtől András Herczeg az Imre Királynak az Eocse, a' Báttja ellen amada, kitt mikor Imre Király sem leveley, sem követi által lé nem esöndeszithetét volna, kételen hadat indéta András ellen, és szemben szálla András Herczeggel azü Eoccsével. Mikor immár mind a' keét teregh szemben álván az ütközetre kész volna, halhatatlan dólgot cselekedék Imre Király. Mert lé vetvén segiverét, a' Király Coronát fejében tévé, és a' Király Istápot kezében vevé, és maga egyedül az Eocse seregében mene, és így szólla. Vitézlő férfiak, ihón vagyok én, kicsoda közzülletek az, ki a' Király véreke kezét merné vetni, ki akarná őt közzülletek azt bántani, kitt a' Szent Istvának széntsége é méltóságban

ban hozott, ki akarná közzülni a' Királyi fõlséget meg fertõztetni. Ti végezéstekebbõl, és Istennek akarattjából vagyok én Magyar Ország Király, ki ellen fogtatok azért fegyvert. Attyámfiak hadgyátok el a' ti gonosz szándéktokat és soha meg nem emlekezem a' ti indulatotokról. Látván ezt a' Magyarok, mindyarást nagy engedelmeséssel le veték fegyvereket, és fejet haytának Királyoknak, kiknek mind az András Herczeggel azõ Eoccsével õsve, meg kegyelmeze az Király, és így meg csõndesedék mind a' keét felõl a' had.

Ez csõndes és békeséges Király vala, szeléd erkölcsü, és mindenben az Attya példáját követi, vála.

Vége meg hala birodalmának negyedik esztendejében, és el temetteték Székes-Fejér-Várban. Ennek egy fia marada László.

ANNO 1200.

VIII. **L**ászló harmadik, az Imre Királynak az fia, Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királyá. Ki birodalmának hatodik hónapjára meg hala magtalanul. El temetteték nagy tisztességgel az András Herczegtõl Székes-Fejér-Várban.

ANNO 1201.

XIX. **A**ndrás ezen néven második, a' harmadik Béla Királynak második fia, és az Imre Királynak az Eoccsé, választaték és Coronáztaték Magyar Ország Királyá Székes-Fejér-Várban. Ezt hitták ennek utánna András Jerosolomitánusnak.

Ez vén feleséget magának a' Német Nemzetbõl Getrudát, kitõl sok magzatokat nemze, tudni-illik, Bélát, Kálmánt Andrást, és a' Szent Ersébet Afizont.

ANDRÁS KIRÁLYI HADAI.

Mikor Honorius Pápa az egész kőrõsitztyén Fejedelmeket, a' Thörökökre, avagy Saracenusokra fõl indéttotta volna, hogy Jerusálemet, és Christus Urunk koporsóját meg szabadétnak. Az Pápa az egész kőrõsitztyén Fejedelmekkel, ezt az András Királyt választák az egész had elõtt való Fejedelemségre, és Capitánságra, melly méltóságot az András Király öröme fõl vévé, és mene a' haddal Jerusálem felé.

Hatta vala pedig a' Király addég helytartóul az Országban Jánost az Bánk Bánt, hogy addég, míg õ oda hadakozik az egész Országra gondot viselne. Ennek hívsége alá ajánlá a' Királyné Afizontis. Mi-

Mikor azért egy ollykor a' Bánk Bán az Ország gondviselésében, kin volna, és a' maga feleségét Budában a' Királyné Aszfzony mellet hatta volna, ki igen szép és jámbor Aszfzony vala. Azonközben juta Német Országból az Királyné Aszfzonak az Eocse, hogy vigasztalná az Nénnyét: miért hogy az Ura távul vala tőle. Ez igen meg tzereté a' Bánk Bán feleséget, és a' Királyné Aszfzony segítségéből erőszakot tén rayta a' Királyné Aszfzonynak az Eocse. El jüvén azért a' Bánk Bán, a' felesége eleiben esék, és nágy Sirással, meg panaszlá jámbor Urának a' gyalázatot, kitt a' Királyné Aszfzony, és azü Eocse addeg, raita tettek vala. Latván Bánk Báné dólgot, igen meg indula raytta, és más nap bé mene, a' Királyné Aszfzonyhoz, és bszízuságában a' hegyes-törrel által veré ütet.

Magyar gyomra volt ám ennek.

EZ dolog után mindyarást föl kelvén méne a' Király után, kitt Constantinápolyban találá, és a' Király eleiben menvén. Monda a' Királynak. Főlséges Uram, te vágy az én birám és föl pörösöm is, te hozzád jöttém, mert tudom igaz bíró vagy, azért nem akartam futásra, venni dólgomat, hanem á te igaz ítéletedből, akarok mind élni, s-mind halni, Ihon főlséges Uram a' Véres tör, kivel meg öltem Gértudor, kitt haméltatlan cselekedtem, ugyan evvel öles meg mindyarást, de ha méltán ölten meg ütet, könyörgök főlségednek, hogy példa légyek mindeneknek, menes meg-engemet, hogy tésék ki minden ember előtt hogy nem héyában hoztam feyeniet a' té igaz ítéleted eleyben. Az után elő szamlálá a' Király előtt a' dólgot mindenképpen a' mint történt vala.

A' Király nagy alhatatósággal mind el halgatá a' Bánk Bán beszédét, és monda neki. Bánk Bán, bizom a' te hívségedben, azért ha a' dolog úgy vagyon a' mint előmben attad, téryhamar vízfza az Országban, járy el híven azte tisztedben, kitt reád biztam, mikor vízfza térek Magyar Országba, akkor törvént tészek felőle, azért ezt mondván vízfza bocsátá ütet.

András Király azért Constantinápolyból által vivé az hadat Aszjában, és ott, a' több Országok és fejedelmek hadaival egyben gyülekezék, ki az több kőrösztyen fejedelmeknek egyenlő akarattyókból, és vezérsékből Damiatát, egy igen erős, és fő Várást, kit az Nilus vize körül foly vala, a' Thörökökre reá szálla, kibén hetven ezer Thörök rekeszkedet vala bé, azoknak való, élések, és hadakozó szerszámok bévességesen meg volt. Ugy annyra, hogy erősséggel, Népnek, és élésnek sokasága-

kaságával Damiata győzhetetlennek lázlik valla lenny. Mikor innár fokágy, és közel esztendeyg vitatná András Király Damiatát, látván hogy sem erővel, sem éhséggel azt semmi képpen meg nem vehetné. A' jó Istenhez folyamék a' jámbor Király, és az egész haddal, imádsággal, és böjtöléssel kezdének az Istennek Köniörgeni, és esedezni a' győzelemért, Meg halván azért a' jó Isten hiveynek alázatos Könyörgéseket, hertelen való, iszonyu nagy Dógh halált bocsáta a' Városbéliekre, ugy annyra, hogy a' hetven ezer Thörök közzül, több három ezer-nél elevenen nem marada benne, de ebben a' körösztyének semmit nem tudnak vala, hanem egikorban a' Táborból nemelylek a' Várasnak Kapuyához, és vártáijhoz, menének látni, és halgatni, mi állapotban vólnának ottben, mivel hogy nagy csöndességben valának ottben az helyben, bellyeb bellyeb menvén azért, jutának fízintén föl a' fokra, és mikoron sohonsénkit nem látnának ottben a' Városban, hamar vízfzátérének, és a' Táborban hirt tévének, hogy senkit a' Városban nem látnának. Kitt halván a' Király (néha elsőben valami nagy családságtol tart vala) hertelen laytoryákon meg hágatá a' Várost, és senki ellenek nem állá. Látván azért hogy a' Városban a' házak, és uczák, rakva vólnának számtalan holt testekkel, mindnyáyan ijedének, és csudálkozának rayta. Es az Istennek ilyen csudálatos nagy irgalmaságáért és hozzájuk való jó voltáért az egész had mind a' Fejedelmekkel egyetemben nagy hálákat adának néki. Illyen csudálatos képpen jutottak vala azért, chez a' győzhetetlen helyhez a' keresztyének, a' meg szállásnak utánna tizen keét hólnappal.

Damiatát meg vévén, és mig az ott való, állapotot jó módgyával el rendelé a' Király, fok ideig kölléték Damiatánál kéfni a' hadnak, azért egész körösztyén Fejedelmeknek végezésekből és akarattyokból Cair, és Babilónia alá indulának, tudván aztot, hogy ha ezt a' keét helt meg vehetik, egész Asiából könnyen kiverhetik a' Thörököket. A' Thörök Szultánis, számtalan Thörökökkel, és éléssel meg raká mind az keét helt, Meg szállá azért az Király Babilóniát, ki mellet az Nilus vize foly vala. Az Thörök Szultánis Babilónián alól a' Nilus vize mellet szálla Táborban, és ott erősen bé Sączolá Táborát, kitt a' Király soha semmi mesterséggel harcra és ütközetre ki nem hozhata a' Tábor Sączából. Azonközben a' Thörök Szultán illyen nagy álnokságot gondola, hogy a' Nilus vizét által tölté nagy magassan és temérdeken, és annak a' folyását a' Király Táborára fordétá, ugy annyra, hogy az egész mezőt elönté a' viz, egy fingüre a' földön föllyűll sohón száraz helyt nem talál-

hatnak vala magoknak, melly dolognak a' Király a' több Fejedelmekkel semmi képpen ellene nem tudának állani, mert a' töltés mellet vala a' Thörök Sáncz, mellyben a' Tábor fekszik vala. A' viz myátt azért az egész hadnak élése és partékája el ázék és el vesze. Ki myátt olly nagy inségbe jutta az Kőrösztyén had hogy immár sem magoknak sem lovoknak élések nem vala, hanem éhel halnak vala meg az emberek és lovak. Az hadat sem hozhatták vala el semmi uttal onnan. Látván azért a' Király a' több Fejedelmekkel a' hadnak illyen nagy el távozathatatlan veszedelmét, az egész kőrösztyén, Fejedelmeknek akaratyából, kényszerítették a' Thörök Szultántul nagy gyalázatos frigyét kérni. Azért illyen módon alkuvék meg a' Szultán a' Királlyal: hogy Damiátat mind az több várakkal, kiket tüle el vettek vala, minden benne való szerzámmal öszve éppen a' Szultának adák, a' Rabokat mind kéet felől el bocsáták. Evvel azért a' Király az egész haddal vízfőz téré. Illyen vége lén András Király hadakozásának Jerusálemért Ásiában.

Mikor az András Király az Jerusálemi hadakozásból meg tért volna Budában, nagy szép csöndességben és békeességben regnállá az Országot.

Másod napon azért mindgyarást törvént üle, és mikor Bánk Bán meg bizonyította volna a' Királyné aszszony vétjét. A' Király ollyán Sententyát monda ki, hogy a' Királyné Aszszony méltán öletet volna meg, és Bánk Bánnak mentséget ada a' Király.

Hozott vala pedig a' Király magával sok Ereklýeket, tudni-illik Szent István Mátyrának a' fejét. Szent Margit Aszszonnak az feyét, Szent Berthalannak is a' jób kezét. Az Aron Pap veszeyének az edgyk ágát. Es az eggyk nagy kő vödröt, melyben Christus Urunk az vizet borra változtatta vala és több sok Ereklýeket.

Ez a' boldógságos emlékezetű András Király a' meg nevezet hadból hazajűvén, az egész Országbeli Urakat, és Nemeseiket, mellette több nagy vitézségéért, sok szép és erős szabadságokkál, örök privilegiomúl meg boldogétá, ekesété, és ajándékozá, mellynék meg tartására eskűsznek meg minden Magyar Ország Királyok Coronázattyoknak ideyén mastannis.

Mikor az András Király a' hadból még tért volna, mivel hogy Bánk Bán meg ölte vala feleséget, hozza magának feleséget, a' Héstyeni Fejedelem leányát, kitűl egi fia vála István, ki a' harmadik András Királynak Apja vala.

Azután nem sok idő mulva meg hala. Es a' Magyarok nagy bánattal és óháyással el temeték az örök emlekezetre méltó Királyt Egresen.

ANNO

ANNO 1235.

XX. Béla negyedik, a' második András Királynak öregbik fia Apjának halála után választaték, és Coronáztaték Székes - Fejérvárban Magyar Ország Királlyá.

KUTTHEN a' Kunoknak Fejedelme, az egész Kunokkal ki suta Országából a' Tatárok előtt. Es foljamék Kutthen az alatta valókkal Béla Királyhoz, könyörögvén néki azon, hogy fogadná bé úter Országába, és szállétaná, és telepétené bé Magyar Országba. Es avval ayánlá magát a' Királynak, hogy ű mind az alatta való Kunokkal megkőrösztolködik és a' Christus Evangeliomjához ragazkodik, Továbbá, hogy néki mindenben engedelmesek és hivek lesznek szintén mint a' Magyarokis. Azért Béla Király ezen igen raitta kapa, elsőben és kiváltképpen, hogy a' Pogánságból, enni fok ezer lélek a' kőrösztyén hitre terne, azután hogy olyan hatalmas Fejedelem, ki hatalommal ű hozzá hasonló és fogható vala, azü birtokába adgya magát.

ANNO 1242.

EL jüve azért Kutthen a' Kunoknak Fejedelme, feleségével, gyermekivel, és Attyafiaival Magyar Országba, negyven ezer Kunnal aszfzony ember, és gyermek nélkül, kiknek Béla Király nagy haddal a' Határba eleikbe méne, és űket nagy örömmel és böcsülettel bé fogadá az Országba. Es meg kőrösztolkedek Kutthen (kinek az Király len, komya, és kőröszat attya) feleségével, gyermekivel, és Attyafiaival, továbbá, az egész Kunság feyenként meg kőrösztolkedének. Ez meg lévén; a' Király űket Magyar Országba bé szállétá, és szélel a' Várme-gyékben elosztá, a' végre hogy, így el oltolván erőtlenebek lennének a' Kunok, és ha a' szükség azt kívanná, könnyebben birhatnának a' Magyarok vélek, mert igen félnek vala tölök a' Magyarok, és semmi-képpen nemis hihetnek vala nékik, mivel hogy a' Kunok eleitül fogva nagy ellenséghi vóltak a' Magyaroknak, és fokszor, fok, és nagy károkatis tettek Országokban. De nem fok idővel ez után a' Kunok, ugy mint vad, és goromba nemzetségek nagy hatalmaskodáfokat és csintalanságokat cselekefznek vala a' Magyarokon, nem csak marhájokban és jószágokban, hanem, feleségeken és leányokonnis erőszakot téfznek vala, még a' Nemes renden valókonnis, kitt a' Király mind el szenvéd vala nékik, és a' Magyaroknak panaszfizokat meg sem halgattya vala, Sőt ha valamelli-kun, a' Magyarra panasfolt, bátor büntelen vólt-

tis a' Magyar, azt a' Király mindyarást, minden kegyelem nélkül, kegyetlenül meg büntette. Kiért a' Magyarok Béla Királyt igen meg utálák és gyűlölek, Sőt elis idegenettek vala tüle, mivel hogy a' Kunokat inkább szereti és bocsúlli vala a' Magyaroknál. Ennek föllötte, azértis boszorkodnak vala igen a' Királyra, hogy ennek előtte a' Dieneš Nadorispánnak minden méltó ok nélkül, mind a' keét szemét ki tolytattá és meg vakétotta vala, annak föllötte egynehány fő Urat és Nemes embert kirt le vágatot, kirt Országából ki űzöt vala. Melly elő számlált dölgaért a' Királynak, csak hamar ez után nagy romlása és szörnyű veszedelme következék Magyar Országban.

BÉLA KIRÁLY HADAI.

BÉLA Királynak heredik esztendeyében, a' Kunoknak pedig Magyar Országba való bé jüvetelenek mindgyarást második esztendeyében, a' Tatarok őt száz ezeren-bé jüvének Magyar Országba, kiknek fő Fejedelmek Batthus vala, ennek viceje Bochetor vala. Valának többennis ezek után való Fejedelmek, ugy mint Cádán, Coacton, Féjeán, Petta, Hermeus, Cheb, és Ocádár. Kirt halván Béla Király, a' Nador Ispánt haddal a' határba küldé a' Tataroknak eleyben, és meg űtköztvén vélek, igen meg vereték a' Tataroktól a' Nador Ispán, ű maga pedig a' Királyhoz jüven, és szaladván, meg beszéllé neki mint történt a' viadal a' Tatarokkal, aztis meg jelenté az Királynak, hogy sietséggel minden eréyével ellenek készülylön, mért hatalmas nagy erővel jünek reá a' Tatarok. Ezen azért a' Magyarok föllötte igen meg indulának a' Kunok ellen, mondván aztot, hogy a' Kunok, a' Tatarokkal egy értelemben vadnak. és azért jüttek bé Magyar Országba a' Kunok, a' Tatarok előtt, barátságának szüni alatt, hogy egy részét az Országának birván, a' földnek és Magyaroknak állapattyokatis meg kémlelvén, vélek egyetemben könnyebben el foglalhasák Magyar Országot tölők. Es végre a' Királys a' fok kiáltáshoz képest ugyan azon vélekedésben esék a' Kunokhoz. Nóha Kutthen mind a' több Kunokkal őszve ebben büntelenek valának. Azért a' Király meg parancsolá hogy Kutthent a' Kunoknak. Fejedelmét, egynehány fő Kunnal meg foghják, és őrizet alatt tárcsák. De a' Magyarok a' Kutthen Fejedelmet sok több Kunokkal őszé nagy méltatlanul meg ölék. A' falukbannis szélel fokat lé vágának a' Magyarok a' Kunokban. Ertvén azért a' Kunok azü Fejedelmeknek Kutthenek halálát, egyben gyülekezének, és mind-
niáyan

niáyan a' Tatárok melle addák magokat kikkel egyűt Magyar Országot szörnűképpen égették, dulták, és rablottak, és vala mikor Magyarhoz vágot vala-melli kun, ezt szokta vólt mondáni néki. Ezt az csapást szenved jó kedvel a' Kutthen haláláért.

Béla Király azért minden erejét egyben gyűitē, és a' Sayó, mellet Mohinál meg űtközék a' Tatárokkal, de nem bírá vélek, mért igen sokan valának, ahoz a' Magyarok sem fogták szívűek szerént a' dólgot a' Király mellett, mivel hogy igen el idegenettek vala a' Királytul. Az főllyűl meg irt okokért, mondván. Am hadakozzék mostan a' mi Királyunk, ki a' Kunokat a' mi gyalazatunkra, bé hozta az Országba, nemelűyek pedig mondgyak vala: Hadakozzék maſtan a' Király azokkal, kiknek a' mi jószágunkat és örökségűnkét osztogatta. Azért nóha a' Király semmit hátra nem hagyá dólgában, hanem igen emberűl vitéz-kedek a' harczon, de végre a' sokaságűl, és a' Magyaroknak tunyasá-goktul, és hozzája való kedvetlen-ségektűl meg győzerttetven, igen meg verettették Béla Király a' Tatároktul, holott Magyar Országna minden ereje lé vágattaték Iszfzonyuképpen. Itt vezűt el Mátyás az Esztergami Ersek. Ugolinus a' Kalocsai Ersek. György a' Győri Pűspők. Rainaldus az Erdélyi Pűspők, a' Nytrai Pűspők. Miklos a' Sibenici Pűspők Cancellarius. Berthalan a' Pécsi Pűspők. Benedek a' Varadi Pűspők. Bulzo a' Csanádi Pűspők, és többben sokán az Egyházi rendbűl valók. A' Világhi rendbűl való Uraknak, és Neműseknek pedig számát ugyan lehetetlen lett vólna meg írnyi és meg számlálnyi az mennyen ott-el vezűtek. Jóllehet ebben az űtközetben a' Tatárokbannis harmincz őt ezeren vezűtek. Ennek utánna-is egynehányűszor meg űtközűt a' Tatárokkal a' Király, de mindenkor szerencsétlenűl. Végre minden népét el vezűtvén, ű magais a' Király a' Tenger mellé szalada. Azonközben a' Tatárok az egész Országot el rablák, puszté-ták, és magoknak foglalák. Thovábbá, Orosz Országot, Lengyel Országot, Silefiát, Morvát, és Austriát, el rablák, és azt tűzzel pusztéták. Magyar Országot három esztendeig bírák, kiben sohón semmi erőf-ség meg nem maradhata elűttűk tűb, hanem a' fűlsű Magyar Országban Szepeűsben egy Calastrom, kiben Néma Barátok laktak, kit innen maſtan Foliamar küvénak hinak. Dunán innen pedig Győri Szent-Márton, Székes-Fejér-Vár, és Esztergam maradot meg tűlűk. Esztergamot Grűff Siműn Spanjol, az alatta való vitézűkkel, őltalmazta vala meg tűlűk.

Végre mikor immár a' Tatárok három esztendőnél tovább dúhósködtek volna széllel Magyar Országban, és azt mindenestül el pusztították volna, a' Ródai kőresztős vitézek és a' Frangyépán Urak nagy haddal a' Királynak segítségére jövének, és ütet Magyar Országba bé hozák, és a' Királyt ismét székibe ültették, kiért a' Király a' Ródai kőresztősöknek az Országban fok és nagy Uraságot, és jószágot ada, Ezeket hyák mind ez mái napig Auránai Perjeleknek, Deákúl, Priores Auránæ. Az Frangyépán Uráknak pedig az egész Tenger mellicket adá. Es egy czipó kenjeret vévén a' Király meg ízege azt, és meg esküvék nekik, hogy vala-meddig egy czypó kenjere léfzen, soha el nem hádgya őket, sőt aztis vélek akarya közleni. Ennek bizonságára ada nekik ezimerül keét Orofzlánt, kik első lábokban keét czipó kenjeret tartnak. Kiknek mind é napiglan az a' czimerek.

A' Tatárookban, fokban maradtak vala Thót Országban, és ott-meg házasodván, jószágos fő emberek valának. Ugy mint, a' Bradácz familia, Berzei familia, kiknek innen régen mi üdőkben szakadot magvok, Záboki familiának Mislin Tatár vólt neve. Továbbá, Mirkóczi és Pohákócz, (ez mind egy familia) Kadarkauz Tatártúl valók. Budor familia, é Burdúr Tatártúl való, és többennis fokban.

A' Tatárok rablása után Magyar Országban halhatatlan nagy éhség vala, mert a' Tatárok myátt femmi féle vetemént nem vethettek vala az emberek.

Dög halális ifzonyu nagy vala az Országban, mert a' számtalan holt reftektül az égh meg dögletet vala. Azért a' ki a' Tatároktúl nagy nehezen meg maradhatotis, a' nagy éhség, és dög halál myátt köllött meg halni, ilyen rettenetes inségben vala akkor szegény Magyar Orzágnak állapattya.

Nincsen é világon olly elme és nyelv, a' ki elő tudná számlálni és mondani azokat a' számtalan, és halhatatlan ifzonyu Nyomoruságokat, és pusztulásokat, kiket azon üdőben Magyar Ország a' Tatárok myátt ízenyvedet.

II. Málodik hada lén ugyan azon kőresztős haddal, a' Friderikkel az Austriai Herczeggel, kire Német Uihelt meg szállá, és benne meg ölé a' Herczeget, Austriátis mind el raboltatá és égetteté. Me ly dolog innen támadot vala; Hogy minek előtte a' Tatárok bé jüttek vala az Országba, Béla Király nagy haddal bé ment vala Austriába, holott nagy dultást és égetéstén. A' Herczegetis nagy Somma pénzbe meg ferczoltatá. Azert azutan mikor a' Tatárok előtt Austriába futor és szajadot

ladot volna Béla Király, elsőben a' Herczeg jó kedvet mutata hozzá, és mikor nagy Tisztetiséggel bé fogatta volna Országába, egy neháni napig jó gazdalkodék néki. Azután reá emlékezteté Béla Királyt, miképpen minden ok nélkül el pusztította vala Országát, és melly nagy Somma pénzt vett vala raita. Azért el nem bocsátá a' Királyt, mig azü pénzét és minden kárát meg nem fizeté néki, ki nagy Somma pénzt tén. Ugy hogy a' Herczeget kész pénzel meg nem elégéthet, hanem szép drága arany mivel fizete meg néki. De megahoz az határban, három vármegyét is ada néki. Továbbá, látván ez a' Herczeg, hogy a' Magyarok a' Tatároktul ilyen igen meg nyomoréttattanak volna, föl kele, és a' Dunán innen való Magyar Országot Győrig mind el rablá és elégeté, holott még az a' föld a' Tatároktul éppen meg maradot, Ahoz a' széllel futó és buydosó Magyarokat valahón talállya vala, mind meg öleti vala. Azért Béla Király, ezekért való bosszúságában ment vala mostan az Austriai Herczegre haddal, hogy bosszút álljon raita.

III. Hada len az Ottocárussal a' Cseh Királlyal, 1260. kivel jóllehet erős viadált és hárczot tarta, de végre hadának kevés voltaért (mert a' Magyarokat a' Tatárok igen el fogyatták vala) meg veretteté a' Király. Ebben az ütközetben három ezer Magyarot fogtak el elevenen, két ezert és hét százot öltek meg, a' Csehekben pedig öt ezert és két százát vágtak le az Magyarok.

E' jámbor Fejedelem vala, és igalság szerető, mindenben az Apjának erkölcsét követi vala, de a' hadakozásban igen szerencsétlen vala a' Zábragi vára stis ez épétette vala.

Vége meg hala Budában, birodalmának negyven esztendejében el temetteté a' Elztergamban a' Cséri Barátok Boldog Afzszony Calastromában, kit ü épetteté vala, feleségével Maria Afzszonnyal, a Görög Császár leányával, és fiával Bélával. Ennek kétfia vala, István, és Béla, ki Apjának élteben hala meg.

Továbbá, az több leányi-közzül egy Margith Afzszony nevű vala, ez az Apacza Afzszonyok Calastromába mene kit azü csoódálatos Szent és Sanyaru életiért az szenték közibe számláltak. Ennek az Apja Béla Király Budánál, Duna Szigetiben egy Calastromot rakatot vala Boldog Afzszony nevére, kiben mind holtig a' több Apacza Afzszonyokkal ott-lakek, és innen azt a' Szigetet mind ez mái napig Szent Margitth Afzszony Szigetinek hyák, ennek előtte pedig azt Nyulak Szigetének hitták.

ANNO 1285.

XXI. **I**STVÁN ötödik a' negyedik Béia Királynak a' fia. Következék az Apja halála után a' birodalomban, Székes-Fejér-Várban. Coronázták Magyar Ország Királya. Ez szerencsés vala a' hadakozásban, es meg veré az Austriaiakat, Cseheket, és a' Bolgárokat, Kihatóváb élhetet vólna, kétség nélkül jeles Fejedelem lett vólna.

ISTVÁN KIRÁLY HADAI.

I. Első hada lén az Ottocárussal a' Cseh Ország Fejedelmével ez mikor Austriaiba, az Brandeburghiakkal bé jött vólna Magyar Országba, nagy káárt tén az határban. István Király azért eleiben méné, és a' Rábcza viz mellet meg ütközék véle, és ott Ottocárust igen meg veré.

Második hada lén a' Bolgárokra, kik nem akarnak vala engedelmek lenni néki. Azért elrablá minden földöket, az után Bodont azú várasokat meg vévé, és így az ott való Fejedelmet mind Országával öszve, Söldösá tévé.

Meg hala birodalmának harmadik esztendeyében, és eltemetteték Budában.

Ennek egy fia marada László, és egy leánya Maria, ki a' Siciliay Sánta Cáról Királynak házasfettatott vala, melytől osztán a' Carolus Martellus születet.

ANNO 1277.

XXII. **L**ÁSZLÓ negyedik, az ötödik István Királynak fia. Coronázták Apjának halála után, Magyar Ország Királya.

Ezt hitták Kun László Királynak. Ez igen mord és kegyetlen természetű ember vala; Es mindeneket mivell vala azú kívánsághi szerént.

LÁSZLÓ KIRÁLY HADAI.

I. Első hada lén az Ottocárus ellen, a' Cseh Király ellen, kitt a' Morva vizé mellet meg vere, és magátis meg ölé Ottocárust.

ANNO 1282.

II. Második hada lén az Oldamirral a' Kunoknak Fejedelmével, ki az Országban nagy haddal bé jött vala, László Király azért a' Hodálló viz mellet meg ütközék véle, és fok erős ütközetek után meg veré a' Kunokat és minden Tábóri eszközökben fákmánt tén.

AN-

ANNO 1285.

III. **H**Ada lén ismét a' Kunokkal, és az Tatárokkal, kik egyben adván magokat, egész Dunáig mind el rablák és égeték az Országot. Kik minden viadal nélkül meg térének nagy praédát vívén magokkal.

ANNO 1290.

IV. **H**Ada lén ismét a' Kunokkal Kőrösfezegnél kiktül ugyan ott meg verettették, és magais meg ölettették birodalmának 14. esztendeyében. Ez magtalanul hala meg-temettetet Csánádon.

Ezt fölötte igen gyűlölték mind az Urak, s-mind a' kőrösfeztyén Fejedelmek azü nagy paráznaságáért, mert azü feleségét a' Siciliai Cároly Király leányát meg utálván, fok külömb külömb Kun Afzszonyokat tart vala, de kiváltképpen való Kun Afzszony Agiási, Aidva Kupefek, és Mandula valának erről nevezték valais Kun László Királynak. Kiért végre a' Pápais meg átkozta vala, de ü avval keveset gondol vala.

Ennek idejében a' fok rablás, és az Urak között való vízfza vonzás myátt, annira meg nyomorodot vala Magyar Ország, hogy sohon szekeret sem láthatnak vala, hanem Taligán hordnak vala, szükségekre valót, és azt az emberek magok vonnyák vala, kiről a' Taligát mostannis Kun László Király szekerének hiják.

ANNO 1290.

XXIII. **A**NDRÁS harmadik, az István Herczegnek, a' második András Király fiának (kitt a' Héstienni Herczeg leányától nemzet vala) az fia, Coronáztaték Magyar Országhi Királlyá Székes-Fejér-Várbán. Ezt Velencei András Királynak nevezték vala.

ANDRÁS KIRÁLY HADAI.

I. **E**lső hada lén az Austriaiak ellen, mert meg szegték vala a' Magyarokkal való kötést. Kiknek Országokban rablásokkal és égetésekkel nagy Kárt tén András Király.

II. Második hada lén a' Cáról névű gyermek ellen, kitt egy-néhány pártos Urak (kik között szok ezek valának Iános, és Henrik Bán. Pochi Ugrin, és az Uylakyak) a' Pápától meg kérenek András Király ellen, és be hoztak vala az Országban. Ez a' Cáról a' Siciliai Király fia vala, kitt a' Mária Afzszontul az ötödik István Király leányától nemzet vala, a' mint oda föl meg mondám.

Meg holt magtalanul és el temettetet Budában a' Szent Iános Calatromában birodalmának tizedik esztendeyben.

H

Ebben

Ebben szakadott a Magyar Szent Királyoknak maguok férfi Agból.

ANNO 1300.

OTMAN Ortogul póljár fia, lén leg első Királyok a' Thörököknek mind e' máy napig való Thörök Császárok Otománoknak hivat-
tyák és irrattyák magokat, mivel hogy ű tüle vettek mind méltóságot,
mind eredetet, és birodalmat magoknak. Ez Bittinját, és a' Pontus
mellet való Országokat, és tartományokat el foglalá és Natolyában (En-
nek Thörökül, Anadol, Deakul Asia neve) valaszta lakó helt magának.

Következik az Magyar szent Ki- rályoknak, Toxus, Herczeztül kezdetvényigaz GENELOGIA YOK

Toxus.

Geiffa ————— Mihály
Szent István. —————
Szent Imre. ————— Kopasz László. ————— Vazul.
————— András. ————— Béla. ————— Levente.
Salamon. ————— David. ————— Geiffa. ————— Szent László. ————— Lampert.
————— Kalmán. ————— ————— Almus.
László. ————— István. ————— Vak Béla.
————— ————— Geiffa. ————— László. ————— István. ————— Almus.
István. ————— Béla. ————— Arpád. ————— Geiffa.
————— Imreh. ————— ————— András, Jerusalemi.
László. ————— Béla. ————— Kalmán. ————— András. ————— István. ————— Sz. Ersébet.
————— István. ————— Béla. ————— ————— András Velencei: Ebben Szakadot ma-
Kun László. Maria. Ez a' Siciliani vók az réghi Királyoknak férfi Agból,
santa Cáról Királytúl.
Carolus Martellust, az első Cáról. Királynak az apját nemzé.

E' MA-

E' M A G Y A R CRONICÁNAK, MÁSODIK RÉSZE.

Melly magában foglallya a' külömb külömb féle idegen
Nemzetből való Magyar Ország Királyokat, mind az Au-
striay avvagy Bécs Ország Herczegekből lett Királyokig.
Es Azoknak idejekben történt emlekezetre
méltó dologokat.

ANNO 1301.

XXIV.

ENZEL, kitt a' Magyarok Cséh László Király-
nak hittak, a' Cséh Ország Venczezlus Ki-
rálynak az fia, mikor a' Magyar Szent Király-
oknak a' férfi ágból tellyeséggel magvok sza-
kadot volna, és mikor a' Magyar Urak a' Kirá-
ly Választásban a' Cáról gyermek ellen, meg-
hasonlottak volna, Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország
Királlya. Mert az Orzágnak nagyob része semmi-keppen nem akará
Cárolt Urallni, mivel hogy ütet a' Pápa Küldötte vala bé a' Királyság-
ba, ők pedig szabad népek lé-vén a' Pápa hire, és akarattya nélkül
szabadon Királyt választhatnak vala magoknak, és evvel, azü szabad-
ságokat, úgy-mint a' Szabad Király választást, nem akará, él vészteni.

Ez Annjáról Magyar vala, mert az Ottocarus ennek Eofsi vette vala feleségül a' negyedik Bèla Király leányát, Anna aszfzont, kitül születet a' Venczeslaus a' Cseh Király, ennek a' Kis Venczelnek az Apja, kiről maſtan emlékezünk.

ANNO 1303.

AZ Cseh Ország Venczeslaus Király, értvén minémű nagy viſzfzavonyásban volnának a' Magyarok, igen félti vala a' fiát, azért nagy hadat győyte, és Magyar Országban jüve, és Peſtbe bé szálla, hová által hivata az fiát Budából, a' Budai biróval Verner Lázlóval őſzve, kiket mind a' Coronával őſzve fölvévén Cseh Országba vivè magával.

ANNO 1305.

XXV. **O**TTÓ, a' Bavariai Herczeg, a' Magyar Uraknak pártolkodásokból a' Pápanak ellene, és a' Cáról Királyfi ellen, bé hoztaték Magyar Országba, és azon Coronával mellyet a' Cseh Lázló Király el vitt vála magával Székes-Fejér-Várban, Coronáztaték Magyar Ország Királya. Mert ez az Otto viſfza szerzette vala a' Coronát Lázló Királyról.

A' Coronáztat után, Budában minden Uczákon alás-fől séttál vala Otto Király, a' Coronát feyén viſelvén, hogy mindeneknek tutára lenné, hogy ő Magyar Ország Király volna.

Budából Erdélybe mene, hogy ott-is minden Varosokban hasonlókeppen farsángolna a' Coronában, az Erdéli Lázló Vayda azért meg fogá ütet, és a' Coronát él vévén tüle, a' tömlöczbe tétetè. Honnan ki nem bocsáta, míg a' Királyságnak ellene nem monda. Annak utánna el bocsátá ütet Lázló Vayda, es haza vakarodék Bavaryában.

Bonifácus Pápa azonban meg Atkozá a' Magyarokat, és minden Szentségektül és temetéstül el tiltá őket, mind addég, míg len a' Cárolt meg Coronáznak. Látván azért a' Magyarok, hogy az Iſteni ſzolgálat, mindenűt meg ſzűnt volna, és hogy minden Egyházak, és cimiteriomok, rakva volnának holt testekkel, mivel hogy a' temetéſtis mindenűt meg tiltották vala, kénſzeritének bé venni és meg Coronázni a' Cárolt.

ANNO 1310.

XXVI. **C**ÁROL, a' Cárólus Mártellusnak fia, ki Cárólus Rubertusnak hivatatot, Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királya.

Ez igen jámbor és aitasos Király vala, ű Epétette vala a' Székes-Fejér-Vári Monſtort, melly a' fok gyuladások myátt mind el puszult vala, és

Ia, és azt meg hejazzatá ön pléhekkal, de nem fok idővel jismét meg csináltatá nagy költséggel.

Annak fölötté igen vitéz Fejedelem vala, az Országnek határit— minden felől killyeb terjeztette és meg öregbitette, Bosznát, Rác Országot, Oroszokat, Havasföldét, Módvat, és Bolgár Országot adó füzetése haytotta.

CÁROL KIRÁLY HADAI.

I. Hada lén az Erdéli Szászok ellen, kik magoknak pártot ütének, és nem akarnak vala néki engedni, de nagy hamar meg haytrá őket a' Király.

II. Második hada lén Kásánál a' Trincsin Máthéval a' Péter Palatinus fiával, kitt nagy erős harczal, és népének nagy veszedelmével az hérnát mentében meg veré, itt nagy fok Urak és Vitézek hullának el az Omode keét fiával öszve kik engedetlenek valának Cáról Királynak, ez nek lakó helyeket Gőncznek aránta, a' hegyekben a' Király mind földig ló rottatá, ki mind ez napiglan Omode várának hivattatik.

ANNO 1329.

Cáról Király, mikor feleségével és gyermekivel öszve, Husvét innepiben Visegrádban volna szintén ebéd fölöt, juta bé egy Felicián nevű szolgája, Zaacs nemzetből való, ki Kardgyát ki rántvan a' Királyhoz vága, de a' Király meg vonyá magát, és csak az jobb kezét sérthette meg egy kevesé néki. Azután a' Királyné aszszonyhoz vága, kinek a' jobb kezén, négy Ujját vágá el, a' Király fiaihozis hozzájuk kezdetvála, de azoknak Mesteri ellene állának, és azonközbe a' Király fiai ki szaladának a' házból; látván eszt a' Királyné aszszonnak a' pohárnokya, azon helt a' kést torkában üté a' Feliciánnak, és meg ölé véle, a' pohárnok Patóczi János vala, holott Feliciánt koncrról koncra hányák, és széllel az Várasokba küldözék a' testét, kinek az edgyk leányának (ennek Klára vala neve) az Orrát ajakastúl el meczték, azután nyolcz Ujját el vágák, és ló farkon hordozták meg. A' másik leányának pedig Léván vevék feyét Ennek Sebe vala neve, ahoz eggyetlen egy fiátis mind szolgájával öszve nagy kegyetlen halállal ölék meg.

A' Felicián dühösködésének, é lén az oka, mert igen szép felesége vala Feliciánnak, kitt a' Királyné aszszonnak az Eöccse el csalt vala tüle, és azt éli vala.

III. Harmadik hada lén, a' Tatárokkal, kik ellen győződelmes— és diadalmas lén.

ANNO 1330.

IV. **H**ada lén Havasfal-földében a' Bazarád Vaydával, de ottném-
jól jára, mert oda vészte minden népét és ű magais csák alég
szaladhata el, mert, minden méltó ok nélkül ment vala réa.

Annak utánna meg hala birodalmának hármincz keét esztendeyé-
ben, kitt el temetének a' Magyarok nagy bánattal Szekes-Fejér-Várban.

Negy fia vala az Eorsebeth aszfzontúl a' Casimir Lengyel Király
leányátúl.

Cárol, László, Lajos, és András.

ANNO 1328.

ORCHAN, Otomannak az fia, lén Apjának halála után a' Thörökök
Királya, és fok tartományokat és Varasokat haita maga birodalma
alá, Az Tatárokkal nagy erővel meg vivot, kiktül meg veretteték es ű
magais meg öletek szántalan Thörökökkel egygüt, birodalmának hufza-
dik esztendéjében.

ANNO 1342.

XXVII. **L**AJOS, az jó Cárol Királynak jó fia, következék és Coro-
náztaték az Apja halála után Magyar Országgi Királya,
Szekes-Fejér-Várban.

Ez igen bölcs és tudós embor vala. Az Eghi csillagoknak forgásit
és járásit igen tudgya vala, mert fő Mathematicus vala, és minden ha-
dakozásit az csillagok forgásinak ítéletiből indéttya vala. Azért mivel
hogy minden hadakozásiban fölötte jó szerencsés és diadálmas vala; er-
ről, a' Magyarok Eordongós Lajos Királynak Neveztek vala. Ehez,
fölötte igen jámbor, Isten féllő, és fő hadakozó Fejedelem vala; Az Ap-
játúl reá maradt Országot erőssen, és jó tanáccsal birta, hatalmasul öl-
talmazta, és öregbétette, úgy hogy, az ű előttte való Magyar Országgi
Királyokat mind föllyül halladta vala,

LÁIOS KIRÁLY HADAI.

I. **E**lső hada lén az Erdéli Szászok ellen, kik el haylottak vala tñle, mi-
vel hogy az előbbeni Királyoknak Tízttartói nagy törvénytelen-
séget cselekedtek raitok, azért reáyok mene a' Király, és erővel ísmét a'
Magyar Coronának engedelmére haitá űket.

II. Hada lén a' Sándorra a' Havasfal-földi Vaydára, és aztis Uijon-
nan a' Magyar Országgi Coróna ála haytá,

ANNO

ANNO 1345.

Mikoron András, a' Lajos Királynak az Eocse Neápoli confirmált Király volna, meg utalá ütet Ioánna az ű felesége, és másokkal paráználkodván azű latrayval Conráddal és a' Czenfá Vitézzel, Avers Várasaban-meg főytatátá azű Urát András Királyt.

ANNO 1346.

III. **H**armadik hada lén az Ioánna ellen, ki minden hadával Neápolisban Olasz Országba mene, és meg öleté mind azokat, kik azű Atcjafiának halálában részefek valának, és ott el végezvén dolgát meg tére Budában. Neápolisban, maga képében hagiá Laczkffi Istvánt, és a' Wolfgángus Capítánt.

IV, Hada lén a' Cseh Országhi Iános Király ellen, ki a' Casimirus Lengiel Királyrá Cráccót meg ízallotta vala. Ennek pedig a' leánya Margit Afzszony vala Lajos Királlyal feleségül. Azert Szécfi Miklóft, és Pohárnok Pétert szép haddal réa küldé, és meg segéte Casimirt a' Cseh Királyt.

V. Hada lén a' Tatárok ellen, kik Erdéliben a' Székely földet igen rabolloyák vala, kikre réa Küldé Laczkffi Andrást az Erdéli Vaydát, és meg ütközvén vélek igen meg veré a' Tatárokat az Atlámnak, a' Tatárok Fejedelmének fejét vévé, és azt a' Királynak hozá fok Záfzlókkal öfzve.

VI. Hada lén az Horvátok ellen, ugy mint Luriánczi Gergelly, és Melepeczi Iván ellen, kik engedetlenek valának néki, kikre Horvát Országba mene szinten Bihiesig és Klokocsig, és ott Táborba szálla hadával, és azokatis meg haytá.

VII. Hada lén ismét Neápolisban Laczkffi István által a' Ioánna Urával a' Lajossal, kitt Laczkffi meg veré, és fok Várasit Lajos Király birodalma alá haytá.

VIII. Hada lén személye szerént, ismét azon Lajos ellen Neápolisba, kivel az hadban ezek az Urak valának, Giléthi Miklós a' Palatinus, Giléthi Iános, Thót Miklos, Lólkós Bertalan, Bebék István, Bebék Gjörgi, Székfi Miklós, Laczkffi András, Kanisai Lőrincz, és egiebek nagy sokan, kikkel Olasz Orszagnak nagy fok Várasit még vévé. Végre olztrán Romába bé mene, és a' Siciliának birodalmát a' hatodik Innocentius Pápnak ajánlá. Mert töb kárt hogy nem hasznót ismére belőle lenni. Az után nagy békével minden népével haza jüve Magyar Országba.

IX. Hada lén egynéhány uttal a' Velenczésekre Dálmátiáért, és végre

végre arra hozá a' dólgot, hogy a' Vélenczések adót adnak vala a' Királynak. Ebben a' hadban fok fő Magyar Ur és fő Válogtatot Vitézek veszték el , és szántalan Vérontással vivé véghez a' Király czt a' hadakozást.

Laczkffi Istvánnak hiv szolgálattyaért adá ajándékon Strigót , és Csáktornyát egész Murakózzal.

X. Hada lén a' Litvák ellen, kiknek Országokat el rabelván vízfza tére Budában. Az Fejedelmeketis elevenen el fogá, és el hozá.

XI. Hada lén az Oroszoknak ellenség-kivel, mert akkor az Oroszok Magyar Országhoz halgatnak vala, azért azokatis meg vervén vízfza tére Magyar Országba.

XII. Hada lén a' Pápa mellett Laczkffi Miklós által, de ottis jó szerencsével jára.

XIII. Hada lén, a' Bécsi Herczeg ellen Laczkffi Pál által, és ottis nyerteslén.

XIV. Hada lén a' Bosznay Urak ellen, Cont Miklós Palatinus, és Miklós Ersek által, kikkel hamar feyet haytata.

XV. Hada lén, a' Bolgárok ellen, kik nem akaryák vala adójokat bé adni Lajos Királynak. Azért réayok mene , és meg vevé Bodont , és Stramezot, azü Királyokat Strakmért meg fogá és Budára hozá. Kitt a' Zábrághi Püspök Várában Ghömnécsbe Küldé , és ott tartatá fogságban.

XVI. Hada lén, a' Cáról Császfár ellen , de a' meg békéllék véle.

XVII. Hadával, egész Morva Országát mind el dullatá és pufztatá László Herczeg, és Péter Bán által.

XVIII. Hada lén, a' Havasfal földi Vajda ellen , kinek Layk vala neve, kitt a' Magyar Coronának engedelmeére hayta. Szörént és Töröz Várát meg építetté , hogy el ne szakadhasanak a' Magyar Coronatúl, ebben a' hadban fok fő Urak vesznének el , tudni illik az Erdéli Miklós Vayda, Péterrel, azü Vice-Vaydáyával, Deső, és Vörös Péter, és többén fokban. Az Győződelem pedig Gara, Miklós Bán vitéfsege által lén meg.

Moldvát ez időben szállák meg az Oláhok , ki a' Tatárok myátt mind el pufztult vala, és senki rayta nem meér vala lakozni.

XIX. Hada lén, a' Móldvai Bogdán Vayda ellen, kitt a' Magyar Coronának engedelmeiségére meg hayta, ugy hogy a' Magyar Királyoknak minden eíztendőben adót adna. Ki lén Ottfi Damankos Bán által, Gara Miklós Bán által, és Szemere Vicebán által.

Lajos Király ki üzé a' Sidókat Magyar Országból.

ANNO

ANNO 1382.

LAjos Király meg hala Septembernek 11. napján, birodalmának negyven esztendeyében, kitt el temetének a' Magyarok nagy firalommal Székes Fejér-Várban.

Ennek fiu magzattya nem vala, hanem az Eorsébet aszfzontul a' Bosznai István Bán leányátul nemze háram léánt, katalint, ki gyermek Korába meg hala, Mariát kitt még kicsin Korában ada Sigmondnak, a' Brán-deburghi Herczegnek, ki Császár Nemből való vala, ezt fiává fogadá, és ütet nevezé az Országnek örökösének. Advigát pedig adá a' Litvaniai Herczegnek.

Az Remete Szent Pál szerzeri, ennek a' Királynak ideyében kezdé, ki-váltképpen virágzáni és sokafodni Magyar Országban, nóha előben ennek az Apja Cáról Király hozta vala bé őket, kiknek egineháni Calastromat rakata az Király, és azokat sok jüvedelmekkel meg ajándékozá. Ennek idejében hozták bé Velenczéből Magyar Országba Remete Szent Pál testét, és azt helihezteték Szent Lőrincz Calastromában közel Budához, kinél sok csudák történtek.

Továbbá, Német Országban Stiriában a' Czeli Calastromot Isteni jelenésből ű fundála és építteté Bóldog Aszfzoni nevére, a' Királynak a' Kardgya és Sarkanttyuja mostannis ott-vagyon, a' Királyné aszfzonyi szoknyájával egyetemben. Melly Calastromnal mostis nagy bulcsu járas vagyon, sok csudákis történnek gyakortasággal nála.

ANNO 1349.

MURAT, Orchánnak a' fia, Apjának halála után foglalá el a' Török birodalmát. Ez jüve elsőben a' Tengeren által Európában, hatvan ezer Thörökkel és minden Töröktől keét arany foréntot ada a' hajós mesternak, hogy által hozta hadát Európában. Ezt Paleologus a' Görög Császár hitta vala segítségére az Ecce ellen, kik a' Görög Császárságért veszekednek vala egymással, de rövid időben meg olzták köztök a' Törökök a' birodalmát. Mert 1350. esztendőben Murát Feyedelem barátságának színi alat Drenápolat el foglalá, és Magának ott-válaszra lakó helyt, azután Lázár Deszpottal a' Rigó mezeyén meg ütközék, kitt igen meg vere, és magátis elevenen, meg fogá, és iszfönyu kegyetlen halálal meg öleté. Ezt látván Milos Kobilics Lázár Deszpotnak szolgáya, egy jeles Rác fő vitéz ember, meg boszenkodék Vrának halálán, azért, Murát Feyedelemtől Audienciát kére magának, mint ha ű néki valami jeles dologot akarna igen titkon meg jelenteni, kitt mikor az Sátorba maga cleybe bé

bocsátot volna, által veré Murat Fejedelmet Milos Kobilics, és meg ölé
 ütöt az Vra haláláért. De ütesis meg ölék érette a' Törökök, ez lén
 1372. esztendőben. Ennek utánna immár soha egy kőröfztyén émbert
 sem bocsátanak az Thörök Császárok eleiben Audienciára külömben, ha-
 nem előb a' Thörökök mind meg keresik körniüle, ha valami fegiver av-
 vagy bátor csak kes volna is nála, s-meg ugys ketten fogyák két felől, és
 ugy vízik bé a' Császárok eleibe őket.

ANNO 1373.

PAI AZET, a' Muratnak a' fia, követkőzék az Apja helyében a' Thö-
 rök Királyságban. Ez azü Attyafiat Szulimánt meg öleté. Ez Bul-
 gáriát és Szeremséget el foglalá, Marco Krályeviczet az ott való Fejedel-
 met az egész Nemességgel meg öleté, Bosznának és Görög Országának
 nagyob részét meg haytá. Constantinápolot meg nem veheté még ez uttal.
 Ezt a' Thörökök, meny-ütő könek hittak, azü nagy merességeért és
 ferensége ért.

ANNO 1380.

Sibaris névű Barátt, találá elsőben a' Puska port, és á' lüvő szer-
 számot.

ANNO 1382.

XXVIII. **M**ARIA, az Lajos Királynak leánya, azü Attjához való Sze-
 retetekből az egész Országtúl választaték, és nem chak
 Királyné aszfyonnyá, de ugyan Királyná Coronáztaték Székes-Fejér-Vár-
 ba. Ez az Apjátul Lajos Királytul, igen üdőtlen Korában jegieztetéék Sig-
 mondnak a' Brändenburghi Herezegnek, a' negyedik Cáról Császár fia-
 nak, ki üdőtlen vala, illyokkal, hogy azü halála után, Sigmond lenne.
 Magyar Ország Kyrály (mert férfi magzattya nem vala Lajos Királynak)
 melly szerzéshez az egész Ország hozza állá, és meg esküvének néki.

Mert fölötte igen szeretik vala mindnyájan Lajos Királyt, miért ho-
 gy fokakat emelt vala föl alacson rendből nagy és Vri méltóságokra,
 mind Egyházi, s-mind Világi állapotra, ahoz nagy böcsületbennis, és
 szabadságokbannis meg tarttya vala őket. Ez confirmálá meg Vjjobban,
 sőt meghis jobbitá, a' második András Király privilegiomát, kit a' Sza-
 badságról adot vala az Országának.

Vgyan akkor választák Mária és Ersébet Királyné Afzfzony mellé Gu-
 bernátorul a' Gara Miklóst, ki Lajos Királynak Nádorispánnya vala. Es
 miért hogy Gara Miklós jámbor és igen eszes ember vala, mindeneket en-
 nek tanácsából cselekefsznek vala mind az Anna, s-mind a' leánya Má-
 ria.

ria. De mivel hogy azü tanácsa az Vrak között nem vala mindennek hatásos, mert látta vala, hogy a' hatalmasb, és maga bíró Vrak bizván nagy értékekben és erejékben, meg vetették volna a' Királyné aszfszonyok birodalmát, és nem gondolván fémmi parancsolattyokkal, ellenek rugódoznak vala. Azért Gara Miklós tanácsából, a' Kyrályné aszfszonyok, egynehány engedetlen nyakas Vraknak Tiszteket, Méltóságokat, és Vraságokat, el vették tőlök, hogy ezzel az Vrakat hamaréb engedelmeffégre haithassák, azért ez Vrak között nemelleyek, nem csak a' Gara Miklóst, de a' Királyné aszfszonyokatis meg gyűlölék, és pártot ítvén tőlök, azon kezdenek tanácskozni, miképpen más Királyt hozhatnának bé az Országba az Királyné aszfszonyok ellen. Az fő pártoló Vrak pedig ezek válának. A' Pál Zábrághi Püspök egy Olász kit Lajos Király tett vala Püspökké, Laczkfi István az Erdelyi Vaida, és András ennek Attyafia, Simontornai István, Horvát Iános a' Horvát Országghi Bán, Köröszts Iános és az Aurana J Perjel. Maga ezeket mind alacson rendből emelte vala föl Lajos Király, olyan nagy, méltóságokra. Ezek azért bé hozák a' Királyné Aszfszonyok ellen.

ANNO 1385.

XXIX. CAROLT, az Apuliai Királyt, az Andrásnak a' fiút, kit kis Cárolnak neveztek vala. Székes-Fejér-Várban, a' Mária Király ellen, a' Királyné Aszfszonyok szemek láttára Magyar Országghi Királya Coronáztak. Melly méltatlan dologon a' Királyné Aszfszonyok igen sirnak és buslakodnak vala, kiket. Gara Miklós igen meg szána, és tanácsot trata a' Királyné Aszfszonyokkal hogy meg ölnék a' Cárol Királyt. Azért mikor a' Gyűlésből el Oszlott volna a' Sokaság, Gara Miklós minden szolgáljal bé mene a' Várba Budába. A' Királyné Aszfszonyhiveinek is meg hagyá, hogy fegy veres kézzel, készen lennének a' Vár környül mikor a' szükség Kivánná, A' Királyné Aszfszonyok azért bé hívák azü házokba Cárol Királyt, hogy ott tráctálnának véle a' Sigmond Herczegről. Holott Forgács Balás ugy vágá agyon a' Királyt, hogy ketté haséta a' fejét. Ahoz az Iffu Királyné Aszfszony adá neki czimerül a' maga képét, és ennek a' familiának mind e' mái napig ez az-ü czimerek. E' meg lévén Gara Miklós a' Királyné Aszfszonyhiveivel az Olaszokat ki vágák a' Várból, és azt el foglalák a' Királyné Aszfszonyok számára. Ki-len Gyerttya szentelő Bóldog Aszfszony napjan.

Nullum violentum durabile.

ANNO 1396.

IV. **H**Ada lén a' nagy Nikapolly alatt, kitt mikor a' Király meg szállott volna, és ott hadát meg muſtrálta volna, látván a' fokaságot, föl füvalkodék, és monda a' Király, Ez a' Sereg, nem hogy a' Török ellen nem volna elégséges, de ha az Egh le szakadnais meg tartanám aztot a' Kopja hegyeken. Azért a' Pajazet Király nagy erővel, reájöve, hogy a' váras alól a' Királyt el űzze, kitt értvén a' Király, mindyarást el-lene seregeket rendele, és az első űtközetet a' Gallusok meg kérék a' Királytul. Kik mihelen a' Thöröknek eleyben jutának, azon helt azü rosz módgyok szerént lovokról, lé Vgrándoának, és gyalog a' Törökkel igen vivának. Kiknek vízfza futó lovokat látván a' Magyarok, vélvén aztot hogy a' Gallusok mind oda vesztenek, ezen helt meg futamának, és igen meg verettetének, a' Királys csak alég szalada egykis hayon Conſtántinápolyban a' Görög Császárhoz, oda vesztvén hűz ezer embert, mind Táborával és hadi sizerfzámával, annak fölötte, az egész MagyarOrszágnak a' szünével. A' Thörökökben. 32. ezer veszt el akkor. Jól-lehet Bonfinius *Dec: 3. lib: 2.* hatvan ezer Törököt ir hogy ott veszt el. Evvel a' veszedelemmel nagy okot vévenek a' Magyarok a' Király ellen való támadásra.

ANNO 1397.

TAMERLAN, avvagy Tamburlán, némellyek Demerkánnakis nevezik a' Tatárok Feyedelmé. (Ez Ménes pásztorból hatalmás Feyedelemmé, és Tatárchámmá lett vala) Azért tizen Kilencz-szer való száz ezer Tatárral ki jüve, és a' Török Feyedelemmel Pajazettel, ki nyólczszor való száz ezer Thörökökkel vala, meg viva, kitt Tamerlán rettenetesen meg vere, ű magát Pajazetet, feleségét, és keét fiát elevenen el fogá. Pajazetet vas kalitkában, Arany lánczon mindenűt magá val hordozza vala, és meg mondhatatlan gyalázatot és nagy kifsebséget tészen vala raita. Végre bánattyában meg hala. Ez az űtközet lén Galicjában a' Csillag hegye alatt, holott kétfzer való száz ezer Török veszte el, mind Fejedelmekkel őszve, a' Tatárok közzül pedig száz negyven ezeren veszének el.

ANNO 1398.

MEHMET, a' Pajazetnek a' fia, a' föllyül meg irt űtközetből el szaladván, a' több Attyafiait, kik a' birodalomért hadakoznak és Vefzedeknek vala vele, meg öletvén foglalá el az Apja veszedelmé után, a' Thörök birodalmát és Királyságát.

AN-

ANNO 1401.

A Nikápolinál lett nagy veszedelem után mikor Sigmond Király bé jött volna Budába, a' pártos Urak, kik mindyarást a' veszedelem után Sigmond ellen pártot ütöttek vala, ugymint kinek immár a' Magyar Coronához, mivel kogy Mária Királyne. Afzszony magtalanul meg holt volna, semmi kőzi nem volna, miért hogy ű utánna birta volna a' Magyar Ország Királyságot. Továbbá, azű kegyetlenségét forgatták vala, hogy Horvát János Bánt, és Hedervári Cont Istvánt, anny fok Vrakkal és Nemeseikkel meg ölette volna. Végre hogy a' nagy conduifeletlenség miát olly nagy hadat, és az egész Orzágnak szinét Nikapolinál el veztere volna, azért 1401. esztendőden, a' pártosok, kik közöt fők valának Laczkfi István, és Simontornyai István, melléjek vévén a' több pártos Varakat Budába a' Királyt meg fogák, és adák ütet kezekben a' Gara keét fiának, Gara Miklósnak és Jánosnak, hogy meg örzenék ütet, kik azű Várokban Siklyós Varában vivék ütet, és ott nagy erős fogsában tarták a' Királyt.

Azonközben küldének a' pártosok a' Neápoli László Királyért a' Cárol Király fiáért kitt Forgác Balás meg ölt vala, és kérék ütet hogy a' Magyar Ország Királyságot venné föl, és szietne bé jüni közikbe, ki Zádorig elis jüve és ott várya vala végét a' dolognak.

A' keét Gárának az Annyok azért igen bányya vala, hogy a' fiaia' Királyt kezekhez vették vala, és Siklyós Varában tarttyák vala fogva, kiért őket igen meg fedd és pirongatá. Azért a' Királyhoz men vén kegyelmet találá a' fiainak, Isufágokról, és tudatlanságokról mentvén őket. A' Király az Afzszont Annyává fogadá és a' fiait Eoccsévé, és meg is esküvék nekik hogy ez dólgot soha szemekre nem veti. Azétt a' Királyt ki hozván a' tömlőczből bé vivék Morvába.

Et sic: Ludit in humanis divina potentia rebus.

László Király hogy meg érette vala Sigmond Királynak szabadulását észében juta az Apja mint járt vala Magyar Országba, láttya vala Sigmondalis mint bannának a' Magyarok, Zádorból viszszá pironkodék Neápolisba.

A' pártosok is igen meg jjedének a' Sigmond Király szabadulásán.

Sigmond Király pedig nagy fok Németekkel, Csehekkal, és a' földi Magyarokkal s-a' Morva felől való Vármegyékkel, kik mind azű hívségében maradtak vólt meg, Budába jüve, a' pártosok pedig ki imide, ki amodo szaladoznak és lappanganak vala előtte.

Annka utánna mikoron Sigmond Király ugy tettette volna, Gyűlést

kéft hirdete Thót Országba körös Vdvarhelyre, hová Laczkffi Istvánis tok Katonával el jött vala, és mikor a' tanacsba bé jött volna a' Nemesek a' jel-tétel után le kapák ütet, és feyét Véterék néki, kitt értvén azü szolgái mindyarást föl, zöndülének ' és a' Gyűlés házat Környül vének, de mihelen az Vroknak feyét az ablakon alá vetették vala közikben, azon helt lé csöndesdének. Azután a' töb pártosokatis elő fogá, és mind feyeket szederé érdemek szerént. Nemellyeket számkivete, nemellyekre Summa fűzetést vete, rövideden senkit büntetés nélkül nem hagyta. Meg büntetvén így a' pártos Vrakat érdemek szerént a' Király. Azután soha senki nem mere ellene semmit próbálni, hanem mind holtáig békével birya vala Magyar Országot.

Ez a' Laczkffi, olly nagy latorságot akart indétani. Hogy Pajazetnek a' Török Fejedelemnek irt, és vele illyen praktikaban akart indulni, hogy azü leányát adna feleségül Lászlónak a' Néapoli Királynak, és ütet öltalmazná meg a' Magyar Ország Királyságban Sigmond Király ellen, kinek a' levele jutot vala Sigmond Királynak kezékez.

V. Hada lén Galamboczalatt a' Duna mentében, egy magas Küsziklán Rác Országban, kitt mikor Sigmond Király meg szállot volna, réajüve a' Thörök Fejedelem, és el veré alóla ütet. Ennek fölötté, az egész Szeremséget elrablá, kin annak előtté soha Török nem járt vala. Azért ettül fogva kezdék a' Törökök a' Magyar birodalmat lassan kezek alá haytani.

ANNO 1410.

Sigmond Királyt választák Német Országban Romai Császárrá.

ANNO 1415.

HVfz Jánost eretnokségéért meg égetteté Sigmond Császár idejében a' Concilium, kin a' Csehek igen meg butulának, és azon helt egy fél Szemü embert, kinek Ziska János vala neve, választának magoknak Fejedelmül Sigmond ellen.

VI. Hada lén ugyan azon esztendőben a' Bosznai Hervoja Herczeg ellen, kitt Spaletrai, Horvátul Szpliteri Herczegnek hinak, ez a' Sigmond hivségétül él szakadván a' Törökökhöz hayla, és vélek Sigmond Király birodalmában nagy rablásokat téssen vala. Azért a' Király reá küldé Gara Jánost a' Nador-Ispánt, Maróthi Jánost a' Horvát Országi Bánt, és Czupor Pált, kik meg vivának, Hervoja Herczeggel, de a' Herczeg meg veré őket, holott mind a' három Hadnagy fogva esék, a' kéet Jánost meg Sarczoltatá nagy summa pénzben, de a' Czupor Pált egy

egy ökör bőrbé varatván a' vízbe öleté. Kitt azért mivele rayta. Mert ez a' Hervoja Herczeg igen goromba es paraszt módon szólló ember vala, és ahoképest mikor Sigmond Császárhoz Vdvarba Járult. Czupor Pál tréfálnivele akarván Eokör módon bögetvén szólléttya és tréfállya vala. Azért Hervoja Herczegnek hogy fogságába esett vala azt mondá, mivel hogy élreben ű engemet Eokör módon szólétot, hallyon őis Eokör módon meg. Itt Horvát és Magyar Országának fok nevezetes vitézi veszték el.

VII. Hada lén Havasföldében Losonczi István által a' Dán Vayda ellen. Ki a' Thörökökhöz haylott vala, a' Mircze pedig a' Vayda Eocscé Sigmundtúl kére segítséget a' Battya ellen. De az ütközetnek Közepin meg ölék az Oláhok Losonczi Istvánt és meg verék a' Magyarokat, Mircze Vaydával öszve, ott Magyar Országának fok válogatot vitézi hullának el.

VIII. Hada lén a' Macedónjai Péterfi Miklós által a' felső Bosznaságba az Ikács ellen, kitt a' Mehemet a' Török Fejedelem, el birván azt a' földet, ott Fejedelemmé emelt vala. Azért Ikács nagy rablásokat téfszen vala Sigmond Király birodalmában. Kire reá menvén Péterfi Miklós igen meg veré ütet, és ű magátis meg ölé Ikácsot.

IX. Hada lén Bolgár Országban ugyan azon Macedónjai Péterfi Miklós által. Ki kevesed magával a' rabló Törökökkel meg ütközék, és meg veré őket, és nagy gazdagsággal vízfíza tere földében.

ANNO 1419.

MURAT második, a' Mehmetnek fia, következék Apja helében a' Török Királyságba. Ez verte meg Lengyel László Királyt Várnánál.

X. Hada lén Ziska Jánosfal, ki a' mint oda föl meg irtam a' Csehekkel a' Husz János haláláért Sigmond Császárra támadot vala. Ez valahon Papot, Barátot talál vala, mindenűt Ifzonyuképpen őli vala őket. Cseh Országban a' szép gazdag Calastrumokat és egyházakat mind el égetteté és pusztítottá kik mastannis pusztán állanak, az Egyházi szerzetéseket mind ki ölvén belőlők. Azután Morvára, Silesiára kelvén, otr-is hasonlóképpen cselekedék. Végre Cseh Országára tere, és Prágát Sigmond Császár ellen meg tartá, ki alól el kelle menni a' Császárnak.

Azonban az Isten nem szenvedvén tovább azü Istentelenségét, mirigyet ereszte reá. és meg hala az Istentelen ember. Eza' rozlator

K

halála.

halálának ideyen Testamentomában azt hagyá, hogy hólta után meg nyuznáknak testét, és azt a' Vadaknak és madaraknak vetnék. A' bőréből pedig Dobot csinálnának, Kivel valamely hadban Dobolni fognának, azon helt az ellenség meg futamodnék előtte. El Temerteték Császló Várasában, Cseh Országban.

Györgi Deszpót Sigmond Császárhoz jüvé Budába és Nandor-Ferjer-Várat öröke való hűségének jelentsére ajándékon Sigmond Császárnak adá. A' Császáris látván Deszpótnak ilyen emberségét Szalankemenre, Becsét, Kelpent, Világosvárat, Tokait, Munkácsot Tallyát, Regéczet, Szarhmárt, Beszermént, Döbröczönt, Turt, Varsánt és Budába egy szép házat Deszpót Györgynek firól firá ajándékoza.

XI. Hadalén a' Blaskó ellen, ki tüle nagy Szombatot meg vette vala, a' benne való népet mind lé vágta vala, és Dunáig a' földet mind elégette vala kinek Szarvát a' Sigmond Király Capitánya hamar lé töré.

XII. Hada len az Antal bíró ellen, kitt a' paraszt nép Erdéliben Királlyá emel vala. Es a' Nemefeket nagy kegyetlenül dúllyá és öli vala.

Továbbá, Márton bíró ellen, kitt hasonlóképpen a' paraszt nép Nyrségben, és a' Szamos közben Királlyá emeltek vala, Ezis igen kegyetlenkedik vala a' Nemefeken, kiknek azü erejéket igen nehezen verék meg az Urak Sigmond Császár ereyével, a' támadókat pedig erősen meg bünteték.

ANNO 1432.

Sigmond Király Coronáztaték Romai Császárrá az Eugenius Pápától.

ANNO 1437.

Sigmond Császár és Király Morvában a' Znoymai Várasban meg hala. Bódogh Afzfzoni fogantatása napyán, idejének hetvan esztendeyében, Magyar Ország birodalmának pedig ötven egy esztendeyében. Temetteték Váradon.

Ennek fiu magzattya nem vala, hanem, a' Ciliei Hérmán Gróf leányától Borbála Afzfzontól) ki igen gonosz életű Afzfzony vala) egy leánya vala Eorsébet Afzfzony, kitt éltében az Albertnek a' Bécsi Herzegnek házasítot vala.

ANNO 1438.

XXXI. ALBERT, az Austriai Herzeg, Kinek Sigmond Császár és Király azü utolsó feleségétől való egyetlen egy leányát Eorsébet

Ersébet Afzfzont házasetotta vala. Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királyáki Karácson napyán. Azután csak hamar Cseh Ország Királya. Végre Romai Császárrá valaszták. Ugy hogy egy esztendőben birodalommal egyenlő lén Sigmondal.

Ez jó és jámbor Fejedelem vala, de a' birodalom igen késén jutott vala, kezéhez, és kevés ideig birhatá a' nagy Fejedelemséggel.

Ennek ideyében Budába a' Magyarok a' Németekre támattak vala, kik közül fokot megis ölének és marhájokban sákmánt tévének. Mert az Eotvés Jánost a' Budai pölgárt éjfel a' Dunába vetették vala a' Németek.

ALBERT KIRÁLY HADAI.

Első hada lén a' Husziták ellen kikre Cseh Országban Tábor névű Várost meg szállá, de semmit nem árthata néki, azért három hónap mulva el szálla alola hadával.

Második hada lén Murattal a' Thörök Fejedelemmel, ki halván Sigmond Császárnak halálát nagy haddal szeremségre jüve, és Véég Szendrőt meg szállá. Kett értvén Albert Császár, csak a' maga népével alámené Murat Fejedelem ellen, és a' Tisza Duna közben Táborban szálla, és míg ott több segítséget Vár vala, addeg Murat meg véve Szendrő-Várat 1439. esztendőben Augustusban, a' benne valókat mind lé vágatá a' Deszpót fiának szemeit ki toliatá; és annak a' hugát magának tartá. A' Várat meg erősétvén, népével visszfa mene.

Albert Király a' Táborban, a' Dinnje ételtül Vérhasban esék, ki myátt Bécs felé indula, és az utban meg hala my tta, Szent Simon Apostol napyán, mikor még keét esztendeig szintén nem Vralkodot volna a' Királyságben, Temettetet Székes-Fejér-Várban.

Az Albert Császár és Király hogy meghala, egy gyermeke sem marada, de a' felesége Ersébet afzfzony terehben marada tulle, ki mikor gondolkodot volna mint jártak annak előtte Mária, és Ersébet Királyné Afzfzonyok a' Magyarok miatt, egybe hívá az Vrakat, és meg jelenté nekik hogy ű terhes volna, és mivel hogy Afzfzony állatt lévén, elégtelen volna olyan nagy Orzágnak gondgya viselésére, szabadon hagyá űket, hogy Királyt válasszanának magoknak, mert nem tudgya vala fiat szülnéje avagy leánt. Kín az Ország gondolkodék, és valaszták Lászlót a' Cazimir Lengyel Királynak Attyafiat a' Litvai Herczeget, és azon helyt követeket küldének érte, tudni illik a' Timini Puspókót, Matkó Bánt, Marczali Imrét, és Paloczi Lászlót, kinek

eleiben a' követek még juttotak vala , hogy azonban Ersébet Királyné Afízzonnak egy szép fia lén kitt kőröfztségében Lázlonak nevezének. A' követék Lengyel Országban azon közben ugyan el járanak dolgokban. Ertvén ezt a' Királyné Afízzony, fiát Lázlot , három holnapi ideyében az Vraknak egy részével Székes-Fejér-Várban meg Coronázata , kinek képében a' réghi szokás szerént , azü báltya a' Cilici Vlík Grof eskütt meg az Orzágnak. Végre mene Visegrádba hogy a' Coronát ismét hellére tegyek, de a' Coronát el lopá a' Királyné Afízzony, és annak csak az üres tokyát tévé az erőtségbe, bé pöcsételvén azt s az Vrakkalis bé pöcsételteté, de azt senki észében nem vévé hogy a' Coronát helyre nem tette vala , ki lén az Orzágnak fölörte igen nagy romlására. Visegrádot pedig akkora' Gara Lázlo Bán birya vala. Annak utánna föl vévén a' gyermeket mind a' Coronával öfzve Bécsbe mene, és azü Atryafának a' harmadik Friderik Császárnak ajánlá azü fiát a' Coronával. Es ez lén az oka , hogy a' Magyar Országhi Királyság az Austriai evvágy Bécs Országhi Fejedelmekre szálla.

Azon közben a' Lengyel László Herczeg bé jüve Magyar Országban , kinek Hedervári Lőrincz a' Nador-Ispán Buda Várát kezében ada, és bé ülteté átet a' Király Székbe.

ANNO 1440.

XXXII. **L**ázló Lengyel a' Litvai Herczeg, kitt mikor Székes-Fejér-Várban a' szokás szerént Coronázny akarnának, a' Coronát kitt az Ersébet Királyné Afízzony el lopot vala , helyén nem találák. Ezen az Vrak igen meg busulának , de mind az által Szenr István Király Koporsoyat föl nyták, és a' Coronát kitt raita temettek vala feyéről le vévék, és avval Magyar Orzági Királlyá meg Coronázák.

Evvel a' Coronázással Magyar Orzágnak nagy sok vízfza vonyási, nyavalyái, háborusági, és romlási követközének, mert az Vrak egy más közöt mindyarást meg hasomlának. Egy része a' Lengyel László Király mellé alla. Más része pedig a' gyermek László Királyhoz állá. Kik egymást kergetik, dullyák, rabollyák, és kobarollyák vala kéméletlenül. A' Királyné Afízzony pedig Magyar Országban minden Várat és Városokat kik azü pátyat tarttyák vala, nagyon kezdé néppel erősíteni és biztatni,

László

LÁSZLÓ KIRÁLY HADAI.

I. **E**LSŐ hada lén Szekszárdnál a' Királyné Afízfony pártolóival, tudni-illik, Gara László Bánnal, Filepesi Iánoossal, Both Andrásfal, és Thömösi Andrásfal a' Vaida fiával, ellen küldé László Király Hunyadi Iánost, és Vylaki Miklóst, kik meg verék a' Királyné Afízfony pártját, holott Both András halva esék. Azután az Al földre menének és ott mind meg hódultaták a' népet.

II. Hada lén az Esztergami Dienes Cardinál ellen, kinek azü Attyafia Szécsi Thamás. Esztergamból és Komáromból (mert ű birja vala a' Királyné Afízfony után tiszttul Komáromot) nagy prädálásokat és égetéseket részen vala, a' Budai hóstátot mind a' föld hévízzel öszve a' Király láttára meg égette vala: Azért meg busulván ezen a' Király, Esztergamot meg szállá Dienes Cardinálra, kin meg yedvén Kegyelmet nyere a' Királytul, és magát oda ajánlá. Azután mene a' Király Szala Vármegyébe, és meg vevén a' Nemetektul Pakánt és Kégjóst, visszafra tére Budába.

Azonban a' Királyné Afízfony adá ajándékon a' Zóliomi Várat minden tartománjával és Videkivel az Giskrának, egy jéles Lator Vitéz Cseh Urnak, ehez tiszttul adá néki a' Kassai Vározt mind a' föld Bányákkal öszve, kinek mellé állának, Liptai Pongrácz, Komoróczki Péter, Agzonics, Telefus, Ribald, Kereski, Uzrik, és Szlovactkó, kik mindenütt a' Templomokból Kastélyokat és erősségeket kezdenek csinálni, és azokból iszonjuképpen prädalni és Koborlani, kiknek azü gonofságok a' Szegéni emberekhoz, Afízfony állatokhoz és lé-anzókhöz minéni lett légyen az emberi Nyelv azt meg nem mondhattya, Kiknek nagy prädálásokat és rablásokat sem a' Király, sem az Urak lé nem csondesérheték mind Mártiás Király idejeig. Tarta pedig a' Cseh járás, és égetés máid huszon egy esztendeig az Országban.

Azonközben Murat a' Török Fejedelem, tudván a' Magyaroknak veszekedéseket föld jüve, és el foglalá az egész Rác Országot Deszpottul. Es Nandor-Fejér-Várat meg szállá. Kitt a' Fejér-Vári-Bánra Ragufai Jánosra ki Aurantai Perjel vala, heétt egész hólnapig erősen vitatá. Végre látván hogy meg nem veheti Népének nagy veszedelmével el mene alóla, a' Vár vivásban huszon ött ezer Törököt vesztvén.

NB. Ez a' Ragufi-János, Tolovecz Mattkó Bán, Frankó Bán, és

Perkó Bán, egy ember gyermeki voltak Ragusínból valók. Ezeket Sigmond Császár tette vala szegény rendből Urakká, miért hogy ezeknek az Apjok hozta vala a' Nikapoli Vereségből egy kis hayon Sigmondot által a' Tengeren az ellenség előtt, kik mind jeles emberek valának, és mindnyájan jeles fő Tiszteket dicséretesen viselnek vala.

László Király látván Hunyadi Jánosnak emberi és nagy vitézi vőltát, ki akkor Erdély Vayda vala. Adá néki ahoz a' Nandor-Fejér-Vári Bánságot, és a' Tömös Vári Ispánságot, hogy avval az al földet a' Törökök ellen őltalmazná.

III. Hada lén Hunyadi János által Nandor-Fejér-Várnak belőle a' Császár halmánál, az Izák Vaydával a' Szendrői Tifztartóval ki mikor meg hallotta volna, hogy a' Fejér-Vári Bánságot atták volna Hunyadi Jánosnak, meg akará próbálni az új Bánnak Bátorságát és szerenyesét. Azért nagy hadat támasztván rablani kezdé Fejér-Vartartományat, Kire János Vayda reá mene, és igen meg veré őket, népét mind Szendrőig vagatván.

IV. Hada lén ismét János Vayda által Erdéliben, a' Mezith Basával, ki nagy erővel által jöven Havasföldön nagy rablást tén Erdéliben, kinek meg tértében, eleiben mene János Vayda nem meszfe Gjúla-Fejér-Várnál a' Fejér-Vári Püspökkel Lépen Györgiel, de nem bírhatta anny sok Pogánnal, azért hátat adván, el jüve harczolva előtők, a' Püspököt oda vesztvén. Es azon helt több népet támaszta, és ismét utánnok mene a' Törököknek, kikkel meg ütközék, és igen meg veré a' Basát, ott Mezit Basa mind fiá val őtve el vesze, husz ezer Törökkel együtt, a' Magyarok közül három ezeren veszenek el, halván ezt a' Moldvai és Havasföldi Vaydák, meg ijedének rayta; (mert immár azok Török pártok valának:) és szabad akarattjok szerint László Királyhoz esküvének.

Azonközben a' Romai Pápa Kűlde László Királyhoz egy Iuliánus nevű Cardinált, és ez egyben békélteté László Királyt a' Királyné aszfzonnnyal Győröt, de a' békéségnek utánna a' Királyné aszfzony meg betegedik és harmad napra meg hala. Es ismét egyben Zavaroda a' keét párt, ki myátt nagy kár lén az Országban.

V. Hada lén János Vayda által Erdéliben a' Vaskapunál, a' Musztafa Basával, ki nyolczvan ezer Törökkel által kele a' Dunán Kis Nikapolinál, és el rabolván Havasföldét, be jüve Erdélségbe, kinek sok rablása után, utánna mene János Vayda, és el éré őket, a' Vaskapunál és meg ütközék véle, kivel igen nagy és erős harczot tartá, és ott,

és ott, igen meg veré ütet. Ez után lén ű néki mindenűt nagy hīre neve. Ebből a' prädából Iános Vayda hada igen meg gazdagodot vala, kiből küldte László Királynak szép ajándékokat, és keét Izáz Záfzlótt.

Ezenközben az Pápa Iuliánus Cardinál által békefséget szerze a' Friderik Császár közöt, és László Király között.

VI. Hada lén személye szerént RácZ Országba a' Törökökre, ki, mikor bé jūt vólna RácZ Országba, a' Király Hunjadi Iánost, a' hadnak az felével élötte bocsátá, ű maga pedig lassan utánna mégyen vala. Iános Vayda pedig mind Kalipolig rabollya és égeti vala a' földet. Ebben a' rablásban őrtzör lén űtközeti a' Törökökkel, és mindenkor meg veré űket, Végre, hogy a' télnek erős ideye myátt, onnan kényszeréteték vízfza ténni, Murat, a' Török Fejedelem, nagy erővel utánna bocsátá a' Natoliai, avvagy Anadoli, az az Asiai Basát, kitűl jól lehet meg ijedet vala Iános Vayda. Mert a' Király egy napi Iáró földön vala tūle, de mind azon által szemben mene véle, és igen meg veré ütet, ű magat is a' Basát elevenen el fogák, kitt egy gyalog legénytűl negyven arany forénton vén meg, és azután Deszpót Györginek negyven ezer arany forénton adót vala el. Ebben a' Vereségben harmincz ezer Törököt vágtak lé, és négy ezert fogtak elevenen; azért illyen nagy győzödelmesen a' Királyhoz jūve Hungadi, kivel egyűt Nandor-Fejér-Várba, azután nagy diadalmason és győzödelmesen Budára jūvének.

ANNO 1443.

CASTRIOT György, Iánosnak a' fia, ki Albaniai Herczeg vala, kitt Murat Fejedelem Törökké tett vala, és Szkender Bégnék nevezet vala, ez űdöben el szalada Muratul, és reá támadván Albaniát, áztű örökös Országát nagy mesterséggel vízfza foglalá Murat Fejedelemtűl.

Ez fölőtte igen Ieles hadakozó, vitéz ember vala. Ezt, az Apja Castriot Iános keét Battjával őfzve kényszeréteték Muratnak Zalogban adni a' Frigy szerzésben. Végre Iánosnak halála után, a' keét öregbik fiát meg őleté Murat, és az Országot is magának foglalá. Ezt pedig a' Györgyöt, mivel hogy gyors és ferény gyermek vala, Törökké tévé, és Szkender Bégnék nevezé, kitt igen szeret vala, és mindenűt maga-mellet tart vala. Mikor osztán föl nevelkedet vólna, nagy hadakat biza reá, kik ben mindenűt okossan és Vitéztűl vífelte magát, azután Országában jűtván Murattal sokat hadakozék, kinek hadát sokszor

szor igen meg verte kevesed magával. Azt írják felőlé, hogy maga kezével három ezer Törököt vágott le. Ha evvel az emberrel tudtak volna banni a' Kőröszttyen Fejedelmek, és főképpen a' Magyarok, nagy hasznát vehették volna a, Török ellen.

Murat Fejedelem, látván László Királynak és Hunyadi Iánosnak ilyen jó szerencsényét, meg rémüle rayta és mivel hogy a' Tengerentul való Országokban, nagy ellenséghi támadtak vala, nem érkezhetik vala, keét felé hadakozni. Azert László Királytul tiz esztendeig való frigyet kére kitt, a' Király meg engedé neki, mert az Országban való pártolást, és víszla vonjást, igyekezik vala is le csöndesíteni, de ilyen okkal, hogy Rác Országot, Szendrővel öszve éppen meg adgya Rác Deszpótnak, is pedig el bocsátta a' Natoliai Basát. Kitt megis mivele Murát, e' pedig lén kőzörtők igen nagy erős hitt alatt.

ANNO 1444.

VII. **L**ászló Király, az Eugenius Pápanak, Iulianus Cardinál által való fok untarására Murattal a' Török Fejedelemmel való erős hittel szerzet frigiet föl bontá, és hitt ellen hadával személie szerént a' Törökre indula és mikor Várnához jutott volna, azonban Murat Fejedelem hatvan ezer Törökkel el érkezék, és László Királlyal meg ütközék, de László Király minden ereyével meg vereték Szent Márton napyán, és magais a' Király oda vesze, főlette igen vitézi modon harczolván, ki azután sem élévenen sem halva, soha senkitül nem láttatott, birodalmának negyedik ideyének pedig huszon eggyedik esztendeiben. Oda vesze a' Királlyal öszve Iulianus Cardinál, Rozgoni Simon az Egri Püspök, és a' Várad Püspök, Lábatlán Gergelli. Báthori István, és Henrik a' Thömösi Vayda fia. Oda veszének Magyar Országnak fok válogatot vitézi, Nevezetes Vrai és Nemefi szám szerént tizen hatt ezeren, a' Táborral és minden hadakozó szerzámmal öszve, de a' Törökben sokkal több veszet el, kik ehez a' Njereséghez ugyan nagy áron jutottak vala. Mert harmincz ezer Török veszett ott el.

Hunyady Iános pedig Havasfal-földére szalada el az ütközetből, kitt a' Dragula Vayda meg foga, de nem fok üdö mulva el bocsáta, és meg ajándékozván ütöt Erdélibe késérteré.

Ez igen jeles dicséretes erkölcsű, és Vitézi szivű Fejedelem vala, kiért nagy Kárára lén, az egész Kőröszttyénségnek ilyen ideyén való halála.

ANNO 1445.

XXXIII. **L**ászló Királyt, az Albert Császár és Király fiát, a' Lengyel László veszedelme után. A' Rákosi mezzőn Vijobban, és egyenlő akaratból választák Magyar Országí Királya Pünkösöd napján. Ezt hitták Ifiu László Királynak.

Ennek Gubernátorává választák a' jó Hunyadi Iánost, hogy mig a' Király föl nevelkedék, és a' birodalomra alkalmasos lenne, ű viselné gondgyát ez időben csak ötödik esztendőbéli gyermek vala.

HUNYADI JÁNOS NEMZET- ségéről és Eredetiről.

Mikoron irtak volna 1302. esztendőben, a' Havasfal-földi Dán Vayda, a' Törökőkhöz haylott vala Sigmond Királytul, és Sigmond Király a' Vaidára haddal ment vala Havasfal földére Erdélyben, Dévánál a' Király meg szálla Táborával, Várván oda magához a' több hadát. Az idő közben a' Király föl geriede, és hozatá magához egy Boérnak igen szép leányát, de a' leány nem akara addég engedni a' Király kívánságának, mig reá nem felele néki a' Király, hogy ha terehben esnék tñle, mind magára s-mind gyermekére gondot viselne, kinek erős fogadására engedvén terehben esék a' Királytul. Végre Havasfal-földéből diadalmassan meg térvén a' Király, ísmét ugyan ottan meg szálla, és a' leánt magához hozatá, ki meg jelenté a' Királynak hogy tñle terehben eset volna. Ezt halván, a' Király igen akarya vala, és ada a' leánnak jelűl egy gyűrűt, mondván néki, ha fiát szűlne, hozná föl Budára azt, avval a' gyűrűvel, és ű Urrá téfzi a' gyermeket, chez-
bév költséget ada néki, és el bocsátá az leánt.

Azon közben az idő bé tellyesedvén, a' Boér leány szűle egy szép fiát, kitt kőrösztségében nevezete Iankónak. Idő mulván meg jelenté az Aszfzony minden dólját azű Bátyának Morzinai Gáspárnak mint járt volna a' Királynal, és kérni kezdé hogy űtet mind a' gyermekkel föl vinné Budára a' Királyhoz, halván ezt a' Bátya, jóllehet csudálkozik a' dólgon, de igéré magát hugának, hogy el menne Budába-
véle. Egynehány nap mulva azért föl véné a' gyermeket, és el indulának mind ketten Budába. Egykorban az Aszfzony az urban valami ruhákat mos vala, a' gyermeket le tévé, és adá néki a' Király gyűrűét hogy addég a' gyermek jáczana véle, és vesztég halgatna. Egy Holló

L

azért

azért meg látá a' gyermek kezében a' fénies gyűrűt, és oda röpülvén, ki ragadá a' gyermek kezéből a' gyűrűt, és föl vivé azt egy fára. A' gyermek hertelen réni kezde kitt halván az Anyja, el hagyván a' mosást a' gyermekhez futamék, de a' gyűrűt ott nem találá, föl tekéntvén, azért a' fari holott hallya vala kákogni a' Hollótt, látá hogy a' Holló orrában fénlik a' gyűrű, és ott jáczik véle, ezen el ijede az Aszfznoy, és mindyarást a' Battyát szóllétá, kinek nagy zokogva meg beszéllé, mint járt volna a' jegi gyűrűvel, mondván nagy óhaytással, hogy ha a' Holló el vesztené a' gyűrűt, nem merne a' Király eleiben kerülni, az Iankó dólgot sem merné előtte említeni.

Halván e' dólgot Morzinai Gáspár, ragadá a' kézziját és tegzet, és oda futamodék, téhát a' Holló mégis azon fán jáczik a' gyűrűvel, hozzá löve azért egy nyllal, de hertelenségében nem találá a' Hollótt, más nyllalis hozzá löve, kivel ugy találá, melyben lünni a' Hollót, hogy mind gyűrűstül le esék a' fáról. Föl vévén azért a' gyűrűt nagy örömmel el indulának, és jutának nem fok üdöre Budába. Egy napon mikor a' Király ebéd után a' külső Palotában sétálna, az Aszfznoy a' jankóval oda járula, és a' Királynak nyuytá a' gyűrűt, és monda. Fölseges Vram, lásd meg ezt, kérlek meg emlekezzél a' te fogadástodról, és ne utáld meg szegény fejemet és fiadat. Kőnyörűly Vram azon szegény Nemzetségenis. Sigmond Király ezen egy kevesé meg pirula, de mindgyarást a' gyermeknek kezde mosolygani, azután a' gyűrűt viszfá adá néki, és monda, jól cselekedted hogy föl hoztad a' gyermeket, gondodat visellem; Vrratészem a' jankót, Nemzetségedről sem felelkezem el. Ezek után bizá űket Bán Ferenczre, és szálást rendeltete nékik, és oda küldé űket.

Egynehány nap mulva, a' Király meg ayándékozá Jankót Hunyad Váraival, Kire pecsétés levelét adá néki, és az Erdéli Vaydának meg parancsola, hogy bé iktalsa Hunyad Varában, és mindenek ellen meg őltalmazza benne. Erről hivattatot azután Hunyadinak, a' Hollót pedig, kinek egy arany gyűrű vala az Orrában, adá czimerül néki a' Morzinai Nemzetnekis szép jószagot adá. Az aszfzonak pedig jó summa arany foréntot; hatt lovat fzekereftül. Uti költséggel egyetemben. így bocsátrá űket magátul el Hunyad Varában Sigmond Király.

Minek utánna a' Jankó föl sördült volna, és immár szép ifiu legény volna, először a' Csákiakhoz adá magát és azokat szolgálta, ezeknél kezdette elsőbennis az ű emberségét jelenteni. Azután el menvén a' Chanádi Püspököt szolgálá. Végre mene a' Zábrághi Dömötör Püspökhöz,

spökhöz, kitt tizen keét lóval szolgálá kitül ismét jüve Magyar Országba, ki hirdetődék azért, azü neve, és azü Vitézségéért a' Királynakis kedvébe juta.

Annak utánna Sigmond Király bé méne Olasz Országba, Hunyadi János bé mene véle, és ott álla a' Mediolánumi Fülep Herczeghez, és azt egynehány elztendeig nagy becsüllettel szolgálá. Az után visszafra jüve Magyar Országba, az al-földi végekben vitézkedék a' Törökök ellen.

Sigmond Király Német Országba menván odais el méne véle, igen szépen föl ékesétvén magát ott jeles, és emberséges cselekedetekkel, hies és dicséretes névvel jüve visszafra Magyar Országba. Azután hadi Tisztekben, szépen, ékeksen, és jámborul kezdé magát viselni, ugy hogy mindeneknél igen jó hire neve kezde lenni.

Tudom hogy erről a' Hunyadi Iános Historiájáról és Genealogiájáról, a' hies neves Historicus Bonfinius Antal *Dec. 3. lib. 9.* Sokkal különbben ír, ki hizelkedni és kedveskedni akarván Mátyás Királynak, azü Genealogiáját szintén a' Romai Corvinusfra igyekezik hozni. De én eztet egynehány jeles Erdélyi Historicusokból így Olvastam, meli dólgot, hihető hogy az Erdélyiek, Bonfiniusnál jobban tutták.

HUNYADI JÁNOS GUBERNÁTOR Hadairól.

ANNO 1445.

I. **E**lső hadalén, a' Havas-al-földi Dragula Vayda ellen, kit ugyan ottan Országában, keét fiával öszve meg foga, és az öregbik fiával öszve fejt véteté, a' kisebbik fiának pedid mind a' keét szemeit ki tolyatá.

ANNO 1446.

II. **H**ada lén a' Fridericus Császár ellen a' Coronáért, és a' gyermek László Királyért, Német Országban el rablá, Austriát, Stiriát, Carinhiát és Carnjoliát, de Friderik Császárt avval meg nem haithatá.

ANNO 1448.

III. **H**ada lén, Murat ellen a' Török Fejedelem ellen kire huszon keét ezer emberrel indula, hogy a' Várnai Veszedelemért, és

Vitéz Fejedelmének haláláért boszszut állana raita. De nem teheté szerét, mert még az frigynek esztendei ki nem töltek vala. Altál kele azért Szörénél az Dunán, és juta a' Rigó Mezejére. Murat Fejedelem azért Deszpót György tanácsából nyolczvan ezer Törökkel reájüve, és meg ütközének, két nap mind estig tarta kösztök a' Vjadal, harmad napon, ki Szent Lukács napja vala, meg verettetének a' Magyarok az föllyől meg irt frigynek meg Szegéséjért. Hunyadi Iános pedig el szaladván, esék kéet Tolvainak kezébe, ezek fosztogatni kezdék ütet, kik Vri szép szerfzámáért, és nyakán függő Kőröfziért egybe háborodának, és öfzve csápkodának. Látván ezt a' Gubernátor, gyorsan meg futamtata az egyikét, és annak Szablyáját tüle el rántván, véle le vágá, a' másik ezt látván el szalada. Továb indula, és találkozik, egy Rácza, ki jóllehet azt fogadá néki, hogy Nandor-Fejér-Várba bé vízi, de meg csálá, mert a' Rác Deszpótnak végh Szendrő Várába bé vivé, kitül meg fogaték, és az után az egyik fián, Lászlón, változik ki tüle. Itt vesze el a' Magyar Vraknak és Nemesséknek a' szine. A' többi közöt Palóczi Imre az Erdélyi Vayda, és Palóczi László ennek Atryafia, Székely Iános, Marczali Imre, Bánffi István, Frankó Bín, Szécsi László és Thamás, Lotonczy Benedek, Csáki György, és ezek mellet nyolcz ezeren; Törökökben pedig harmincz ezer veszet el. Vgy hogy, Murat Fejedelem azt mondgya volt, hogy ű olyan diadalmát gyakorta nem kívánna magának.

ANNO 1449.

HAda lén, a' Rác Deszpót György ellen, a' raitta tött boszszuságot hogy meg tromfolná, és fiát Lászlót tüle meg szabadétaná, kin Deszpót igen meg rettene, és Hunyadinak eleibe küldé a' fiát nagy tisztelességgel, és frigyét kére tüle. Azért Hunyadinak erős hittel meg esküvék, hogy Magyar Országának holtdig hivséggel szolgálja.

ANNO 1449.

V. HAda lén Fericz Beggel, Krusócz, avvagy Chrifon Váránál a' Mura vize mellet, kit Murat Fejedelem nagy erővel oda boscsátá, hogy az el romlott Krusocz Várát meg építetté, kiből osztán Rác Országot pusztétaná (mert Murat Deszpótra igen boszonkodik vala, hogy Hunyadi Iánost néki nem küldötte vala fogva.) Azért Hunyadi Deszpótnak könyörgésére, kéfedelem nélkül néki segítségére siete, és a' Törökökkel szembe szálla, látván jövetelit az Törökök, azon helt el futamodának kiket a' Magyarok sötét estig vágának, a' Bégetis

Bégetis meg fogák. Végre meg tervén, Bodint Bolgár Országban meg vévé; és azt el égeté.

ANNO 1451.

VI. **H**Ada lén, a' Cseh Ifzkra-Iános ellen, ki predálásáért Sok Kástélyokat cfinált vala az Országban, kitől nagy Sokat el ronttatá, és a' benne valókat le vágatá, és azon esztendőben mind ki gyomláta volna őket az Országból, ha a' Magyar Vrak útet irégységből Ifzkra-Iánosnak el nem árulták volna. De mikor jutot volna Lofoncznál, az Sz. Miklos Calastromához, kiből a' Csehek Kástélt cfináltak vala, meg szállá aztis, és igen kezdé vitatni, hová réá jűve Ifzkra-Iános az Vraknak bisztatá-sokból, és azon helt az Vrak népe el futa a' Gubernátor mellől. Látván ezt a' Gubernátor iis minden népével el mene előtte, de az árulók nagyob részre mind ott veszének.

VII. Hada lén azon Csehek ellen; ki az all földi hősöket vévé, melléje, és azokkal meg szállá, és meg vévé Ságot az Ipoly mellet, azután Galcz hegyén valo Kástélt rontá el, onnét jűve Roznobányái Kástélyra, Végre Szepességben-való Kástélyokra, Továbba, Derecsenre. Vala pedig ez egy igen mély völgyben, kinek azü oldalát egy folyo viz mossa vala. Azért a' Gubernátor reá gátoltatá a' vizet, és ki önté őket belöle mint egy ürgéket. Onnan mene Zólyomra, holott Ifzkra lakik vala, és ennek alatta egy Kástélt cfináltata, kívül minden békeségnek szerzésére kényszeretté Ifzkra-Iánost.

Valának ennek kivüle Magyar Országban több prädálokis kikről ennek előteis szólánk, mint Komoroczki Péter, ki Liptai Királlyá lett vala, Liptoi Pongrácz, Turócz Vármegyei Király, ki Ovárat Berencset, és Ttréncset meg vette vala, és azoknak tartományit kegyetlenül birja vala.

Támadtak vala több prädálokis köz Vitézlő népekből, kik a' mit Kaphatnak vala, mind közönségre tarttyák vala, ezekis sok erőszéget vettek vala meg, és cfináltak valais, kikből szüntelen való dullálókat, és Kóbórlátokat tésznek vala, ezek egymást Bratuknak az az Atyafiaknak hiják vala.

ANNO 1450.

A' Nagy MEHEMET, a' Murztnak öregbik fia, következék Apja halála után a' Török birodalomban.

ANNO 1452.

A' Magyarok a' Ciliei Gróffal és a' Cseh Orszghi, és Austriai Vrakak

kal Friderik Császárt reá kényszeríték hogy az Ifju László Királyt Bécsbe a' maga Országának birodalmára el bocsátaná, hová minden Országból az Urak föl menének, magokat László Királynak bé mutatni. Azért Iános Gubernátoris föl mene Bécsbe, és ott a' Király előtt, nagy engedelmességgel lé tévé a' Gubernátorságot, de el nem vévé tőle a' Király, hanem nagyob hatalommal raita hagyá a' Gubernátorságot.

Annak fölötte, meg ayándékozá útet a' Király külömb külömb féle drága ayándékokkal. Továbbá, adá néki a' Besztreczei Ispánságot firól fira, ahoz adá néki Czimerül, azon Holló képet a' kit azü paiszára festékkelirattat vala, ki szájában egy gyűrűt tart vala. Melly mellé ada néki egy Vörhenyeges Oroszlánt, ki körmeiben egy el ragadot Coronát tart vala. Evvel jelenté hogy a' Magyar Ország Corona el veszet volna, de a' Serény Oroszlány Hunyadi Iános azt vízfíza nyere és meg óltalmazá.

Ebben a' Gűlésben azt vègezék az Vrak, mivel hogy a' Király igen Ifju volna, Három Ur lenne, kik az Országokra gondot viselnének. Válofzták azért Magyar Országban Hunyadi Iánost, Cseh Országban Pogiebrádi Györgyöt, Austriában Vlírikot az Cilici Grófot, és hogy é forgolodnék mint Attyafia az Király környül.

Azon időben pedig a' Capistránus Iános Barát, kit a' Magyarok Szent Atjának hittak, Bécsbe jűt vala, ezt a' Miklos Pápa azért küldötte vala az Kőrösztýén Országokban, hogy a' Török ellen Kőrösztős hadat támasztana. Kiknek a' Pápa Vörös Kőrösztőt engede a' bal felől való mellyeken viselni. Ennek okáért Capistránus Iánost Bécsből alá hozá Hunyadi Iános magával a' Kőrösztős hadnak támasztására ki az Országot el járá, és a' mint a' Pápa hatta vala néki, ugy cselekedék.

ANNO 1452.

EGy-korban a' Cilici Gróf Vlírik, igen kezde irégykedni és boszfonkodni Hunyadi Iánosra, azért a' Királynál ilyen álnoksággal kezdé útet vádolni. Hogy nem ű volna Magyar Ország Király, hanem Hunyadi Iános mert azü tecczése és akarattya szerént oszttya a' Tifzteket ű roya meg az Országot, és aztat az Orzágnak minden jűvedelmével, magának koporéttya, tőle figgenek mind a' hadakozó Vitézek, azü kívánsága és akarattya szerént lésznek mindenek, azért csak a' Corona, és a' Király név volna ővé, többi mind Hunyadi Iánosé volna, de aztis végre magának kezdi foglalni, kitt ha a' Kőrösztýéni Segétséggel véghez nem vihetne, a' Törökhöz hajol, és ugis magáévá teszi.

Továbbá, a' Várnai és Rigo mezzei vereségetis elő hozá. Végre hogy mostan azért hinná a' Királyt alá Magyar Országba hogy ott el veszesse űtet, ez okaért inti hogy gondot viséllyen magára, és azü halálával vegye eleit dóljának. A' Király mint gyermek el hívé szavát a' Grofnak és föl hivatá Hunyadit Bécsbe. Két izben indula azért föl, de Hunyadinak baráti e' dolgot tuttára adák néki, és mindenfzer olly készülettel mene, hogy semmit nem féle tölök, nemis mégyen vala. Keritet Várasban bé. Végre egy korban Bécs eleyben egy falubajuta, hová a' Grof negyven lóval hozzá jüve, és bé hja vala a' Királyhoz. űtet Bécsbe hogy ott el vesztesse űtet, kinek álnokságát látván Hunyadi, a' Grofnak fordula, és így szólla néki. Eképpen kölle cselekedned te Grof; Eképpen kölle a' jámborokat el vesztened, álnoksággal járzte én ellenem, de ihon kezemben volnál mostan te hitván lator, és ezennel rola tehetnék, ha a' Királynak méltóságát, és magam emberiségét nem nézném, mindyarást boszszumat állanám raitad, és Senki. kezemből meg nem menthetne, hanem érdemed szerént meg büntetnélek. Mászízor azért előmben ne kerülly, mert akkor kölletik meg hahnod. Evvel azért Hunyadi viszsa tére. Látván a' Király, hogy ki nyilatkozot volna alnokságok, igen szégyenli vala, hogy illyen jeles hires neves fő Vrral, így járt volna. Azért az Vrak által kedvét kezdé Hunyadinak Kerefni, és meg békéllék véle.

Egy Faustus nevű ember, ez időben találá az Kőnivek nyomtatását Mogunciában.

ANNO 1453.

I Fiú Lázlo Király Bécsből alá jüve Budába, és ott széki ben üle.

Ezen esztendőben, Szultán Mehmet minden frigyet hátra vétvén, mind vizen szárazon 9. napján Aprilisnek meg szállá Constantinápol, kitt 29. napjan Májusnak, szjntén Pünkösöd kedden erővel meg vevé, a' Görög Császárt Constantinus Paleologust mind az Vrakkal, és mind a' Vitézlő renddel őszve meg ölté. Továbbá, a' Császárné Afzszont meg fogá, és a' Községet mind el adatá. Ennek fölötte meg dullák a' Várást, kiben minden leánt és Afzszony népet meg szeplőfétének. A' Szent Söfia Templomát azü áldozatokra választá, és ű magának ott fo lako helt rendele. Thovábbá, az egész Görög Országot, mind a' Tengerben valo Szigetekkel őszve meg vevé. Azért Constantinápoli, ki ez világnak feye, és hatalmas Császároknak lako helye vala, így került a' Törökök kezébe. Ez után kezdetének immár Császároknak. hívattatni a' Török Fejedelmek.

ANNO

ANNO 1456.

MEHMET Császár hogy meg vévé Constántinápol, nagy készülé-
tel négy száz ezer emberrel mind vizen és szárazon Iuniusnak 12.
napján meg szállá Nandór-Fejer, Várat, kitt halván Budában Ifu Lá-
szlo Király, a' Ciliei Grof Vliknak tanácsából, azon éjél ki főzkék
Budából és Bécsbe futa, Budát pusztán hagyván, annyra, hogy Budá-
nak Vára héet hétig minden őrzés nélkül pusztán álla, mint egy cfor-
da délellő hely, semmit a' Király, sem az Országnak oltalmára, Fe-
jér-Várnak segettségére nem gonodlván.

Ezt látván Hunyadi Iános noha a' Gubernátotságot le tette vala,
de mind az által hazáya mellet mind halálíg akara szolgálni. Azért
gyorsasággal Szilágy Mihályal. Kanisai Lászlóval, Rozgoni Sebestyén-
nel, és a' több-Urakkal népet támaszta, kihez hozzá jöve Capistranus
János azú köröfztőfivel. Es nagy fok Náfzázadokon és Saikakon alá
eresztkedék a' Dunán, és a' Törökőknek minden vizi ereyeket el verék,
és meg egeték az ellenségnek háyoit, Fejér-Várba bé menének, és a'
meg rémült népet meg Bátoriták, kin meg busulván a' Császár 6. nap-
ján Augustusnak minden népét Végh Ostromnak inditá, és mind estig
tarta az Ostromnak Viadallya, ugy hogy egynehány uttal, mind a' Vá-
ras piaczáig bé vágta a' Magyarokat a' Törökők, és a' Császár Zasz-
loit a' Küfokra föl emelték, Viszontag ísmét a' Magyarok mind a' Tá-
borig ki Vágták a' Törököket. Végre estve felé meg tolyák a' Magya-
rok a' Törököket, és meg futamodának, annyra, hogy minden
Algyujokat el nyerek, ennek fölötte ű magátis a' Császárt egy nyllal
melybe Lúvék, ki mikor a' seb myatt bágyadot és el alélt volna,
meg ijedének azon a' Törökők és éjél el futának Fejér-Vár alol, és
Sarno alatt meg szállának, ott a' Császár eszében vévén magát, monda
a' Basáknak. Hol vagyunk most, és mint vagyunk, mondának azok,
Sarnoban, mert a' Magyarok meg verének benünket, monda ísmet.
Az Adgyuk hol vadnak, monda azok, mind oda vesztek. Ezt hal-
ván a' Császár, annyra meg busula rayta hogy ha a' Basák hatták vol-
na, talán ű maga meg ölte volna magát. Ebben a' Viadalban veszet
négyven ezer Török, vélek egyetemben, Az Asiai Basa és a' Kurkut
Jancsár Aga.

ANNO 1456.

A' Dicséretes emlekezetű Vitéz Hunyadi János, ugyan Ottan Fejér-
Várban meg betegüle, honnan ki hozatá magát. Zemlinbe, 10.
napyan

napiján Septembernek és ott meg hala, és el temetteté Gyula-Fejér-Várban, kitt az egész Magyar Ország igen sirata. Kinek keét szép vitéz fia marada László és Mátyás.

Vala pedig Hunyady Iános közép ember, temérdek nyaku, gesztenye szűnű, fodor haju, nagy szemű, kegyelmes tekintettel, piros Orczáyu, és mindenben fejedelemhez illendő erkölcsű.

Ennek utánna nem sok idővel, meg hala a' Jámbor Capistránus János, kitt a' Magyarok Szent Attyának hittak, és el temetteté Szere-Uylakban a' Cseribaratok Calastromában.

ANNO 1457.

I Fia László Király az Ulrikkal az Ciliei Gróffal azű Attyafiával alá jöve nagy sereggel Budából Nandor-Fejér-Várba, hogy meg látná Fejér-Várnak törését, és a' Császár Táborának helyét, de ott meg ölé, Hunyadi László a' Ciliei Gróft Szent Márton napyan, ennek okaért, hogy ez igen irégylí és ellenzi vala, a' Hunyadi Iános fiainak előmenteket, ki a' Királyt arra inti vala, hogy mind tiszteltűl, s-mind életektűl meg fosztaná a' Hunyadi Iános fiait, melly dölgek indétak Hunyady Lászlót az Ulricus ellen. Ertvén é dölgot a' Király, meg ijede rayta, és el mene Thómós-Várba, és ott Szilagy Eorsebet Afzszony a' Hunyadi Jánófné az Urakkal kegyelmet nyere Hunyadi Lászlónak, kinek bizonságára és erősítésere, a' Király a' Sacramentomon meg eskűvék néki, hogy soha arról ű boszszut rayta nem állana, sem meg nem emlékeznék róla, sőt Hunyadi Lászlót, és Mátyást hitese Attyafiává fogada, Eorsebet Afzszont pedig hitese Annyává. Azért mind az keét Hunyadi föl késérék a' Királyt Budába, de ott az Uraknak, és főképpen, Gara László Nador-Ispánnak (kinek a' leánya Hunyadi Lászlónál vala jegyben) ingerlésekből, el feletkezvén erős eskű véséről és fogadásáról a' Király Mártiusnak 13. napiján 1458. eztendőben meg fogatá Hunyadi Lászlót, és Mátyást, vélek egyetemben a' több Urakatis kik nékik és az Attyoknakis hiv barátí Valának. Ugy mint Vitez Iánost a' Váradí Püspököt, Rozgoni Sebestjént, Kanisai Lászlót, Bodó Gáspárt, Madraiczi Györgyöt, Horvát Pált, és Fradnohar Pált, (ez Német vala, de Hunyadi János maga mellett nevelte, vala föl, és igen fő Vitezember vala) harmad napon azért ki hozák Hunyadi Lászlót, és a' frís Palota előtt való piaczon feyét véteté a' Király. Hunyadi Mátyást pedig az István ur tornyába vetteté, kin a' Magyarok igen meg háborodának, és nagy fókán a' Királytul el idegenedének.

Nem fok idő mulva, a' Rab urak föl törék a' Tömlöczöt, és el
fzaladának. De Hunyadi Mátyás más Toroniban vala külömb fogság-
ba. A' Király azért igen el ijede rayta, és nagy sereget gyótyván min-
dyarást Bécsben mene, Hunyadi Máthyástis el vivé magával, és ott a'
várban kemény fogságba veté.

ANNO 1459.

IFiú László Király Bécsből Prágába mene, és ott a' Menjegzőjéhez va-
ló készülletiben László Király hertelen meg betegedék, és meg ha-
la Bóldog asziszony fogantatása napján, idejének tizen njölcz esztende-
jében. Lén pedig László Királynak halála szintén azon napon, mikor
esztendővel az előtt Sacramentomon meg esküt vala Thómós Várban
Hunyadi Iánosfnének, Hunyadi Lászlónak, Mátásnak hogy ű Attjokfia
akarna lenni, és hogy soha Hunyadi Lászlónak vetkéjért boszszut nem
akarna állani, hanem azt öröké el akarná feleiteni. Így bünteté meg
az igaz Isten az Hunyadi Jánoshoz való hálá-adatlanságot, és az hit-
nek meg szegése ű benne.

E' fölötte igen szép, ékes ábrázatu, és termétű Ihu Fejedelem...
vala, kiről közönségesen e' Világ ékeiségének és győniörűségének
hitták az emberek.

Mikor pedig meg holt vólna, Pogiebrádi György, napiglan el tit-
kolá halálát, ki voná azért a' gyűrűt az Ujjából, és nevével levelet íra
a' Bécsi Tisztartónak, kiben meg hagyá néki, hogy nagy hamarsággal
küldené föl Hunyadi Mátyást Pogiebrádi György hezébe Prágába, ki
látván a' Király pecsétit a' szerént cselekedék. Mert a' Király Bécs-
ből ki indulván, ki vonta vala Vijából az gyűrűt, és meg mutattá va-
la az pöcsétet a' Tisztartónak mondván, mikor e' pöcsét alatt irok te-
néked, akkor külgyed utánnam Hunyadi Mátjást, külömben ne higy
senkinek.

Azon esztendőben a' Moldvai István Vaydát elevenen meg njuzák
a' Thörökök.

ANNO 1459.

POGIEBRADI Györgyöt választák a' Csehek, Cseh Ország Ki-
rályá Prágában.

ANNO 1459.

GAra László a' Nador-Ispán, tiszti szerént Gjűlést hirdete, egész Ma-
gyar Orzágnak a' Rákosi mezőre, hogy a' Király választáfról ta-
nácskoznának, hová Szilágyi Mihály, ki az Ersébet Aszszonnak, Hu-
nyadi

nyadi Iánosnének bátyja vala , Hunyadi Iánosnak sok fő barátival husz
ezer emberrel juvé holott.

ANNO 1459.

Mátyás , az jó Hunyadi Iánosnak jó fia , választaték Magyar Or-
szágy Királya 10. Febr. Ennek jöllehet igen ellene vala Gara-
László a' Nador-Iszán, és az Ujlaki Miklós, kik akkor Budával birnak
vala , mert ezeknek tanácsából ölette vala Hunyadi Lászlót meg László
Király ; de Szilágyi Mihály mihelt meg esküvék nekik, hogy soha ar-
ról Hunyadi Mátyás boszszut nem állana raitok , azontúl Buda Várát
kezéhez ereszték , és úkis engedének a' választásnak. Kin mind az-
egész Ország lén nagy örömben, sőt még az gyermeke kis alá s-fől jár-
ván az uczákon , örömökből éneket mondanak vala neki. *Bonf. Dec. 3.
lib. 9.*

Vala pedig Hunyadi Mátyás csak tizen héet esztendő mikor Ki-
rályá választották vala. Azért a' Királynak ifuvóltáért, és az Ország-
nak nagy gondgyáért, ugyan azon gyűlésben választák melléje Szilágyi
Mihályt Gubernátornak.

Mihelen a' Cseh Király meg hallotta vala, hogy Hunyadi Mátyást
választották volna Magyar Országgi Királya, azon helt szép szora fogá
űtet , és egy hajadon lányát kinek Kata vala néve neki adá , azután
Izerencsézé űtet Magyar Orzágnak Királyságával.

A' Magyarok azért Sztrafnicza névű Városba az Morva határára
jűvének eleibe, és ott a' Cseh Király a' Magyaroknak azű Királyo-
kat meg adá, kit a' Magyarok nagy örömmel Budába hozának. *1. die
Martii ; Bonf. Dec. 3. lib. 9.*

MÁTYÁS KIRÁLY HADAI.

Mátyás Királyt mihelt hozák Budába a' Királyságba , mindjáraft
három renbdeli nehéz hada támadá, az kettej ez Világ bíró keét
Császárral a' harmadik a' Cseh Izkra-Iánosfal.

Első hada támadá a' Friederik Császárral, mert hogy Mátyás Ki-
rályt bé hozák Budába , azon helt Gara László a' Nador-Iszán , Ujla-
ki Miklós , Bánfi Pál, és a' Szent György Gróf Sigmond , Császár-
mellé állának , és űtet föl indétá , hogy Mátyás Király ellen hadat tá-
masztana, kivel űk Mátyást a' Királyságból ki űzzék , és űtet (mivel
hogy még a' Corona Frideriknel vala) Magyar Országgi Királya-
tégyék, kit a' Császár igen kíván vala. Azért Mátyás Király a' Csá-

fszár ellen Nagy Simont Választá. Második hada lén a' Cseh Izkra-Iános ellen és a' több Kóborlok ellen, kiket, az Eorsébet Királyné afzfony, az Albert Király felesége hozot vala bé az Országba, az mint fölül meg irtam. Azért ezek ellen Választá Rozgoni Sebestyent. Harmadik Hada lén, a' természet szerént való ellenségellen, a' Thörök Császár ellen, kire jó Szilágyi, Mihályt a' Gubernátort választá.

I. Első Hada lén azért a' Friderik Császár ellen ki mellet Ujláki Miklós a' több pártosokkal vala, és a' Duna innen-sőfelen az Király pártján valókat igen dullyák és égetik vala. Kikre nagy Simon hertelenséggel réájok mene, és Kőrmendnél meg ütközék vélék. De mivel hogy Nagy Simon ű ellenek igen kevés néppel vala, meg verettek tőlök, s-Táborátulis meg fosztatek.

II. Második Hada lén azon Friderik Császár ellen, mert Mátyás Király az fő pártos Urakat meg engesztelte vala. Vjlaki Miklósnak a' Bosznai Királyság Titulusát, Gróf Sigmondnak pedig a' főlső Magyar Országnek Capitánságát atta vala. Meg Vijétá ezért hadát, és Gróf Sigmondot Nagy Simonnal ismét Friderik Császár ellen bocsátá, kik a' Német Tábor, éjfel nagy emberül meg ütek, és ott a' Németeket igen meg verék, Táborokatis föl dullák. Azért ez után a' Császár szelédéb kezde lenni Mátyás Királyhoz.

III. és IV. Hada lén, egy időben a' Csehek és Lengyelek ellen, keét felé, eggyik Sáros patak felé, a' másik Szepesség, Liptóság, és Trincsen felé, kik Albert Király halálátúl fogvavaló Várakból és Kastélyokból az Országot égetik és rabolják vala, kiknek latorágokat Mátyás Király keét Hadával mind semmive tévé, és erősségeket mind meg vévé. éképpen szabaditá meg mind az egész föl földet a' Cseh Tólvajoktól, ki immár hufzon egy éfztendeig tartot vala az Országban.

V. Hada lén Rác Országba a' Thörökök ellen. Mert értvén Ali Bégh, hogy a' Király az Urakkal ilyen nagy egyenetlenségben és viszfza vonásban volna, a' Száván áltál kele, és fokot rabla s-égete, kinek átánna menvén Szilágyi Mihály és Szokoli Péter, meg vivának véle és ütet igen meg verék, a' nyert praédatis elvévék tüle.

ANNO 1461.

TAmáft a' Bosznai Királyt, a' Bátya, és sayát, fia, meg öllék ki lén fő oka Horvát Ország veszedelmének.

Szilágyi Mihályt nemelly irégy és álnok Urak az Királynak hamissan bé vádolák, és el árulák, kit a' Király meg fogata, és világos-Vátban

Várban fogva tartatá és megis őlette volna, de egy jámbor és hív szakácsa, ki fogságában mellette forgolódott, módot találván dől-gában, Urát meg szabadétá. az után pedig ismét bé vévé kegyelmébe a' Király és a' Végeknek mint annak előtteis fogytig véle szorgalmátos gondyát viselte.

VI. Hada lén azon Ali Bégh ellen, ki Erdélybe ismét bé mene, rabláni, de az Erdelyi Pongracz Vaydatúl Ali Bégh igen még vere ték.

ANNO 1463.

VII. **H**Ada lén a' Bosznai Thörökök ellen, hollott Iaiczát, és egyéb Várakat meg vévétőlök, és az egész Bosznyságot az Ország-hoz foglalá.

ANNO 1463.

A' Thörökök meg vévék Végh Szendöröt ez esztendőben.

ANNO 1464.

VIII. **H**Ada lén a' Mehmet Császár ellen, ki-Iaicza Várát ismét meg szállotta, vala. De Mátyás Király Szapolyai Imrét (melyet Imre Déáknak hittak:) ellene bocsátá, Vélvén azért a' Császár, hogy, a' Király izemelye szerént jűne reá, el jede, és el hagyá-Iaicza vivását, ott hagiván Táborát és minden Algyuit.

Mátyás Király a' Coronát Friderik Császártúl (ki immár hufzon negy esztendeig vala birodalmában) meg váltá hatvan ezer forénton, és ahöz olli kötést szerzenek egymással a' Császárral, hogy ha Mátyás Király mag halna, Magyar Ország azután mindyarást Friderik Császárra és azü maradekyára szállyon. Ez a' kőtés lén oka, hogy azután Mátyás Király, a' Császár ellen anni sokat hadakozot, és Bécsetis mind Országával őszve túl meg vette vala.

ANNO 1464.

Mátyás Király a' Vijnnon meg váltot Coronával, Székes-Fejervárban. Nagy örömmel, meg Coronáztatá magát a' Magyar Országhi Kiralyságra.

IX. Hada lén ugyan ezen esztendőben mindyarást a' Coronázat után a' Thörökök ellen. Alá mene azért a' Király Bosznyára, és Szrebernikot, s-Zvonnikot meg szállá, kinék segítségére Mehmet Császár mikor közelgetne, a' Király minden hadakozó szerfzámát odá hagyá, és el jűve alóla.

X. Hada lén egy Suchla névű Cseh Ur ellen, mert mikor az Király Horvát Országba, a' Frangebán Urák és több engedetlenek ellen

indult volna , ez Magyar Országba több sok Cseh Kőborló latrokat magához gyűjtte , és egy Koztolyán nevű Kastélt el foglalta , azt meg erősítette , kiből nagy kőborlásokat és dullásokat téfszen vala , ezt a' Király meg értvén , Zábrágból minden hadával meg tere , és Koztolyánt meg szállá rá. Látván azért Suchla a' dolgot , meg ijede raitá , és éjjel a' Kastélyból kiszökék de utánna küldte a' Király , és harmadfél század magával visszafra hozák , kiket mind föl akasztata , Suchlát pedig középtettek egy nagy magas akasztó fára köttete.

ANNO 1466.

XI. Szilágyi Mihály, Ali Béggel, Szkáander Béggel és Posafinnal megütkezék , de tőlök meg vetetteték , ű magát Szilágyi Mihályit , és Lábatlan Gergelt elevenen el fogák , és a' Thörök Császárnak Constantinápolyban elevenen vivék , Szilágyinak a' Császár parancsolatlyából fejt vévék , és Lábatlant egy Thöröknek tyáért adák.

XII. Hada lén ugyan azon esztendőben az Erdélyiek ellen , mert az akkorbéli Erdélyi Vaidát , Szent György Grof Iános , a' Király ellen Fejedelemmé választották vala , és a' Királytul pártot ütöttek vala , kiknek azű pártolásokat nem nagy munkával lecsőndeszéte a' Király.

XIII. Hada lén ugyan onnan Erdélyből az Moldavai István Vajda ellen , és mikor Moldva Bányára bé szállot volna . István Vaida reá mene , és éjjel meg ütö a' Király hadát . és ot nagy erős ütközetet és harczot tartta mind a' keét fél , de végre meg veré a' Vaidát Mátyás Király , és mind Országával őszve meg hódoltatá . Ott a' Vajda népében hét ezer ember , a' Király népében ezer , keet száz veszték , ű magais a' Király Sebben esék a' harczban , mert egy nyállal hátban lűtték vala ütö , és a' nilnak a' vasa hátában maradot vala . Kit az után négy esztendő mulva vettek ki . A' Királlyal ezek az Urak valának ott , Ország Mihály a' Nador-Ispán , Czupor Miklós , Pongrácz Iános , Bátorhi István , Banffi Miklós , és többen sokan .

ANNO 1466.

Cariót György , Iánosnak fia , kit a' Törökök Szkáander Bégnek hittak , meg hala , idejének hatvan három esztendejben . Ez sokat hadakozék , ízerencsésen pedig keet Török Császárral , Murattal , és Mehemettel . Ez három ezer Törököt vágot maga kezével-le , Számatalanszor vivot meg az Törökkel , de ütö soha meg nem verhették , hanem mindénkor ű völt győzekelmes raitok . Ennek egy fia vala Iános .

ANNO 1466.

XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. és XX. Hada lén Morvába, és Cseh Országba a' Husziták ellen, ugy mint a' Cseh Király ellen Pogyebrádi György ellen, kikben mindenszer győődelmes lett: Végre Morvát, Slesiát, és Lusátiát maga birodalma alá hozta. A' Királlyal ezek az Urak voltak a' Nador-Iszán Ország Mihály, Zapolya Imre, és István Czupor Mihály, Magyar Balás, Kínifí Pál, Deszpót Farkás, Bánffí Miklós és többen fókán.

ANNO 1471.

XXI. **H**Ada lén a' Lengyel Cázimir Királly ellen. Mert a' Magyar Ország fő fő Urak, az Esztergami Ersekkal Vitéz Iánosfal, pártot ütöttek vala, Mátyás Király ellen, és a' Cázimir Lengyel Ország Király fiát, az Ifjú Cázimirt, hozták vala bé az Királyságba. Nytrába. Kinek oka e' vala, hogy el unták vala az Urak a' izűntelen való hadakozást, és számtalan Sok adózást. De Mátyás Király az Erseket egynehány fő Urral meg engesztelé, és Cázimirra Nytrát meg szállá, kit végre Sok könyörgésére el bocsáta vizsza Lengyel Országba.

NB. Ezek mikor az Nador-Iszpant Ország Mihályt, magok pártyára akarták vólna haitani, ezt mondyá vala nekik: *Dicta Michaelis Ország Palatini ad istos Conjuratores: Quemcunque Sacra Coroná Coronatum videris, etiam si bos fuerit, adorato, & pro Sacrosancto Rege ducito, & observato.* Bonf. Dec. 4. lib. 3. fol. 689.

Mátyás Király lé csöndeszétvén az Országban való, Vizsza vonyást és támadást. Az Esztergami Erseket a' pártolóknak fejt Budában meg fogatá. Azután Visegrádba fogva küldé. Végre üdö mulva Esztergamba küldé, és ott őrizet alatt tartá, de ott nem Sok üdö mulván meg hala bánattjában.

E' Thót Országból való Nemzet vala, kinek a' Nemzetiben vadnak mostannis Thót Országban, de igen Vékony és csékély értekekkel és alapattal. Ez igen jeles ókos, és tudós ember vala, kit azű nagy okosságáért Hunyadi Iános Gubernátor emelt vala Püspökségre. Ehez ugyan Profétánakis mondhattuk hogy vólt. Mert az Esztergami Várban, egy nagy szép drága Palotát cűnyáltatot vala, nagy költséggel, Kiben a' Magyar Ország Királyoknak képeket drága szép festékekkel ki iratta vala mind Mátyás Királyg. Azután négy Királyi képnek való hellit hagyta. Az első helyen, ki mindjáraft Mátyás Király után vala, iratta egy Király képét, ki az székekben ülven ott szunnyadoz vala.

Evvel

Evvel László Királyt jövendöllötte. A' másik helennis egy Király képét irata. Ennek a' lábai előtt tüzet, melly környül embereket sütnék vala. Evvel Lajos Királyt jelentette, hogy azü ideyében tűz emézt meg Magyar Országot, az mint ugyis len Szulimán Császár myát és a' Körölytös had myatt. A' harmadik helyen keét mézetelen embert irata, kik Magyar Országért küzdődnek vala egymással. Ezeknek lábok alatt vala a' Corona. Evvel azt jelentette, hogy Ferdinánd és Iános Király addég veszekednek az Kyrályságért, hogy az Ország mézetelen marad köztök, az mint ugyis len. Az Négyedik helen iratot vala egy haragos Orofzlánt ki a' keét első lábaival, tart vala egy Corona patyolatot. Evvel nyilván azt jövendölete, hogy a' Török Császár Magyar Országot magának foglallya el. Ezek bizonyára mind igaz jövendölések valának. Atta volna Isten hogy soha be ne tellyesedtek volna.

ANNO 1473.

XXI. **H**Ada len a' Cázimírral a' Lengyel Királlyal, és annak a' fiával Lászlóval, kit a' Csehek Pogyebádi Györgynek halála után Cseh Ország Királlyá tettek vala. Ezek Braszlót Slesziában Mátyás Király boszszuságára hatvan ezer emberrel meg szállották vala, kikkel Mátyás Király igen kevesed magával ízembe ízálla, és azoknak életéket annyira el fogta vala, hogy Táborokban semmi féle élést sohonnan nem vihetnek vala. Thovabba, a' Táborból Zapolyai Istvánt, és Kinisi Pált Lengyel Országba bocsátá kik mezze földre fokat rabláának és égetének. Ennek fölötte Táborát Braszló alatt a' gyakorta való csatázással, és harcokkal, annyira meg keveset és fogyatá a' Király, hogy Cázimirkényszereték frigyét kérni tüle. Végre az Urak által meg békellének a' Királyok, illy okkal, hogy Mátyás Király Cseh Országot ereszté László Királynak; de mind azon által az Cseh Ország Királyi titulussával Mátyás Király is éllyen. Mátyás Királynak pedig Morva, Sleszia, és Lusátia, maradgyon Zálagul, négy ízer való száz ezer forintban és élteig azt hogy ki ne válthassák tüle. Ez után drága készülettel meg vendégle a' Király Cázimír Királyt, és László Királyt, és így otlának el a' Királytul. Itt len azért vége a' Csehekkel való hadakozásnak.

XXIII. Hada len Sabaczra, kit a' Törökök a' Száva parton csíjáltak vala mig a' Király a' Csehekre hadakozott, kire a' Király reá me-ne, és a' meg ízállásnak utánna harminczadik napra Sabaczot meg vé-vé, és a' maga népét hagyá benne. Azon haddal a' Király Szendrő alá

alá szálla, és környüle fábul és föld töltésből három erős Kastélyt csináltata, és azokban népet bőven hagyja, kivel a' Király a' Törököket ki akarja vala éheztetni Szendrőből. Ezt el végezvén viszfza tere Budába.

ANNO 1476.

XXIV. **H**Ada lén Ali Béggel, és Skánder Béggel, kik mikora' Thöms-Vári mezőt el rablották volna, Vak Deszpót és Jakfich, Pozazinnil meg ütközének velék holott a' Törökeket igen megverék, Skánder Béget meg ölék, a' praedatis viszfza nyerék tulók. Kikkel ezek az Urak és Kapitányok valának. Nagy Albert, Nagy Ambros, Aristi Ferencz, Dóczi Péter, Imre, és László, Péczei Miháli, Abrahám Sebestyen, Adéi Iános, Henyei Márk, és László, és többen fokban.

ANNO 1476.

Mehmet Császár tudván hogy Mátyás Király a' maga menyegzejehez való kezfületiben volna foglalatós, Hórvát Országot és Dalmátiát iszonyúképpen el raboltatá, és égetteté, szinten Mikor immár a' Beatrix Aszfzont Mátyás Király Mátkája utban volna.

ANNO 1476.

Mátyás Király hozá magának feleségül a' Beatrix Aszfzont ez esztendőben.

Tudván a' Törökök hogy Mátyás Király az Urakat minden felől föl hivatta és egyben győttörte volna Budában, a' Menyegzőnek lakodalmára. Azért mindyarást nagy erővel egyben gyűlének, és a' Szendrő Környül valo Kastélyokat, kiket a' Király clynáltatot vala mind meg vevék. Azon uttal a' Dunán által kelének, és egész Erdéliséget el rablák és elégeték, honnan negyven ezer embert vivének el.

ANNO 1477.

XXV. **H**Ada lén a' Friderik Császár ellen, néminémű nagy okokból. Reá mene azért Mátyás Király Austriára, és meg vevé a' Dunán mellet Bécsen fellyül Klosz terneiburgot, Korneiburgot, Tulnát, Krembzet, és Staint, kivel Bécsnek élésér a' Dunáru el fogá. De a' követek addég Iarának a' Császár közöt, és a' Király Közöt, hogy végre bizonyos okokkal meg békéltették őket azért a' Király viszfza adá a' meg nevezetvárasokat a' Császárnak, és meg tere Budába. Ezek az Urak voltak akkor a' Királlyal, Zapoliai István, Kinisi Pál, Bánfi
N Mik

Miklós, Zelemeri, Iakfics, Doczi Péter és Imre, Deszpót Farkas, Dragfi Berthold, Lőrincz Herczeg, és többen sokan.

ANNO 1478.

A Li Bég egész Dalmátiát el rablá, kiből husz ezer rabot vin el

ANNO 1478.

A 'Törökök tudván hogy Mátyás Király az Olmuczi nagy Gyűlésben volna, bé jűvének Magyar Országba és Vasvármegyét egész Regedéig el rablák és el egeték, kiből harmincz ezer rabot vivének el magokkal.

XXVI. Hada lén ezen Törökök ellen, mert a' Király mag busulván ezen a' Rablásón, utánnok indula Bosnnába, és Iaiczátul utánok bocsáta tizen hatt ezer lovagot, kik Verbofzenig mind el rablák, és egeték a' földet, Verbofzent meg vevék, kiben sok Törököt vagának lé, azután viszfza jűttőkben a' Basa reáyok útte, kivel meg vivának és a' Basát igen meg verék, és nagy nyereséggel jűvének viszfza. Azért így állá meg boszfzuját a' Kiráy a' Törökökön.

ANNO 1480.

XXVII. **H** Ada lén ifmét a' Friderik Császárra, ki meg nem álotta, vala a' kötést és frigyot mellyet ennek előtte tett vala Mátyás Királlyal, hanem föl bontá a' békefiségét. Azért Styriara reá küldé Mátyás Király Szekelli Jakabot, ki csalárdsággal, avvágy inkább álnoksággal Potolit és Regedét a' Király számára foglalá, ezt halván a' Firften feldiek, egynéhány töb várafokkal meg rettenének, és a' Királyhoz hodulának.

ANNO 1480.

XXVIII. **H** Ada lén Ali Béggel ki föl készűlvén hatvan ezer Törökkel Erdélibe jűve, és azt tűzzel vafsal mindenűt a' hová érkezhetet Iszonyuképpen ráblá és pufztétá. Kire az Erdéli Vayda Báthori István, és Kiniű Pál reá menének, és a' Kenyér mezeyén véle meg űtközenek, holott nagy és erős viadallal meg verék a' Törököket, de ű maga Ali-Béghe el fzalada. Ebben a' vereségben vesztet harmincz ezer Török kőröfzttyen pedig nyóliz ezer. Batthori Istvánis sebben esék.

ANNO 1481.

B AIAZET, ezen néven második, a' nagy Mehemet Császárnak fia Apjának halála után foglala el a' Török birodalmot. Zizimust a' maga

maga Eoccsét ki úzvén a' birodalombol , kivel azután háromszor ütközött meg.

ANNO 1481.

XXIX. **M**átyás Király látván ebből a' Törököknek vízfőz vonyásokból alkalmatosságát, minden erejét indétá a' Friderik Császár ellen Austriára, és ez esztendőben a' Hamburgi várost mind várával őszve meg vévé.

NB. Oka ennek a' hadnak é vala mert Mátyás Király fölötte igen neheztelli vala azt a' kötést, kint a' Császárral a' Coronáért tett vala, mivel hogy láttya vala, hogy ű néki gyermeki nem volnának, és mind azon mesterkedik vala, miképpen Hunyadi Iános Herczeget (egy ágyásátúl valo fiat) hagyhatná maga után a' Királyságban. Azért mikor a' Császárt, soha, sem szép szavával, sem maga jó ajánlásával, sem követi által arra nem birhatta volna, hogy annak a' köztők valo kötésnek cédálna, Ugy kezdé reá hadakozni, gondolván aztat, hogy, ha nem különbben, de haddalis erővel reá kényszeríti a' Császárt, hogy a' kötés levelet meg küldye, néki, és cédál annak a' kötésnek de úgy sem tette szerét a' Király.

XXX. Ugyan azon esztendőben a' Törökök ismét Magyar Országba rabláni mentek vala, de Kinisi Pál, Doczi Péterrel cleiket vévék, és meg ütközének vélek, kiket igen meg verének, és három ezert lé vágának benne, a' Magyarokbannis ött százan veszténekel.

ANNO 1482.

XXXI. **A**zután a' Király ismét meg vevé Austriában Pukot, Kornenburgot, Koszterneiburgot, és több fő városokat.

ANNO 1484.

A' Törökök meg vévék Nefztor - Fejér - Varat, és Killyét Moldvában.

ANNO 1484.

XXXII. **A**' Törökök tizen hatt ezeren Horvát Országra menének, rablani szintén Kránycz Országig, kik midőn tíz ezert hozván, meg tértenek volna, Vak Deszpót, Bernardin Frangepán, és Geréb Bán, az Ung vizénél meg ütközének vélek, és igen meg verék őket, a' praedatis vízfőz nyérék túlók.

ANNO 1485.

XXXIII. és XXXIV. Hadával Mátyás Király Bécsért a' fő Várost, azután Német Uyheld meg vévé, és az egész Austriát a' Romai Friderik Császár.

Császárnak öröké való gyalázattal birodalma alá bódultatá, és foglaltá, kit mind holtáig békefességen bira.

ANNO 1490.

A' Nagy emlékezetű Mátyás Király, kitől mind a' keét Császár fél és retteg vala, meg hala Bécsben Aprilisnek 5. napján szinten nagy kedden, ideyének negyven héttől esztendőyében. Sok fő Vrak voltak akkorban Bécsben a' Királynál; úgy mint a' iffiu Hunyadi Iános Gereb Péter, és Mátyás, ezek a' Királynak Huga fiai valának: Orbán Püspök, Thamás Bakocz a' Püspök, Zapoliai István a' Bécsi Capitán, Bánffy István, az Erdéli Vayda, és többen fokban.

Temetteték Székes Fejér-Várban az egész Országoknak nagy siralmával és örökké való óhajtásával: mert nem csak ű magát Mátyás Királyt, hanem vele egyetemben a' Magyar Nemzettségnek régbi jó híreket, neveket, erejéket, hatalmokat, és minden jó szerencségeket, végezetre Országokatis el temeték. Mert azű halála után kezdé mindyarást lassan lassan fogyni és veszni Országok.

Ez feleségétől magtalan vala; de egy ágyasától vala egy jeles fia Iános Herczeg, kitt ez okkért nem akarának Királlyá tenni a' Magyarok, magoknak és Országoknak nagy romlásokkal.

Mátyás Királynak halála után a' Nador-Ispán a' régbi szokás szerint az egész Magyar Ország Vrakat, Nemeseiket, Vármegyéket, és szabad Városokat a' Rákósi mezőre Gyűlesbe hirdeté, hogy a' Király választásról gondolkodnának és tanácskoznának. Hová mikor az Vrak, és Nemések minden felől egyben Gyűlekeztek volna. A' Király választásban kőszitők nagy viszály-vonyás és egyenetlenség támadá. Mert Nemelleyek az Albertot a' Lengyel Cázimir Király fiát akaryák vala Királlyá választani, kitt a' tanács-ház kívül a' köz nép közzül Nemelleyek immár fölis kiáltották vala, de azt az Vrak hamar le csöndesítették. Nemelleyek akaryak vala a' Lászlót a' Cseh Ország Királyt. Nemelleyek pedig Iános Herczeget, a' Mátyás Király fiát, és ezt minnyáyon készek lesznek vala egyenlő akaratból Királlyá választani, ha törvény szerint való fia lett volna Mátyás Királynak. Azért végre addig veszekedének, hogy mindnyáyan a' Lászlót a' Cseh Királyt választák Magyar Ország Királlyá, illy ok és fogadás alatt, hogy a' Mátyás Király feleségét a' Beatrix Királyné Afizont feléségül végye magának, kire jöllehet akkor László Király reá felele, de a' Coronázat után azt meg nem állá, azért azután kézeréteték Beatrix viszály menni Neápolisban az Apjához.

ANNO

ANNO 1490,

XXXV. **L**ászló a' Cseh Országi Király, a' Lengyel Cázimir Királynak fia, Coronázaték Székes - Fejér - Várban Magyar Ország Királlya 12. napján Iuliusnak.

Ennek idejében hayla meg Magyar Orzágnak Coronája, az Orzághis fölötté igen meg romlott vala. Mert a' mit az ennek előtte való Királyok kerestek vala, ez lassan lassan mind el kezdé csufzni, kinek mikor valami nagy veszedelmét meg jelentették, az Urak, ezt szokta vala mondani, (Dobse) erről osztan a' Magyarok mind ez napiglan. Dobse László Királynak hiják.

Ugyan akkor adák Hunyadi Iános Herczegnek a' Horvát Orzági és Thot Orzági Bánságot, úgy hogy ezeket mint tulaydonát úgy bírná, csak hogy a' Magyar Orzági Királytul fighene.

László Királynak mindyarást, Coronázattyának utánna, sok rendbéli és nehéz hadai támadának.

LÁSZLÓ KIRÁLY HADAI.

Első hada lén a' Maximilián Királlyal, a' Friderik Császár fiával; Mert mindyarást, hogy Lászlót Magyar Ország Királlyá választották vala, a' Austriai Németek, el hailának a' Magyaroktól, nem szenvedhetvén tovább terhes igáyokat. Es Maximilián Királyt elsőben Bécsben, azután Német Uyhelbe Prukba, és a' több Váráfokba bé bocsáták. A' Bécsi Várástatta vala. Tisztul Mátyás Kyrály Zapolyai Istvánnak a' Nador-Ispánnak. De Zapolya, értvén hogy a' Városbéliék Maximilian Királt akaryák bé hozni, ki vakarodék Bécsből, és Trincsenbe a' maga Várába lépék, a' helt csak imigy amugy hagyván. Azonban a' Bécsi Biró Iberman Iános, titkon bé bocsátá Maximilián Királyt a' Várasba. Azután a' Király a' Várat mindyarást meg szallá a' Magyarokra, és azt erőssen lüteté, végre nagy és erős ostromokkal véve meg a' Várat tülök, egy ostromon ű magatis Maximiliánt meg febesítették vala. Azért Mátyás Királynak, és a' Magyar Uraknak, és sok jeles és fő Vitézlő népeknek, nagy sok fáradságok, nyughatatlanságok, és számtalan Vér ontások. Ahoz Magyar Orzágnak meg számlálatlan temérdek kincse és pénze, illien hertelenséggel semmivé lén, és mind füstbe mene.

Mátyás Király halála után, Székelly-Iakab el árula Magyar Országot Ormosd és Borlin Váraért, és Mátyás Királynak nála való kéncsé-

jért, kiert az első Maximiliánnak Regedét és Potolit oda adá, és az Németekhez állá, de rayta telék az lsten szava, hogy a' hamissán való keresetnek, harmad izen való Maradékya, nem örül embernek, az-ü maradékyz ezeket mind föl jáczák, és Sipolák, és annyra jurának, hogy végre csak jó Nemes ember módgyára sem élhetnek vala.

Midőn Hunyadi Iános Herczeg a' Mátyás Király Kincsevel Budából, a' Horvát Országhi, és Thót Országhi Bánságba, költöznek, meglesé ütet Székelly Iakab, és föl veré szekereit, és minden Kincseben Sákánt tén, a' nagy temérdek Király Kincset mind magának foglalkából énis láttam olly drágha Nyakba vétőt kitt Velenczében hetven ezer foréntra bocsúltek. Így hálálá meg azért Mátyás Királynak véle való nagy jó tétét az-ü fiához.

NB. Továbbá Székelly-Iakab, Széchi Miklós Kanisai László, Bánfi, Ederbok, Franképán Christóf, Halapsyck Iános, kitt kis Horvátnakis hittak, a' Horvát Országhi Bán (a' ki Hunyadi Iános előtt volt) a' Zabrághi Püspök, az Auránai Perjel Beriszló Bertalan, a' körösfztős Vrak, és többennis az Urakban, az egész Thót Országgal, Sopronnál, Sopron, és Vasvármegyével, pártot ütének a' Királytól, és Maximilián Királyhoz haylánek.

Ezekhez való biztában azért, Maximilián Király vélek együtt Beszprémet, és a' fő Várást Székes-Fejér-Várat meg szállá és meg vévé. Soha a' Németek magoktól Magyar Országba nem mertek volna kapni, ha a' meg nevezet pártos Urak meg nem atták volna magokat.

ANNO 1490.

II. **H**Ada lén az Albert Herczeggel a' maga Eoccsével, ki azt mondgya vala, hogy a' Király válastáskor ütet kiáltották elsőben föl Magyar Országhi Királynak és ez okból ütet illetné a' Királyság nem Lászlót. Azért Albert a' fölső Magyar Országgra rohana, és ott fok Kastélyokat és Várafokat meg hódoltata, Végre Kálsát a' fő Várást meg szállá, és azt igen vitatá, kinek segítségére reá mene László Király, és mikor szembe viadalnak állott volna mind a' keét had, látá Albert Herczeg, hogy a' Bátthya ellen erőtlén volna, bocsánatot kére László Királytól, és meg békéllék véle, s-Viszfa vivé hadát Lengyel Országba.

ANNO 1491.

III. **H**Ada lén Székes-Fejér-Vára, kitt a' Király meg szálla negyven ezer emberrel, és azt Vízfa vévé a' Németektől, Beszprémis meg

még adá magát, Kinisi Pális meg vévé Vásonkút; kitt a' Király hivszól-
gálatyáért néki ada. Bakocs Thamás Püspökis Szombat helt Viszfa
vévé a' Németektül, kik közzül 78. Kúlde a' Királynak fogva.

IV. Ugyan azon esztendőben Hunyadi Iános Herczeg, mivel ho-
gy Horvát Országot és Thot Országot a' Bánsággal néki atta vala az
Király, hogy, ez Országokat mint tulaydonát úgy birya, csak hogy a'
Magyar Orzághi Királyhoz halgáson, igen bányya vala, hogy ez Or-
szágok a' Németekhez haylottak vala. Azért meg szállá Zábrágot a'
fő helt kiben 6000. Német rekeszkedet vala bé, és azt erősen kezdé
vitatni, ennek segítségére el jüve Székelly-lákab, és ott meg ütközék
Iános Herczeggel, de meg veretteté, ott Székelly-tüle, azután Záb-
rághis meg adá magát a' Herczegnek egynehány Várral egyetemben,
melly győzödelem után, el foglalá a' Németektül ezeket az Orzágó-
kat, kiket mind holtáig békével bira.

Látván a' Törökök a' Magyaroknak veszekedéseket és nagy visz-
za vonyásokat, nem akarák jó alkolmatoságokat héában el mulatni,
főképpen hogy tudgyák vala, hogy a' Végekből Kinisi Pál föl ment va-
la a' Királyhoz Fejér-Var alá. Azért egyben gyűlvén, Magyar Orzá-
got egész Váradig mind el rablák és el égeték. Sabaczotis Ustromlot-
ták de meg nem nem vehették.

Azután ismét föl Készülének, és Thömös Várig rablának. Hor-
vát Országbanis ugyan akkor fokot rablának és égetének. Derencsin
Imre, a' Horvát Orzághi Bán, Franképán Bernárd, és Kárlovich Iá-
nos, a' Törököket az Ung vizénél, kik fokot rabolván viszfa tértek
vala, igen meg verék, ezer öt száz eleven Törököt fogtak el, és ennél
többet vágta le benne, a' Nyereségetis el vonták tülök.

ANNO 1491.

NB. **L**ászló Király nagy gyalázatos békefséget szerzé Maximilián Ki-
rályál illy okkal, hogy ha László Király magtalánul meg hal-
na, úgy a' Magyar Orzághi Királyság Maximilián Királyrá szál-
lyon, és hogy a' Magyar Ország titulusával mind a' keét Király el-
liyen. Thóvabba, hogy László Király a' hadi költségért tűzessen; Ma-
ximilián Királynak száz ezer arány forintot. Es hogy László Király a'
Coróna őrzését, a' Nador-Ipánságot, a' Püspök ségeket. Thót Or-
zághi Bánságot, az Erdeli Vaydaságot, Thömös, Vári, és Nandor Fe-
jér Tisztartóságot avagy Ipánságot, és egyéb tiszteket, senkinek ne ad-
hassa Maximilián Király hire nélkül, és azok mindnyáyan, mind a' keét
Ki-

Királynak hitefek legyenek ; de a' Nador-Ispán , és a' fő Urak , mint
lámborok é végezésnek az Ország előtt ellene mondanák.

ANNO 1492.

V. **A**lbert Herczeg föl bontá a' békeiséget , és ísmét a' föl földre
mene, holott fok károkat tén, és a' Kását meg szállá, kire a'
Király Zapoloya Istvánt a' Nador-Ispánt bocsátá , és ott meg ütkö-
zék véle , és Albert Herczeget igen meg veré ő maga a' Herczeg csak
huzad magával alég szaladhara bé Eperyesre , Táborátis minden Al-
gyuival , és szép hadikozó szerszámával el nyéré tüle, a' Nador-Ispán.
Mikor Zapolyai István meg értette vóina, hogy a' Herczeg csak huzad
magával szaladot vólna. Eperyesre , utánna mene, és reá szállá Epe-
ryéft , és ott minden kívánsága szírent valo békeiségére kenszerété Al-
bert Herczeget.

ANNO 1494.

Derencsin Imrét a' Bánt, Horvát Országban Udvinánál igen meg ve-
ré lakup Bafa, ű mágát a' Bánt , és Frangepán Miklóst elevenen
el fogák. A' Fiának pedig Frangepán Iánossal, és Blatkovics Györgyel
fejeket vévék holott melleték 5077. ember és fok fő nevezetes Horvát
Vitézlő renddek veszének-el.

ANNO 1494.

ALi Bégh ez esztendőben fokat rabla Erdélyben , kit vízfza tértében
a' Magyarok igen meg verének.

ANNO 1494.

Kinisi Pál, Nandor-Fejér-Váron alól a' íegen által mene a' Dunán a'
Török földre ott fokat raboltata, és nagy gazdag praadával tere
vízfza.

A' Király tizen négy ezer embert ada segítségül Kinisi Pálnak és
Drassi Bertóknak , kik által kelvén a' Dunán Szeremségre menének, és
ott tizen ötöd napig kegyetlenül rablánek és égetének. Annyi pra-
dát győitettek vala akkor egybe , hogy őt Kővér ókrót adnak vala
egy arany-foréntón. Egy Racz Álszfony embert négy leányával ószve,
tizen nyolcz pénzen vettek meg.

Kinisi Pál a' Nevezetes fő Hadnagy meg hala magtalanul. Ez
egy Mólnár vei vala, és Malombol jűtt vala szolgálatra. Legh először-
is Magyar Balás hadnagysága alatt szolgála , jó eszű , jó elméyű, és
nagy eréyű vitéz ember vala, Kinek nagy emberségét, és vitézi vóltát
átván Magyar Balás, Benignát az maga leányát ada feleségül , azután
fok

fok jeles szolgálatyáért emelteték föl Mátyás Királytul nagy méltoságokra.

László Király miért hogy igen lágy, és engedelmes Eejedelem, — vala, a' Magyar Urak igen meg utállák űtet és semminek kezdék tartani, és az Urak közöttis nagy Vízszá vonyás és háboruság támadá főképpen ezek valának azok, Péter a' Calocfai Erfék, a' kis Horvát, kitt Halapsich Iánosnak hittak, az Auranj Pörjel, de ezek közöt leg főb az Vylaki Lőrincz Herczeg vala, mert ez a' Törökökötis a' maga jószágán által bocsátá rablani. Azért László Király Budára Gyűlést hirdete, és az Urakot föl hivatá, kivált képpen pedig Lőrincz Herczeget, mert ű reá igen Haragszik vala a' Király, nem csak az árultatásért, de hogy László Királyt ízemben Sz. Lukácsnak az az űkörnek Mátyás Királyt pedig Sz. Marknak az az Oroslánnak monta vala lenni, és több efféle dolgajértis, de nem jűve el Lőrincz Herczeg, sem a' több meg nevezet Urak a' Gyűlésben.

VI. László Király azért meg haraguvék az Uraknak engedetlenségéért, és hadat indétta Lőrincz Herczegre, de a' Lőrincz Herczeg minden várait, néppel, éléssel, és minden szűkséggel, erőssen meg építette vala, kire elsőben Szerem Vylakot meg szállá. Vylakot azért a' Király meg vévé szintén Karácson estin, mert igen erős vala. Ebben minden féle gazdagságot fokot találának csak szép drága Subátis, három százat találának a' Tárházban. Azután csak hamar Szent Dömötört, és avval őszve kis Horvátnak négy Várát meg vévé a' Király.

ANNO 1495.

VII. A' Király onnan két felé indétá hadát az eggyk hadával Somi Jósát a' Thómös-Vári Tisztartót, Német-Vyvár alá bocsátá, és azt véle meg szállatá. A' másik hadával Dragffy Bertókot, Somogiban Kapos-Vyvár alá bocsátá, és aztis meg szállatá Dombai Dávidra. Kapos Vyvárat meg vévék, mert a' por föl gyulladot vala benne, kitűl a' Váris meg gyullada, és nagy égés vala benne. Azután Deszpot Farkas Thót Országban, Rahóczát, és Verőczét meg vévé (ezek mind Lőrincz Herczeg váray valának) Mikor immár Német Vyvárat minden felől igen meg szoritották volna, és látná, hogy a' Király ellen azt meg nem tarthatná. Az Urak igen kezdének a' Királynak könyörögni Lőrincz Herczeg mellét, kitűl nagy nehezen Kegyelmet nyérnek neki, és így el hívá a' Király Somi Jósát a' haddal Német-Vyvár alól.

Mondgyák hogy ennek a' Lőrincz Herczegnek hetven kécét kü-
vára volt a' Magyar Corona alatt.

Ugyan akkor meg kegyelmeze a' Király a' több pártos Uraknakis
ugy mint a' Kis Horvátnak, Ederbonák, Szécsi Miklósnak, és a' több-
binek.

Azután a' Király törvént láttata Budában az Auránaj Pörjelre, ki-
nek Neve Beriszló Bertalan vala, és a' Poki Péterre, ugy mint kik in-
détói, és legh több okai, voltak e' pártolásnak, azért az Auránaj Pö-
rielt, a' Dunában vetteté. Poki Pétert pedig négygyé vágatá a' Király
ilyen jutalmok lén azért pártolásoknak.

ANNO 1499.

Columbus Christóf, egy jeles hadakozó Vitéz Ur, ez időben ta-
lálá az Uy Világot. Kitt Uy Indiának hinak.

ANNO 1502.

A' Törökök meg szállák Iayczát, ennek segítségére, el küldé a' Ki-
rály Hunyadi Iános Herczeget, ki a' Vár alatt a' Törökökkel
erős ütközetet tartá, holott a' Törököket meg veré, kik közzül 4000.
Veszet el, Iayczátis meg szabaditta túlók.

A' Törökök azon időben által jűvének a' Száván, és sokat rab-
lának Magyar Országba.

IX. Ugyan azon esztendőben Hunyadi Iános Herczeg, Szent Györ-
gy, és Milós, Iakfich Marco, és Dömötör egyben gyűlvén, által kelé-
nek a' Dunán, és Bodon Várat erővel meg véve, a' Törököket ben-
ne mind le vágák, Kladovát, és a' Nikapoli hófistatot, annak tartomá-
nyával el rablák és el égeték.

ANNO 1503.

LAjos Király születék Budában ez esztendőben, melly gyermek Szű-
lésben az Anyja a' Királyné Aszfzony meg hala. Kin a' Király-
nak len nagy keferűsege.

ANNO 1504.

Hunyadi Iános Herczeg meg hala, idejének 35. esztendeyében, és
el temetteték Thót Országban Lépaglávában a' Remete barátok
Calastrómában. Ez a' jó emlekezetű Herczeg, Horvát és Thót Or-
szágban minden Várait és jószághit, az Urak és Nemessék köziben, ki-
nek kinek azű érdeme szerént osztá, kitt mastannis bírnak, ennek egy
fia vala Christóf de Attyának élteben meg hala.

AN-

ANNO 1505.

XXXVI. **L** Ajos, ezen néven második a' Dobse László Királynak fia, Apyának élteben Coronáztaték Magyar Országi Királlyá Székes Fejér-Várban, de Attyának haláláig nem lén semmi birodalma mert igen gyermekis vala. Cseh Országhi Királlyá pedig Prégába, 1508. esztendőben Coronáztaték meg.

ANNO 1511.

A' Törökök Horvát Országban Cserviczánál igen meg verék a' Horvát Urakat.

ANNO 1512.

S ZELIM Apyát Pajazetést meg éteté, és Bátyait Achmatot és Kurkutot ezeknek minden gyermekivel egyetemben meg öleté, és ugy foglalá el a' Török Fejedelemséget.

ANNO 1513.

B Erifzló Péter Veszprimi Püspök és Bán, a' Pubiczai mezőn igen meg veré a' Törököket; ebben a' harczban 2000. Török élet halva, eleventis fízántalant fogtak.

ANNO 1514.

T Hamás Bákocs de Erdőd, ki Cardinál, és Constántinapoli Patriárchá, ahoz Elztergami Ersekis vala (Ennél nagyob Pap Magyar Országban soha nem völt: E' tévé az Erdődietek Grófokká és nevezetes fő Urakká: Leo Pápanak engedelmeből nagy Kőröfztős hadat támaszta Magyar Országban a' Törökök ellen, kiknek fő Hadnagyi ezek valának Székelly György, Székelly Geczé, a' nagy botu Lőrincz Pap, és a' Balog Déák, kik mikor látták volna, a' parasztságnak sokaságot, el hagyák a' Törökre való igyekezetet, és az Ersek akarattya ellen, fordéták azü fegyvereket az Urak ellen, és a' Nemesség ellen, nagy és halhatatlan kegyetlenséget téstnek vala mindenüt, Püspökököt Urakat, Nemefeket, valahón Kaphatnak vala, azokat iszonyú halállal ölik vala meg, várakat, Kastélyokat meg vésznek vala, és valahon mitt találhatnak vala. azt mind el Kőborolják vala. Végre Thómós-Várat Bátorhi Istvánra réá szállák nagy erővel, kiknek igyekezeteket látván az Urak és Nemefek, hogy evvel az Országot magoknak akarnák foglalni. Es hogy a' Király sem viselne reájok semmi gondot, könyörgének azért eggyenlő akarattal Zapolia lánosnak az Erdéli Vaydának, hogy ne hadná őket el vészteni tellyességgel, hanem támadna föl mellett a' Kőröfztősökre, kiátul ha meg szabadítaná őket az; Urak és,

O 2
Neme-

Nemesek reá felelének néki ; hogy ha Layos Király magtalanul meghalna, a' Coronát azü feyére akarnák tenni. Melly ígéretnek való örömében Zapoliai Iános azon helt minden ereyét el indétá a' Kőrösz-tősökre, kiknek Táborokat és minden ereyeket elsőben Thómós-várnál, azután Váradnál és Erdéliben Colosfvárnál mind fogytigel veré. Ennek fölötte Székelly Györgyöt a' Kőrösz-tősöknek hadnaggyát megfogá, kire negyven haydut erősen reá éheztede, és azokkal nyersen megéteté ütet. Székelly Geczőnek feyét véteté, mert é' csöndeseb vala a' Bátyjánál. A' nagy Botthu Lőrincz Papot Nyárson meg sütteté. A' Balog Deák pedig el szalada, és a' Lengyel Király sölgyán hal meg. Vesztet el ez egynehány ütközetben a' Kőrösz-tősökben hatvan ezer ember. Azért így lén végek a' Kőrösz-tősöknek Iános Vayda által, Országunknak és Nemzetségünknek ilyen nagy Kárával és fogyatkozásával.

NB. Melly kegyetlenségért, az Ur Istennek olly nagy haraghya szálla Zapolya Iánosra, hogy kéét esztendeig nem láthattya vala az Ur testét, mikor a' Pap az óltáron az elevatiókör azt föl muttattya vala, noha a' a' Papnak a' kezeyt jól láthattya vala.

ANNO 1514.

Zápolyai Iános Vayda igen megveretteté Sarnó alatt a' Törököktül, kitt réáyok meg szállot vala, ott Magyar Orzágnak fok válogatot Vitézi és hadi szerzámi veszének el, Paxi Mihállyal, és Gáspárral, és Czetinger Vitézzel őszve. Ezek előtt a' Szendőrői Iahiole Balibég volt.

ANNO 1516.

László Király meg hala, birodálmának hufzon hatt, életének, hatvan kéét esztendeyében Mártiuinak 12. napyán, és el temetteté Székes-Fejér-várban.

ANNO 1515.

Luter Márton támadás a' Romai Ecclesia ellen ez időben, és leg elsőben az Indulgentyák ellen kezde prädikállani.

ANNO 1519.

CAROL, ezen néven ötödik választaték Maximiliánnak halála után Romai Császárrá. Ez fölötte jeles, okos, és szerencsés had vife-lő, Vitéz Fejedelem vala, kinek azü nagy hire neve mostannis, ez széles Világon nagy bőcsületes emlekezetben vagyon.

ANNO 1520.

SZULIMÁN, a' Szelimnek fia, Apjának halála után foglalá el a' Török birodalmat. E' vévé meg Moldvát, Havasalföldet, Magyar-Országoknak, Horvát és Thót Országoknak nagyobb részét Budával öszve. Lajos Királyt meg veré, és meg ölé, a' Magyar Uraknak jób részével a' Mohácsnak Mezején.

ANNO 1520.

Berizló Petért a' Bánt, Törökök Koreniczánál lesre ki csálák, és igen meg verék, magátis meg ölék, ki mellett sok válogatot Horvát vitézek hullának el.

ANNO 1520.

Szrebernikot, Thefint, és Szokol Várat, Bosznában meg vénék, a' Törökök, ugyan ezen Törököket Kegleyics Péter Iaycza alatt meg veré, kikelőtt a' Szendőrői Balibég és a' Herczegovinái Musztafábég voltak.

ANNO 1521.

Ferdinánd, a' Bécsi Herczeg, a' Cáról Császárnak az Eocse, ez esztendőben hozá magának feleségül az Anna Aszszont, a' László Király leányát, és a' Lajos Király Nénnyét.

Ugyan akkor adák Lajos Királynak feleségül a' Maria Aszszont, a' Cáról Császár, és Ferdinánd Herczeg Hugát Bécsben.

ANNO 1521.

IGNATIUS Loyóla, Spanyor Báró, és Vitéz Capitán, Navarra Országban, a' Pompópolitána Várnak a' Gallusok ellen meg óltalmazásában, hogy meg sebesedék, és magát gyógytátná-jó alkolmatossággal; akada kezében a' Christus Iesus, és szenteknek életéről irt kéet könyv, mellyeknek olvasásából ugy el változek, hogy e' Világhi Uraságot és méltóságot meg vetvén mászentteb életnek követéséről gondolkodnék. Ertvén pedig, hogy ugy használhatna másoknak lőki javokra, ha tudós volna, a' Ierusálemi szarándoksága után, tanuságra adá magát, harmincz három elztendő korában, kezdé pedig a' Grammatikának aprólékán, és által mene a' tudományokon mind a' Theologiáig. Azért, ez időben ez lén kezdője és fundálója annak a' szerzetnek, mellyet a' Concilium Tridentinum Sess. 25. cap. 16. jóvá hagyta, és nevezé Societatis Iesu Szerzetének, a' köz nép pedig Iesuiták rendinek. Azért Ignátius Loyóla, e' Világhi Vitézből és Capitánból, lén nagy

Lölki Vitéz, a' ki az üdö alatt támadot Luter Márton ellen, és ellenis támasztá azt a' Szerzetet. Melly a' Romai egyház ellenséghinek meg ronttó erős pöröllie vala.

ANNO 1521.

Szulimán Császáz a' hires és Nevezetes Nandor-Fejér-Várat, harmad fél száz ezer Törökkel meg szállá, és sok erős Viadalok után meg véné Sz. Iános nyaka vágása napján, véle egyetemben Sabaczot, Pozazint, Iezerót, és az egész szerémséget el foglalá. Ki lén nagy romlására nem csak Magyar Országnek, hanem az egész Kőröszttyenségek is. Hedervári Ferencz, és a' Török Bálint valának Capitányok Nandor-Fejér-Várban, de azok nem merének benne rekeszkedni, hanem a' Vice-Capitányokra bizák a' Vár őtalmát, kik ezek valának, Olah Blasko, Móré Mihály, Botth Iános, és Utifinovicz Jakab. Ezek jóllehet, igen vitézkedének benne, és hatvan napig tarták a' Várat, de a' Várbeli Ráczok, ellenek adák föl Szulimán Császárnak a' Várat. Így vesze el azért a' fő Nevezetes Nandor-Fejér-Vára, Országunknak erős és régtől, fogván való őtalma tőlünk. Kit csak ötven forintal veszténekel, mert a' háyos Mesternek míg ötven forintot keresnek vala Budában, kivel meg fizettek volna néki, hogy a' vizen port, golyóbit és egyéb lövő szerzszámot Nandor-Fejér-Várban vitt volna, addég úgy környül vénék és úgy meg szoréták Nandor-Fejér-Várat a' Törökök, hogy senki feleye sem mehet vala, és a' lüvő szerzszámnak fogyatkozásából adák föl a' Törököknek a' Várat, Kiket Szulimán Császáz hiti ellen mind le vágatott.

ANNO 1522.

Szulimán Császáz Ródot a' Tengerben nagy erővel meg szállá, mind vizen mind szárazon, és héét hólnapi vívása után meg véné aztat, szintén Karácson napján.

ANNO 1523.

A' Törökök Horvát Országban Ofzterviezát meg vénék.

ANNO 1524.

Cárol Császáz meg fogá a' Gallus Királyt Ferencz hadát föl vérvén. A' Ticinum Város alatt, kitt meg szállot vala.

Ugyan azon esztendőben a' Törökök Horvát Országban, Ozalli és Iasztrebázkza tartományát el rabláék és égeték.

NB. Lajos Király Gyűlést hirdete Pestre, de Verbóczi István, a' ki a' Tripartitum Decrétomot írta vala, a' Gyűlésben, az Urakban egy-

égynehánjat , és a' Nemeseget föl Zöndété és lázasztá , és a' Gyűlést a' Király ellen Hatvanba vivék. Holot Batthori Istvánt a' Palatinust tiztitul meg akarák foztani. Ugyan azon Gyűlésben , Verboczi István magát Palatinussá téteté Batthori ellen. Továbbá a' többi között aztis végezék , hogy azután soha idegen Nemzetből való Királyok ne lehessen a' Magyaroknak. Ezt pedig mind Zapolyai Iános Vayda cselekedteté vala , mert ű immár régen a' Királyságra vágyódik vala , és igen bánnya vala hogy Batthorit tették vala ellene Palatinussá , kik egymással igen egyenetlenek valának. De a' Király a' Hatvani végezésnek mindenben ellene monda. A' Király azért azután Budában mindyarást Gyűlést hirdete , kiben a' Hatvani végezést (ugy mint mely Gyűlést a' Király akarattya ellen , és a' Király méltósága ellen tettek vala) mind semmivé tévék , Verboczi Istvánra pedig Nótát mondának , ki azutátul fogva mind Zapolyai Iánossal lappanga.

ANNO 1524.

FErhat Bégh , mikor 16000. Törökkel Szeremséget rablotta volna , Tomori Pál a' több Urakkal meg űtközék vele , és igen meg veré űtet , a' Bégnék Bárdi István feyét vevé.

Lőrincz Herczeg meg hála magtalanul jó vén korában.

ANNO 1525.

A' Nandor Fejér-Vári Báli Bafa , Uszréff Bégh és Szinán Bégh Iaicza Várát Keglevics Péterrel meg szállák , ennek Segétségére Lajos Király Frankapá Christóffot el bocsátá , kivel ezek az Urak voltak , Károlovics Iános (ez a' Torquátusok Familiából való vólt) Barthjáni Ferencz : ezek Bánok voltak) Krusics Péter, Orlovosics Gergelly, Blágyai György, Zrini Iános, és Baroki Mátyás, az Aurantai Perjel. és Iaicza alatt, három napig tarta a' Viadal a' Törökkel. Végre a' Törökök meg veretterének , a' Várat is meg szabaditá Frankapá Christóf a' meg szállástul.

NB. E' nagy diadalom után, Szálkán László az Esztergami Ersek Budában , a' Király előtt egyben háborodék Frankapá Christóffal. és az Ersek, Frankapánnak szakálába kapot vala , kiért Frankapán, az Ersek etarcyul veré , azért a' Király ezen meg busulván, Frankapán Christóffot a' Csónka toronyba yetteté, de harmad napra el bocsáttatá onnan.

ANNO 1526.

SZulimán Császár, másodszor , ki jüve Magyar Országára , és Péter Váradgyát , Szerem Uylakot , több sok Várakkal őszvé meg vevé. Onnan

Onnan jűve Eszékre, és mikor aztis meg vette volna, a' Drávát ott alá hidáltatá, és által jűve raytta három száz ezer Törökkel, Lajos Királyra, ki a' Mohácsnak Mezeyén, hufzon négy ezer emberrel vala Tátorban. Es meg ütközék Lajos Királlyal, és meg veré ütet minden hadával, ott el vesze a' Király egy Sárban, kitt Cselepataknak hinak, mind Országával az Urakkal és Püspökökkel. Továbba, minden erős vitézivel és hadi szerfzámával őszvé Szent Iános nyaka vágása napján. Kivelve ezek az Urak veszének el, Szálkán Lázlo az Esztergami Ersek, Tomori Pál Caloczai Ersek, Perényi Ferencz a' Váradi Püspök, Moré Filep a' Pécsi Püspök, Paxi Balás a' Győri Püspök, Csaholi Ferencz a' Csánádi Püspök; Palini György a' Bosznai Püspök. A' világi Urak között, Zapolyai György a' Szepelei Grof, Dragfi Iános, Ország Ferencz, Korláti Péter, Trepka András, Horvát Simon, Szécsi Thamas, Prényi Gabriel, Sárkány Ambrus, Paloczi Antal, Czetini Mátyás a' Frankapán, Bánfi Sigmond, Hampo Ferencz, Batthyáni Iános, Slik Istvan, Balási Ferencz, Tárczai Miklos, Paxi Iános, Istvánfi Iános, Várdai Imre, Podmaniczki Mihály, Orlovcsics Iános, Ozali István, Pogán Sigmond, Tornali Iános, Kálnai Iános és Kálnai István, Forgács Miklos, és a' fő Nemessék között számtalanon.

NB. Zapolyai Iános az Erdéli Vayda, immár Szegedig jűtt vala negyven ezer emberrel a' Királynak félegtségére. Grof Christof Frankapán Horvát Országból azon képpen tizen ött ezer embert hoz vala magával. Ha ezeket meg várta volna, a' Király. Ugy job alkalmatossággal meg ütközhetet volna Szuliman Császárral. Szuliman Császár e' nagy győzdelem után, Budát a' fő Vároft pusztán találá és bele száta, kiből az egész Mágyár Országot rettenetessen dullatá, raboltatá, és égetteté. Végre Budátis föl gyujtá, és azt pusztán hagyván, el mene Constantinápoliban, kéét száz ezer rabnál többet vivén Magyar Országból ki magával. Azutan Lajos Királynak a' testér föl találák egy Sáros patakban, Kitt Cselepataknak hinak, és azt el temeték Székes-Fejér-Várban. Ez ha élhetet volna igen Jeles Fejedelem lett volna, de igen ifjú korában vesze el, idejének hufzon harmadik esztendeyében.

NB. Ezen a' miszerelmes hazánknak, és Nemzetiségünknek Siralmas nagy és szőryű veszedelmén, noha nem csak a' Magyar Nemzetnek maradékya, de az egész kőrőszrtyénségis méltán kesereghetet volna. Mind azon által, találkoztanak fokban, kik a' jámbor ifjú Királynak haláláért, nem igen bántodtak. Ielesben Zapolyai Iános Vayda a' Királyságnak reménségéért. Kitis ű régtől fogvá fölötte nagy szomiuhozva

hozva kívánt vala. A' Tisztitül meg fosztatott Verboczi Istvánnal, és azü pátyán valokkal öszve. Mert ezek értvén Lajos Királynak Veszedelemét, az Urakat, és Nemeseket, kik akkor Iános Vayda mellet, valának a' Taborban, szünetlen futtyák és kerülik vala, fok szép mézes szokkal és magok ajánlásával hogy idegen Nemzeter ne hoznának bé a' Királyságba, hanem tekénténének a' magok vérére és Nemzetségére Iános Vaydára, ki fok és nagy dogokban, kivált képpen pedig a' kőröfztős hadnak meg verésében szolgált az Országnek, és emelnék ütet a' Királyságra. Ki tudgya ki légyen oka ennek a' Veszedelemnek, én senki felől semmi bizonyos ítéletet nem teszek, de fokban fokat irnak felőle, mint ha szán szándékkal, a' Királyságnak kívánságáért nem sietet volna Zapolyai a' Király mellé jüni ütközetre. Ki ha bizonyos volna, bizonyára örökké való átokra, és szidalomra volna, méltó érette Zapolyai Iános. Iollehet vadnak fokban a' kik mentikis erről a' gyanoságról. Azért Csak az igaz isten szüveknék által látoja és tudoja.

Ugyan ezen esztendőben Posgát meg vevék a' Törökök.

Prini Péter Sáros patakot a' Mohácsi veszedelem után, mindgyarást magának foglalá, ki ez előtt Paloczi Antal vára vala mert ű a' Mohácsi hadban el veszer vala magtalanul.

ANNO 1526.

XXXVII. **Z**APOLYAI JÁNOS, az Erdélyi Vayda, mihelen Szulimán Császár Budából ki mene, mindgyarást Tokayba hertelenséggel Gyűlést hirdete, hová mikor Erdélyből, és a' Fratrán-tulvaló Magyar Országbol, az Urakban egynehányan a' Nemesiséggel oda Gyülekeztek volna (mivel hogy ő, a' több akkorbéli Urakat, mind hatalommal, s-mind Urasággal folyúl halladta vala. Ott Zapolyai Iános Vayda Magyar Országi Királlyá választatá magát. Melly Gyűlésben Prini Pétert, ki akkorban Zagoly Iánossal együt, eggyk Corona őrző Ur vala, magához haytá Zapolyai Iános a' Coronáért. Es hogy azt, a' Coronázatra el hozza magavál Szekes-Fejér-Várban, néki adá az Erdéli Vaydaságot, és Sáros patakot. Ugyan azon Gyűlésben Várdai Pálnak adá az Esztergami Ersekséget, hogy ű vele Coronáztassa meg magát. Azért Iános Vayda Tokaybol Budába jüve, és az egész Országnek Gyűlést hirdete Szekes-Fejér-Várba, és ott a' Nador-Ispán akarattyaellen, ki akkorban Sánta Báltthori István vala) meg Coronáztatá magát Magyar Országi Királyságra, melly Coronáztatnak a' Nador-Ispán az Uraknak több részével, ellene m onda. Ez lén Sz. Márton napján, Zapolyai Iánosnak negyven kü várát mondgyák hogy volt a' Magyar Corona alatt.

P

E' MA-

E' M A G Y A R CRÓNICÁNAK, HARMADIK RÉSZE.

E' magában foglalja az Austriay avagy Bécs Orszá-
gi Herczegekből való Magyar Országí Királyoknak egymás
után való követkőzésit, és azoknak ideyekben tör-
tént dólgoakat.

ANNO 1527.

*Omne Regnum in seipso divisum desolabitur, & do-
mus supra domum cadet. Lucæ 11. cap.*

A Santa Báltthori István a' Nador-Ispán, az egész Országnek
Gyűlést hirdete Posonba, hová az Országbéli Uraknak és
Vármegyéknek job része Gyülekezék. Azért ebben a' Gyű-
lésben Ferdinándot, az Austriai Herczeget, az ötödik Cá-
rol Császárnak az öcfcsét, Kinél vala az Anna Aszfszony a'
László Király Léánya, és a' Láyos Király Nénnye Valaszták Magyar
Országí Királlya Iános Király ellen. Honnan mindyarást Ferdinándért
küldének az Urak. Es nagy erőt indétván, alá jűve Budára, kinek cley-
ben jűve Várdai Pál az Esztergami Erlek Esztergamból, és meg hodula
néki, és véle egyűt Budába jűvén, ott Szent István Király napján Fer-
dinánd

dinánd székiben üle, ki menvén előtte Iános Király. Azért Ferdinánd Koczjan Iánost minden erejével Iános Király után bocsátá, ki akkor Tokayban gyülekezik vala. Holott meg verék Iános Királyt, de ő maga a' Király által szalada a' Tifán, Tokait a' Németeknek hagyván.

ANNO 1527.

XXXVIII. **F**ERDINÁND azért Budából, az egész Országnak Gyűlést hirdete Székes-Fejér-Várban, hová a' Nador-Ispánnal fő fő Urak gyűlének. Es ott Ferdinándot Magyar Országi Királlyá meg Coronáza az Ersek, Várdai Pál, Szent Imre Herczeg napyán. A' Coronát pedig Prini Péter hozta vala oda, a' Nador-Ispán törekedése által, kiért Ferdinánd Király, meg confirmálá Prinit az Erdéli Vaydaságban, és Sáros Patakban. De Prini a' Coronát nem vivé helyére Visegrádban, hanem azt magánál tartá meg. A' Nador-Ispánnak pedig Ferdinánd Király Dévén Várát a' Duna mellet adá ayándékon a' Királyságért. Ki Iános Király Vára vala.

Evvel, a' kéet Király Választással veszték el a' Magyarok Országokat, mert a' kéet Király között való nagy háboruság, Viszsa vonyas, meg hasomlás, és pártolás myat, az Országnak tellyességgel való romlása, és veszedelme történék a' Törököktől.

*Ultimam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua,
& iustitia tua sicut gurgites maris. & fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui ut lapilli ejus, non interiisset,
& non fuisset attritum nomen ejus à facie mea. Isa: 48. cap.*

ANnak fölötte, a' Szent István Királytul réánk maradot régi Romai igaz kőrösztyén hitettis el Veszténk. Mert Layos Királlyal egygüt, a' Mohács mezeyén a' Püspökök lobbára mind le vágatának azért, az Urak a' Püspökségeket magok között Sákmánra hányák. Az Egri Püspökséget Priny Péter magának foglalá. A' Nytrait Török Bálint. A' Váradit Czibak Imre. Az Erdélit Bodó Ferencz. A' Csanádir Petusics Gáspár. A' Pécsit Szerecsen Iános. Ez alatt azért bé lopák az Országba magokat a' Luter tanérványi közzül Kopácsi István Sztárai Mihály, Batizi András, és Dévai Mátyás. Ezek elsőbennis Priny, Péternek, és Dragfi Gáspárnak esztét veszték. Azután, a' Cálvinus Trombitásis bé kürtölének a' bárány bőr alatt, ugy mint Kalmáncsy Márton, kit Sánta Mártonnakis hitrak. Ez az Urak közzül Petrovics Péter

tert bolondétá meg. Azért a' kéet Király közöt (mikor mindenik kedveskednek az Uraknak, hogy lágy engedelmevel inkább magához Kapcsolná őket) így vesze el régi aitatatos hitünk Országunkal őszve. De Kérlek, ezeknek az Uraknak kiket maſtan emlétettem maradékiban, mutas maſtan bátor csak egyyet, avágy kettőt. Sőt még éltekbennis az Vijető Urak jutalmát vévék dólgoznak: Mert Prinyi Péter Ferdinánd Császár Tömlőczében hala meg. Petrovics Petert pedig egy feſület kép, ki magais ſegét vala rontani, úgy üté agyon, hogy ſokáig főrtöngé belé.

Ezek pedig a' Szörnjü és ſiralmas veſzedelmek mind a' nagy irégységből történének, Nemzetségünkön és ſzép Országunkon. Mert Zapolyai Iános közöt, és Bátori Iſtván Nador-Iſpán közöt, eleitől fogva, olly nágy irégység vala, hogy egygyik a' másikánál jóbnak és nagyobnak tarttya vala magát lenni. Egygyik a' másika ſzerencsényét, és előmentét bányya és irégyli vala. Es é lén az fő oka, hogy Bátori Iſtván nem örömeſt ſzenvedheti vala a' Királtságban Zapolyai Ianoſt. Atta volna a' ſelſéges Iſten, hogy ennek a' kéet Urnak vagy egygyike ſem, vágy csak az eggike neis ſzületet volna, ne veſztünk volna illy ſzörnyen Orzágoſtúl el mijáttok.

Romát, Cárulus Borbónius, a' Cáról Császár hadi Generáliffa, a' hetedik Kelemen Pápa alat meg vévé, és azt a' Vitézlő nép iſzonyuképpen föl dullá és prädálá. De Borbóniuſt az Oſtromon meg ölék. Ezt pedig Borbónius, a' Császár hire nélkül cſelekedte vala.

Udvinát el rablák a' Törökök Horvát Országban.

ANNO 1528.

János Király az Erdelyi, és Lengyel erővel, iſmét föl Kéſzűle és áltajjűvén a' Tiſzán, ſzálla Szinára Kaſſán alól, a' Hernád mentében, de ott az üvéinek árultatáſa miát meg vereték Koczján-Ianoſtul, a' Ferdinánd mezei Generáliſátul. ű maga el ſzalada, és bé futa Lengyel Országba, melly űtközetben el fogák Bodó Ferenczet, az ű hadi Genéráliſát, és Ferdinándnak vivék Bécsbe, ez Uyhelyben a' fogságban hala meg. (ő igen jeles, okos, hadviſellő vitéz ember vólt) mind az által, a' Tiſzántul való földet nem birhatá Ferdinánd Király, mert azok mind hiſvéget tartának János Királynak. De Kaſſa, Epörjes, Bártva, Lőcſe Szében, tüle Ferdinánd Királyhoz haila. János Királynak nagy temérdek. Arany és Ezűſt Kincſét találák Kaſſán. Ugyan akkor Thokait, Egret, Hatvant, Váczo, Nográdot Ferdinánd Szamára hodultaták.

Kocz-nja

Koczjan-János ez Verecség után, a' Ferdinánd Király hadával, Szepes Várát Likovát, és Trincsen Várát (kik János Király Várai Váltak) meg szállá, és meg vevé.

ANNO 1528.

FRangepán Christóf, Iános Király hadával Thót Országba Varasdot meg szállá Ferdinánd Király népével, kivel ezek az Úrak Váltak: Erdődi Simon a' Zábrághi Püspök, Bánffi-János, Vahi-János, Marczis Péter a' Posgai Gróf, Hampó-János, és többben sokan, de a' Várból meg lövék Frangepán Christófit, ki myát azon ével meghala, így Vele el a' jó Vitéz Úr. Ez így lévén, a' több Urak el szállának Varasdálól.

Mig a' keét Király egymással így veszekedének, addég a' Törökök is el Járának dolgokban. Azért a' Nandor-Fejér-Vári, és Véég Szendrői Jahiogli Mehmet Basa, Ufzrofbég, és Muratbég, Iaiczát a' nevezetess híres Várát, meg szállák, és azt Gorbonoki Istvántul a' benne való Capitántul, hitre meg vevék. Véle őszve Belait, Jezert, Orbovát, Szókölt, Lévárkot, Serept Várát, Apaturját, Pergát, Bolsegát, és Bányalukát el foglalák. Azután Udvinát, Likát, Korbovát, (ezek Károlovics-János Várai voltak) több sok nagy tartományokkal őszve meg vevék.

Et sic : Inter duos litigantes tertius gavisus est.

ANNO 1529.

Flectere si nequeo Superos Acheronta movebo.

János Király, látván hogy Ferdinánd ellen, kinek a' Bátya Cáról, hatalmas Császár vala, erőtlen és elégtelen volna, el küldé Laszky Jerólimot Szuliman Császárhoz Constántinápolyba, kinek neki ayánlá, és tellyességel azü oltalma alá adá magát. Azért Szulimán Császár minden Kegyelmeségét ayánlá neki, és igére magát hogy űtet ismét Székibe űlteti. Ez a' Törökkel való szövetsége Iános Királynak, tellyességgel a' Török kezébe cité Magyar Országot.

Az Spanyolokki jüvének Ferdinánd Királynak segítségére, és a' Zábrághi Városba bé szállának, kikre Simon Püspök a' Várást réajok szállá, de mikor halotta volna a' Német segítséget oda közelgetni nem meré meg Várni űket, hanem el szállá alóla. Azonközben el érkezének a' Németek, és a' Zábrághi Captolant mingyarást el égeték, az Várást meg szállák Simon Püspök népére. Mert a' Zábrághi Simon Püspök a' Captolommal őszve Iános Király pártja vala. A' felső Város pedig Ferdinánd Király hívségébe vala. De azonban Ferdinánd értvén,

hogy Szulimán Császár Bécs alá akar jűni, el hívá Zábrág alól a' Spanyolokat, és Bécsbe küldé űket.

Szulimán Czászár harmadszor, igen nagy erővel föl jűvé Budára, ki előtt Ferdinánd Király Német Országba mene, a' helt Nádasdi, Thamásra bizván és melette hagyot vala keét rosz Német Capitánt, Péfzerer Christofot, és Taubinger Iánost, mindenikét egy, egy Zászló allya Lanczknechtel. Ezter azért, mihelen Szulimán meg szállá, és lövetni kezdé Budát, Nádasdit meg fogák, és egy erős boltba rekeszték. Budát pedig Szulimánnak hitre meg adák, de a' hit ellen, érdemek szerént levágák az keét Capitánt, a' Németekkel őszve. Nádasdit pedig Ibraím Balá, a' nagy Vezér, Iános Királynak adá. Meg vevén azért Budát Iános Királyt Szulimán Császár ismét Székibe űteté.

Szulimán Budáról, Bécs felé indula hadával, ennek eleibe jűvé. Esztergambol az Ersek Várdai Pál három száz loval, igen szép szerrel, kit Szulimán Császár nagy tiszteféggel fogada, és magával el vívé Bécs alá, és valameddig váge lén a' Bécs vivásának, mind magánál tartá. Kivel ezek a' Capitánok voltak Serédy György, Honory Adám Hathalmi György Boroski Thamás, és több sok fő ember gyermeki. Kik olyan fő űrnek Udvarában, az ű méltósága szerént környűle forgolodtak.

ANNO 1529.

Szulimán Császár azért, minden erejével Bécs alá mene, kit meg szálla Septembernek 26. napján, és azt erőssen vitata. Végre, látván hogy meg nem Veheti Bécslet, el szálla alóla, Octobernek 15. napján, sok erős Ostromokat vesztvén alatta. Vízűza jűttébennis, sok helesen nagy Károkat valla népében. Azért, Budába érkezvén, Iános Királyt Vyobban cöfirmálá a' Királyságban, a' Coronátis minden eszközzével neki adá. Annak fölötte az Erseket Várdai Pált, és Prinyi Pétert neki ajánla.

NB. A' Corona pedig Prinyi Péterrel egy akado vala Szulimán kezébe: Mikor Szulimán ezuttal Buda felé közelgetne, és immár Szeremségbe jutot volna, akkor Prinyi Péter mind a' Coronával őszve a' maga Várában Sikliosban vala, értvén azért Szulimánnak jűvetelit, nem bízhaték az Várnak erősségében, hanem föl vevén felelségét és gyermekit, a' Coronával és ahozvaló eszközzel el indula Siklyosbol, és Sáros parakba akar vala Szulimán előtt, úgy mint bátrab és erősebb helyre menni, és mikor mentében jutot volna Szekszárdnál egy Kaidocs névű faluba, és ott meg hált volna, igen roszszul Vigyáztat vala magára. Ezt értvén

értvén Szerecsen-Iános Pécsről (ki-Iános Király hive vala) mingyírást utánna Küldé Prinyinek, kit a' meg nevezet faluban aluva, minden Vigyázás nélkül talávan, föl verének magát, feleségét gyermekit, mind a' Coronával őszve el fogák, és Pécsre vivék Szerecsen Iánosnak. De ű nem bizván Pécsnek erősségéhez, Küldé Prinyi Pétert, feleségestül gyermekestül, a' Coronával őszve Bánffi Iánosnak Sopronczába (ezt a' Horvátok Sztupcsenicának hyák) hogy azt meg őrizze és-Iános Királynak aggya kezébe.

Mikor azért Szulimán, a' Mohácsi mezőre érkezet volna, értvén hogy Prinyi; mind a' Coronával őszve Bánffinál vagyon, mingyírást keményen meg parancsolá néki, hogy Prinyit, mind a' Coronával őszve néki külgye, a' mint odais Küldötte vala néki. Azért így akadt vala Prinyi mind a' Coronával, és ahoz valo cszkőzzel egyetemben Szulimánnak kezébe.

Ugyan azon efsztendőben Kárlovics-Iános meg-hala Medve Várában, magtalanul, kiben a' Torquátufok familiájának magvok szakada. Ennek a' Várait, azű húga fiai Zrinyi Iános és Miklos, magoknak foglalák el.

ANNO 1530.

Ferdinánd Király, Rogendorfort egy Német Urat, nagy erővel Budá alá Küldé, kiben véletlenül minden készület nélkül, benne szoréhatta volna Iános Királyt, ha fietet volna alá júni, és csak az éléfnak fogyatkozásábólis meg vehette volna Budát-Iános Királyis kézebe akadhatot volna, mert semmi hire nem volt a' hadnak. De a' Németek minden dolgokat, a' nagy kesédelemmel vesztették el-Jötteben. Rogendorfnak, Efsztergambol eleibe jűve az Ersek Várdai Pál, és ismét Ferdinándhoz hodula, iszonyodván, Egyházi ember lévén, a' Törökökkel valo barátkozástul. De méguttyában Regendorf alá mászkál vala, addég-Iános Királyis minden felől népet gyöte magához Budába, jollehet fölötte igen kevés élélek vala benne. Meg szállá azért Rogendorf Budát-Iános Királyra, és azt sokáig vitatá réá. De értvén, Jahiogli Mehmet Basának nagy erővel Budának, és a' Királynak segítségére valo közelgetését, el szálla alola népének nagy kárával és veszedelmével.

Jahiogli Mehmet Bafa, hogy Rogendorf el-mene hadával, minden hadával Budához érkezék - és hogy heában ne fáradgyon népével, Iános Király akarattya ellen, Mátyus földét egész a' Fejér hegyig rettenetes kép-

képpen rablá és égeté tizen ötöd napig, Kinek senki sohon ellene nem állá. Honnan tiz ezer rabot hozá el magával. Mondgyák, hogy látván Iános Király Budából az Ablakrol, az számtalan fok körösztyént a' Törököktül rábságra vitetni, keservesén sirt raita.

ANNO 1532.

Gritthi Láyos, a' Iános Király hadával Magyararal, Törökkel, Esztergamot-meg szállá. Dé azt az Ersek néppel, éléssel, és mindenféle szerszámmal jól meg rakta vala, és a' Várnak oltalmát, Horvát Berthokra, egy jeles vitéz emberre bízta vala. Azért mikor azt Gritthi immár fok ideig vitatta volna, látván hogy a' Várbeliek vitézül tartják, és oltalmazzák a' Várat, népének fok kárával, és veszedelmével, el szállá hadával alola, és vízfőz tére Budába.

ANNO 1532.

Szulimán Császárs Negyedízer ísmét ki jűve, és Bécs alá indula nagy erővel, kinek Valpo Várából, Prinyi Péter eleibe jűve a' Mohácsi mezőre, igen szép szerrrel hat száz loval. Es Szulimantul azi Kiványa vala, hogy mind Ferdinándnak, s-mind Iános Királynak birtokából ki-venne ütet, és maga otalma alá venné a' kéet Királytul. Dé Szulimán meg fogatá ott Prinyit, Kemény fogságba veté. A' szolgálba kit le vágának, kit Rabbá tévének a' Törökök, lovokban és marhájokban fákmant téven. Azért Szulimán Prinyit Iános Királynak Küldé Budába, hogy valaminint akarja úgy büntesse fok árultatásáért. Dé Prinyi Iános Királynak kedvét találá, és Kegyelmebe vévé ísmét úgy hogy, Prinyi azü öregbik fiat Ferenczet Szulimán Császárnak adá Zálogba magáért. Kit azután Szuliman Törökké téve. Így veszté el a' izegény ártatlán fiát az álhatlan ember.

Szulimán menteben Köfzeget meg szállá, egy Ieles Horvát Vitéz emberre Iurifics Miklósra, kit a' Horvátok Mikuliczának hittak. Azért Köfzeget egy hólnapi vivása után, meg hódultatá de Törököket nem bocsátának belé a' Magyarok. Azután Mihály Begogli Kaszan Basát (ézt az Horvátok Mihály Begovicának hitták) szintén Linczig bocsátá rablani, dé a' rablò Törököket a' Magyarok és Németek igen meg verék. Kaszan Basánakis fejét vévék. Itt Kaszan Basával 15. ezer Török vesztet el. Az Magyarok előtt ezek az Urak voltak: Török Bálint, Bákics Pál, Balási Boldisár, és Nyári Ferencz.

Ertvén azért Szulimán Cáról Császárnak Bécshez, nagy erővel, és hatal-

katalmas Készüléssel való közelgetését, nem mene Bécs alá, mondván, hogy nem félne Cárlnak ércjétül, hanem szerencséjétül. Azért, a' nagy havasokon Német Országra tére Viszfa hadával, a' Mura vizét Grécznél, a' Drávát pedig Maipruknál usztatá hadával által, számtalan 9 fok népet Vesztvén belé. Es így Thót Országra kelvén, mene a' Dráva mellett Nandor-Fejér-Várba. Azután Constánczinápolyba, népének számtalan helen való nagy Veszedelmével. Mondgyák, hogy Ibraim Basa a' fő Vezér, akartva hordozta olyan nagy Veszedelmes szorosokon és vizeken, hogy Cáról Császár, és Ferdinánd Király, Könnyeben meg Verhesék, és el Veszthessék Szulimánt, mind hadával őszve kiért azután meg öleté Szulimán Császár Ibraim Basát. Volt akkor Cáról Császárnak Spanjólbol, Olaszbol, Németből 90000. gyalogia és 30000. lovassá.

ANNO 1534.

Ferdinánd Király, 'az Esztergami Várnak a' Kulcsat, a' békeség szerzésben Szulimán Czászárnak Küldé Constánczinábolyba,

Ugyan ezen esztendőben, Iános Király Gritthi Layost Magyar Országi Gubernátorrá, és Palatinussá tévé. Melly dologban Nádasdi Thamás, Czibák Imré az Erdélyi Vayda, Atthinai Simon, Arthándi Pál, és Balás, nagy és bizonyos okokból a' Királynál igen ellen tartók voltak. Kikre ez okért Gritthi, nagy föl fuvalkodással réájok dühösködék, és sok hamis hireket költvén réájok, elsőben Atthinai Simont Budában föl akalztatá, azután a' keét Arthándinak ugyan ott a' Budai piaczon minden ok nélkül fejeket véteté, és Nádasditis meg ölötte volná, ha idején eszében nem vévén a' dólgot, Ferdinándhoz nem szaladot volna előtte. Végre Bottyáni Orbánt, és Dóczy Iánost Czibák Imrére az Erdélyi Vaidára Küldé, kik álnokul és Véletlenül, éijel meg ölék Czibák Imrét, a' fejét Gritthinek vivék, és azt nagy örömmel bé mutaták néki (Ezt igen jeles embernek mongyák hogy volt) kinek haláláért az egész Erdélyiség Gritthi ellen meg busulván, föl támada, negyven 9 ezer emberrel. Ahoz a' Havas alföldiek, és Mőldvaiak, tiz ezer embert Küldének segítségekre, mert Gritthit a' nagy kevélységért, és kegyetlenségért, minnyájan igen meg gyűlölték vala. Ezek Gritthit mind fiaival és a' Török segítséggel őszve, Meggy-es-be szorétták, azt réájok vitaták és meg vévék, Kiben Gritthit mind a' fiaival őszve elevenen el fogák; a' többit kik melette voltak lé vágák. Azután Gritthit mind fiaival egyeteniben nagy kegyetlenül meg ölék Czibák haláláért, Dóczi-Iánost azonképpen, kinek mind a' keét kezét el vágák.

Ez a' Gritthi Layos, a' Velenczei András Herczegnek fia vala, egy

Q

Con

Constánczinápoli Aszszonytul, (nem tudhatom, ha Görög avagy Török leány volt) kit az Anyja inkább mind Constánczinápolyban nevelt vala föl, és ott a' Török szót, irást, és szokást igen meg tanulta vala. Végre nagy úsmeretségébe jutot vala mind ő magának Szulimán Császárnak s-mind a' fő Törököknek. Es ennek törekedése által jutot vala Iános Király olly nagy grátiába és barátságba, Szulimán Császárnál, és az Vezéreknél. Kit mikor Szulimán Budában székibe bé ültetet volna, Gritthit mellette hagyá, ki mindenűt mellette vala mind addég, mig meg ölék, és dölgaits mind ő forgatta Szulimán Császárnál, és Ibraim Basánál a' fő Vezérnél.

ANNO 1535.

Cárol Császár Tunist és Góletát Viszfa vevé a' Törököktől, és a' Tunisi Maleasel Királyt ismét székibe ülteté.

Auria András, a' Cárol Császárnak Tengeri Generálisza meg veré a' Tengeren a' Barbarosát, a' Szuliman Császár Vezér Basáját, ki a' Tengert nagy erővel állya vala. Ahoz fok fő és nevezetes helyeket is meg-vet tőle.

ANNO 1536.

János Király népével Kékei Lénárd, meg vevé Kassát Lónyai Gergely árulratásából, ki éjjel titkon Kékei Lénárdot bé bocsátá a' Városba, és azt vastagon meg dullák, a' fő fő népet mind szám ki veték a' Városnakis szabadságát el vevék. A' Vározt Tiztől adá-Iános Király Kékei Lénárdnak jó szolgálattyaért, ki mind haláláig állhatatosan birta, és oltalmazta az helt. Azért a' Kassai pölgárokat így bünteték meg hogy Iános Királytul Ferdinándhoz hailottak vala, és Iános Királynak számtalan kincseben sákmánt tettek vala.

Ugyan ázonefztendőben, a' Törökök meg vevék Horvát Országban Beriszlavics és Bodzki nevű Várakat.

ANNO 1537.

A' Törökök mikor immar az erős Klisz Várát Horvát Országban, Krusics Péterre fok üdőtől fogva erősen vitatták volna, és mikor látnak, hogy Külömben a' Várát meg nem vehetnek, kéét erős Kastélt csinálának szintén csak előtte Klisznek, melly Kastélyokat nép-pel erősen meg rakának a' Törökök, és azokból Klisznek élését és segétségét tellyeséggel el fogák. Látván azért Krusics Péter, hogy Klisznek a' kéét Kastélyból lenne veszedelme, Ferdinánd Királyhoz mene tőle, és a' Pápátul hadat Kére, és meg szállá a' Kastélyokat a' Törökökre. Melly Kastélyoknak segétségére a' Bosznai Murat Bég el jüve, Kru-

Krusicfal meg ütkezék, és ott Krusicot a' Németekkel és Olofzokkal igen meg veré Muratbég: Krusics Péternek fejét vévék, és a' fejét a' Vár eleibe vivék. Látván azért, a' Várbeliek Uroknak fejét, meg adák Klisz Várát.

Ugyan azon esztendőben, Ferdinánd Király bocsáttá szép haddal és nagy Készülettel Koczján-Jánost Eszék alá hogy azt meg vegye, és Posgát szabadécsa a' Törököktől, ki mikor Eszék alá szállot volna, lahogli Mehemet Bafa Muratbég, és Kaszam-bég, minden felől el fogák élését. Kinek midőn hada nagy éhségben volna, kényszerítették el szállani alóla. Vízfsza jöttében azért Valpónál, minden derék ütközet nélkül meg verék a' Koczján hadát a' Törökök, huszon ötezer embert, hatvan Algyut és Taraczkot, az egész Tábori eszközzel el vészte. Ott eset halva Bakics Pál igen fő vitéz Kapitán, sok fő Német Urakkal, és Tisztviselőkkel ölfve. Kiért Ferdinánd Király Koczját, és Pekri Layost meg fogatta vala. De Koczján a' Bécsi fogságból ki szaladot vala. Pekrit pedig Gréczben héét esztendeig tartatá fogva.

NB. Pekri Lajosra azértis haragszik vala Ferdinánd, mert Bécsben egy Lakodalomban az Urak előtt, a' Királyt fitos Pélbátrnak nevéfzte vala tréfában; kit a' Királynak bé mondottak vala. Azért, nem jo a' Fejedelmekkel tréfálni, mert megszé látnak, hallanak, hofszu kezekis vagyon.

ANNO 1538.

A' Törökök Horvát Országba Dubiczát, és Ieszénóczot meg vévék. Nádasdi Thamás a' Bán Ieszénóczot mingyarást el égeté.

ANNO 1539.

Koczján Iánost, mikor a' Bécsi fogságból el szaladot volna, és a' Törökökkelis titkon practicába indult volna, Zrinyi Miklós, Ferdinánd Király parancsolattyaából, Grabusa Györgyel, és Hóyszycs Iánossal az-ő szolgálvaival meg ölte Kosztaniczában, a' Várát pedig magának foglalá.

János Király hozá magának feleségül az Isabella Atzizonyt, a' Lengyel Országi Sigmond Király Léányát: mellynek lakodalma lén Budában.

Ugyan akkor Prinyi Péter ísmét Ferdinánd Királyhoz haila a' Cancelláriusághért Iános Királytól.

ANNO 1540.

Iános Király Mayláth Istvánra Fogaras Várát meg szállá, mivel hogy

rőle Ferdinánd Királyhoz akar vala hailani, hová hirt hozának néki, hogy az Isabella Királyné Afiszony, Budában egy szép fiat szült volna. Elindula azért a' Király betegen fiát látni, de az utban meg nehezédék, és meghala, Sebesben 21. Julii, idejének ötven harmadik esztendejében. Ki halálának idején, ajánlá feleségét, és gyermekét ótalmul, az Utisfinovics Fráter Györgynek a' Kincz-tartónak, ki Várad Püspök vala, és Petrovics Péternek az-ü Rokonyának. Temettetéek Székes-Fejér-Várban. Marada egy kis fia, kinek-Iános vala neve, ezt a' Magyarak Iffiu Iános Királynak hitták.

Ferdinánd Király azért értvén Iános Királynak halálát, gondolá abból az egész Magyar Országának el foglalásában jó alkolmatofságot Mingyarást hadat gyűite, kik előtt bocsátá Velsius Lénárdot egy Német Urat, és Prinyi Pétert, hogy Budát a' Királyné Afiszonyra meg szállják El indulván azért, mentekben, Visegrádot meg szállák, és meg vevék. Vácztot azonképpen; Pestet pufztán találák, kiben feles népet vetének, azután Buda alá szállának, de azt nem Vitaták, hanem a' Király hadával, és szó betzéddele Isabella Királyné Afiszonyt vesztetni akarák, de héában. Honnan Prinyi Pétert titkon Követek által, addég tractála a' Székes-Fejér-Várjakkal, hogy azokis a' Királyné Afiszonytul Ferdinánd Királyhoz hailának. Evel haza felé térének, mert a' teli üdöis raytok vala.

ANNO 1541.

Ferdinánd Király hadát meg többé és Vilhelm Rogendorft, egy Német Urat, Prinyi Péterrel előttök bocsátá, és Budát nagy erővel meg szállatá kit mikor fokáig, és erőssen Vitatot volna, el jűve Szulimán Császár öttödször, és Buda alatt igen meg veré a' Németeket, ott husz ezer Német Vesze el, Száz nyolczván hat álgyu és Taraczk, több számtalan hadi szerzámmal, és az egész Táborral őszve. Pestteris ugyan akkor vevé Viszsa Rogendorf sebben szalada el, és utyában Csallóközben Samariában hala meg.

Szulimán Császár e' nagy győzödelém után O Budára szálla, hová ki hivatá a' Király fiával a' gyermekkel az Urakat Budából, ugi mint Fráter Györgyöt a' Kincstártót, Petrovics Pétert, és Török Bálintot, de ezek Közzül el fogá a' Vitéz Török Bálintot, ki ugyan oda marada, a' többit pedig, a' gyermekkel őszve, Viszsa bocsátá Budába. Másod napon azért Budában, minden rendbéli embereknek fegyvereket el szedeté és a' Királyné Afiszonyt a' gyermekkel, Fráter Györgyvel, Petrovics Péterrel, és minden vitézle néppel őszve, fegyver nélkül mint

egy

egy Afzszonyembereket Budából ki Küldé Erdélybe 26. napján Augus-
tusnak (HAI BUDA HAI:) Illyen szyn alatt, hogy a' Királyné Afzszony,
Afzszony emberlén, a' Király fiais gyermek lén, Budának óltalmá-
ra a' Németek ellen elégtelenek volnának. Azert ő, ugy mint Kinek-
lános Király halála idején a' tutorságot Valotta volna, mig a' Király fia
fől nevelkedik Budát maga óltalma alá Veszi, hogy azonközben vala
hogy, a' Németek el ne foglallyák tőle. Mihelt pedig a' Király fia husz
esztendős lészén, ottan mind az Országgal őszve kezéhez cseszti Budát.
Kiről arannyal irt leveletis ada néki. Így kele azért jó Buda a' Törökök
Kezébe, az jó tutorság alatt.

Jámbor fogad fogadást, Ageb a' ki meg allya.

Zrinyi Iánóst ez időben ölék meg Horvát Országban.

ANNO 1542.

Joachim a' Brandenburgi Herczeg, Imperiomból Ferdinánd hadával
nagy erővel alá jüve Magyar Országba. Hogy Budát meg vegye a'
Törököktől. E' Pestet száz ezer emberrel meg szállá, de annyra nem
árthata néki, hogy csak a' Kapuját sem tévék bé előtte a' Törökök.
El szálla azért Pest alól, és Viszsa pironkodék a' Herczeg nagy gyalá-
zatos szégyen vallással. Es ha Zrinyi Miklós nagy vitézül nem tartoz-
tatta volna a' Törököket, kétség nélkül Viszsa jöttében az egész hadát
főlverték volna. Esztergamba jütván haragjában a' Herczeg Prinyi Pé-
tert meg fogá és Bécsbe vivé Ferdinándnak. Azután Ujhelbe Kűldek
kit soha őszán el nem merének bocsátani hanem végre Bécsbe hozák
és ott lén halála a' fogságban 1550. esztendőben. Azértigy véné hasz-
nát Prinyi Péter sok árultatásának és álhatatlanságának. A' Herczeg
hogy Ferdinánd Királynál magát menthesse a' Pesti hadnak gyalázatos
viseléséről, ugy árulta vala bé Prinyit, hogy ő minden titkokat a' Kik
a' tanácsban voltak Pest alatt. Orozva a' Törököknek tuttokra adta
volna, ki nóha hamis Vádolás volt, kivel a' maga roszszul viselt dólga-
t akarta menteni és himezni de mind azon által ő lakola nyavalyás érette.

Zrinyi Miklóst tévé Horvát Orzági Bánná Ferdinánd Király Ná-
dasdi Thamás helében. Mivel hogy a' Pesti hadban igen Vitézül, és
dicséretessen viselte magát.

Sáska nagy sokasággal jára Magyar Országban, és főlőtte sok Ká-
rokatis tén mindenűt a' Vetésekben, és gyümölcsben.

ANNO 1543.

Ulama Bafa meg véné Thót Országba Atthinát, (ezt a' Horvátok
Ocsinnak hyák) avval egyetemben Sopronczát, avagy Sztupcsce-
niczát, Csákóczot, Béla széntát, és Vélíkat.

Szu.

Szulimán Császár hatódíszor ísmét, ki jűve Magyar Országba, és meg vévé Valpót 23. Junij, Siklóst és Pécsét 20. Julij, Esztergamot a' Spaniólok meg adák 10. Auguszt, Tatát azonképpen Székes-Fejér-Váratis meg adák a' Németek neki die 3 i. Auguszt, Kikben számos népet hagyta, és evel meg tére Constánczinápolyba.

ANNO 1544.

A' Budai Iahiogli Mehemet Basa, Visegrádot, Vácsot, Nógrádot, Havant, Osorát, és Simontornyát meg vévé.

Azon időben Keglevics Péter meg veré a' Törököket Ottócsácznál, Horvát Országban.

ANNO 1545.

Ulama Basa ísmét ki jűve Thót Országba rablani, Kinek eleibé Zrinyi Miklós a' Horvát Orzági Bán, Bildenstáiner György a' Thót Orzági Generál Thahi Ferencz, Bersffi István, és Rátkái Pál jővének és a' Konschinai Várnál véle meg ütközének, de ott meg Vereték Zrinyi Ulama Basátul, és jóllehet a' Vitézlő népben Kevés Veszett el de lovokat inkább mind el nyerék tőlök, és alég szaladhattak gyalog bé a' Várba előttök. Itt Zrinyi alatt a' lovátis meg ölték. Azután sokat rabolván békével meg tére a' Basa Bosznyába.

Ezen időben Monofzlót Thót Országban meg vévé Ulama Basa, innen irattyák Grófoknak magokat az Erdődy Urak.

Thovábbá, ezen esztendőben, az Esztergami Törökök a' Lévai Várást éyel meg vévék föl prädálák, és meg égeték, Kiket Viszsa mentekben Nyári Ferencz igen meg veré, a' prädátis tőlök Viszsa nyéré.

ANNO 1546.

Cárol Császár, a' Magyarok segítségével, kik előtt volt Erdődy Péter, Nyári Ferencz, Petthó Iános, Nyári Lőrincz Bakich Péter, Zai Ferencz, Horvát Berthok, Bornemiszfza Sebestyen Ghetthai Ferencz, és Krusicz Iános, meg veré Friderik Iánost a' Saxóniai Herczeget. Vittenbergánál az Albis vize mellett. Itt Luka Iosa a' Herczeget arczúl vágá és elevenen meg fogá, kit a' Magyarok nagy tisztelességgel a' Császárnak bé mutatának.

Ugyan azon esztendőben Zrinyi Miklós meg vévé Csáktornyát, Keglevics Pétertől, Ferdinánd Király parancsolattyaól, ő magát pedig fogva vivé Ferdinándnak Bécsbe, kit Posgai Péter az ő szolgája árult vala el Zrinyinek.

AN-

ANNO 1547.

A Nna Afzszony, a Ferdinánd Király felesége még hala, 27. Januarii, kit el temetének Prágában.

Ráttkai Pál a' Pápai Capitán, és Thelekefi Imre, Velicsán Béget a' Bakony erdeiben igen meg verék hat száz eleven Törököt fogának-el.

ANNO 1548.

A Z Boszniai Malkocs-Bég Horvát Országban, a' Thopuszkai, Szthi-nicsnjáki, és Péránzki (kit a' Magyarok Pernyének) hinak: tar-tományokat meg rablá és el égeté.

ANNO 1549.

B Azinyi avagy Szent Györgyi Gróf Miklós, egy jeles hadviselő Vi-téz Ur (Ez fogta volt meg a' Gallus Királyt Ferenczet, a' Tici-num Város alatt) Lévát, Szitnyát, Csábrágot, Balási Menyharttúl, és Muránt Basó Mátyástól meg vévé és Ferdinánd Király számára foglalá. Ez ezen uttal Szólnokból nagy erőtséget építteté.

ANNO 1551.

F ráter György a' Kincstartó, Bátorban szembe lén Gróf Miklóf-fal a' Ferdinánd Király hadi Generalisával és ott a' Barátt az Törökök mellől, és a' Királyné Afzszony mellől el álla. Ferdinánd pártjára, Ki-nek Erdélynek birodalmát ajánlá.

Fráter György azért, Erdélyből ki beszéllé a' Királyné Afzszont, mind a' fiával öszve, ilyen szerzés alatt, hogy Ferdinánd lenne nekik őtalmok és Tutorok, Kinek bizonságára Ferdinánd Király leányát, a' Király fiának ígéré. Ennek fölörte Silefiában a' rosz Opaviai Herczeg-séget ada nekik, hogy ott lakoznának. Azért a' Királyné Afzszont fiával öszve Erdélyből ki inditák Kászába. Kászából pedig Siléfiába, Kiket Petrovics Péter nagy bánattal és síralommal követe. A' Királyné Afzszonis a' Coronát és Erdélyt, Ferdinánd kezében adá, de Erdé-lyt nem sokáig birhatá, azonba Gróf Miklósis meg hala.

Szegedet, Thót Mihály a' Haidúkkal meg vévé a' Törököktől, de egynehány nap mulva reá jüve a' Budai Herélt Ali Basa, és ugyan ott igen meg veré őket, melly harczból Thót Mihály sebben szaladot el. Itt 5000. holt Haidunak orrokat, el merzeté a' Basa és azt Szulimánnak Küldé Constantinápolyba.

Ehez az ujereséghez nagy áron jutottak az Törökök, mert ű Kő-zúlókis Vesztek annyin el, sok fő Törökkel öszve.

A' Budayi Herélt Ali Basa Veszprémét hitre meg vévé kikben szá-mos Törököt hagyta.

Szu.

Szulimán Császár, értvén hogy Erdély Thömös Várral, és a' több vég házakkal, Ferdinánd Királynak birodalmába jutot volna, igen meg busula raita, és mingyarást az Anadoly avagy Asiai Beglerbéget a' Mehemet Basát, hatvan ezer Törökkel el bocsátá hogy Erdélyt és a' Vég házakat ismét birtoka alá hódultassa és meg vegye. Azért, ennek jüvetelit értvén, Beczkeréket, Becsét, Nagylakot, Lippát, Aradót, Ienőt, fok több Vég házakkal együtt pusztán hagyának, és ki szökének belőlők, kikben a' Beglerbég mind bőségesen hagyot népet.

A' Beglerbég látván ilyen szerencsét, Thömös Várat a' jó Lofonczy Istvánra réa szállá, és azt fokágivitató, de látván hogy meg nem veheti aztot, el szálla Thömös vár alól, és Viszsa vivé hadát.

Fráter György, és Castáldo Baptista Ferdinánd Királynak mezei Generálisa, értvén hogy a' Beglerbég el szállatt Thömös Vár alól, és hadát Viszsa vitte, Száz ezer emberrel meg szállák Lippát a' Törökökrek, és azt meg vevék, Kiből Ulama Béget el bocsáták. Ezzel azért úkis Viszsa vivék a' hadat, miért hogy a' téli üdöis raytok vala, és a' Barátis Castaldóval egyenertlenek valának Ullamának el bocsátásáért, Evel a' haddal ha az Urak egyefek voltak volna. Szabadon meg viharak volna a' Beglerbéggel, de Castáldo mind Fráter Györgyre vetet okot, ki miát megis ölék Fráter Györgyöt.

Utisinovics Fráter Györgyöt Castáldo, Ferdinánd Király akarattal meg öleté Alvinczben szintén mikor imátkozik vala, nem félvén semmi álnokságtul, 13. napján Decembernek; Ez ok alatt hogy ismét a' Törökökhöz akart volna hailani Kinek immár a' Pápátul Cardinálsgotis Izerzet vála Ferdinánd Király Erdélyért.

ANNO 1552.

A Chmat Basa a' Vezér, Mehemet Beglerbéggel, és a' Budayi Herélt Ali Basával nagy erővel meg szállák Thömös Várat, a' jo Vitéz Urra, Lofonczy Istvánra Szent Iván napján, és mikor azt fokáig vitatták volna, meg vevék Thömös Várat Julusnak 27. napján, Kiben el vesze a' jo Lofonczy István, és a' Kis Campo. Véle együtt Forgács Simon, Batthyáni Farkas, Farkasics Péter, és több Számtalan fő emberek. Ertvén Thömös Várnak és Lofonczinak Veszedelmét, Lippát, Solymost, és Csanádot a' Spanyolok pusztán hagyák semmi előtt, Kiben Achmat Basa Számos Törököt hagyot.

A' Budai Herélt Ali Basa, Drégelt, Szécsént, Hollokút, Bujákat, és több egynéhány Kastélt meg vevé.

Ugyan azon Budai Herélt Ali Basa, meg veré ördög Mátyást a' Fer-

a' Ferdinánd Király mezei Generálísfát, a' Palásti mezőn, (ezt a' Horvátok Plisviczának híák) holott el hullának fok válogatot vitézek, ő magát Eördög Mátyást, Sbardala Agostont a' Vaczi Püspököt, és Sforcját elevenen elfogák. A' Német rabokat pedig, a' Német nemzetnek gyalázatára a' Bafa, az ő módgyok szerént rendben állatván, Zászlósfut, Dobosfut, Siposfut, ugy haytotta mint egy csordát maga előtt Budába. Négy ezer rabot fogtak el akkor elevenen, az egész Tábor, és az Algyukat mind el nyerték.

Ugyan azon esztendőben, Amhat Bafa, Ali Bafa, és a' Beglerbég Száz harvan ezer Törökkel, elsőben Szólnokra jüvének Septembernek 4. napján, kit pusztán találának, Ebben Nyári Lőrincz vala Capitány, de meg nem Vára az ellenséget benne, hanem ki szökék belőle. Azután Eger Várát Septembernek 10. napján meg szállák Dobó Istvánra és Mecskéi Istvánra; Ezekkel együtt Petthó Gáspár, Zóltai István, Fígedi János, Bornemiszfza Gergelly Deák, és többen Sokan Szorulának bé Egerbe. Kit erőssen vitatának réájok. De Végre, látván, hogy a' Várbeliek Vitézül és erőssen tarttyák magokat, 18. napján Octobernek el szállának alóla népeknek igen nagy Veszedelemével. Ugyanezen had vette volt meg Thómós Várát.

ANNO 1553.

VLama Bafa, Thót Országban Császmát és Verőczét töb Várakkal öszve meg vevé.

Másodszor ismet ki jüve, és az Varasdi mezőt Thót Országban meg rablá, Kinek a' rablóját Zrinyi Miklos a' Bán meg veré, és Ullamanak a' fiát Gyáfert Margitics Iván, egy Ieles Rác Vitéz Hadnagy meg ölé, a' Varasdi hostátban.

Erdődy Péter Gradiskot, és Velikát Horvát Országba el rablá.

Ugyan azon esztendőben, Malkocz Bég Horvát Országban Kőrösfut, és Mutniczát el rablá és el égeté.

ANNO 1554.

A' Törökök Füleket, meg vevék, avagy inkább meg lopák. Az Szecsenyi Hamzabeg mestersége által árultatásból.

ANNO 1555.

A' Budai Bafa Kapos Várát, Babocsát, és Korotnát meg vevé. Kivel Sziget Várát meg akarák szorittani.

ANNO 1556.

A' Törökök a' Száván által Kelvén , Zábrág 'tartományát el rablák és el égeték.

A' Herélt Ali Bafa; ki immár Vezér Bafa vala, ki jűve Constánzi-nápolyból, és nagy kevélyen Sziget Várát meg szállá Stánifics Horvát Márkora, kit Kilencz hétig vitata réá. De Ferdinánd Herczeg, a' Ferdinánd Királynak a' fia, az Apya hadával. Es Nádasdi Thamás a' Nádor-Ispan Babocsát meg szállák, és azt erőssen vitaták, kit értvén. Ali Bafa, el hagyá Sziget vivását, és Ferdinánd Herczegre mene Babocsának segítségére, kivel a' Herczeg a' Nádor-Ispannal erős útközetet tartta a' Rinja vizén, ott sok Török hulla el. Végre az Bafa Babocsát föl égetteté, és Viszsa mene hadával. A' Koronátis meg vevék az Törököktől. Azért igy menték meg ez uttal Szigetet a' Törököktől.

Rátkai Pált, az jeles okos vitéz embert, ebben a' hadban Mura-közben Perlakonlőtték éyel a' Németek által.

ANNO 1557.

Petrovics Péter Slesiából ismét Viszsa hozá Erdélybe János Király fiát, az Annyával őfzve, kit Fráter György ki befzéllet vala Erdélyből.

János Király fia, Erdélyben Hufzt Várát, és Számos Vjvárát. Magyar Országba pedig Váradot és Tokait azon uttal meg vevé Ferdinánd Királytul.

A' Mőldvai és Havafal-földi Oláhok negyven ezeren, kik a' Király fia melle jűttek vala, Erdélységbe, Nyrségbe, Számos mentében, és Szilágyságban, nagy dullásokat, és égetéseket tévének, és ugy térének meg házaikba.

A' Németek Tharkő Várát, Tharczaitul; és Nagydót, Prini Ferencztől meg vevék, ezeknek kő falait mind el ronták, és tártományát mind el égeték.

Ugyan azon Németeket, kik öt ezeren valának, meg - veré Bebék György a' Törökkel egyűit Roznó Bányánál, és tizen három Algyut nyéré el tőlök.

Az Törökök Kosztaniczát meg vevék, kiből Horvát Orzágnak a' maradékja el vefze. Ebben Dőghi Simon, vőlt Capitány, de nem vala akkor a' Várban, hanem Sztinicsnyákban ment vőlt tánczolni.

ANNO 1557.

Ferhat a' Boszniai Bafa, ki jűvé Thót Országba rabláni, kit Lenkovics-

vics-Iános a' Thót Országi General , és Alappi - János Szent Ilonánál igen meg verének. Ott 4000. Töröknél töb veszet el.

ANNO 1558.

Ferdinánd Királyt Romai Császárrá választák az Imperiomban, 24. napján Februariusnak Cárol Császárnak élteben, ki meg Vénhed-vén egy Calastromba mene lakni, és ott holtáig Barát modon csöndes-ségben lakék, lén pedig Cárol Császárnak halála Septembernek 21. nap-ján, idejének 58. esztendejében.

Alappi Iános, Vinodolnál Horvát Országban meg veré a' Törö-köket.

Isabella Királyné Aszfzony, Gyula Fejér-Várban le vágatá Bebék Fe-renczet, Kendi Ferenczet, és Kendi Antált.

Ferdinánd Császár Vitézi, nagy rablást tévének Thokay tartomá-nyában azokon kik tüle Ujjoban el hailottak vala, és János Király fiá-hoz atták vala magokat.

Ugyan azon esztendőben, Veliczán a' Füleki Bég, mikor öt eze-red magával Sikfzó Vidéken az Erdő hátát el rablotta volna Thelekesi Imréttől, Bebék Györgyttől és Petthő - Iánostól Ferdinánd Császár Ca-pitányitul Kásánál és Galgócznál, igen meg vereték. Ott 4500. Török veszet el, 13. Zászlót és számtalan fok szép lovat nyertek tőlök.

János Király fia hive Némethi Ferencz, Tokaikból Szerencs alatt meg veré a' Nemeteket, holott mind a' két felől fok jo vitézek hul-lának el.

ANNO 1562.

Somlyai Bátor István és Némethi Ferencz az Erdélyi haddal, meg szállák Hadadoth Sulyok Györgyre, Kiket Balassi Menyhárt, és Zai Ferencz, a' Ferdinánd hadával igen meg verének. Ott négy ezer Ve-szet el az Erdélyekben, 24. Algyut és Tarazkot nyerének el tőlök.

A' Budai Ibraim Bafa, és a' Thömös-vári Malkocs Bafa, meg szállák Szakmárt Zai Eerenczre és Balassi Mennyihártra, de látván hogy meg nem vehetik, fok ideig valo fáradságok után el szállának alola.

ANNO 1562.

Nádasdi Thamás a' Nador-Ispán meg hala, idejének 64. esztendejében. Kinek egy fia marada, az jo Nádasdi Ferencz. Ez Ist-vánfi Istvánt meg fogatá, és az Dunába öleté.

Maximilián ezen néven második, Ferdinánd Császárnak öregbik fia, Apjának élteben Coronáztaték Prágában Cseh Országi Királlyá,

Septembernek 26. napján. Ugyan azon esztendőben Választák az Imperiombanis Romai Királyá, Novembernek utolsó napján.

Balásfi János Szécs. nt a' Törökökre meg szállá. De a' Füleki Haszan Bég réa jüve, és a' Vár alatt igen meg veré Balásfit, holott mellette sok fő nevezetes ember vesze el: Krusics Jánost, Pálffi Thamást, Csuthi Gáspárt, Soos Istvánt, elevenen fogák el. Csuthor Andrásnak, és Mathusics Dömötörnek fejét vévék, ezek mellet 650. Vitéz ember esék halva, ő maga Balásfi Sebesten Szalada el, ahoz Táborá, és minden hadakozó szerlázama oda vesze.

Ugyan azon esztendőben, Bebék Györgyöt Ugyan azon Füleki Haszan Bég igen meg veré árultatásból kit egy Pribég Török árult vala el, ő magát Bebéket, Magócsy Gáspárt, Rákoczy Györgöt, Bokry Istvánt, Haghoni Györgyöt, Sárközy Mihályt sok fő emberekkel őszve elevenen el fogák. Bebék Györgyöt azután Constánczinápolyba vivék, honnan üdő lártában István János Király szabadéta meg Szulimán Császárul. Sárközy Mihályt pedig Haszan Bég nagy Kegyetlenül meg öleté.

Zrinyi Miklós Szigetből lahogli Oroszlán Béget igen meg veré, Tháborátis el nyeré. Éz lén a' Dráva mellet Monofzlónál, holott Oroszlán az Posgaibég egy Kastélt akart csiniálatni.

ANNO 1563.

XXXIX. **M**AXIMILIÁN, a' Romai és Cseh Országai Király, Ferdinánd Császárnak öregbik fia, Apyának élteben Coronáztaték Magyar Országai Királyá Posonban, Septembernek 8. napján, az a' Kis-Afzfzony napján. De az Apya Gubernálta mind holtáig az Országot.

ANNO 1564.

Ferdinánd Császár és Király meghala, Iuliusnak 25. napján, az az, Szent Iakab napján, idejének 161. birodalmának pedig 37. esztendejében. Es igen jámbor, és Isten féltő Fejedeleme vala. Szulimán Császár-al mások Vezérlése által sok hadakat tartot, de fölötte szerencsétlenül, és Veszedelemesül, úgy hogy a' sok Németek Veszedelemjéért, és számtalan Vérontásiért, akkor Magyar Ország Németek Cimeteriomjának hivattatott. Ennek idejében Veszet el Magyar Orzágnak a' dereka, Thót Orzágnak Horvát Orzágnak jobb részével. Vóltak fiai Maximilian, Ferdinánd, és Cáról. Az Maximiliánnak fiait, az-ű Unokáit mind látta és ápolgatta.

ANNO 1565.

Suenda Lázár, Tokait, Szakmárt, Szerencset, Erdődöt, Bátthort, Szendrőt, és több erősségeket, Maximilián Császár számára foglalta Iffú Iános Királytul. Némethi Ferenczet Tokaiban meg ölék.

Musztafa Basa Szokolovics, Horvát Országban Krupa Várát az Ung vize mellett meg szállá, és azt, az mi hadunknak szeme láttára meg vévé erővel, kiben Bakics Mátyás volt Capitány. Azon uttal Novit-is, az Un vize mellet meg vévé.

Musztafa Basa Szokolovics, huszon hét ezer Törökkel Thót Országra mene rablani, Kivel Erdődi Péter a' Horvát Országi Bán, meg ütközék, és igen meg veré őtet. A' Bánnal ezek az Urak voltak, Gyulai Iános, Keglevics Máté és Simon. Alapi Iános, Ghesztthi Iános, és Thomasovics Markó.

ANNO 1566.

A'Budai Iahiogli Orofzlán Basa, Palotát meg szállá Thuri Györgyre, kinek segétségére el mene a' Bazinyi Gróf Ek, a' Győri Király-képe, Ezt halván Orofzlán Basa, nem meré meg Várni a' Gróft Palota alatt, hanem el Szállá a' Vár alól. Azon uttal Gróf Ek Veszprimet Thatát Gofztost és Virarit meg vévé a' Töröktől, kiért Orofzlán Basát, Szulimán Császár meg foitató, Ezt Verte volt meg Zrinyi Monoszlónál.

Szulimán Császár, hetedszer és utólszor igen nagy erővel, és Kézfűlettel ki jüve Magyar Országba, hadát keét felé Olztván, kinek, egyik részével Pertál Basát hatvan ezer Törökkel Gyulára bocsáta, Kiben Kerecseny László vala Capitány.

Iffú János Király, Szulimán Császárhoz mene Nandor-Fejér-Várba, Száz Kocfival, kit Szulimán nagy bősűlettel fogada és láta-s Könyörge néki, hogy fogadása, és hit levele szerént Magyar Országot, meg adna néki, de Bekes Gáspárnak fölfiuvalkodot roszt tanácsából, Semmit nem végezvén, Viszsa tére Erdélybe.

Azonközben, a' Boszniai Musztafa Basát Küldé Szulimán Császár Nandor-Fejér-Várból a' Budai Basaságba, Orofzlán Basa helébe. Viszontag adá Mehemet Basanak a' Boszniai Basaságot, ki mikor Bosznýába indult volna, és Syklyós Váránál a' Vár alatt meg szállot volna. Eijzel Zrinyi Miklós, az Szigeti Vitézekkel réa üte, és ott Mehemet Basát föl veré, ő magának a' Basának, fiával öszve fejét vévék és Tháborát föl verék Kiben számtalan kéncsét, nyerének, és nagy gazdag prädával, sok fő rabokkal, békével jüvének Viszsa Szigetbe. Ezt értvén Szulimán

mán Császár igen meg busula raita, mert Mehemet Bafa igen kedves szolgája vala, azért, Péter-Váradgyáról (holott immár a' Dunán, hidon által vitte vala hadát, hogy Egret meg szállja) Viszsa tére hadával, és Eszéknél nagy sietséggel a' Drávát által hidaltatván, által hozá minden erejét raita Sziget alá. Evel veszténk el azért Sziget Várát.

ANNO 1566.

SZulimán Császár ő maga személlye szerént, hadának másik részével, Sziget Várát meg szállá, az Vitéz Urra, Zrinyi Miklófra, Augustusnak 1. napyán, kit nagy fok ostromokkal, Végre az Várát meg gyuitván meg vevé, Kis Alsósoni nap estin. Jóllehet a' Várnak meg vétele előtt három nappal, meg hala Szulimán Császár Sziget alatt, 4. napján Septembernek, idejének 66. esztendejében. De az el vala titkolva Mehemet Basátul a' fő vezértül. El vesze Szigetben ű maga Zrinyi Miklós idejének 58. esztendejében. Véle egyetemben Horvát és Magyar Országnek fok nevezetes és Válogatot Vitézi, a' többi között Imprics Thamás Papratovics Farkas, Pathacsics Péter, Kobak Miklós, Istvánfi Pál, Csáki György, Báioni Imre, Bika András, Kecskés György, Alappi Gáspárt, Orfics Istvánt, Gerécsi Bertát, Tiski Menihart, Csernkos Ferenczet, Markaff Jánost, elevenen fogták el, és többen Sokan estek el. Az Törökökben három Bafa 25. ezer Törökkel öszve vesztet el. Zrinyinek a' fejét, a' Nagy Mehemet Bafa a' Vezér, Maximilián Császárnak Küldé a' Győri Tháborba, kit a' fiai nagy tiszteséggel, és hozzá illendő búcsúlettel el temetének Dráva Muraközben, a' Remete Barátok Calastromában Szent Ilonában. Zrinyi Miklósnak négy fia marada, György, Christof, Miklós, és János, de végre minden Urásága a' Györgyre szálla, mert a' többi jó Ifjúlegény Korokban el halának.

Gyulátis meg vevé Pertál Bafa Kerécseny Lászlótul hitre, Septembernek 2. napyán, de meg nem álla hitiben, mert Kerécseny Lászlót ő magát el fogák, véle egyetemben Mélics Györgyöt, Balás Deák Márton, és Föld-Vári Istvánt rabbá tévék. Ovszarovics Dömötért, Henyei Miklóst, Mariany Ferenczet, Iazics Lukácsot, töb fok Vitézlő néppel le Vágák, kiket el fogának közzülők.

Maximilián Császár, ugyan akkor igen szép haddal Győrnél vala Tháborba, de hejába, mert semmit nem próbála véle, nóha réa felelt vala Zrinyinek, hogy nem haggya, hanem meg segíti Szigetben, Kinek oka lén, az Imperiomban való véletlen támadás és Viszsa vonás,

ki akkortörtént vala. Vólt akkor a' Császárnak Magyar Országban Németből és Magyarból, 25. ezer lovassa, és 80. ezer gyaloghja.

Ugyan akkor Iános Király fia, Törökkel, Iancsárral, Tatárral, és Magyarokkal 16. ezerrel, Tokait meg szállá, és azt Igen igen ostromolá, de nem veheté meg, hanem népének nagy Kaár vallásával Kenfzereték el szállani alóla.

ANNO 1566.

SZELIM, ezen néven második, Szulimánnak fia, Apyának halála után foglalá el a' Török birodalmát.

ANNO 1567.

Suenda Lázár, Szádvárat, Munkácsot, Szabadkát, Pelsőczot, Ghombaszeget, és Kraszna-hurkát, Maximilián Császár Számára foglalá Iános Király fiától. De Iános Király fia, a' Törököket melléje hívá, Kikkel mingyarást Kővárat, Nagybányát, és több Várat meg véné a' Császártól. A' Törökök pedig számtalan rablást ténének Kassa Környűl.

ANNO 1567.

Keglevics Péternek (annak a' Péternek, kit Csáktornyan Zrinyi meg fogadot vólt, fiának) a' Törökök Kanisánál fejét vénék. Ezt csudálták minémű szép teremű, és igen magas legény vólt.

ANNO 1568.

DObó Istvánt, és Balássi Iánost, Maximilian Császár meg fogatá Pofonban, azért hogy Iános Király fiához akartak hailani, de az fogságból Balássi Iános el Szaládot vala, a' Várból ki erefzkedvén, Dobó pedig mint hogy igen Kőszvényes vala, nem szaladhata el. Azután a' Császár mind a' Kettőnek meg kegyelmeze.

ANNO 1571.

János Király fia, kitt Ifjú Iános Királynak hittak meg hala Erdélyben, idejének harmincz keét esztendeyében, magtalanul, mert felesége soha nem vala.

BÁTHORI ISTVÁNT, a' Somliait (ezt nagy Lábu Báthorinak hitták) ugyan azon esztendőben, Májusnak 27. napján, János Király fia halála után Választák Erdélyi Vaydává.

Thuri Györgynek, a' Nevezetes fő Vitéz Capitánnak, Kanisánál Orofztonnal a' Törökök fejét vénék. Ki mellett sok válogatot vitézek hullának el.

AN-

ANNO 1571.

Plali Basa, nagy erővel és Készülettel a' Tengeren a' Velenczésekre mene, és azoktul Ciprus Szigetét el foglalá, Nicó, siát, és Famagustát, annak az Országnak fő Várait és őtalmit meg vévé. De Don Iován de Austria, a' Spanyol Országi Filep Királynak a' Gyenerálissa, a' Pápa és Velenczések hadával együtt reá mene, és a' Törökökkel meg ütközék, holott Istennek segítségéből a' Törököket igen meg verék. Melly ütközetben Piali Basát, 25. ezer Törökkel meg ölék. öt ezer Törököt fogtak elevenen. Tizen öt ezer Kőrösztyén rabot szabadítottak meg, Száz tizen hétt Gallyát nyertek el tőlök, és nyolczvan Gallya merült el a' vízben. Ez lén Szent Iustina Afiszony napján. Ennek emlékezetire a' Velenczések az ezüst pénzre, kitt librának hinak, egy felőla' Szent Iustina Afiszony képét reá veretik, ilyen titulussal:

Memor ero tui, o Justina Virgo.

ANNO 1572.

Ezen esztendőben, találkozik egy csalárd ember, Kinck Karácson-di Gergely vala neve, ez profétává tette vala magát, és el hitette vala a' községgel, hogy szabadon, minden fegyver nélkül követhetik út, mert mihelen a' Törökök meg látták út minden erősségből és Várakból futva szaladnak, minden Viadal nélkül előtte, és mint hogy igen Sanyarú életet Visel vala, és a' Szentségnek valami szinétis mutogattya vala, sokat magához hitet vala. Azért alkalmas népet gyűjtven egybe, Bala Szent Miklós alá mene, hogy ott mesterségét mutassa. De ott a' Törökök igen meg verék út: Azután, a' Döbröczönjek ugyan ott Döbröczönben, látván csalárdságát, Ujjobban igen meg verék őket, és ő magátis meg ölék. Azért e' bolond után indulván, ugyan sok számu nép vesze el mellette. Ezt hitták Fekete ember hadának.

NB. Eddég való írásomat szedegettem nagy szorgalmatossággal egybe, sok rendbéli fő Hístóricusokból, tudni illik Bonfinius Antalból, Jöviusból, Surius Lőrinczből, Thuróczi Iánosból. (Ronsoni Péterből, Héltai Gáspárból, és Tinódi Sebestyénből, ezek Erdéli Magyar Hístóricusok) Thovábbá, Urámecz Antálból ki a' Horvát Országi dologról jól irt, és Istvánfi Miklosból ki a' mi üdönkben irta a' Magyar Országi Historiat. Azért, ha valami fogyatkozás avagy vétek esset írásomban, azt senki ne tulaydonicsa énnékem. Ezután immár bizonyosb dolgon követhöznek, ugy mint mellyek mi üdönkben történetnek, a' kikbek

magamis forgottam , Kiket pedig fok fő rendbéli, bizonyos és meg hi-
hető személyek-ről is így értettem és hallottam, a' mint meg vagyón-
irva.

ANNO 1572.

XXXX. **R**UDOLPHUS, a' Maximilián Császárnák Öregbik fia Apjá-
nak életében Coronáztaték Magyar Ország Királya Po-
sonba , idejének 21. esztendejében , Septembernek 25. napján. De
az Apjának haláláig nem ártotta az Ország birodalmában magát.

ANNO 1573.

A' Sziget Vári Nyughatatlan Alibég, a' Kanisfai Várást éjjel meg lo-
pá Alappi Gásparra, az ott való fő Capitánra, kire egy Törökké
lett Pribég hozta vala a' Törököket, azért, a' Várást föl prädálá, és
azt el égeté, Kiben ezer embernél több Vészet el, 750. lovat, egyéb
szántalan prädával és nyereséggel vittek ki belőle. Ez lén az utolsó
Fársáng napokban, mikor jol meg itták volt magokat az Uraim.

Bekes Gáspárt bocsátá Maximilián Császár Erdélybe Néméttel,
Magyarral, nagy haddal az Uly Vaydára, kire Bátthori István a' Vayda
réa mene és Bekeft Fogaras alatt igen meg veré, azután a' Várat is meg
vévé tőle.

Szluni Ferencz, a' jo Vitéz Ur meg hala Varasdon jo Virágzo ide-
jében Ebben szakada magvok a' Szluniáknak.

Ugyan azon esztendőben, Thor Országban nagy pór had támadá,
kik magok előtt, egy Ghubez Mátyás Nevű embert emeltek vala Ki-
rályá. Ezek az Urakra, és Nemésekre támadának, és immár ugyan
Sokkan gyűltenek vala egy-be minden felől. De Dráskovics György
ki az időben Zábrághi Püspök, és Horvát Orzági Bánis vala, réájok
Küldé Alappi Gáspárt, és Keglevics Máthét, kik Stubiczánál meg ü-
közének vele, és igen meg verék őket, ő magát Ghubez Mátyást So-
kad magával elevenen el fogák, és Zábrágba vivék fogva, ott nagy ször-
nyű halálal ölek meg őtet. Mert egy Vasbol csinált Coronát, a' tűz-
ben erőssen meg hevítették, és azt olyan tűzesen a' feyére tévék, ez
után Uczánként tűzes fogókkal szaggatták meg, Végre négygyé vágták.
Tőbetis egynehányat öltek meg vele. Azért így szálléták le akkor azt
a' pór hadat.

ANNO 1573.

RAkóczy Sigmond, és Präpost-vári Bálint, Kassa-ból a' Füleki Kaire-
béget igen meg verék Szikszónál.

ANNO 1574.

SZinán Bafa a' Vezér, Tunist és Gölétát meg vevé, kitt az ötödik—
Cárol Császár, olly igen meg erősítet vala, hogy minden emberek
ittéletek szerént, győzhetetlennék tartatot lenny.

ANNO 1574.

Henricus, a' Lengyel Országi Király, a' Franciayi Királynak az—
Eoccsé, halván Bártjának a' Franciayi Cárol Királynak halálát,
mivel hogy a' Franciayi Királyság ő réá szállando vala, elfzökék Len-
gyel Országból, és bé menvén Franciába, ott székibe üle.

ANNO 1576.

A' Bosznayi Ferhat Bafa, Herbart Auspergért, a' Cárol Herczeg Gye-
nerálisát, lesre ki csalá, és Budacski Váránál Horvát Országba
igen meg veré őtet, ű magának a' Gyenerálnak feyét vevék, és a' fiát
Bolisót elevenen Constánczinápolyba vivék, holott Horvát Orzágnak
fok válogatot és Nevezetes Vitézi veszének el. Voikovics Ivánt, Jeles
Vitéz Capitánt elevenen el fogák, ki azután maga feje váltságáért ötven
Török rabot, ahoz fok drágha szép ezüst aranymitet, és egyéb féle—
marhát adoa bé a' Törököknek. Véle eggyüt, Klekovics Vidot, Jan-
kovics Györgyöt, Sarkovics Pétert, és többet fokat fogának el eleve-
ven.

ANNO 1576.

MURÁT, ezen néven harmadik, a' Szelimnek a' fia, Apjának ha-
lála után foglalá el a' Török birodalmat.

Busint és Czazint, Horvát Országba meg vevék a' Törökök.

Ugyan azon esztendőben a' Budayi Muztafa Bafa, Balási lánostúl
Dévént, Kékküt, és Somosküt meg vevé.

ANNO 1576.

BÁTTHORI ISTVÁNT, az Erdélyi Vaydát, Választák és Coronáz-
ták Lengyel Országi Királlyá, a' Vaydaságot engedé az Eoccsé-
nek Báttkori Christófnak.

ANNO 1576.

MAximilián Császár és Király, meg hála szintén szent Maximilián
napján, idejének negyven Kilenczedik, birodalmának tizen har-
madik esztendejében. Ennek fiái voltak Rudolphus Király, Ernestus,
Mátyás, Máximilián, Albert, és Venczeszlous, kik mindnyáyan mag-
talanul halának meg. Ezis igen jámbor, és nyájos Fejedelem vala, kiért
űtetis szintén mint az Apját, igen szerették. Temettetet Prágában az
Apja Koporfojában.

Ugyan

Ugyan azon efsztendőben, a' Törökök Zrin Várát meg vénék Horvát Országban, honnan a' Zrinyi Urak Grófoknak irattyák, és hivattyák magokat.

ANNO 1578.

A' Törökök Horvát Országban, Gvozdanzki Várát meg vénék. Ezis Zrinyi Uraké volt, holot igen gazdag Ezüst Bányajok volt; Olly nagy Urak voltak az Zrinyi Urak Horvát Országban, hogy ötven kö Várokat mondgyák hogy volt.

A' Törökök Horvát Országba, Dobóczot elrablák, és el égeték.

ANNO 1578.

Cárol a' Stiriayi Herczeg, a' Ferdinánd Császárnak a' fia Feremberger Jánost, egy jeles Német Vitéz Urat szép haddal Horvát Országba bocsáta, ki a' Törököktől egynéhany Várát meg véné, békével meg tére hadával. Melly Várokat ísmét, nem fok üdö mulva Víz-fa vénének a' Törökök.

Ugyan azon efsztendőben, Nádasdi Ferenczet Simonthornyánál, a' Székes Fejér-Vári Kara Alibég meg veré, ott Perthő Mihályt elevenen el fogák.

ANNO 1579.

Cárol Herczeg, Horvát Országban, a' Kupa vize mellet egy fő Várat csináltata, kitt a' maga nevéral Cárolstatnak nevezé, melly Vár mostánnis annak a' földnek, fő Kapuja és őtalma.

Ugyan azon efsztendőben, Baicsa Várát a' Kanisá vize mellet Zrinyi György meg csinálá, kiben Cárol Herczeg számos Vitézlő népet vete. és Capitánsághul Malakóczi Miklófnak adá.

ANNO 1579.

Bátthori István, a' Lengyel Országi Király, Lengyelből, Magyarból, és Németből nagy erőt indéta, kivel személeze Szerént Livónjáért a' Muszka Császárra mene, és olly nagy hatalmat és győzedelmet Vénrayta, hogy három efsztendeig való hadakozásával, a' Muszka Császár Országában, Száz nyolczvan Német mély földnyre (a' mint Michäel ab íffelt irya) foglala el tőle. Végre minden Kivánsága Szerént való békeségre kényszeritté Muszka Császárt. Azért, illyen nagy győzedelmesen, és diadalmáson vivé Véghez, véle való hadakozását a' Király.

Malakóczi Miklós, Zrinyi Györgynek fő hadnaggya, Thót Országba a' Dráva mellet Dernyénél, a' Börzöncei Törököket igen meg veré, melly harczon fok fő Törökök hullának el.

ANNO 1580.

Sásvár, a' Füleki Bégh, mikor fokot rablot vólna, és nagy praédával Viszfa tért vólna, Utyában a' Egri vitézek Nádudvárnál meg ütközének vele, és ott a' Törököket igen meg verék, nyereségetis Viszfa nyerék tőlök. Holott 300. Török élet halva. 400. fogtak elevenen, és 13. Zászlót nyertek tőlök. Ez lén Iuliusnak 19. napján.

Zrinyi György, Nádasdi Ferencz, és Batthyáni Bóldisár a' Végbelickkel, mikor Thót Országban a' Szlatinyi Várást rabláni indultak vólna. Utyokban a' Posgai Szkenderbéget, az Ulama Bafa fiát elő találák, ki a' Várasdi mezőt rablany indult vala, azért, meg ütközzék a' keét had, és a' Törököket igen meg verék, a' Bégnék Svalztics Gáspár Zrinyi Szólgája, tejét vévé, Callender Béget pedig Pettendi Ferencz, Zrinyi Szólgája elevenen el fogá, ennek az Eoccsétis Dervis Béget elevenen fogák el. Ez lén Septembernek 28. napján. Holott 250. Török élet halva, 430. elevent fogtak, és 20. Zászlót nyertek tőlök.

ANNO 1581.

Erdődy Thamás, és Székelly Mihály, Thot Országba a' Czerniki Amhat Béget, ugyan ott lakó hely-ében Czerniknél igen meg verék.

ANNO 1582.

A' Törökök a' Balatoni Jégen által jüvének és a' Kemenes allyátt Vasvár megyében meg rablák, kiket Keszteknél, Viszfa tértekben, Maitini László a' Pápaj Capitány, és Petthő Christóf a' Keszteyi Capitán igen meg Verének.

A' Sziget Vári kis Haszánbég Csákánnál a' Rábán által mene hadával, és Vasvármegyében fokot rabolván békével tére Viszfa hadaya. Sok Nemes ember gyermekét, és Nemes Afzszonyokat vivén rabságra magával, mivel hogy jövetelének, sohon semmi hire nem vala. Honnan mindenestül 340. rabot hozot el magával.

Ugyan azon éltendőben, Serédi Mihály, az Egriekkel, a' Füleki Sásvárbéget ónodnál ismét igen meg veré itt 1500. Török élet halva és elevenen, 18. Zászlót nyertek tőlök.

ANNO 1583.

Istvánffy István, és Starsics Farkas, a' Beszprimiekkal, a' Kopányi herélt Alibéget igen meg verék, ű magátis Alibéget elevenen fogák el. Gergelly, ezen néven tizen harmadik Pápa, ez időben reformála a' Callendáriomot, kitt Uly Callendáriomnak hinak, kivel maстан élünk.

ANNO 1584.

Erdődy Thamás a' Bán, Thot Országban a' Krystalóczi Török Várat ostrommal meg vévé, a' benne való Törököket le vágatá, a' Várat is tővéből el égetteté.

A' Korácsévics Hizdricz Bég, Krányecz Ország felé közel Lyublyánig fokat rablot de Viszfa tertében Szlum Váránál Horvát Országban, Erdődy Thamás a' Bán, a' Kárlóczjakkal egyyüt meg Vára, és ott meg ütközhén véle, Istennek segítségével igen meg veré a' Bégét, a' praedatis el vévé tőle. Itt 1500. rabot szabadétottak meg, és tiz Zászlót nyertek el tőlök.

Azon esztendőben, Báthori Miklós meg hala.

ANNO 1585.

Báthori Christóf, az Erdélyi Vayda meg hala, és Sigmond az ő fia len helébe Vaydáva, igen gyermek Korában, kinek Gubernatorra volt Ghéczi János.

Erdődy Thamás a' Bán, a' Kosztaniczayi Várást Horvát Országba, el rablá, és el égeté, Kire a' Bosznay Sáfvár Bafa (e' volt ennek előtte Fülekbent Bégh) réa érkezék. De a' Bán harczolva, az-ón vízen által hozá a' hadat békével.

ANNO 1586.

Nádasdi Ferencz, a' Végbeliekkel, a' Balatoni Légen által mene, és Koppánt, a' Bégh lakó helyét meg vévé ostrommal, meg rablá és meg égeté, az ott való Regyef bégetis elevenen el hozá. Kiből 600. eleven Törököt fok szép gazdag praedával hozá el, halvais számtalan, és fő Török esék el, a' Váratistól égeté.

Sziget Vári Arnaut kis Haszanbég, Dráva Muraközbejöve, és ott egynehány salut el rabolván, békével Viszfa mene hadával Kanisa mellet, Augustusnak 30. napján, ez len Muraközben első rablás, ennek előtte ott soha Török nem rablot vala.

Pálffy Miklós a' Komáromi Capitány, és Nádasdi Ferencz, a' Fér-Vári Ifzág Béget Komáromnál igen meg verék. Ebben a' harczban 370. Török eset halva és elevenen, ahoz 9. Zászlót nyertek el tőlök.

Ugyan ezen esztendőben, Ali Bég, fokat rabla Thot Országban, ki mikor nagy nyereléssel meg tért volna, Erdődy Thamás a' Bán, a' Thot Orzági Végbeliekkel, Ivancsnál meg várá őtet, és meg üt közhén véle igen meg veré őtet, ő magának Alibégnek fejét vévék, a' praedatis el nyerék tőle, ki mellet fok fő Törökök Veszének el. Ez len 6. napján Decembernek az az Sz. Miklos napján. Igen erős hideg üdök, és nagy havak voltak korak.

Báthori István, a' Lengyel Országi Király meg hala, idejének 53. esztendejében, Decemberbe. Ez igen jeles, és hadakozó Fejedelem vala, Kinek mássa akkorban az egész Kőrösztytyénségben nem vala.

ANNO 1587.

AZ Isten féld, Jám bor, Nevezetes Sz: Vr, Dráskovics György, ki Cardinál, Kalocsayi Ersek Györi Püspök, és Magyar Országi Locumtenens vala, meg hala Posonban, idejének 62. esztendejében, el temették Györöt, azó Püspökségben.

ANNO 1587.

ZRiny György, és Nádasdi Ferencz, a' Kalmánczai Sokadalomra, ki Sziget Várához igen közel vagyon, réa menének, és azt föl verék, föl prädálák honnan fok gazdag áros Törököket, szánralan fok szép marhával hozának el. Ez lén nagy Csetörtökön.

Pálffy Miklós, a' Komáromi Capitán, és Nádasdi Ferencz, Buda alá menének, a' Budayi lovakért, kiket a' Várhoz nem mészse, Kellen földénél fűveltettek a' Törökök. De a' Budayi Ferhat Basa, ki ennek előtte Bosznában vala Basa, Kéfszen Várta őket, és meg ütköztvén vélek, igen meg veré őket, itt fok Válogatot Vitézek esének el tudni-illik 600. elevenen és halva, ahoz 22. Zászlóis veszet el.

Sásvár Basa a' Szigethi, ki ennek előtte Bosznában vala Basa, ez időben Sziget Várából el indula, és Közél Regedéig rabla, honnan fok prädával tére Viszfa. De Zrinyi György, Nádasdy Ferencz és Batthyáni Bóldisár, a' Végbeliekkel, Globiczár Jánossal, és Tratmanstorfor Fridrikkel, Sárkány Szigetinél, a' Kanisay Saron meg várak üt, és ott meg ütköztvén véle igen meg verék Sásvár Basát, a' Pécsi Makmut Béget, ki a' Császárnak Húga fia vala, Piali Basátul, (kit a' Tengeren Dón Jován de Austria meg vert vala) Prascsóczi István, Zrinyi Szólgája elevenen el fogá, a' Kopáni Haszan Bégetis, elevenen el fogák, ezekkel együtt tizen három száz eleven Törököt fogának el, kik között fok fő Vaydák Kiháják Alaibégek, Csauzok, Záimok, Szpahyák, és Agák esének Rabbá. A' Mohácsi Szinán Béggel keét ezer Töröknel töb eset halva, és 19. Zászlóis nyerének el tőlek. Itt vesze el a' Szigeti Végbelieknek a' szine. Ez lén Szent Lőrincz napján. Sásvár Basa jóllehet a' harczból el szaladot vala, de azután az Török Császár illyen nagy Káár Vallásáért, és főképpen a' Pécsi Bégg Veszedeleméért ki a' Császárnak Húga fia vala, meg öleté ötet Constantinápolyban étetéssel. Ebben a' harczban Vágtak el Thuroczi Benedeknek (ki azután Bán volt) a' job kezét a' Kőrösztytyének. Sok fő Ur és egyéb rendbeli fő emberek gazdagulának meg ebből a' nyereségből.

réséből. Csak ő magánakis Zrinyi Györgynek, volt Kétfzer valo száz ezer
foréntra való haszna, Rab Válságbul belőle, kirt én az ő maga szájából
hallottam, a' Rab Törökök kívül anny sok fő lovakat nyertek ott, hogy
annak számaát nemis tudhatni.

SIGMONDOT, a' Svetiayi Király fiát, Választák Lengyel Országi Ki-
rályá, ki azután 1592. esztendőben, hozzá magának feleségül az An-
na Afiszont, a' Stiriayi Cáról Herczegnek öregbik leányát.

ANNO 1588.

Maximilián Herczeg, a' Maximilián Császárnak a' fia, és Rudolphus
Császárnak az Eocse, bé mene hadával Lengyel Országba, hogy
ott, egynéhány Lengyel Urnak végezéséből Lengyel Országi Királyá tē-
tesse magát, kire a' Lengyel Országi Cancellarius, Szamoyiski János réá
jöve a' Lengyel haddal, és igen meg veré őtet, magát a' Herczeget eleve-
nen el fogák és Craccóba bé vivék, ez lén Januariusnak 24. napján, hon-
nan üdő jártában, a' Páának, és a' Császárnak sok török edéekre szaba-
dula meg tölők.

Gheréczy Berttát, a' Kanifayi Vice-Capitánt, a' Segesdi Törökök,
Isébornál igen meg verék, ő maga nehezen szaladhata el. Ki mellet sok
fő Vitéz ember vesze el. Ez lén nagy Csótörtökön.

A' Budayi Ferhat Bafa, el bocsatá a' Fejér-Vári Kara Alibéget, igen
hires, és próbált Vitéz embert, tizen keét ezer Törökkel, hogy a' Szikfzay
Várást meg rabolná, és azt meg égetné. Kire ugyan ott, Homonnay
István, és Rakóczi Sigmond az Egri Capitán, réájok menének, és meg
ütközének velek. Végre nágy erős harcz, és viadal után, igen meg ve-
rék a' Törökököt. A' Kőrösztyének bennis, sok fő Vitéz ember esék
el. Ez lén 28. napján Septembernek. Ebben az ütközetben 2000. Tör-
ököt halva, eleven 400. fogtak, lovat 400. nyertek tőlök, Magyar és
Német 650. veszet el.

Gregoróczi Vincze, és Hufzár Péter, a' Győri haddal, Gefzteft
ostrommal meg vévek a' Törököktől, a' frigy alatt, de azt a' Császár ismét
Vízfsza adatá a' Törököknek.

ANNO 1590.

Cáról, s' Stiriayi Herczeg, az örökké való emlekezetre méltó Fejede-
lem, meg hala, ideyének 50. esztendejében.

Thurzó Györgyöt, az Ersek Uyvárjakkal az Esztergami Szokolovics
Memi Bég, Közél Esztergamnál föl veré, holott el fogák Zai András, és
Lőrinczet, Jakusics Imrét, Pestü Sigmondot, Hagimáli Christófot, Lákonyi

nyi János, Hufzár Mátyást, ezek mellett fok válogator vitézek vesznék
el maga Thurzó nehezen szaladhara el.

ANNO 1591.

A' Kevély Szinán Basa a' nagy Vezér, el végezvén az Kazul Basa ellen
való hadakozást, ő magának Szultán Muratnak, és a' több Vezérek-
nek tecezésék ellen, bontá föl a' Frigyet minden ók nélkül, és Bosznából,
Haszan Basával inditá el a' hadakozást a' frigy ellen, Kiket az Ur-Isten,
az ő igaz ítéleti szerént, csak hamar meg vere, és meg szégyenétte a' mint
mayd meg hallod.

A' Bosznayi Haszan Basa, az egész Bosnát föl vevé és Szifzek vár alá
szállá Tháborba. Es a' frigy ellen Taraczkokkal a' Várat is Lűtetni Kez-
de, kinek ellenében, szállá a' Szifzeki Szigetbe, avagy atakba Erdődy
Thamás a' Bán, a' Végbeliekkel, és a' föld népével, látván ezt Haszan Ba-
sa, el szállá Szifzek alól, és Viszszatére hadával Bányalukába.

Erdődy Thamás a' Bán, mihelen a' Basa meg téré, ugyan azon had-
dal Szifzek alól, mindyarást el indula, és Monolzlót meg szállá és azt A-
gyunkkal törteté. Kitt egynehány nap mulva, hitre meg vevén, azt porral
föl vetteté, és pusztán hagyá.

Igy bomlék föl azért a' frigy, Rudolphus Császár közet, és Murat
Császár közöt, ki myátt, mind a' keét fél közöt menny számtalan vér on-
táfok, és Országbeli pusztulások lettenek, ide elő bőven meg tetczik. Tat-
tot ez a' hadakozás tizen öt esztendeig.

Sziget Vári Arnaut Kis Haszan Bégh, Kis Komáromot meg lopá,
kiből fok Vitezlő népet, és egyéb rendbeli rabot el vivén, a' Várat tövé-
ből el égeté, és azt pusztán hagyván, békével téré Viszszá Szigetbe, Kapra
Ferencznek, az ott való Capitánnak feyét vevék, feleségét, és az Foccsét
Kapra Máthét a' Vice Capitánt, elevenen el vivék, ki lén nagy Bodog
Alszony napján.

Zrinyi György az Ország Capitánnya, és Nádasdi Ferencz, Thábort
győztének (kiben igen szép Magyarság vala) és Segesd alá menének, ho-
gy azt Kis Komáromért, nyakokba vonnyák a' Törököknek, de oda
jutván, kozzá sem kezdének Segesdhez hanem meg térének, és Kis Ko-
maromhoz szállának, kitt ismét meg építének, népet Vetének belé kik
előtt Rátthki Menyhártot hagyák benne.

A' Bosznayi Haszan Basa, Thót Országba fokat rabla, a' Bosjakinai
Kastélt ostrommal meg vevé, és azt föl égeté Kitt meg tértébe a' Thót
Országí Végbeliek, Grádecznál, egy szoroson meg ütének, és népében
Sokat le vágának, és négy Taraczkot nyerének el tölve. Zászlóval őszve.

AN:

ANNO 1592.

Bosznayi Hafzán Bafa, Horvát Országban Bihecsnél, Ripacs Várát meg szállá, kitt meg vévén, népet hagyta benne.

Bosznayi Hafzán Bafa, ugyan azon Kikelettel, idején el inditá hadát, és Horvát Országban Hrástoviczát meg vévé és azt néppel meg erősíté. Ugyan ottan a' Kupa vize mellett, egy Várát csináltata és azt a' mellette folyó parakról, Petrinjának nevezé, és abban számos Törököt vete, Kiből nagy földet pusztítának el a' Törökök.

Bosznayi Hafzán Bafa, Bihecsfét, ki Horvát Országban réghi híres Nevezetes fő végh vár vala, meg szállá, és meg vévé a' Németektől, a' mellett Szokót, Hacsicsot, és Drésniket meg vévé.

Erdődi Thamás a' Bán, hadát Brészthez, ki Petrinjának csak ellenében vala, gyűytre, hogy Petryoját meg szállja hová mikor a' Végezés Szerént a' Horvát Orzági Gyenerálokat magához Várná, Voin Belojevics, egy Rác, ki a' Bánnak igen kedves, és meg hitt szolgája vala, és Török rabságból is ki váltotta vala- élárulá a' Bánt, és Hafzán Basának, minden dologot, és állapotot titkon tuttára ada, kitt értvén a' Bafa, hertelen véletlenül el jüve, és a' Kupa vizén által költözvén, meg ütközék Erdődi Thamással, ki jóllehet keményen harczola véle de végre népének kevés voltáért (mert a' Végbeli Gyenerálok, a' Végezés Szerént nem Jüvének mellé) meg veretteték a' Basatul, oda vesztvén Agyuit Tháborával öszve Brésztert, és Litovanicsot pusztán talávan, meg égeték a' Törökök.

Hafzán Bafa a' Bánt meg vervén, mingyarást azon Agyukkal, kiket ott nyert vala, Sziszeket egy Papra, Mikaciús Miklófra (mert Sziszek a' Zábrághi Cáptolomhoz tartozik) réá szálla, és azt egynehány napig, még a' nyert porban, és golyóbisban tartot, erőssen Lüteté, de végre, látván hogy meg nem veheti, el szálla alóla, és Vízíza tére Bányalukába.

Arnaut Kis Hafzán Bégh, Fülekből az Egrieket, Szixónál igen meg veré, holott Balás Deák Istvánt, az Egri Hadnagyot, és Segnyeai Miklóst, elevenen el fogák.

Bosznayi Hafzán Bafa, nem sokat nyugodván, ismét el inditá hadát, és Turopolyát mind Szamoborigh el rablá és el égeté.

Nádasdi Ferenczet, Rudolphus Császár Magyar Országból Thót Orzágnak segítségére ki Küldé, ki Zábrágba szálla hadával honnan a' Magyarok, Thót Orzágnak a' maradékjátis mind el dullák, és Kóborollák iszonyuképpen, a' Török ellen pedig sohón semmit nem próbálnak. Nádasdivalezek az Urak voltak. Forgács Sigmond, Török István, Dersffy Ferencz, és Nádasdi Thamás.

T

ANNO

ANNO 1593.

Segnyei Miklós, a' Sziger-Vári Thömlőczből magával 'őszve lok fő rabot szabadita el.

A' Babóclaj, Segesdi, és Börzönczeyi Törökök, Kanifánál a' Fittyeházi Kastelyra jövének, és azt erőssen ostromlák, kiker Malakóczy Miklós Zrinyi Györgynek fő Capitánya jeles, okos, had viselő vitéz ember (ennek mását én Magyar fő emberben még nem láttam Sohón) Készen Várván megúté, és igen meg veré őket, Nagy Pénteken, holott lok fő Török vezze el Magyar Lőrincz a' Baicsayi fő Vayda, és Miklós a' Legrádi Poskoláb, keét jeles próbált vitéz ember, ott esének halva.

Tu venis ad me cum gladio, hasta, & clipeo, ego autem venio ad te, in nomine Domini Exercituum Dei agminum Israël, quibus exprobrasti hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te, & dabo cadauera Castrorum Philistin hodie volatilibus cæli, & bestiis terræ, ut sciat omnis terra, quia est Dominus in Israël, & noverit universa Ecclesia hæc: quia non in gladio, nec in hasta, salvat Dominus. 1. Reg. cap. 17.

Et indurabo cor Ægyptiorum, & prosequentur vos, & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, ac in curribus & equitibus illius: & scient Ægyptij, quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone: Libera vitquè Dominus in die illo Israël de manu Ægyptiorum. Exod. c. 14.

Bosznayi Hafzán Bafa, nagy erővel és Készülettel, Sziszeket ilmét harmadszor meg szállá, egy Papra Jurak Baláfra, és azt rettenetessen törtette. Látván azért Rupreht Ekenperger, a' Gréczi Herczegnek fő hadi Generálissa, és Erdődi Thamás Bán, a' Várnak és abból az egész Orszagnak következő Veszedelmét, az Urakat, és Végbelyieket egyben gyűtétek. Kikkel Sziszeknek segítségére el menének, és a' Vár alatt a' Balával meg ütközének, és Istennek segítségéből, a' Basát, a' Kupa vizében hayták, és igen meg verék, ő maga Hafzán Bafa, Mehmet Béggel, a' Császárság Huga fiával, Memmi Béggel, Ali Béggel, Ramadán Béggel, Kurt Béggel, Szinán Béggel, az áruló Belojevics Voinnal, Számtalan lok Törökökkel a' Kupa Vízében hala, Kinek minden hadakozó szerfzámat, lok szép Agyuit (kik között egy, a' Koczjan vereségeket vezet, nagy Agyuvala)

vala) és egész Táborát el nyerék. Itt vesztet el egész Bosznának ereje, és színe, mert akkor húszon keét ezer Török vesztet el. Sok fő Záim, Vayda, Kiháya, Alaybég, Csauz, és Számtalan Szpahija és Aga vesztet vélek egyetemben. Ennek a' vereségnek utánna, Söhön derékképpen való hatalmát, a' Bosznáyí k nem vehetének Thót és Horvát Országon. Ez lén Juniusnak 22. napján, az az, tiz ezer Martyr napján. Így veré meg Isten, a' föl fuvalkodot Kevély Hafzán Basát, a' frigynek föl bontásáért, az áru-ló Voinnal egyetemben. Evvel a' prädával meg rakodván, el Ofzlék a' mi hadunk.

Ekenperger, meg nyugottatván hadát, ismét föl Készüle, és Erdődi Thamásfal a' Bannal, Zrinyi Györgyel, Petrinyát meg szállá, Kinek se-gétségre Mehmet Bafa, a' Begler Bégh Szinán Basának, a' nagy Vezérnek a' fia, el érkezék, és ellenekben a' Hrásztoviczayi hegyre szálla Táborban. Látván azért Ekenperger az Urrakkal hogy immár nem volna módgyok a' Vár meg Vételében, és hogy a' Begler Bégh ellen kevesen Volnának, el Szá-lának Petrinya alól, és el Ofzlának ki ki házához.

A' Begler Bégh azért, látván hogy a' Németek és Horvátok el Ofzlot-tak, nagy bátran meg szállá Szifzek Várát egy Papra, Gránya Gáspárra, kitt rettenetessen ré-törete, és a' meg szállásnak utánna egynehány nap-pal, azterövel meg vevé, Kiben a' meg nevezet Pap, Vitéz módon le vá-gatá magát.

Török Császár, kiváltképpen azért Küldötte vala ki a' Beglerbéget, hogy Mehmet Bégh haláláért (ki a' Császárnak Huga fia vala) Szifzeket földig el roncá és femmivé tegye, mert ennek az Annnya, a' Császár előtt szüntelen esedezik vala, érte, hogy az fiáért boszfut állana a' Kőrösztyéneken. De látván a' Bosznayi Törökök, hogy nekik Szifzek nagy ha-fznokra volna, addig törekedének a' Beglerbégnél, hogy nem rontatá el Szifzeket, hanem népet hagyta benne, a' Császárnakis kedvét találák éretre.

ANNO 1593.

SZultán Murat, nagy erővel ki Küldé Constántinápolyból a' fő Vezért, Szinán Basát, egy régi had Viselő okos embert, ki ennek előtte Tuníst, és Góletát a' Tengerben meg vette vala, és Szulimán Császárral Bécs alatt, és Sziget Vár alatt Vitézkedet. Ez Beszprimet meg szállá, és azt egynehány nap mulva, Octobernek hatodik napján meg vevé, Kiből Fer-rándót, az ott való Capitánt, (ez Olasz vala és neve ez volt. Ferdinándó San Maria, de specia casa) Tarnóczi Farkassal, Hoikirker András-sal, ki a' Németek előtt vala Capitány és sok több fő Vitéz emberekkel öszve ele-

venen el fogá. Eorfi Péter, és Szilva Pál az ott való Hadnagyok, el Szaladának Közzülők az után Palota alá mene, és aztis meg vevé Ormándi Pétertől, 13. napján Octobernek, evvel Viszsa tére Nandor Fejér-Várba.

Zrinyi György, Pálffy Miklós, és Nádasdi Ferencz ezt látván, a' több Urakkal az egész Végbelyieket és Ország népét Komáromhoz győiték, Székes-Fejér-Vár alá menének, Kinek noha az egyik Városát megis vették vala ostrommal, de látván hogy az Vár meg-vételében módgyok nincsen, Viszsa indulának, Kiknek a' Budai Hatzán Bafa a' Nagy Mehmet Basának a' fia, utánnok érkezék huszon öt ezer Törökkel, és Jancsárral és a' Fejér-Vári mezőn meg ütközék vélek de ott a' Budai Basát igen meg verék, népében tizen hat ezer Törököt le Vágának, a' Jancsárok mind egyik el vesznének, kik négy ezeren voltak, ű magais a' Bafa Sebben szalada el, kit Zrinyi György ő maga sebesetet meg hegyes törrel, és megis ölte volna, de egy Török azonban föl ütteté mind lovaftúl Zrinyit, és azonközben a' Bafa el szalada, itt negyven hét Algyut, és Taraczkot, minden Thábori szerfzámával őfzve nyerének el tőle. Eleven Törököt találám csak 25. fém fogtak, mert nem hattak Senkinek, hanem mind meg öltéküköt, Evvel a' nagy nyereséggel az egész had meg rakódván, házokhoz szállának e' lén 4. napján Novembernek.

Grécyi Berta, a' Kanisai Vice-Capitány, ugyan akkorban, a' Kanisai haddal és Szala Vármegyével, Algyuval Szécsényre mene, melly a' Balatonnál vagyon: és az ostromon fok népet vesztvén meg tére onnan, kit Viszsa juttében az Segesdi Törökök Kanisánál föl verének.

Thaisenpoh Chistóf, a' Kassai Királyképe, Batthori István és Homonnai István, halván minémű nagy diadalmat adot az Isten, Székes-Fejér-Várnál a' Magyaroknak a' Törökökön, űkis egyben győiték azoda való, Urakat, Vármegyéket, és Végbelieket. Kikkel elsőben Szabadkát nagy erős Ostrommal, és fok Vér ontással meg vevék, a' benne való Törökököt mind le vágák. Onnan el indulván Füleket, (erős és híres vég várat) meg szállák kibn keét ezer Töröknél több rekezkedet vala és azt Novembernek 29. napjan, hitre meg vevék, ezt értvén az Szomszéd Végbeli Törökök rajta el rémulének, és Szécsényt, Hinácsköt, Somosköt, Kékköt, Dévént, Bujákot, Hollóköt, Drégelyt, és Palánkot pufztán hagyák, Kikben mind Magyar Vitézlő népet szállátának az Urak.

ANNO 1594.

Mátyás Herczeg, látván a' Magyar Uraknak minden felől, az ellenségen jó szerencségeket, ki szálla Bécsből, és még bőitben, meg szálla Nógrádot, és azt rövid időben hitre meg vevé a' Törököktől.

Zrinyi

Zrinyi György az Ország Hadnaggya, és Nádasdi Ferencz, egybe győiték az Urakat, Vármegyéket, és a' Végbelieket, s' Börzönczére indulának, Kiknek jüveteleket értvén a' Törökök, Börzönczét, Segesdet, és Szécsényt, föl gyuiták, és kimenének belőlök, melly Várakban válogatot híres vitez Törökök laktak. Zrinyivel itt ezek az Urak voltak, Battkyáni Ferencz, Török István, Dersffy Ferencz, Thahi István Nádasdi Thamás, Nádasdi László, és Szécsi Thamás.

Mátyás Herczeg Esztergamot meg szállá, és azt keét hólnapig erősen rontatá, töreté, és vitatá, a' Várat is föl gyuitatá és el égeté, ott egy ostromon az okos Vitez Urat, Balassa Balintot meg lövék, melly seb myatt egynehány nap mulva meg hala. Végre látván a' Herczeg, hogy meg nem veheti a' Várat népének fölötte nagy Veszedelmével el mene alóla és Komáromhoz szálla. Mert Szinán Basais a' Vezér, nagy erővel Közelget vala réá.

Thaifepoh Christóf, Bátthori István és Homonnai István a' Végbeliekkel, és Vármegyékkel, azon egy időben, hogy Esztergamot Vitatá a' Herczeg, Hatvant meg szállák, kinek segítségére el jüve Mehmet Beglerbégh a' Szinán Basa fia a' Budai Haszán Basával, és a' Vár alatt meg ütközének a' Magyarokkal, de a' Törököket, igen meg verék, a' Budai Haszán Basais febben szalada el. Ebben a' harczban fogák el a' Törökök Keglevics Ferenczet, Simonnak a' fiát, igen ifiucska Korában, kit azután Törökké tettek vala. Azért, Hatvant ökis keét hólnapig erősen rontaták, és vitaták. Végre látván hogy meg nem vehetik, népeknek nagy Kárával szállának el alóla, ugyan akkor, hogy a' Herczeg Esztergam, alól el szálla.

Maximilián Herczeg, Petrinját Horvát Országban meg szállá, kit mikor erősen Lötetne, látván Hrusztán Begh, hogy meg nem tarthattya a' Várat, éjjel föl gyuitá azt, és ki mene belőle. Azonképpen Sziszeket, Hrástoviczát, és Gorát föl égeték a' Törökök, és ki menének belőlök.

A' Bosznjai Basa, Petrinját ismét meg épétté, és abban népet vete.

Erdődy Thamás Bán, Sziszeket meg épétté, és azt néppel meg raká.

Szinán Basa a' nagy Vezér, föllette nagy erővel ki jüve, és jüttében Tatát, és Győri Szent Mártont hitre meg vevé. Továbbá Győrt az erős Várat, minden erejével meg szállá.

Mátyás Herczeg, Szinán Basának ellenében szálla a' Győri Szigetben a' Duna közben holott a' keét had között, gyakorta való erős harczok és ütközetek lévénnek, Pálffy Miklósti egy harczon meg sebesíték puska lövésből.

A' Tatárok, nyolczvan ezeren jövének Szinán Basa mellé Lengyel Ország felől, kik jöttökben az egész től földet, iszonyuképpen el rablák,

és elégeték, egy harczon a' jámbor híres Vitéz Ur fiat, Balassa Ferenczet. a' Bálintnak az Eoccsét (Kíról csak maſtan emlekezénk) meg ölék.

A' Tatárok Győr alól el indulának, és a' Pápai Vitézlő népet lefre ki csálák, kiket ott igen meg verének, Békási Miklóſt, az ott való Vice-Capitánt meg ölék, ott vesze el a' Pápai Vitézlő népnek az színe. Az fő Capitan Hufzár Péter, nem vala Pápában akkor, mert sebben fekszik vala Győrben, ott gyógyétat ván magát. Ugyan azon uttal, a' Tatárok Rába közt el rablák, és elégeték.

Látván Szinán Basa, hogy Győrhöz semmiképpen nem juthat, mig Mátyás Herczeg a' Szigetben vagyon Tháborban. Fől készüle azért, és Septembernek nyölczadik napján, az az, Kis Afzszony napján, ki ő-nálók, az ő Cállendariomok szerént Szent János nyaka vágása napja, (ezt ők igen szerencsés napnak tarttyák) nagy erős harcok és ütközetek ellen, Győrön alól a' Dunán által hidat csinála, kin minden hadát az Szigetbe Kőlrőzteté által, más felől a' Tatárokat az Dunán által usztatá, ebben a' harcban lötték el Algyuval Révai Lőrinczet egy Jeles Katona vitéz Ur fiat, és Topos Ferenczet, Kit látván a' Herczegh, az Urak tanácsából, népének kevés voltáért, készerétteték népével O' várhoz Ulfzsa szállani, de a' Tatárok a' fizekereket el érék, és azokat fől verék és fől prädálák, O' várból Prukba mene az Herczegh.

Szinán Basa azért, ennek utánna Győrt Keménnyeben meg szorétá, Kinek az eggyk Báſtyáját meg álatá, és azt porral fől vetteté. Azért Szent Mihály napján, a' Nevezetes erős fő Várat Győrt, Gróff Ferdinánd Hardek, a' Várbeli Királyképe és fő Capitán, hitre Szinán Basának meg adá, kivel eggyüt, négy ezer fegyver fogható vitézlő nép jüve ki Győrből. A' Törökőkben is bizonyosan harmincz öt ezernél többen veszték el a-latta. Thovábbá, a' Dunán, tizen egy Gallyát, számtalan fok ſaikákkal, és hajókkal, nyerének el a' Törökők. Eoregh fal törő Algyut, és Taraczkot, Győrben, a' Kastélyokban és a' Gallyákon négy száznál többet, ahoz való, számtalan szerfzámmal. Kiért a' Császá, Gróff Ferdinánd Hardéknak azután Követközendő esztendőbe fejét vérteté B esben.

Halván a' szomszéd Végbeliek, Győrnek az fő helynek Veszedel-mét, el rémulének raita, és Bodohelt, Pápát, Csefzneket, Vafon, és Tihant semmi előtt pufztán hagyák, kiket a' Törökők néppel meg erőséte-nek. Ezen a' Veszedelmén az egész Kőrösztyénséghe főlötte igen meg szomorodék, és meg rémulé, mert Győr nem csak Magyar Országának, hanem az egész Kőrösztyénségnek fő őltalma, és Báſtyája vala. Es bizonyára, ha Szinán Basa, Győralól mingyarást Bécs alá ment volna, szerencse ha meg állotta volna ellene mivel hogy mindenképpen Készület-len

lent találta volna a' helyt. Ugyis inamár mind Költöztek belőle, Kincsekkel és marhájokkal a' benne valók.

Szinán Bafa azért, ilyen nagy szerencsáját, és előmentét látván hadakozásának. Győr alól, el indula, és Komáromot meg szállá, kit három hétig erősen vitata, de végre látván, hogy a' téli üdönek nyátta meg nem veheti, el mene alóla, és haza szálla hadával.

NB. Báthori Sigmund, az Erdélyi Vayda, a' Báthori Christófnak a' fia Erdellyel, Moldvával, és Havasföldével, Rudolphus Császárhoz, és Királyhoz haila a' Török Császár pártjáról, az Országbeli fő fő Urakat, kik abban ellen tartók voltak, Aug. 29. napján, az az, Szent János Nyakavágása napján, mind meg öletvén. Ugy mint a' maga Bátyját Báthori Boldisárt Istú Jánost, Kendi Sándort, Kendi Ferenczet és Gábort, Kovácsóczi Farkast, a' Cancelláriust, Bornemisza Jánost, Gergely Deákot, Forró Jánost, és többet egynehányat. Báthori András a' Cardinal, és Batthori István, ezt látván futva szaladának Lengyel Országba előtte. Kijért az Ur Isten, mind Országával őszye, melly igen meg büntette legyen, meg hallod továbbat.

ANNO 1595.

Báthori Sigmundnak, az Erdélyi Vaydának, adá feleségül Rudolphus Császár a' maga Attjafiát, a' Stiriai Cáról Herczeg Léányát, a' Maria Cristinát. Annak fölőtte az Aureum Velluffal, kit Arany Báránnak hívunk, meg ékesíté, és Imperiomi Herczeggé tévé.

Báthoti Sigmund hadával, Barbély György Lippát meg szállá, és kevés nap mulva azt meg vevé, ezt latván a' Szomszéd Végbeli Törökök, Iénjöt, Bokcsát, Varlócztot, Jóftot, Facfátot, Sólymost, Világos-Várat, Csanádot- Nagylakot, Föllakot, Pankotát, Sitit, és Aradot pufztán hagyák, ki szökven belőlők Kikben Barbély György Magyar Vitézlő népet szállátá.

Zrinyi György, és Herbestájner Sigmund, a' Thót Orzági Generál, a' Vármegyékkel, és Végbeliekkel Babócsára indulának, kik előt Babócsából Barcsból, és Szent Mártonból, ki menének a' Törökök, a' Várat föl gyuitván és elégetvén. E' lén Juliusnak 30. napján. Babócsát Zrinyi György azon uttal meg épétté, és népet s-szerzámot vete belé. Ittis Zrinyivel ugyan azok az Urak voltak, a' kik tavaly Bőrzönczenél.

Gróf Mansfeld Cáról, böles, okos, fő had viselő Ur, Esztergamot meg szállá, és azt erősen vitatá, Kinek segítségére el jüve Mehmet Beglerbégh, és a' Budai Haffan Bafa, Augustusnak 4. napján, és meg ütközének a' Vár alatt Mansfeldel, holott a' Beglerbéget igen meg veré, Tháborát

borát és minden hadakozó szerelmét tőle elnyeré. De mind-azon-
nal a' Szokolovics Mehmet Basa, nagy és erős harczal az egész Sándzokon
által vágá magát, és nyolcz száz lóval bé mene Esztergamba. Veszett el
itt 14. ezer Török 1500. Sántort, 32. Taraszkot és 32. Zászlót, nyertek el
tőlök.

Gróff Mansfeld Cáról a' győzdelem után Esztergam alatt meg be-
tegedék, honnan Komáromba viteté magát, és ott Augustusnak 15. nap-
ján az az, Nagy Bódog Aszfzony napján, meg hala, idejének 52. esztende-
jében, az egész Kőröszttyénségnek nagy Kárára. Ez főlette bölcs, és o-
kos hadviselő fő Ur vala, ki ha tovább élhetet volna, a' Nymorult Magyar
Országának kétség nélkül nagy haszonnal szolgált volna.

Mátyás Herczegh, értvén Mansfeldnek halálát, sietséggel az Eszter-
gam alatt való Tháborba Jűve, és Esztergamot sok erős ostromok után
hitre meg vévé Szokolovics Mehmet Batátul, Kiből a' Törököket béké-
vel el bocsátá. Ez lén Septembernek 2. napján.

Mátyás Herczegh Esztergamot meg vévén Visegrádot a' Corona tar-
tó helt, meg szállá, és azt kevés nap mulva hitre meg vévé. Ha Mansfeld
mostan élhetet volna, nyílván Budánakis gondot adott volna.

Maximilián Herczegh, a' Kassai haddal, és a' föl földi Urakkal, Szól-
nok alá szálla. De valami hamis hírtől meg rémülvén, a' meg szállának
második napján, mingyarást el szálla alóla.

Az Kárlócziak, Bihicsnek a' Várasát ostrommal meg vévék, kit föl
prádálván meg égetének.

Herberstajner Sigmond a' Thót Országhi Generál, Czernik tarto-
mányát elrablá, és el égeté, az Czérniki Várat ki Bégh lakó helye vala,
ostrommal meg vévé, és azt el égeté, ki mikor immár szép nyereséggel
Viszsa jűne, az Boszniai Apárdi Basa utánna érkezék, és meg ütközék
véle, holott a' Basa tőle meg veretteté, népében sok kárt valván, gyalá-
zattal tére Viszsa Bosznýába.

Erdődi Thamás, el hagyá a' Bánságot, ki helében a' Császár Drás-
kovics Jánost tévé Bánná.

Ekenperger, a' Gréczi Herczeg Generálissa Draskovics Jánossal az
Új Bánnal, és a' Kárlóczi és Thót Országhi Végbeliekkel, csak csatakép-
pen Algyu nélkül Petrinjára menének, kit ostrommal meg vévének, Sep-
tembernek 24. napján, kiben a' hires és Nevezetes Hruizten Béget meg
ölék. Azért így Jutának Petriniához.

Báthori Sigmond, Mihály Vaydának segítségére, havassal földébe
el Kűldé Király Albertot, egy jeles hadakozó Vitéz embert, szép haddal.
Kivel együtt által menének a' Dunán, holott Afis Achmat Basát igen
meg

meg verék Flokot, Arsonát, Destórt, Vistovát, Orehovát, és Oblucát, (ezek mind fő Városok voltak) meg vették, elégeték, a' benne való Törökököt le Vágák, és nagy praedával békével Vissza térének.

Szinán Basa, Gyergyónál a' Dunát által hidaltatá, kin nagy haddal által Júve Hava-al-földébe, hogy azt, Erdéllyel öszve, Ujjobban Török Császár számára hodultassa, avagy tellyeséggel mind a' keét Országot, tűzzel, Vassal, el roncsa, és el pusztítsa, Hava-al-földében azért, Tergovicát, ki az ott való Vaydának lakó helye vala, erőssen kezdé építeni.

Saul ad David.

Non vales resistere Philisteo isti nec pugnare adversus eum, quia puer es, Hic autem Vir bellator est ab adolescentia sua.

Cui David.

Nunc vadam & auferam opprobrium populi: quoniam est iste Philisteus incircumcissus, qui ausus est maledicere exercitui DEI viventis? 1. Reg. cap. 17.

Bátthori Sigmond azért, halván Szinán Basának Hava-al-földében létét, minden felől az Vrakat Végbelieket, és a-föld népét egybe gyűité, és szép haddal Havas-alföldebe Júve, a' Havas-al-földi Mihály Vaydával, és a' Moldvai Rézván Vaydával, Szinán Basára (ki akkor Thergovicánál vala) indula, és Tháborával csak egy mély földnire szálla hozzá, úgy hogy más nap, Istennek segítségével meg ütközzék véle, Ertvén azért Szinán Basa, minémű Készülettel jún réá Bátthori Sigmond, nem meré meg Várni hanem azon éjjele el mene előtte, és Gyergyóhoz a' Duna mellé szálla holort a' hidat csináltatta vala által rajta. Ez lén 18. napján Octobernek, az az, Szent Luk ácz napján.

Bátthori Sigmond, értvén hogy Szinán Basa el ment volna előtte, Thergovicát meg szállá, és azt harmad napra nagy erős ostrommal meg vették, Kiból Ali Basát, és Mehmet Béget elevenen el fogák. Bátthori Sigmond Thergovicsát meg vették, Szinán Basa után mene, és Gyergyónál el érvén, Istennek akaratyából, a' Kevély és föl fuvalkodot Pogánt, igen meg veré, ki hadának egy részével, a' Dunán által szalada, és tul ísmét Tháborba szálla. Itt 86. Algyut és Taraszkot, 6000. rakot székeret, nyerele, és sok számtalan rábot szabadétra tülle.

Bátthori Sigmond, Szinán Basának szeme latára Gyergyót meg szállá, és azt meg vették, de látván hogy igen ben volna Török Országban, és nem volna módgya a' meg tartásában, porral azt föl vetteté és elégeté, jöllerhet Gyergyó erős helen vala, mért a' Duna keét felől foly vala melette, é

szintén csak az a' Vár alatt szakad vala egybe. Azért Bátorhoi Sigmond, Istennek halál adván ilyen nagy győzdelémért, evvel vízfíza mene Erdélybe Gyula Fejér-Várba.

Szinán Bafa Constánzinápolyba mene, és ott azon télen meg halá, Igy lén vége Szinán Bafa hadakozásának.

ANNO 1596.

MEHMET, ézen néven harmadik, a' Muratnak a' fia, Appjának halála után üle az Apja székiben, ki tizen hétt Eocsét, azoknak az Annyokkal öszve, öleté meg Constántinápolyban.

Klisz Várában Bosznában, a Rácok a' Törököket le vágák, és az Várat Lenkovics Györgynek, a' Kárlóczi Generálnak adák kezében.

A' Bosznayi Törökök, látván annak a' fő helynek Veszedelemét, mingyárást Klisz alá szállának Tháborban, hogy a' Várbélieket ki éheztesse belőle.

Lippát, a' Thömös-Vári Bafa meg szálla de halván Bátorhoi Sigmondnak, a' Várnak segítségére való jövetelét, Vízíza szálla alóla.

Draskovics János a' Horvát Országí Bán, és Herberstáner Sigmond a' Thót Országí Generál Koltzaniczát Horvát Országban meg szállák, de látván hogy meg nem vehetnék, egynehány nap múlva Vízíza szállának alóla, népekben sok kárt valván. Evvel, Klisz alól akarták a' Törököket el hozni de nem teheték szerét.

Lenkovics, a' Kárlóczi Generál, azon időben csak tizen keét százan, Klisznek segítségére mene a' Tengeren (mert szárazon nem mehet vala, hozzá) és a' hajóknál három száz legént hagyván, ő maga Kilencz Százával, a' havasokon által mene, és a' Rácoknak biztatásokból, éjjel a' Török Thábort meg üté, Kiből a' Törököket ki veré, és ki üzé, de népe mingyárást Sákmanának és pradanak elék. Latván azért a' Törökök, hogy senki nem üzi őket, meg térének, és a' Tháborban Kóborolva találván őket igen meg verék ő maga a' Generál nehezen szaladhata el, ki mellől negyven hétt fő Ur fiat, Capitánokat, és Választot fő embereket fogának el a' Törökök. Végre a' Várbeliekkel a' Törökök alkováásban indulának, és a' Várért, a' meg nevezet fő rabokat oda adák, Kikkel a' Várbeliek is békével el bocsáták a' Törökök. Azert, így Veszték el Ujjobban azt a' fő házat, Kiből az egész Bosznát, és Horvát Országot, Könnyen Vízíza vehették volna, enél erőssé Várat egynehány Országban ember nem láthatot volna. Mert Valaki Klisz Várat látta, minden ember azt mondotta felőle, hogy annál erőssé Várat nem látot. Mondgyák, hogy Diocleciánus Császár rakatta, és építtette volna.

Bátorhoi

Báthori Sigmond, Thöms-Várát meg szállá és azt erőssen törteté,
és rontatá. Végre, értvén Mehmet Császárnak Eger alá való jövet-lét,
kényszeréttetéek Vízízá szállany hadával.

Maximilián Herczeg, Váczt meg szállá, és azt meg vévé, azután el
menvén Hatvant meg szállá, Augustusnak 15. napján, kitt erőssen törtete
és vitatá. Végre, nagy erős ostrommahl és harczal, vitéz módon azt
erővel meg vévé, Septembernek 3. napján kiben Orofzlán Béget, mind
a' benne való Törökökkel, Bulyákkal, és gyermekekkel, kegyetlenül meg
ölék. A' Váratfól prædálván mind földig ki égeték. Mert Török Csá-
szár jóvetelit halván, nem hagyának népet benne. A' Herczegis Vízízá
szalla hadával, Vácchoz.

Szultán Mehmet, személye szerént ki jövé, és Eger Várát, ki Magyar
Országának egyik Nevezetes fő Végh háza vala, nagy erővel meg szállá
Septembernek 22. napján. Nyári Pálra, és Terceska Lászlóra, egy Cseh
Ur, kiben sok erős ostromok után, Tercska a' Németekkel, Nyári Pál
hire nélkül, hitre bé bocsátá a' Törököket, és a' Várat fól adák nekik,
Octobernek 15. napján. De meg nem álla hitiben a' Császár, Mert ki
jöttökben a' Várból, Nyári Pált, és Tercskát több fő emberekkel meg fo-
gatá, a' több Vitézlő népet pedig le vágatá, a' Hatvanyi Törököken let
kegyetlenségért.

Halván a' több Végbeliek, Egernek Veszedelmét, sok Környüle
való Kastélyokat hagyának pusztán. Ugy mint Cserepith, Sárvasúth,
Sirokotsz.

*Varius eventus est belli, Et nunc hunc, Et nunc illum consum-
mit gladius.* 2 Reg. cap. 2.

Maximilián Herczeg, és Báthori Sigmond szép haddal a' Körösz-
tői mezőre szállának, kitt halván Mehmet Császár, Eger meg vévén min-
den éréjével réájok mene, és szemben szálla vélek, és ott kért nap estig,
rettenetessen vivának egymással. A' Császár Agyuit és Taraczkát mind
el nyerek Végre ő magátis a' Császárt meg futamtaták, látván a' Németek
és Magyarok, hogy a' Törökök meg futamottak, mingyarást a' Török
Táborra ítének, és ott Sákmánna esének a' nagy prædának örülvén.
Es immár szintén a' Császár Sátorábais bé mentek vala, és a' Császár
Paplannátis, több marhával őszve el hozták vala. Továbbá Nyári Páltis
sok több Rabokkal őszve meg szabadták. Látván ezt a' Törökök és Ta-
tárok meg térének, és a' mi hadunkat minden rend, és álló sereg nélkül
a' Táborban Sákmányolva találván, igen meg verék őket, Octobernek
26. napján. Tháborokat, és számtalan szép hadakozó szerszámokatis el

nyerék tőlök. Egyedül csak Taifepoh Christóf a' Kassai Királyképe mutatá meg régi Vitézségét, mert ő azon ejjel a' Thaborban marada, más nap szem látoniást, az ő hadával minden Agyuit, Satorit, szekeryt, Kikert Kassából magával hozot vala, békével el hozá, ilyen mód nélkül vezték azért mind magokat, mind a' Kéz nyereséget el.

A' Herélt Szerdár Mehmet Basa, hatvan ezer Törökkel Petrinyát Horvát Országban Septembernek 11. napján, meg szállá, és azt ugy meg szoritá, hogy a' Sanczokhan egy uttal, száz nyolczvan Zászlót olvastának meg. Annak fölötté a' Rév helyeket is a' Kupa vizén mind el foglalá, hogy az Várbelieknek segítségek sohonnan ne jölessen. Látván azért a' Várnak, és abból Országnakis következendő Veszedelemét, Draskovics János a' Bán, Erdődi Tamással és Péterrel. Lenkovics Györgyel a' Kárlóczi Generálal, és Herberstáner Sigmonddal a' Thót Orzági Generálal. Brészthez a' Szerdárnak ellenében szállának, csak nyolcz ezren. De mivel hogy a' Kupa-Vizén semmiképpen által nem mehetnek vala, a' Vár segítségére, mert a' Törökök a' Rév heletet, mindenütt erősen őrzik vala. Föl Kelének azért Brészthúl és Sziszek felé indulának, hogy ott a' hidon, kitt a' Bán immár meg Készítettet vala, által menének a' Kupán, és a' Törökkel megütközének. A' Törökek vélván azért aztat, hogy a' hadnak kevés voltaért meg rettenván, meg futamodtak volna a' körösztyének, nagy sietséggel által jövének a' Kupán, és utánok indulának. Kikre a' mi hadunk Vitéz módon rá tére, és a' Törököket nyakra főre a' Kupa-Vizben hayták, holott fok Török hala a' vizben, e' meg léven az Urak, ugyan azon napon Sziszekhez szállának, és másod napon által költözvén a' hidon, a' Szerdára indulának, kitt értvén a' Basa, meg nem Vára a' mi hadunkat. hanem azon éjjel el szálla Petrinya alól, és utva szalada Kósztanicza felé. Ez lén 20. napján Septembernek. Igy szabaditák azért meg Petrinyát akkor.

Sziget Vári Arnaut Kis Haszán Basa, a' Vegbeliekkal Babócsát meg szállá, Septembernek 26. napján, ki mikor Zrinyi Györgynek, a' Vár segítségére való jüvetelét értette volna, nem Vára meg, hanem Octobernek 3. napján Viszsa szálla Sziget Várhoz Babócsa alól, népében fok kárt válván a' Vár alatt.

ANNO 1597.

Pálfi Miklós, és Perstensi János, egy Cseh Ur, Komáromból éjjel a' Péárdával Tatára menének, Kivel a' Várnak a' Kapuját föl vetvén, bé rohanának, és meg vették a' Várat. A' Bégetis elevenen el fogák. Ezen próbálták meg elsőben a' Petárdát, kitt Györn. Készítettek vala.

Maxi-

Maximilián Herczeg, Pápát meg szállá Szemender Bafára, és azt fok erős vivás, után hitre meg vévé a' Törököktől Azurán Tháborával Győr alá szállá, és ott idejét héjába mulatvan, a' Várból Perstenski Jánost, és Kinfzkit el lövek.

Sziget Vári Naszuf Bafa, a' Kanifayakat, csak ott Kanifánál lesre ki csláá, kiket igen meg vere, a' Capitányis Petthó Christót, sebben szalada el.

Dráskovics János a' Bán, és Herberstáner Sigmond a' Generál, Szlatinát Thót Orizágban meg rablák és el égeték, mind Várral egyetemben Seprembernek 7. napján. Ugyan azon haddal másod napon Verőczét meg szállák, de a' hadnak kevés vóltáért meg nem véhetvén, Viszsa szálának alóla.

Szatercsi Mehmet Vezér Bafa, ki jővé Győrnek segítségére, és jőtteben Tatát meg szállá, és azt nem fok üdőre meg vévé, ertvén azért, hogy Maximilián Herczeg el szállot előtte Győr alól Viszsa mene Mehmet Bafa Budára, és ott a' Dunán által Kőltézék a' végre, hogy Máthys földét, több fok tartományokkal őszve el rabolya és el pusztécsa. Maximilián Herczeg, értvén Mehmet Basának szandekát és igyekezetit, Váczon folyúl a' Szorosban meg állá utát, és ott egy egész hétig, nagy erős harcok és ütközetek valának mind a' keét fél kezött. Végre Vácztot földégetven, Kényszerítették a' Vezér Viszsa térni, népének nagy Kárával és Veszedelmével Vácztot Pálfi Miklós ismét meg építteté.

Báthori Sigmond hadával Jósika István Cancellárius Thómós-Varat meg Szalla, és azt fok ideig vitara, Kitt Végre látván, hogy meg nem véhet népének nagy kárával el szálla alóla.

ANNO 1598.

Sziget-Vári Naszuf Bafa a' Babolcsayakat lesre ki cslá, és igen meg veré a' Nemet Capitánt Reczinger Christótot, Zászló tartójával, és kéet Vájdáival őszve el fogák. Ez lén nagy Pénteken.

*Jerico autem clausa erat, atq; munita timore, filiorum Israël, &c.
Dixit Dominus ad Josue: Ecce dedi in manus tuas Jerico, &
Regem ejus, omnesq; fortes viros. Jos. 6. cap.*

*Et confurgens Samson apprehendit ambas porte fores cum postibus,
& sera impositasq; humeris suis, porta vit ad verticem montis.
Judic. 16. cap.*

Svorenburg Adólf. és Pálfi Miklós, Csak Kőnnyű szerrel csata módon, Komároból ki indulának, és éjel a' fa Agyuval kitt Petardának hinak,

hinak, Győrnek a' Kapuját bé lövék, kin az egész had bé takarodék a' Törökök ezekben vévék addég a' Bástyákat, Vártákat, és a' piarczot el foglalák, holott a' Törökök nagy erős harczot tartának vélek, úgy hogy hétt száz Kőrösztyénél töb vesztet el a' harczon annyra hogy immár izintén a' Kapura hajtották volt őket Viszsa, de végre meg tolatának és meg veretének a' Törökök az ott való Ali Basais halva élék, Azért Istennek csodálatos nagy irgalmatságából, így vévék Viszsa Győrt a' Törököktől. Kiben 188. Agyut, Taraizkot, és egyéb féle szerzámot Szám-talan nagy drága szépséggel és gazdagsággal ölvé, nyerének. 1400, Török eset halva, és három ezernel többet fogtak elevenen. Aszfzony ember és gyermek kívül benne. A sokszép fő lovaknak pedig számát sem tudhatni. Ez lén Hufvét után való első Vasárnap, kint hivunk *Dominicam in Albis* az az, Marciusnak 28. napján. Kiért dicsértésék Istennek Sz.: Neve *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus.*

Pálfi Miklósnak hiv Szolgálatyáért, Rudolphus Császár adá néki, és az ő öregbik, keét Fianak Istvánnak és Jánosnak éltekig a' Posonyi Várnak minden Jüvedelmet.

Balás Deák Istvánt, az Egri Hadnagyot, kinek Veszedelméről oda hátra emlékezénk, a' Kappányi Haszan Béget, váltá ki a' rabságból Pálfi Miklós.

Lenkovics Györgyöt, a' Karlóczi Generált, a' Törökök lefre ki csalák, és igen meg verék. A' jó Vitéz Urnak Blágái Istvánnak fejét vévék az egyk Lambergért elevenen fogák el a' mánikának fejét vévék, itt Kárlócznak sok válogatot Vitézi hullának el.

Báthori Sigmond, Erdélyi Országát Rudolphus Császár és Király kezében cefzté. Az egész Országot hívségére eskütertven, Aprilisnek 13. napján. Császár Commisáriusi Vóltak Szuhayi István az Egri Püspök, és Istvánfi Miklós: Báthori Sigmond azért ki jüve Erdélyből, és Slesiában a' rosz Opáviai Herczégbe mene.

Svorczenburgh Adólf, és Pálfi Miklós, Tatár meg szállák, és azt harmadnapra erővel meg vévék, Kiből a' Béget elevenen el fogák. Ezen meg retténének a' Szomszéd Végbe li Törökök, sé Gefztet, Csókakút, Palotár Beszprémet, Vásonkút, és Tihant pusztán hagyák, Kikben az Vrak ismét népet hagynak.

A' Thömösvári Szulimán Basát, Lugas alatt Barcsi András igen meg veré holott halva, és elevenen 700. Török vesztet el.

Dráskovics János a' Bán, és Herberstáner Sigmond, nagy ráblást vévének Török Országban Czernik tartományában: holott Czernik Váránál, a' Czerniki Kurt Béggel meg ütközének, és azt igen meg verék Septembernek 20. napján.

Jósika

Jófika Istvánt a Cancelláriust, neminemű gyánóságért, a' meg ne-
vezet Commissárius Vrak Erdélyben meg fogaták, kitt fogva Szak-
márba Küldének és ott Rudolphus Császár parancsolattyaából fejét
vévék.

Maximilián Herczeget, Rudolphus Császár bé Küldé az Erdélyi Fe-
jedelemségbe, és immár Kását megis haladta valá. Ertvén ezt Bátthori
Sigmond, meg báná Erdélyből való kijövését, föl kele azért, és titkon
csak harmad magával, postán ismét bé Orozkodék Erdélybe, kitt az Ország
nagy örömmel, és szeretettel ismét bé fogada a' Fejedelemségben Au-
gustulnak 21. napján.

Szatercsi Mehmet Basa a' Vezér, ki jövé a' Császár erejével, és Se-
ptembernek 29. napján Jüttében Csanádot, Aradot, egynéhány töb Ka-
stéllyal öszve meg vévé. Thovábbá, Váradot nagy erővel meg szállá
Nyári Pálra, és Reder Menyhártra, egy Jeles Vitéz Német Urra, kitt So-
kaig vitata és erőssen rontata. Végre immár az egyk Bátyajátis meg
vette vala, Kinek egy részében egynéhány napig vólt, a' Török. Látván
azért a' Vezér, hogy a' Várbeliek Vitézül óltalmazták a' helt. Végre,
fok ideig való fáradsága után, Kénszerittetek népének nagy kárával és
Veszedelemével Viszfa szállani alóla, kiert, és az Győri Veszedelemértis,
Szatercsi Mehmet Basát, azután következő esztendőben, Thörök
Császár parancsolattyaából meg főyrák.

Matyás Herczegis ugyan azon időben, Octobernek 4. napján, Budát
meg szállá, és azt rettenetessen rontata és vitatá, kinek immár keét Vára-
sát megis vette vala. De Végre fok ideig való munkája után, az iszonyu
nagy elsős idő miatt Kénszerittetek Viszfa szállani alóla. Melly szál-
lálnak, ha a' jó idő szolgált volna, kétség nélkül Budát meg vették
volna. De Váradis Török kézben eset volna

ANNO 1599.

Bátthori Sigmond, Erdély Országát aző Bátyának Bátthori Andrá-
snak a' Cardinálnak adá, és az Országba bé helhezteté ő maga pedig
Bátthori Sigmond, ismét ki jövé Országából, és Léngyel Országba mene,
feleségét Maria Crislinát, az Annyának és Attyafianak visza Küldé.

Nandor-Fejér-Várból a' Törökök, a' Dunán Budába fok el ést Kül-
dének Gallyákon, és Saikákon, kikkel fok fő áros Törökök is jütttek
marhájokkal. Hálván azt a' Haiduk, egyben gyülnének, és meg lesván
üket a' Duna Szigetében, igen meg verék a' Törököket. Gállajokat, Say-
kajokat az éléssel a' Dunába süllyeszték, a' marhát Sákmanra hányák,
Körölytök,

Kősztok, a' Bácsi Bégetis elevenen el fogák, de értvén a' Kőrösztyénekhez való fölötté nagy Kegyetlenségét, meg ölék ökis érette a' Béget.

A Budai Szulimán Basát, ki ennek előtte Thórnóvári Balá volt, ugyan ott Budánál a' Haiduk elevenen el fogák, kitt Pálfi Miklós Bécsbe bémutata a' Herczegnek, ez lén Augusztusnak hetedik napján.

Svorzenburg Adólf, és Pálfi Miklós, a' Fejér-Vári Várást meg vévék a' Petárdával, kitt föl dultván és praédáltván föl égetének. A' Várnak is a' Kapujára, ugyan akkor, egy Petárdát vivének, de a' Törökök elvették a' Petárdát a' Németekkel, és azt el nyerek tőlök.

Mihál a' Havas-al-földi Vayda, ki jüve Erdélybe, és Báltthori Andrásfal a' Cardinálal, ki akkor Erdélyi Fejedelem vala meg ütközék, és az Erdelieket igen meg veré, Octobernek 28. napján. Báltthori Andrásnak futtában fejét vévék az Oláhok, kinek a' Testét, nagy böcsülettel Gyula Fejér-Várban el temették Mihály Vayda, Itt Erdélynek fok válogatos Vitézi hullának el Mihály Vayda ez győzdelem után Erdély Országát, Rudolpkus Császár számára foglalá és tartá.

Ibraim Basa a' nagy Vezér, kinél a' Török Császárnak a' Huga vala feleségül. A' Tatárcham Eöccsével, nagy haddal Budához jöve. és ott a' Magyar Urak véle, a' keét Császár között való frigyét igen tractálák. kit mikor Véghez nem Vihettek volna. Föl kele a' Vezér minden erejével, ki előtt a' Magyarok Váczt föl égeték és puszttán hagyák. Továbbá, el indulván Mátyus földet, egész a' feje hegység el rablá, és el égetté. Honnan huszon nyolcz ezer rabot Vitt ki magával rabságra.

Dráskovics János a' Bán, és Herberstaner Sigmond a' Generál, Posgának a' Várasát, minden tartományával öszve el rablák, és el égették. Holott ötven esztendőttől fogva kőrösztyén had nem járt vala ebben a' tartományban.

Svorzenburg, és Nádasdi Ferencz, Csefsznecket, Lakot, és Bolond Várat meg vévék. Azon uttal Kapos Várat meg szállák, kitt a' téli időnek mjáta meg nen vehetvén, vízfő szállának alóla.

ANNO 1600.

Pálfi Miklós, ki a' szegény Magyar Országának fő Otzlopa, és igaz gondviselője vala, Országunknak nagy kárával meg hala Vöröskőben, 24. napján Aprilisnek, az az Szent György napján, idejének 50. esztendejében, és el temették Posonban. Kinek négy fia marada. István János, Pál és Miklós,

Sziget Vári Deli Naszaf Basát, Csöczi András, a' Zrinyi György szolgáya,

szolgálja, egy jeles csatázó Vitéz ember, a' Végbeli Haydukkal meg veré ő magais a' Bafa halva esék, kinek a' fejét, Bécsbe a' Herczegnek vivék.

A' Franczuzok és Balónok Pápában (kiket Svorczenburg telelni vetet vala oda) föl támadának, a' fűzetetlenségért. A' Várbeli Capitánt Marothi Mihályt, a' Hadnagyokkal, és több, Magyar Vitézlő néppel mind feleségestül, gyermekestül, kik akkor a' Várban találtattanak Rabbá tévék, és mind a' Várral egyetemben Török Császárhoz haylának, és hívsége alá adák magokat. Kevés héja lén hogy Győrrelis úgy nem bántak vala.

A' Hayduk azon időben egyben gyűlének, és az Eszéki Várást meg vévék, kitt föl dultván és prædaltván föl égetének. Az ott való nagy hidnakis nagy részét él égeték.

Svorczenburg Adólf, és Nádasdi Ferenez, Pápát a' Franczuzokra meg szállák 26. napján Juniusnak. De a' Várból Svorczenburgot lövéssel meg ölek Végre keét hólnapi erős vivás után, a' nagy énségfi miatt, Szent Lőrincz napján kényszerítettének éjfel titkon a' Várból ki jöni, és azt pufztán hadni. Kitt eszekben vévén a' Magyarok, Fejér-Vár felé utánok menének, és el érvén föl verék őket, a' kiket közzülők elevenen meg foghattak, azokat a' Táborba hozták, és érdemek szerént iszonyu nagy Kénokkal ölték meg, mint árulókat. A' kik pedig el szaladhattak, bénnek, azok Fejér-Várba mentenek bé.

Maróthi Mihált a' Capitánt, a' Várba találván meg szabadították ki mikor haza indult volna utyában a' Tatárok föl verék, és magátis meg ölék.

Ibraim Bafa a' Vezér, keét száz ezer Törökkel Tatárral ki jöve, és jöttében Babócsát meg szállá, és azt Septembernek 4. napján meg vévé azután Kanisát, Septembernek 8. napján, az az, kis Aszfzony napján meg szállá, Kinek segítségére, Duca de Mercurio, Zrinyi György, Nádasdi Ferencz, Dráskovics János a' Bán, és Herberstáner Sigmond a' Generál, el menének holott egynehány napig ellenkedvén a' Törökökkel, kényszerítetténekelöttök nagy harczal viszlza szállani, Dráva és Mura közbe. Mertimmár a' Tatárok; élésítés el fogták vala a' Thábornak, Ott vitte el az Algyu Kastalánfi Péternek á' fejét Stankovacs ki Farkast elevenen el fogák, ki ugyan oda marada.

Ibraim Bafa azért, látván hogy Duca de Mercurio viszlza szállot hadával, Kanisát minden felől jobban meg szorította és Octobernek 21. napján, Szent Orfola Aszfzony napján, a' meg szállásnak utánna hatt hétre, Országunknak nagy kárával, hitre Paradaiser Györgytől, az ott való Capitán tul meg vévé. Ez nem Csak Magyar Országának, hanem sok több Ország-

goknakis Kapuja és őltalma vala, kiért azután való esztendőben, Paradai-
fer Györgynek, egynehányad magávala' Császár fejét véteté Bécsben.

Kis Komáromból, halván Kanisának veszedelmét ki szökének, kiben
Törököket helhezttének.

Murat Basa a' Béglerbégh, mikor Budából Ibrahim Basának, Kanifa
alá segítségére jönné, jöttében Lakot és Bolond-Várát meg véné, kiben
Petthó Christótot, jeles és próbált vitéz embert, meg ölék. Ez kétszer
vivot halálgih való Bayt egy dőlmanban csak, a' Törökökkel.

Básta György, a' Kassai Királyképe, az Erdélyekkel együtt, nemű-
némű gyanóságért, véletlenül Mihály Vaydára mene, és 18. napján Se-
ptembernek, Miriszlónál meg ütköztvén vele, igen meg verék Mihály Vay-
dát, kitt mind Erdélyből, és Havasfal-földébőlki üzének, Annak fölötté,
feleségét, gyermekit rabbá tévék, és Fogaras Várában fogva tarták, itt
mind a' keét fél között fok válogatot vitézek hullának el. Ezeket nagy
méltatlanul szenvedé túllók Mihály Vayda.

Csáki István, egynehány Erdélyi Urral, Básta Györgyöt szép finnel
ki befzélle az Országból, és Báltthori Sigmondot, ismét Ujjobban bé ho-
zák a' Fejedelemségbe.

ANNO 1601.

THelekesi Mihálynak, Rudolphus Császár fejét véteté Pofonban, egy
rosz óráért, így szakaszták ebben magvát, ennek a' familiának. Ev-
vel hálálák meg Thelekesi Imrének, ennek a' jób Apyának hiv szolgálattyát
a' Német Fejedelmek, ki az egész föl földi Magyar Országot, Ferdinánd
Király hivségére haytot vala János Király fiátul.

Kerecséni Györgyöt, és Parócs Bálintot, Nádasdi Ferencznekkeét
Hadnagyát Kanisánál a' Kanifai Törökök föl verék, és mind a' két had-
nagyot elevenen el fogák. Ez lén nagy héten.

Ibraim Basa a' Vezér, meg hala Nandor-Fejér-Várban.

Mihály Vaydát, és Básta Györgyöt, el bocsátta Rudolphus Császár
Erdélyre, Báltthori Sigmondra, kiknek elejekbe, Báltthori Sigmond szép
haddal, Magyárral és Törökkel ki jüvé a' határból, Magyar Országba, és
meg ütközék vélek Doroszlónal. De igen meg veretek túllók Báltthori
Sigmond, kik előtt ő maga Lengyel Országba szalada, Országát el hagy
ván, el vesztvén Táborát, minden hadakozó szerfzámával őszvé. Ez lén
Augustusnak 4. napján.

Mihály Vayda, és Básta György, e' Győzödelem után bé menének
Erdelybe, az Országot Rudolphus Császár számára foglalni és hodólta-
tni, azért szegény Mihály Vaydát, az Istentelen Básta, a' maga Sátorában
a' Bálónok.

a' Balónokkal álnokul, és mordul meg öleté, minden ok nélkül, csak merő
irégységből veszté el ezt a' hires nevezetes vitéz, Fejedelmet, kitőla Török
Császár is félt. E' len Augustusnak 19. napján.

Bátthori Sigmund, értvén Mihály Vaydának halálát ("kin ő mind
az Erdélyekkel öfzve, lének fölőtte nagy örömben) ismét bé jűve Erdély-
be, és az Országabeli fő Urak és Nemesek, minden felől hozzá gyűleke-
zének Táborba.

Básta György Erdélt, iszonyuképpen, raboltatá dullatá, és égetteté,
az Országnek nagyob részét a' Kulcsos Városokkal, Rudolphus Császár
számára hódoltatá és foglala.

A' Frigiet a' Törökkel, ismét igen tractálák, de heában.

Ferdinánd, a' Stayer Orzági Herczeg, a' Cáról Herczegnek a' fia,
kinek segitlégére a' Nyólczadik Kelemen Pápa, Aldobrandinust a' maga
Eoccsét, tizen három ezer Olaszszal bocsátta vala, Kanisát, September-
nek 4. napján meg szállá, és azt rettenetessen lövete. De a' Vár meg
szállásának előtte még hala Aldobrandinus.

Duca de Mercurio, ugyan azon időben Székes-Fejér-Várat, Septem-
bernek 9. napján meg szálla, és azt erős Sánczokkal minden felől Környül
vévé, kitt egy délig való lövéssel, ugy meg rontata, hogy dellyest első
Ostromál azt erővel meg vévé, a' benne való Béget elevenen el fogá, lok
fő Törökökkel öfzve. E' len Septembernek 20. napján, kitt halván a'
Csik Vári Törökök, pusztán hagyák a' Várat.

Kutasi János az Esztergami Ertek, és Locumtenens, meg hala Nagy
Sombatba, Septembernek 17. napján. Ez igen Isten féllő, és Szent életű
Ur vala.

Mátyás Herczeg, alá mene a' Fejér-Várnál való Tháborba, Septem-
bernek 26. napján.

Jemisefi Hafzán Basa, a' Vezér, ki jöve a' Császár ereyével Fejér-
Várhoz, és a' Mátyás Herczeg Táborának ellenébe szálla, holott a' jó
okos Fejedelemnek Duca de Mercurionak, bölcs rendeléséből, sok, erős
Vyadalokat tartának egymással. A' Basa Agyuit és Taraczkít el nyerék,
Mehmet Kihayának (kinéla Török Császárnak, okosabb és Vitézeb had
viselő Basája, akkorban nem vala) és a' Budai Murát Basának, tizen-
nyolcz Szanpak Béggel egyetemben, Octobernek 26. napján fejét vévek, ki
miatt kényszeriteték Hafzán Basa, népének nagy kárával és Velze delmé-
vel Mátyás Herczeg előtt Vízfsza térni és szállani.

Rátthki Menyhárt, kis Komáromból a' Törököket ki Ijeszeré.

Ferdinánd Herczeg, mikor immár tiz egész hétig Kanisát erőssen vit-
tatta volna, az Arnaut kis Hafzán Basára, iszonyu nagy hoo, és rettenetes

erős hidegh üdő esék Tháborára, ki miatt az Olaszok és Németek, számtalanon halának el, Végre, semmi képpen a' nagy hideget meg nem alhatván, kényszerítették mondhatatlan nagy sok kár Vallásokkal, vízfzázással alóla, és egész Tháborát, négyven öreg fal-terő Agyuját és Taraszkát, sok számtalan külömb külömb féle hadakozó fzerfzámát és eszközt, a' Vár alatt hadni. Az Olaszok a' Tháborban, és az uton, inkább mind el halának hideggel. Ez len 18. napján Novembernek.

ANNO 1602.

DUca de Mercurio, kinek köröfzt Neve Philippus Emánuel vala, a' Nyomorult Magyar Országnek nagy kárával meg hala, Februáriusnak 17. napján (azt mongyák étetés miatt) Ez fölötté igen jámbor, Isten féltő, Bölcs, okos, és merész had vífellő vitéz Fejedelem vala, kitt ha Isten tovább éltetett volna, bizonynyal remélhettük volna Országunknak szabadulását, a' mint a' kövérközendő hadakozásokból, akkárkijs könnyen eszébe veheti. Adgyon Isten sok ilyen Vezért Országunkban.

Keglevics Pétert, Sigmondnak a' fiát Czerniknél Thót Országban, egy rablásba meg ölék lövéssel a' Ráczok.

A' Budai Ali Basát, a' Hayduk a' Dunán föl verék, és ő magát elevenen el fogván, Bécsbe hozzák Mátyás Herczegnek. Ez len Juniushnak 7. napján.

Báthori Sigmond, Rudolphus Császárral meg békélven, Erdélt Ujjobban kezéhez ereszté, és kijöven Cseh Országba mene, holott nyomorult lakó helt rendelének néki.

Székely Moyses, Bárbély György, Szelestei János, és többen egynehányan, nem akarák Rudolphus Császárt Urallani, annak okáért Székely Moyses Erdélyből, a' Vezér Basához mene, a' Németek ellen segítséget kérni, feleséget, és gyermekit, addig Thöms Várba hagyván,

Szelestei János utánna akar vala menni Székely Moysesnek a' Vezérhez, kitt értvén a' szolgay meg ölek Szelesteit, pénzében és marhájában Sákmánt tévén.

A' Haydukat Földvárnál meg verék a' Törökök, kikhez nágy áron jutának.

Jemiscsi Haszán Bala a' Vezér, a' Császár erejével ki jüve, ki előtt Csik-Várból ki szökének a' köröfzttyének. Es Székes-Fejér-Várát, Augustushnak 12. napján meg szálla, Kiben Joannes Marcus Conte Holáno, egyjéles Vitéz Olasz Ur vala fő Capitány és azt nagy erős Ostromok után, Augustushnak 29. napján, erővel meg vévé, Kiben ötezer Magyar és Né-

met

met veszet el. Az Olasz Grófot elevenen, de igen Sebesen fogák el, Vathái Ferenczcel a' Vice-Capitányal egygüt.

A' Vezér Fejér-Várát meg építvén Budánál által Költözék a' Dunán és Székely Moyses szorgalmaztatásából (ki mindenőt mellette vala a' Vezérnek) Erdélyre indula, ki előtt Váczból a' Várbeliek ki jüvének, föl égetvén a' Várát.

Mátyás Herczeg, Octobernek 2. napján Budát meg szállá, és 5. napján Pestet Ostrommal meg vevé, kiben sok fő Törököt vágának le, és elevenen fogának. Annak fölörte, nagy temérdek gazdag praédát nyérének benne. Azután Erdet, Adont, Földvárat, Paxot, és Tólnát meg vevék. Kitértvén a' Vezér Bafa, Erdelybe viszfza tére és Pest alá szálla, melyet ő is Eorfi Péterre erősen törete és vitata, Es Octobernek 22. napján, egyszer-smind a' Herczeg népe Budát, és a' Vezér Pestet Ostromlák, de mind a' keét fél hejában. Ezenközben a' keét Thábor Között, gyakor és erős harczok levének. 28. napján, egy harczon Eorfi Pétert, a' jeles, okos, Vitéz Capitányt, a' maga népe a' tolongásban eltiprá, avvagy nyomá, és meg ölé. Végre látván a' Vezér, hogy Pestnek nem árthat, és hogy Budát sem félti a' Herczegtől, el hagyván Pestet, viszfzame ne hadával, Novembernek 1. napján, Nándor-Fejér-Vár felé.

Ez üdő Közben, a' Végbeli Törökök Székes-Fejér-Várhoz gyűlekeztek vala, kikre Nádasdi Ferencz reájok mene, a' Budai Tháborból, és meg ütközven vélek igen, meg veré őket, a' Koppyi Béget, sok fő Törökkel öszve elevenen el fogák, és a' Tháborba hozák.

Mátyás Herczeg, látván hogy Budát semmiképpen meg nem veheti. Pestet és Adont néppel, és hadakozó sizerfzámmal meg raká, Erdet pedig Földvárat, Paxot, és Tólnát föl égeté, és így Novembernek 13. napján, népében sok kárt valván, el szálla Buda alól. Mind eddég való hadakozással sem veszet egy esztendőben, annyi fizetet népe el a' mint ebben az esztendőben Székes-Fejér-Várban, és Buda alatt. Ha a' jó emlékeztű, bölcsen hadakozó, jámbor Vitéz Duca de Mercurio, mostan Buda alatt forgolódhatot volna, kétség nélkül. Isten segítségéből, mind Buda Kőrösztyén kézben került volna, s-mind a' Vezér Bafa Tháborá, Pest alatt meg verettetet volna Székes-Fejér-Várrais másképpen viselt volna gondot.

Vácztól ismét meg építék a' Magyarok.

NB. Valaki Budát meg akarja venni, minden erejével azon mesterkedgyék, hogy a' Viz Tornyát (avvagy Viz Bátyát) meg végye az ellenségtől, kit ha Véghez Ujher, bizonyos légyen benne, hogy csak a' Viznek fogvatkozásáértis, a' Derék Várais Budának övé lészzen. Mert Budá-

ban annyi számtalan nép Ló, és egyébféle marha szokor szorulni és rekesz-
kedni, hogy lehetetlen volna azoknak, csak a' Budai Kut Vizekből élni,
ha a' Duna Vízét el vennék tőlök.

A' Havas-al-földi Radul Vayda, a' Tatárokat igen meg veré Havas-
al-földében.

Székély Moises Bektes Basával, egész Erdélyi Országot Török
Császár számára foglalá, nagy kégyetlenséget cselekedvén, Kik előtt
Básta György Erdélyből ki pironkodék Kálsára, nem mervén vélek meg
ütközni.

A' Tatár-Hám, hufz ezer Tatárral ki jöve, és Baronyaban, telekteté
népét, ő maga pedig Pécsen szálla meg.

ANNO 1603.

A' Tatárok Vasvármegyében, a' Kemenes aylát szintén Kis-Karacson
napján el rablák, és el égeték.

Másodszor is csak hamar az első után, Sárvárig rablának a' Tatárok.

A' Tatárok Regede felé nagy rablást tévének, és sok szegény rabott
vivének el magokkal.

A' Tatárok, a' Murán, jégen által jüvének, és Dráva Muraközt két-
szer rablák el, ki lén Januáriusnak 30. és Februáriusnak 2. napján.

Szaifrid Kolencs, a' Kanisai Törököket, ugyan ott Kanisánál meg
veré, három száz Jancsár veszet el akkor, azután Börzöncze alá mene, és
azt meg Ostromlatá de héjában, meg nem veheté. Ki lén Marciusnak
27. napján.

A' Kapronczajákat, igen meg verék a' Törökök, kik Közzül őt
százan veszének el, a' Vice-Capitánt, Grázbán Jakabot elevenen el fo-
gák, Aprilisnek 6. napján. Ki ugyan oda Vefze.

A' Tatár-Hám, az Arnaut Kis Hafsán Basával, és az egész Bosznya-
sággal, az Varasdi mezőt, Thót Országban Vinniczeig, és Zegerjét, Bi-
szaghigh, öttöd napig szabadon rablák, és égeték, senki eleikben nem
álván, Raszinjai, és Thopolóczi Kastélyokat föl égeték, és így nagy pra-
dával, békével visszra térének ki lén 13. napján Aprilisnek. Ulama Basa
után nem járt vólt Török azon a' tartományon.

E' téli egynéhány rablással, vittek el a' Tatárok és Törökök, töb-
bet tizen hat ezer rabnál.

Zrinyi György meg hala Vépen, Májusnak 4. napján, idejének 54.
életzendejében, és el temetteték Dráva és Muraközben, a' Remete ba-
rátok Calastromában Szent Ilonában Kinek keét fia marada, Miklós
és György.

Ugyan azon napon, Kanisa igen el-éget.

Alsó Lindvai Várást, a' Kanisai Törökök el rabláék, és el égeték.

Herberstaner Sigmond, el hagyá a' Thót Országi Generálságot, és Sigmond Tratmanstorfer lén helében Generállá. E fölötté igen Jambor, Okos, és Vitéz Ur, a' Magyar és Horvát Nemzetséget fölötté igen szerette, bocsúlta, és Tisztelte, Kiért ötetis mindnyájan, mint Apjokat úgy szerették.

Jemiscsi Halzán Basát, Mázufláa, tévé Török Császár, és Szokolovics Mehmet Basát, (ki ennek előtte Eiztergamot meg atta vala) tévé Vezér Basáva.

Nádasdi Ferenz, és Kolenics, Lakot ostrommal meg vénéék, és azt el égeték, azután Bolondvárra menének, Kiből a' Törökök ki szökének, és azt Magyar Vitézlő néppel meg erőseték, ki lén Juniushnak 30. napján.

Adonból ki szökének a' Magyarok, semmi előtt, Juliushnak 6. napján.

Erdet, Paxot, és Calocsát, a' Szekszárdi gátnál való Kastéllyal, meg vénéék, és el égeték a' Kolenics Haydui, honnan négy száz rabot hozának, Augustushnak 1. napján.

Radul, a' Havas-földi Vayda, ki jűve Erdélyre, Székely Moyseffel, és Bektes Basával, Augustushnak 22. napján meg ütközék, és ott raitok győzodelmes lévén, Székely Moysefnek fejét vénéék, Bektes Basa pedig el szalada, Azután az Országot mindenestül, Rudolphus Császár számára foglalá, és azt éppen Básta György Kezébe erezté. Ebben a' harcban egynéhány ezren estek el az Erdélyiekből, és 155. Zászlót nyertek tulók.

A' frigyét ismét igen tractálák a' Törökökkel, de heába, mert nem mehete véghez.

Kolenics, Szekszárd felé mene, holott Murat Basa a' Béglerbéghe vala Tháborban, kit Kolenics ki vere Thaborából, de látván, hogy senki nem űzi őket, hanem a' Thaborban fákmánnak estek meg térének a' Törökök, és ugyan azo Tháborban négy százat vágának le Haiduiban.

Szokolovics Mehmet Basa a' Vezér, a' Császár erejével ki jűve, és Buda mellé, kellén földére szálla, és Budát éléssel, népel, erőssen meg raká.

Roszburm Hérmán, Németel, és Magyarral, igen szép és erős hadal, a' Vezér Basának elenébe szálla, Pesten alól a' Cséppeli szigetnek a' felső Orrozattyánál.

Dervis Basát a' Vezér, a' hadnak a' szeb népével Saikákon által Küldé a' szigetbe, kivel Roszburm ugyan ottan meg ütközék és a' Törököket a' Dunába haytá, holott Dervis Basa hét ezer Törökkel el vesze, Septembernek 28. napján.

Rátki

Rátki Menyhárt, a' Végbeliekkel, a' Koppáni tarromány béli Ráczokat el rablá, és el égeté.

Ezen időben, Tratmanstorfer Sigmond a' Thót Országi Generál, és Draskovics János Bán, a' Posgai Várait mind tartományával öfzve, három mélyföldnre Posgán belől, el rablák és el égeték.

Roszburm, egy Sánczot csináltata tul a' Dunán Kellenföldénél kit a' Törökök meg vevének, és Kolenicnak négy fáz Hayduját vágák le benne.

Roszburm Hermán, Szent Endrődnél, a' Danát által hidaltatá, és az egész Tháborral által költözék raita, a' végre, hogy a' Vezér Basával meg ütközsek de a' Vezér nem jüve el a' viadalra. E pedig Buda myátt, Tháborostul semmiképpen nem mehete reá a' Vezér Tháborára, ki len Octobernek 31. napján.

Tratmanstorfer Sigmond, a' Thót Országi Generál, és az Iffu Zrinyi Miklós, a' Thamásinnál való keét Kastélt, kit a' Drávanak két felől való partyán, a' hidnak keét végében csináltak vala a' Törökök, meg vevék, és mind hidaftul el égeték, a' benne való Törököket le vágák, Octobernek 12. napján.

Szokolovics Mehmet Bafa, Budát neppel és éléssel, jól meg raká, és Szent Márton napján vízfza mene Nandor-Fejér-Vár felé, minden hadával.

Roszburm, Pestet néppel, és éléssel, meg raká, és Hatvan alá mene, kit 17. napján Novembernek meg szálla, és 19. napján hitré azt meg vevé a' Törököktől, Kiket mind békével el bocfata, az után a' Thábora a' téli időnek myátt el Ofzla.

Joo Iánost a' Personálist Rudolphus Császár, neműnemű gyanósá-
gért Bécsben, meg fogatá Illesházi Istvántis ugyan akkor meg akarta fo-
gatni, de vólt olly baráttya, ki titkon azt meg jelentete néki, azért ő Becs-
ből futva szalada el Lengyel Országba, de ezeknek fok, és nagy jüvedelmű
Várait, és nagy temérdek Kéncseit mind a' Császár számára fogla-
lák el.

Szultán Mehmet, az-ő öregbik fiát Szulimánt, a' Jemiscsi Haszán Basának hamis Vádolásából meg foitatá. Melly álnokságnak végére men-
vén, a' Császár, Haszán Basát érerte ísmét meg foitatá.

Szultán Mehmet meg hala bánattyában, hogy fiát Szulimánt, olly büntelen meg ölette vala.

ANNO 1603.

ACHMAT, a' Mehemet Császárnak a' fia Apjának halála után, foglalá
cl

el a Török birodalmot, igen ifu Korában. A' fekete Deák, kit Törökül Kara Iedzifának binak Mehmet Császártul pártot ítvén, Afának egy darabját el foglalta vala tőle, Végre a' Császárral meg békéllék, úgy hogy a' Boszniai Basaságot fíról fira bírja. és, mikor a' Császár akarattya-ból bé ment volna Bosznýába. Az előbeni Bosznýai Szefer Basa, az egész Bosznýasággal ellene támada, kivel meg utközők a' fekete Deák, es Szefer Basát a' Bosznýaikkal igen meg veré, szintén karácson estin vesztet Szefer Basa mellől három ezer Török el. A' diadalom után, a' fekete Deák bé szálla Bányalukába 9.

Ezen esztendőben; Kazul Basa, reá támada a' Török Császárra, Kinek melléje adák magokat a' Török pártosok.

ANNO 1604.

A' Hazája szerető Vitéz Ur, a' jó Nádasdi Ferencz, Duna innencső félnek Ország Hadnagya, meg hala Sárvárot, Januáriusnak 4. napján, idejének 49. esztendejében, és el temetteté Lekan. Kinek egy fia marada Pál.

A' Bosznýai Szefer Basa, az egész Bosznýasággal Ujjobban a' Fekete Deákra támada, kivel meg utközők, és igen meg veré őtet, és Bosznýából kijűvén számtalan Kincsbem Sákmánt tén.

Pesten, a' frigyét a' Törökökkel ísmét igen tráctállák, de heába, mert a' Commissarius Urak, éjél valami hamis hirtűl meg ijedvén, futva szaladának Pestről Elztergam felé.

A' Kanifai Törökök, Lindva Várát meg ostromlák, de meg nem veheték, kiket Prascsóczy György, az Iffu Zrinyi Miklós Capitánya, Murakózból igen meg vere. Sécfi Szigetnél, akkor keét száz Török Vesztet el.

A' Kanifai Törökök, a' Szenyei Kastélt a' Mura mellett meg lopák, a' benne való népet rabbá tévék, a' Kastélt pedig el égeték Juliúsnak 8. napján.

Csőfzy András, a' Iffu Zrinyi Miklós szolgája, a' Sziget Vári Törökököt lefre ki csalá, és igen meg veré őket, egynehány fő Nevezetes Agak-sok többő Törökökkel vesztet el.

Ebben az esztendőben, Rudolphus Császár, Básta Györgyöt, Erdélyből ki hozá, és Magyár Országban fő hadi Generálisá tevé, ki mind e' következő esztendőben, melly szerencsétlenül viselte légyen hadát, e' következő hadakozásból, nyilván meg tecczik.

Szokolovics Mehmet Basa a' Vezér, nagy erővel ki jűve ki előtt, Septembernek 10. napján Pestből a' Németek ki főkének, a' Várát

sok szép hadakozó szerfzámmal, és éléssel, éppen néki hagyván. Ezt halván, Váczból, és Hatvanból azonkeppen ki szökének, Hatvánt meg égetvén.

Szokolovics Mehmet Basa, látván ilyen szerencsét Esztergamot a' fő helyt meg szállá, Seprembernek 19. napján, kiben vala tiz ezer Német és Magyar, Basta Györgyis a' Császárhadával, ellenében szállá a' Vezérnek a' Duna mellé, ezek ugy Vitézkedének hogy a' Külső Sanczokat sem hagyák a' Törököknek meg venni, Vegré ki útvén a' Törökök Sánczára, tiz ezer Töröknél többet vágta le benne; Látván azért a' Vezér, heában való munkáját és sok kárvallását, három hétviadal után kenfőzérteték alóla Pesthez vízfőz szállani Octobernek 11. napján.

Az Egri, és Szólnoki Törökök, a' Végbeliekkal egyben gyűlvén, Hatvánt ismét meg építették.

Arnaut kis Hászan Basa, Bolond várra indula, kiben meg nem Várak, hanem ki szökének előtte. Lakot azon uttal meg építették.

Belgiai Jósának, adá Rudolphus Császár, a' Kassai Királyképeségét, hogy Basta helett Erdélynekis gondgyát viselje. Ennek igaz neve e' vala Joannes Jacobus Barbiánus Comes Belgioiosus.

Balaskovics István, Batthyáni Ferencznek Hadnagya, Bosnyák Basát fölveré ő magát a' Basát sebben foghák el és mellette fő, Agákat, és Iszapjakat.

BOCSKAY ISTVÁN TÁMADÁSÁROL.

Perditio tua ex te Israël. Oseæ 13. cap.

NB. EZ üdö közben, igen szép és Kivánt alkalmatosság és mód, jelent vala szerelmes házánaknak, és nyomorult Országunknak jó részének való meg szabadulásában, a' Török ellenségtől, mert Kazul Basa a' pártos Törökökkel a' Török Császáron nagy hatalmatvéven, birodalmában nagy tartományokat foglalt vala el. Szok szép és Nevezetes Városokat, és erősségeket vett vala meg tőle. Azért, látván a' Törökök, hogy ilyen hatalmas keét Fejedelemmel, ugy mint a' Romai Császárral, és Kazul Basával egyszermind nem érkezhetnék, keét felé hadakozni. Bizoniosan a' Portán, a' Császár Deványában el vala végezve, hogy Rudolphus Császárral, ha különben nem le neteis, nagy Károkkal meg békéllyenek, ha szintén Kanisát, avvagy ha ugyan különben nem lehetneis mind Kanisát s-mind Egret, a' békelesség szerzésben Rudolphus Császárnak vízfőz adgyak.

adgyák. De ezekben a' hadakozó üdőkben, az Erdélyieken és a' Magyar Nemzetségen Básta György, és a' több hadviselő Német Generálisok, Tisztviselők, és a' Köz Német Vitézlő rendis, halhátatlan szörnyű Istente lenségeket, és iszonyu nagy fok inségeket, és nyomoruságokat cselekefznek vala rajtok, mellyeket az emberi nyelv, lehetetlen hogy meg mondhasson: mert nem hogy házoknál, jószágokban, és marhájokban maradhattak volna békével mjáttok, de a' Szent Egyházakban a' fő Uraknak, és Nemeseeknek koporfojokatis föl török, és bonttyák, Testeket belőle ki hánnyák vala, és úgy kereskedtek benne, ha valami haszonra valót találhattak volna. Ahoz, a' hit dőlágannis, hogy meg háborgattattanak vala aztis fölötte igen neheztellik vala. A' Császárnak nem panaszólhatták meg, nagy nyomoruságokat és inségeket, mert senkit eleiben nem bocsát vala. A' Nemet Tanács pedig senki panaszát, és Kiáltást meg nem jelenti vala a' Császárnak, mett űk abból gazdagulnak vala. Kiért a' Magyar Nemzetség annyira meg unta, utálta, és gyűlölte vala a' Német Nemzetséget és birodalmát, hogy immár csak azon gondolkodnak vala, (de igen titkon) miképpen találhatnának módot és alkalmatosságot, benne, hogy ezt a' tűrhetetlen nehéz igát, és Istentelen szörnyű nagy inséget, Karokkalis nyakokról el vethessék, és magoktul él távoztathassák. Azért im találkozék, egy átkozot ember, egy vezedelemnek fia Bocskay István, a' ki nem édes házájának szabadulását, hanem tulaidon csak a' maga hasznát keresvén föl zavará a' szép tiszta vizet, és ezt a' szép alkalmatosságot el velszté túlünk, és követvén Zapolyai János példáját, a' Törökkel titkon egybe barátkozék, és egybe Czimborála. Látván azért a' Törökök ebből jó módgyokat és alkalmatosságot lenni, űkis a' Dévánban el végezet, akarattyokat és szándekokat meg változtaták és tovább menvén dőlgekban, Esztergamotis, el vonyák túlünk ahoz meg számlálhatatlan fok ezer köröfztén Atjánkfiaitis rabságra vivék, a' mint maid bővebben meg érted írásomból. Atta volna a' fölséges Isten, soha neis születet volna, éz az átkozot házája Veszto, és Nemzetsége rontó ember, mind Básta Györgyvel (az ki erre okot ada) egyetemben.

ANNO 1604.

Bethlen Gábort, a' Thömös-Vári Bása Török Császár parancsolattyából az Erdélyi Vaidaságba bé akarván vinnj, a' több Végbeli Törökökkel a' Thömös-Vári mezőre szállának Tháborba, de mint hogy még

ak korban Bethlen Gábor, men szintén jövetette vala meg Agyát dőlga-
nak, és látván, ahoz a' Fejedelemséghez való vékony erejét, és értékét,
nem bizakodhaték, hogy szintén nyomos lehetne el indétot dőlgaiban,
és a' Fejedelemségben való meg maradásban. Azert Bocskay Istvánnal
közle dölga, és vele kezde tractálni levelek által, hogy egymás eszével-s
erejével, éllyenek, és Bocskay Istvánnak, ugy mint maga bírónak, és ak-
korban tekintetesbnek engedé az Erdelyi Fejedelemséget, Azonközben
történetből Don Pjér (kinek nevé Henricus Davallo Comes Don Pier
vala) és Rákóczi Lajos Lippából, egynéhány ezer haiduval eijel vélet-
lenül, Thömös. Vár alatt a' Török Tháborra réa ütének és ott igen meg
verék a' Törököket, számtalan prädát nyervén tőlök, ő maga Bethlen
Gábor, nehezen szalabhata bé Thömös- Vára előttök, holott dölma-
nyátis el nyerék tüle, kinek a' Dólmánya sebében találták Bocskay István
leveleit, mellyekben irták egymásnak, hogy miképpen támadgyanak föl
Rudolhus Császár ellen, és mimódgyával indéthásák, el kezdet practiká
jokat, Melly levelek jutának a' Németek kezébe- Kiből Belgiojosi (kinek
Joannes Jacobus Barbiánus Comes Belgiojosi vala neve) akkorbéli Káfsai
Királyképe, és Doctor Pecz, okot vévének magoknak, hogy evvel az okkal
Magyar Országotis, szintén mint Erdélt ugy föl prädálhattyák. Azért,
ez okból Bocskay Istvánt árulónak itélék lenni, elsőbennis ű réa, ugy
mint árulóra Várait réa szállák, és vitaták. Ki myátt, láfs immár ide elő
Országbeli ifzonyu pufztulásokat, szörnyű Vérontásfokat, számtolan fok
körölztyén Aryánkfaiinak Török rabságra való viteleket, és fok számta-
lan vérontással vissza nyert fő óltalmunknak, Esztergannak, az fő helnek
Siralmas Veszedeimét.

Bocskay István, illyen nagy gyanóságírói noha elsőben mind le-
velei által, s-mind követi által mentette, sőt törvennyelis Unszollotta
a' Királyképének magát. De látván mentsé gét haszontalannak lenni,
illyen nagy, és el távoztathatatlan veszedeimében, kenfzerét teték Né-
meti Balashoz, és Lippay Baláshoz folyamni, kik akkorban a' Haydu-
Ságnak fő Capytani és előttök járói voltanak. Ezekkel azért jo módgyával
végezvén, az egész Hayduságnak (kik akkor a' Királyképe számára volta-
nak) egynéhány hoo pénzt ada.

Németi Balás, és Lippay Balás azért az egész Haydusággal mingy-
áráft Bocskay István mellet föl támadának- és elsőbennis Bocskayval eg-
gyüt Doctor Pecz hadára menének Djószegre, ki a' Királyképének segé-
ségere megyen vala Kereki alá, melly Bocskay Vára vala. és ott Doctor
Peczet mingyáráft igen meg verék ő magát elevenen meg fogák, a' Né-
meteket mind lé vágák, Tháborokat. Algyujokat, és hadakozó szerzá-
mokat

mokat mind el nyerek. E' lén Oötobernek 15. napján. Ott nem Késé-
nek semmit, han' m' menének Kerekinek segétségére, és ott a' Királyké-
pével hasonlóképpen ctelekedének, a' Várat is meg szabadéták, de ö
maga Belgiai Jósa a' Királyképe el fzaladván, Tokaiba mene, azután
Kalsa felé fiet vala.

A' Kalsaijak értvén e' dolgot, ökis pártot ütének)mert csak ennek
előtte azó prädikatorokat Kalfából kí üzette vala, a' Császár, Templo-
mokatis el foglalta vala tülök)kiért ökis a' Császárra arczul támadának O-
ötobernek 29. napján .A' futó Belgiai Jösát bé nem bocsáták Kalsára, mar-
hajában mind sakmánt tévének, a' feleségét gyalog Küldék ki. E' meg lévén,
mingyárást Bocskay, Istvánért Küldének ki el jüvén, a' Kalfai Kamará-
fokat, kiknek meg nem akarának elzküdni meg fogatá. A' Kamarást Mi-
kaczius Miklóst a' Váradai Püspököt, és Szalatnaki Györgyöt a' Pécsi Püf-
pököt, azonképpé meg fogatá, és Kemény fogabá tartatá öket. A' Kama-
ra Kéncsétés jövedelmét maga számára foglalá

Látván az Ország népe, Bocskaynak el kezdet dölgebán ilyen fze-
reneséjet, és elő mentet a' fő Urak közzül elsőbennis Homonai Bálint,
és György Mágócsi Ferenz, és Káttai Mihály. A' fő Nemés rend' és a' Sza-
bad Városok azonképpen jób részre mind melléie állának, Fejedelmek
ké, és előttök való járova választak, Evel az okkal, hogy Rudolphus Csá-
szár és Király, a' Német és Olasz Nemzetséggel, öket hitökben
igen meg háborétota, Réghi szép szabadságokban és igazságokban
meg nem tartotta, semmi részében, söt az egész Magyar Nemzetségbe
Véget akarván vetni, a' fő fő Urakat s Nemeseiket, és Kiváltképpen az kik a'
többinél jobban birták magokat, hiti elen, és szabadságok ellen, ölette,
fogdoszatta jószágok, és Kéncseket, a' Kamaráfokkal foglaltatta, Es a'
ki mind ezeknél nagyob, az egész Országot az idegen Nemzet tel, tellye-
eséggel el rontatván és puztétvátván, nekik prädául atta, Panaszokat
semiben elő nem vette, söt csak meg sem halgata volna.

*Illyen barátsággal veszténk el
Budánkatis, tanulhattál volna ratita.*

Bocskay István azért, noha el indétot dolgának jo előmenetit láttya
vala, de gondolván Rudolphus Császár ellen, és a' Németség ellen,
maga és a' meg fogyatkozott Magyar Nemzetnek elégtelen vóltat, egybe
szólván az töb Magyar Urakkal és fő néppel, kik melléie valának, mingy-
árást a' Thómós-Vári Basához Küldé, ki által Török Császárral tranctatus-
ba indula, és vele erős hit levél alatt, illyen módon végeze. Hogy az Török
Császár ötet, és az egész Magyar Nemzetséget mind kincseivel, s-mind

hadi erejévnél a' Nemetek ellen, megoltalmazza. Hogy az Török sohol Magyar Országban Várat, és Erősséget meg ne szálljon, és el ne foglaljon, hanem, a' Némektől nyert praédával az Török meg elégedgyék. Viszontag a' Magyarok is, hogy soha a' Török ellen Kardot ne Vonnyanak, és reájok ne támadgyannak, hannem a' Törökökkel egygűt, a' Nemet Nemzetre hadakozzanak. De térjünk egy Kevesé Belgiai Jósa Uramhoz.

Belgiai Jósa, látván hogy az egész föl földi Magyarország, Rudolphus Császártól, Bocskay mellé hailott volna, és ott sohón meg maradása nem volna, vévén aztis észébe, hogy a' Hayduság mindenit utánna sietne Szepes Várába Thurzó Christóhoz bé szalada, ki ugy mint Vendéget, nagy izeretettel bé fogadá. Végre Némethi Balás a' Haydusággal utánna érkezék, és Szepes Várat mingyarást környül vévén réa szállá, kit egynehány napig erőssen vitata; de látván hogy az Várnak semmit nem ártatna, nem akará alatta idejét héjában tölteni, el szálla alóla, tartományába fok kárt tévén. Belgia Jósa onnan nagy fietséggel Prága felé tartá.

Ezenközben Bocskaynak hada minden felőit többül vala. Az egész föl földi Végbeljek, szolgáló rend, Hayduság, szabad legények, és egyéb rendbeli, föld népe, ugy mint Ujságra, és Uj dologra, hozzá siétnek vala, főképpen azok, kiket vagy a' Fejedelmek, alatt való Tiszt Viselők. Urok, avvagy a' Nemesség vala ha meg háborétottak vala. borszuságoknak ki töltségért, mind oda tartnak vala.

Ettvén Rudolphus Császár, hogy az egész föl földi Magyar Ország, nagyobb részre túle Bocskayhoz hailott volna, és ő réa árczul támadot volná, Básta Györgyöt (ki akkor a' Császár hadával Esztergam alatt vala, és immára' Vezér Basá is el szállot vala Esztergam alól) ugyan azon haddal el Küldé Bocskayra, és a' pártos Urakra, hogy az Országot ismét az ő szamára hódultassá, a' partolásnak indéroit pedig meg büntesse. Básta György az egész Nemet Nemzettel, nagy Vigan oda felé indula remélvén azt hogy Magyar Országgalis, szintén ugi bánnak, mint Erdélyel, és hasonloképpen, az egész Magyar Ország ő praédajok leszen jüttében Bástá Lippai Balást föl veré, és ő magát elevenen el fogván föl akasztatá.

Bocskay látván, értvén Bástának jüvetelit, nem veszi tréfára, hanem a' Th ömősvári Basát, Bektes Basával mellé hivatá segítségére a' föld népétis mind föl vévé, és így bizván hadi erejében, Bástának eleiben szálla Edelinnél, és ott szemben viván egymással. fok erős harczok lévénék köztök, Végre mind a' keét fél közzül fok erős vitézek el hulván, a' Bocskay hada

hada meg tolyaték, és a' mezőből ki vereték. Bocskay ő maga Egerbe szalada, a' többi el rémülven ki imide ki amoda szaladozának.

Itt, ha Básta György okoszan hadakozott volna, és a' mint a' szerencse mutatta hozzá magát azt continuálta volna, kétség nélkül a' pártosfokát meg győzhette volna, és le szilleshatta volna őket, az Országot is a' Császár engedelmségére hódultathatta volna.

Básta György meg vervén Bocskayt, mind Tháborostul Kassa Várasára mene, gondolván azt, hogy mingyarást tőle el rémülnek, és meg hódulnák neki, de meg csalá a' reménség, mert Kassát Bocskay jól meg rakta vala vitézlő néppel, és előttök Ségnyei Miklóst, egy jeles próbált vitéz embert, hagyta, kik vitézül tarták Básta ellen magokat. Látván azért Básta, hogy ott héjában fáradna, el hagyta Kassát, és Epeyrjes alá mene, kikkel mingyarást szóban indula, és végezvén vélek, grátiát ada nékik, és ismét a' Császár engedelmségére eskütteté, kit azután hamar meg bántak vala.

Itt a' Német Vitézlő nép, a' fizetlenségért föl zendüle, és Bástának semmiben engedni nem akará, tovább sem akarának menni Eperjesnél, valameddigh fizetések meg nem hoznák, ki miátt kényszerítették Básta mind Tháborostul, ki-keletig Eperjesnél heába heverni és ott fűtőzni. Jóllehet a' Császár a' Németek fizetésére Küldöt vala keét száz ezer foréntra való penzt. ezüstmivet, és posztót. De a' Fülekiek kik azt késértették, az urban a' szekereket föl verék, és azt magok között oszták.

ANNO 1605.

Bocskay István, értven Bástának állapotját meg bizákodek, és Ujjoban el indétot dőlghoz kezdé, jó alkalmatosságát nem akará el mulatni azért ismét Kassára jöve Bektes Basával, és minden felől az Urakat. Neméseket és egyéb féle szolgáló rendet, szép biztató szókkal, jó maga ajánlásával, maga mellé hivatá, kik engedvén intésének, látván a' Török séget ségetis melette lenni, minden fölől hozzájövének. Ugy annyira, hogy rövid időben hadát ismét helére álléttá föl sőt a' praeda és szabad nyereség kedvéért, naponként többül vala hada, Ehez adományávalis édesgeti vala magához őket, a' Császár párttyán valóknak várokat, jószágokat, Donatio levéllel firuá fira nekik osztogatván. Azoknak a' jószágokat, kik a' Császár hivségétől mellé nem akarnak vala állani, iszonyuképpen raboltattya, dullattya, és égetteri vala. Básta sem hagyta semmit hátra dőlghoz, hanem ő is a' Németekkel mindenütt a' hová hozzá férhet vala, a' pártosfoknak jószágát fokkal kegyetlenbül raboltattya, dullattya,

tya, és egetteti vala. Népét, mind öregét, apróját, öletit és vágattya valla. Illyen izonyúképpen pusztyta vala mind a' két fél, a' Szegény Országot.

Bocskay nem akarván hadával idejét héjába mulatni Egyik részét hadának Szakmárd alá bocsátá, kik nem fok üdöre Szakmárt meg vevék. Azután Várad alá menének, de ott Kedvek nem telék, hanem a' Várnak élését el fogván, a' Környüle való tartománt és földét, mind Boczkayhoz hódultaták. Másik részét Rédei Ferenczhez bocsátá, a' Bányák felől való Vég házak felé, kik mindenütt tebulván, Füleket meg szállák és meg vevék. Az Szécsényiek, Gyarmatiak, Drégelyek, Dévinyék, Bujákiak, Palánkiak, és a' több Kastélybeliek, a' Várakban a' Német szolgáló népet levágák, és hozzájuk hailának. Nógrádot meg szállák, és meg vevék. A' Bánya Várafokat, a' Fatrán innen való Vármegyékkel, mind Bocskay számára hódultatták, Lévának a' Várasát el rablák, és el égeték, de a' Várának nem árthatának. Harmad részét hadának bocsátá Tokai alá, kik a' Várat meg nem vehetek hanem el fogák minden felől élését, és el szállának álóla. Sáros patakot a' több ott való Várakkal meg vevék, az égetz Tátrán innen való Vármegyékét, Bocskay párttyára hódultatván. De c' meg nevezet hadak, mindenütt a' hól Járnak vala, szörnyű nagy dullást, pusztytást, és égetést résznek vala, Templomokat dullyák és foszttyák vala. A' Pápokot, és Barátokat szegényeket ölik és Kergetik vala. Azért Báftát minden felől Környül vevék, Eperjeshez szoréták, és élését minden felől el fogák.

Mátyás Herczeg, látván, hogy az Országának nagyob része, mind a' Vég Várakkal öszeve Rudolphus Császártul, Bocskayhoz hailott volna, és hogy az Orzághis, a' keét fél között illyen igen pusztyulna. A' Fatrán innen való, és a' Thót Orzági tanács Urakar Bécsbe hivatá magához, kikkel azt végezé, hogy a' tanács Urak magok Közzül, Külgyenek követeket Bocskayhoz, kik által incsék, hogy efféle pártolástul, Törökkel való barátkozástul, Országának és Nemzetségének illyen, és ennélis nagyob következendő romlásátul, és Veszedelemétül meg szűnnyék, és feyedelmének ismét fejet haicson. Kik ezen instructióval Forgács Sigmundot, és Náprágyi Dömötört az Erdélyi Püspököt, hozzá bocsátták, és e' fölött erőssen meg parancsolák nekik, hogy e' Császár szavával neki semmit ne szóllyának, mert avval a' Császár méltóságát meg sértenék, ha a' Császár szavával, úgy mint szolgálja rénden valónak, és tüle párt ütönek, valamit szállanának. Kik el menvén, Szepes Várából Bocskayhoz Küldenek, és meg jelenték neki, hogy úkköverségbe Küldettenek volna a' tanács Vraktul hozzá, azért ha szabad uti levelet Küldene nekik, ök

ők a' Kővetséggel Kassára menének hozzája. Erre Bocskay ilyen Választ
ada nékik; hogy ha az Császártul jűnek, örömeft láttya őket, de ha csak
az Uráktul Kűldettenek, ismét vizsza térhetnek, mert az Urakkal né-
ki maftan semmi végezése nincsen, ugy mint kik, ő véle egy-aránt való
Veszedelmében, és inségben volnának a' Császártul, Német és Olasz
Némzetségtűl, hanem ő magával a' Császárral volna dőlga. Azért evvel
a' Választal vizsza térének a' Kővet Urak.

Básta György látván hogy minden felől a' Veszedelemnek keze-
piben vagyon, és hogy a' Fátrán innen váló Vármegyékis, pártot ítven
Bocskáyhoz hailottak volna, a' Császár Sem érteti sem Ujjob néppel,
sem az előbeni Vitézlő népet fizetvéssel. A' Vitézlő nép sem akárna fize-
tetlen szolgálni, és néki engedelmeséggel lenni, Kényszerítették ezek
ből az okokból, mindén hadával Eperjes alól el indulni, és lassan lassan,
vizsza Poson felé mászni.

El menvén Eperjes alól, az egész fől földi Vrak, és Némefek, a' Császár
hivségeől el hajolván, Bocskaynak fejet haitának. Ugy mint Bátorhi Ist-
ván, Rakoczi Sigmond, Csáki István, Nyári Pál és a' többi.

Bátorhi István, meg hala Ecsfetben, Juliusnak 25. napján, idejének
55. elztendejében. Ebben szakadot magvok a' Nyri Bátorhi Nemzetnek.

Horvát Thamás, egy köz csatázó Katona legéni, egynéhány haidut
győitvén magához, őis titkon pártot ítte, és Végezvén, a' Törökökkel,
Székes-Fejér-Várból egynéhány ruhás Törököt véven magával, el mene
Válonkő fele és csak ott közel Vásonnál, bé izene a' Capitánynak Tállai
Györgynek, hogy ő csatáról jűne, és fő Rabokat hozna magálval, és ha
meg engedne, örömeft ott háná Koryavetyére a' njereséget, ki esmervén
őtet, és semmi efféle latorságtul, és álnokságtul nem félvén, meg engedé
néki, El jűve azért, a' Törököket kötözve oda hozá, és ez alatt a' Vá-
rat véletlenül el foglalá. A' Capitánt pedig meg fogá. Denem sok ideig
birhatá a' Várat, mert Török István a' Pápai Capitány, hasonló mester-
séggel ismét el foglalá, és a' Császár népével, azt ismét megraká. Ezlén
a' pártosoknak a' Dunán által, az innenső félre, első által jűvetelék és
álnogságok,

Rédei Ferencz, ezenközben el jár reá bizott dőlgaiban, ki Törökkel,
Tatárral, Haydusággal, és a' föld népével, hadát igen meg töbittete vala.
Azért egy részét hadának Trincsen alá hocsátá, kik nem sok idő múlva
Trincsent, egynéhány roszt Némettűl meg vevék, ő maga pedig Rédei Nyt-
tát meg szállá, Kinek a' Várasát mingyarást meg vevé, a' Várat pedig a'
Püspökre Forgács Ferenczre, ki akkor Cancellarius vala, reá szállá, és

aztis a' Várban való párt útes m'jált, hitrē meg véné. A' Püspököt Győr felé kísérteté békével.

Az Esztergami Hayduk, kik a' Császár hívségében valának, ezen-közben találkoznak Bektes Basira, ki Bocskayhoz Kására nagy fok kincsel megyen vala, kire reá útvén, igen meg verék őtet, a' Basánakis fejét vévék, a' kincsbe mind fákman't tévének.

Rédei Ferencz, értvén hogy Básta György Posonhoz szállot vólna, bizván hadi erejében őis oda tarta, és Tháborát Bazinhoz szállótá, Kihez bizván, Nagy Szombat, Galgóc, Szent György, Bazin, és Csallóköz, ő hozza hódulának. Honnan Rédei, Morva, és Slesia Országot iszonyú képpen raboltatá, dúllatá égetteté, Bástávalis Poson alatt gyakorta való harczot tarta, mesterkedvén mindenképpen azon, miképpen Bástát a' Sánczokból a' mezőre kivéhetné, és véle deréképpen meg ütközhetnék, Kitől Bástais igen őltalmazza vala magát.

Rédei Ferencz, Némethi Gergely egy köz Katonát, keét ezer hayduval és Tatáral, Csallóközből a' Dunán által bocsáta, ilyen tanúsággal, hogy Kőpcfént a' Duna mellett való falukal el égessé, remélvén aztat, hogy Básta minden hadával azoknak őltalmára által költözik a' Dunán, és így ő Posont Környül véné, Bástat ki szoréttya onnan, vízfza sem bocsáttya a' Dunán, látván Básta, Dunán innen az égetést és füstöket, ő maga a' gyaloggal a' Táborban marada, a' lovas fegyvereseket pedig jób rélzre által bocslátá a' Dunán innenső-félnek segítségére, kik Némethy Gergelynek úgy meg állák uttyát, hogy sohon a' Dunán vízfza nem bocsáták, Ezen Némethi Gergely meg rémulvén, nem tud vala hová lenni, hanem nemelylek a' haydu társay közzül, kik a' Duna innenső-félnek állapattyát tutták, tanácsából, kényszeritterék Sopron, és Vásvármegyén által, Szekes-Fejér-Vár felé kerülni hogy ismét Redeihez vízfza térheffenek, uttyokban az egész Főrtő mellyékét rettenetessen raboltattya, és égettetti vala. Mert akkorban Dunán innen, sohun a' Császárnak gyűlet hada nem vala, Sőt a' jó Nábasdi Ferencz helyében, mind enni háboru időbennis, csak Ország Hadnagya, avvagy fő Ispánnya sem vala, ki az Országra gondot viselt vólna (illy jó gondot viseltek a' Németek az Országra) Némethi Gergely azért, Sárvárnál mindén hadával békével mene által a' Rábán, és Marczalli viz mellet meg szálla, egy avvagy keét napig ott meg akarvan nyugodni hadával.

Ertvén e' dólgot Nádasdi Thamás, és Hagymási Christóf, fietséggel Némethi Gergely után küldének, intvén és kérvén azon hogy tovább ne menne, mert ők a' Dunán innén való Vármegyekkel, a' Császártul el akar-

akarnák hajolni, és mellé támadni, ki halván ezeket, ott meg tartozék, várva egynéhány napig, mi következnék izenetekből és akarattyokból.

Hagymási Christóf ezenközben, szolgálait hertelenséggel Sümegbe küldé a' Püspökhöz Uylaki Layoshoz, baratságnak és segítségnek színe alatt, Kiket a' Püspök (semmi álnokságtul nem félvén tőlök) eleybe bocsáta. Azok pedig a' Püspököt Uylaki Lajost azon helyt agyon verék, és a' fejét a' Vár fokon ki veték, marhájában Sákmánt tévének, és a' szolgálait Hagymási hiveségére esköztették, és mingyarást Urokért küldének, hogy sietséggel el jűne a' Várat magának foglalni. De Nemethi Gergely halván e' dólgot, Hagymásinak eleit vevé, és a' Várat Boeskay számára foglalá.

Ezenközben, a' Dunán innen való Vármegyékis, ugy mint uy dólgon rayta kapván, a' Császár mellől el állának és Bocskayhoz hódulván, Nemethi Gergely mellé hylának, azonképpen Szombathél, Kúszegh, a' Végbeliek, ugy mint Kis Komárom, Belsőprém, Polota, Tata, és Csefznek ugy hogy, senki a' Császár hiveségében meg nem maradot valót, Batthyáni Ferencznél, Zrinyi Miklósnál, és Török Istvánnál.

Perthő Márton, ákkorbéli Calocsayi Ersek, és Locumtenens, történek szintén akkorban, mind marhástul Német. Uyvárba, Batthyáni Ferenczhez költözni ez háboru előtt, kitt a' Kőrmendi Katonák Toronynál meg lesűen, az uton fölverének, minden marháját, hintó szekereit, lovasit, el hayták, és el vivék, ő magát Koorbegeten ott hagyák, kit azután poor szekéren vivének Szolonok Várába, azután osztán Német Uyvárba hozatá Batthyáni Ferencz és mind e' háboru úbőnek a' végéig ott lakott nála.

Nemethi Gergely, Nádásdi Thamás, és Hagymási Christóf a' Sümeghi dolog után, nem bizván csak a' magok erejében, mingyarást a' Kani-layBafához küldének, és kérék azon, hogy minden erejével segítségekre melléyek jűne, sőt a' Bosznay Bafatis hinná segítségekre; és így Törökkel, Tatárral, és a, föld népével, ugyan alkalmas hadat győytének egyben.

Hagymási Christóf azrét, Magyarral, Törökkel, és Tatárral, három, ezeren Sopron alá mene, ott egynéhány száz fegyveres Németet hallott vala lenni, kik előtt Fratmanstorfer Adám vala Kapitány azokkal a' Váras előtt fokáig harczola, demeg tolák őtet a' Németek, és Kőröfzt-urig lövöldözék, és vágák őket, ő maga Hagymási alég szalada el, nyolcz száz embernél többet vesztvén oda, mind inkább Magyarokat.

Nemethi Gergely Törökkel Tatárral, és Magyarral, az egész, Bécsi, és Uyheli mezőt Bécsig mind el égetteté, és raboltatá, és még térven Sopront meg szállá, kinek a' hóstátyát mind föl égeté.

Rédei Ferencz látván hogy Bástának semmit nem árthat, visszafutára Bazintul, és Ersek Uyvárat meg szállá, az egész nyarat alata mulatá el, ki akarván belőle éhezteni a' benne valókat.

Básta György azért látván hogy Rédei Ersek Uyvárat meg szállotta volna, kint ő mind vitézlő néppel, éléssel, és hadakozó szerfzánmal, jól meg rakor vala, által Kőltőzék a' Dunán, Posont azonképpen népel, és éléssel, jól meg rakván, és Austriának, és Sopronnak segétségére mene, ki mikor Sopronhoz közelgetet volna, Némethi Gergely meg nem várá Sopron alatt őtet, hanem Taraszkít el hagyván, népének fok kárával el szálla alóla.

Básta György, a' Sopron Környűl való falukat, kik a' Némethi hadatul meg marattanak vala, mind, el raboltatá, és égetteté, avval Bécs felé visszafutára, mert az alatta való Vitézlő nép nem akara füzeterlen hadakozni véle.

Némethi Gergely Kőrmendhez szálla Tháborban, és Stiriát Regedéig, és közel Német Greczig, nagy Istentelenül radoltata és égetteté.

Tratmanstorfer Sigmond, a' Thót Országi Végbeljekkel, és egyéb alatta való szolgáló néppel, Regedébe szálla, Stiriát akarván őltalmazni.

Dráskovics János a' Bán, azonképpen, az Országbeli Urakkal Nemesekkel, és a' föld népével, Varasdnál a' Dráva mellé szálla Tháborban, Vigyázván, és őrizvén a' Drávan való keleteket a' pártosoktul.

Bocskay Istvánt, az egész Erdélyiség Fejedelmekke választák, azért bé mene Erdélybe, és meg esküvéknék a' Fejedelemségre, viszontak az Országis, néki hiveségre, ott maga képében Rakóczi Sigmondot hagyá, ő maga pepig ismét ki jöve Kaszára.

Tratmanstorfer Sigmond, a' Thót Országi Generál, Dráskovics János a' Bán, Bathyáni Ferencz, és Zriny Miklós, egyben gyűlekezvén, a' Némethi Gergely Táborára menének, ki akkor Hidvégnel Rába mellett vala Tháborban, De Némethi meg nem várá őket hanem el futván előtők, hadának maradékjával Kis Komáromon alól tartózkodék meg.

Az Vrak azért, mind a' három Vármegyének grátát adának a' Császár akarattjából, és a' fő Nemeseket Császár hiveségére eskütteték, csak Nádasdi Thamás, és Hagymási Christóf az ő népekkel maradának Némethi mellett, Szombathelt Kűszögöt, Kőrmendet, és a' több Vég házakat, Kis Komáromtul, és Szent Grottul meg valva Ujjobban a' Császár számára foglalák visszafutára.

Tratmanstorfer, és Batthyáni Ferencz, Kőrmendnél, azután Szent Gothárdnál maradának Táborban, vigyázván, és a' földet őltalmazván.

A' Bán,

A' Bán, és Zrinyi Miklós, meg térének, aző földöket, és á' Dráván való keleteket oltalmazni.

Somogyi Mátyás, ki a' Csallókőzi Hayduság előtt Capitán vala, mind az egész Csallókőzzel, és benne való haydusággal, tractatus által ismét a' Császár hiveségére hayla Bocskaytol.

Némethi Gergely, Törökkel, Tatárral, Vjokban egyben gyülekezék, és Sümegyet meg szállá mert Sümegnek tőle el vesztését igen bányá vala, mivel minden prädáját, és Nyereségét, a' Várnak erős völtá-hoz bizván, oda takarította és hordatta vala.

Tratmanstorfer Generál, ezer lovon való Fegyverest, és Katonát bocsáta Sümeg felé, hogy meg látnák a' Várnakdólgá mi állapotban volna, ezek elért bocsáta vala Rincset Andrást, és Keglevics Györgyöt, kik a' Tábor szélyre, martalekot bocsátának ő magok pedig lesben állának. A' Török, és Tarár Katona, mingyára a' martalék után indula, és mig a' derék fereg el érkezék, addég a' Németekkel mind harczolnak vala, és tartoztátták vala őket, el érkezvén a' derék fereg, a' Németeket környül vevék, és ot igen meg verék, honnan nem fokban szaladának viszsa a' Táborban benne, itt Gyulaffi Christófot, és Geréczi Mátyást, több sok fő emberrel elevenen el fogák.

Tratmanstorfer Generálnak a' hada, a' fűzetetlenség miatt mind Ofszol és kevesedik vala, a' Némethi hada pedig minden felől többül vala: A' Vezér hadábolis, a' prada kedveért fokban jönnek vala hozzá, ki miatt Tratmanstorfer General, kényszerítették minden hadával viszsa Regedébe szállani.

Szombathelen hattak vala nyolcz száz. Istentelen Balóntkik a' Vár, megyében türhetetlen kóborlást és pusztétást tesznek vala. Ezeknek Capitányok Alexandri Rudolphi vala. Kikré Hagymási, Törökkel, Tatárral, iájok mene, és lesre ki csállá őket, ezek rettenetes nagy harczot tartának vélé, és igazán vitéz módon oltalmazták vala magokat. Végre nagy későre a' fokaságtul meg győzetetvén, meg verettének, kik közzül igen kevesen szaladhatnak el Szombathelen minden marhájokat fánianra hányák, és föl prädálák, számtalan gazdagságot találának nálók, mert szintén akkor hoztak vala fizetést nekik, kit közikben sem ofszottak vala még.

Némethi Gergely, látván hogy Sümegyet meg men veheti, értvén aztis hogy a' Thót Orzági Generál minden hadával viszsa szállot Regedébe, el szálla Sümeg alól, és ismét bé szála vasvármegyébe, Kormendet meg vevé, A' Vármegyéket ismét Bocskai számára foglalá, Kúszógtul meg válva kit Néméttel igém meg raktak vala, Nempti, Alsó, Lindva,

Bánfi Christóffal Szécsi Szigeti, és Muray Szombat, ezekis hozzá hódu-
lának. Stirját Murántul közel Gréczig, s- mind innén Drávaig és Rege-
déig szörnynén raboltattya és egétteti vala, Regede alatt a' Generalal
egynéhányzor meg harczoltak izintén a' hóstártábannis, mesterkedvén
mindenképpen azon, mi módon csálhatnák ki útet Regedéből, és derék-
képpen meg útközhetnének véle—.

Inter duos litigantes, tertius gavisus est.

SZokolovics Mehmet Basa a' Vezér mikor Rudolphus Császárral,
és a' Németekkel, a' Magyarok ilyen iszonyuképpen veszekednének,
látván minden dolgában főlette nagy alkalmatosságát lenny, nagy
erővel ki jove, és jüttében Visegrádot meg vevé. Az után a' híres nevezetes
Várat Esztergamot, kitt adot vala még Matyás Herczegnek, Török
Császárnak Bocskayval lett alkovása és hiti ellen meg szállá, és azt erős-
en vitatá Kittjöllehet a' Németek, mind éléssel, s- mind hadi lövő
szerfzámval bévségeffen meg raktak vala. Némét Vitézlő népetis nyólcz
ezert küldöttek vala az előbenyekhez bé, de a' Magyar Vitézlő nép köz-
zül, senki nem vala benne, mert annak előtte, mind onnan s- mind a'
tőb Vég Várakból a' Magyarokat ki küldötték vala a' Németek, gyana-
kodván hozzájok, és félvén tőlők. Midőn azért a' Törökök a' Külső
Sánczokra immártizen hatt erős ostromot tettek volna, es a' Sánczokat
meg nem vehették volna a' Németektől. Az utolsó ostrom után másod
napon, igen nagy temérdek sürű köd támadá, melly alatt a' Törökök
ismét nagy csöndeszen ostromnak készülnének. A' Németek pedig a' nagy
sűrű köd miatt nem láthattyák vala őket, sőt akkor ostromtul semmit
nemis félnek vala, és közölők ki fékzik, s- ki aluszik vala a' fok fárad-
ság után. A' Törökök azért véletlenül nagy hirtelenséggel reájok úté-
nek, és aluva készületlen találván a' Németeket, meg üték és mingyarást
meg vevé tőlők a' Sánczokat, ő magokat pedig lévagák benne, a' ki a'
Várba szaladharot volna is benne, nem hocsáták bé őket a' Várbeljek,
félvén azon, hogy a' Németekkel őszve a' Törökis elvegyeffen bé rohan-
na a' Várba, azért ezen az ostromon három ezer Német veszet el. Ott ves-
zet el a' fő Capitánys Gróf Vón Ettingh fok fő tiszt Vifelő Németekkel,
és egyéb Vitézlő népnek a' színével és erejével. Azután nem fok üdövel,
a' Viz Várat, és a' külső bástyákat egy ostromal meg vevék, ezennis az
ostromon három ezer Német veszet el. Ezen a' tőb Németek kik a' Vár-
ban szorultanak vala el rémulének, egymás között pártot ütének, és má-
sod napon a' nevezetes fő Vég házat (kiért számtalan, kőrösztýén Vér
onta-

ontaték ki, kétt uttal, minek előtte meg vennék azt, a' Töröktől) hitre a' Vezérnek meg adák, kiből öt ezer, hatt száz épp és egészséges Német jöve ki, ezek közül négy százan maradának a' Törökök között. Így veszték el a' fő házat a' Németek a' Magyarok nélkül, kiket az Ur Isten azertgyalázá így meg, miért hogy ennek előtte vagy valamely Várat vettek meg tőlök a' Törökök, vagy mezőben verték meg őket, mindenkör a' Magyar Namzetre vettetek, és vélek attak okott. Azért ezt nyerék a' Törökkel való barátkozással.

Esztergamot meg vévén a' Vezér, bárátságának színe alatt küldé Ersek Uyyár-alá, segítségre Homannay Bálinthoz, és Rédeyhez (kik immár fok üdőtől fogva heverték alatta) húsz ezer Törököt. De Homonnay és Rédey látván a' Töröknek Csalárdságát, ezen el rémülének, tudván aztot hogy ha a' Töröккеggyűt meg venne kis Ersek Uyyárat, de aztis mint Esztergamot el foglalnák a' Magyaroktól a' Törökök. Minek okáért a' Törököket tőlök vízfőz bocsátak, és Mátyás Herczeggel végezvén, bizonyos okokkal meg adatá a' Herczeg nekik Ersek-Uyyárat. Ezenközben ő maga a' Vezér Esztergamot erőssen építteté,

Básta György ezenközben a' Német haddal, mind nagy Komáromnál vala Táborban, honnan örömeit segítségére ment volna Esztergamnak, de Homannay Bálint, és Rédyi Ferencz miatt, kik az egész nyáron Ersek-Uyyár alatt heverték Táborban, nem mehetet oda Básta, félven azon, hogy egy felőlük, más felől a' Török rayta léssen, és föl vérik hadát. Jóllehet kérte is Básta Homonnay Bálintot, és Rédeyt, hogy tekintvén a' Közenséges jött, és Országoknak maradását, adgyanak hitt levelet neki, hogy meg nem bánttyák sem háborétyak őtet hadával, és ő el megyen, Esztergamnak segítségére. De az Istentelen emberek nem akarának ahoz állani. Kitt azután Országuknak nagy kárával, mind mi meg bántunk.

Kis Házán Basa, a' Vezér Basa akarattyából Esztergam alól el indula, és Palotát meg szálla és azt meg vévé.

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

NB. **A** Nnyra meg bolondultak vala akkorban a' Magyarok, hogy a' Nemethi Gergely Tháborában, halván hogy Esztergamot a' Törökök meg vették, Iesust Kiáltotrak örömeikben, Taracskokat, és puzkajokat, a' Törökökkel eggyűt öröme ki süttgették.

Vox

*Vox in excelsis audita est lamentationis, luctus,
& fletus, Rachel plorantis filios suos Matth: 2. cap.*

EZenközben Némethi Gergely, a' mellette való pártosokkal, Törökkel, és Tatárral, valahova érkezketik vala, iszonyu rab-
ást, és pusztétást téfszen vala, nem csak a' Németségén, és a' Csá-
szár pártján valókon, de a' maga párttyán való jószágátis, a' Törökök
és Tatárok kéméletlenül égetik, pusztettyák és rabolják vala. Ugy ho-
gy a' Dunán innen való Ország, ki ez ideig mind a' Töröktől és Nemet-
ségtől éppen, meg maradot vala, e' pártolás myátt szintén el pusztula:
NB. Mert bizonyossan beszélik, hogy azon a' nyáron, csak a' Némethi
Gergely Táborából, nyolczvan ezer léleknel többet Németet és Ma-
gyart vittek az Eszéki-hidon által a' Törökök. A' Magyar Hayduságis
mind Német s-mind Magyar rabot, egy aránt eladot pénzen a' Török-
nek és Tatárnak.

Tratmanstorfer, a' Thót Országi Generál, a' Végbeleket és a' Cár-
lóczi hadat magához gyűtte Regedébe, és az egész Mura mellyéki Magy-
arságot, elégeté és el rablá, Petánczi, Rakicsáni, és a' Gserneczi Kastélyo-
kat féldéből ki égetteté.

Munsur Joannes Hercules Comes a' Tilli, Rudolphus Császár Mar-
falkia, látván hogy Némethi Gergely a' mellette való pártosokkal, Törö-
kel és Tatárral, a' Nemtségén számtalan kárt és pusztétást téfszen, a' Csá-
szár hadával azért réájok méne a' Thót Országi Generálal egygűt, és a'
Némethi hadának egy részét meg veré, ő maga a' hadának töb részével
nem meré meg Várny, hanem Nádasdi Thamással, Hagymási Christóffal,
Bánffi Christóffal, és a' töb pártosokkal a' Törökhöz folyamék, és mivel
hogy immár téli üdő vala, közülek ki Kanisán, ki Sziget Várban, ki Pé-
csen telettetet ki. A' Marfalk pedik a' Vármegyéket Ujjobban a, Császár
számára foglalá és hodultatá.

Bocskay István vala-mi gyanóságért Némethi Balásra réa haraguvék
és meg öleté öter, Kitt Segnyi Miklós Kásában vala-mi lakodalomban
véletlenül maga kezével agyon veré. Azért ilyen végek lén Balás Uray-
méknak.

Roszburm Hermánnak, Rudolphus Császár Prágában fejét véteté,
Novembernek 29. napján, ki ez előtt a' Császárnak mezey fő Marfalkia
vala, és mindenűt vitézűl, és dicféretesen viselte hadait.

Bocskai István, Erdélyből ki jűve Kásába, azután el indulván
Pestnél szemben len Szokolovics Mehmet Basával a' Vezérrel ki nóha
nahy

nagy tisztefésséggel , és böcsülettel fogadá , ötet , és a' Császár nevével egy Coronátis ten az táyére , Szent Márton napján , de azért álnoksága nygyan nyilvánki teczek néki

Seró sapiunt Phriges.

Látván azért Bocskai Istvána' Törököknek álnokságokat , ugy mint kik hitek ellen , és véle való végezések ellen Esztergamot , és a' több Vég Várat magoknak foglalák , meg tévéna' Vezértül , Korponára mene , és aző pártján való Vraknak , Nemeseknek , és Vármegyéknek oda Gyűlést hirdete , holott egyenlő akarattal azt végezek , hogy Rudolphus Császárral jó módgyával meg békéllyenek , mert a' Törökkel való barátkozás miatt , és ez nagy vízfza vonyas miatt , az Ország telleyfésséggel el veszne. Azért Illésházi Istvánt , egynehány fő Nemes emberrel rendelék és válasták Bécsbe Mátyás Herczeghez , bizonyos conditiókkal a' frigyét tractálni.

Illésházi István , még Bocskay Istvánnak támadása előtt , a' Császárnak haragjában esetvala , kitt proscibáltátotis , ki miatt minden jofzágát , és sok Várait hatra hagyván Bécsből Lengyel Országba futot vala , honnan , a' Császártul nem találhatván magának gratiát kényszeréttetet oltán Bocskayhoz folyamni. Azért ilyen nagy háborusággal és vízfza vonyással , végezek el ezt az esztendőt.

Sigmondnak , a' Lengyel Királynak meg halván a' felesége , hozá magának feleségül azon Stiriay Cáról Herczegnek , máfik leányát , ki az előbenife leségével , Attyul Annyul egy ember gyermeke vala.

ANNO 1606.

Illésházi István azért , egynehány Urral , és fő Nemes renddel , ebben az esztendőben háromszor jöve Bécsábe Mátyás Herczegis , mindekor oda gyötötte a' tanács Urakat. Végre azért , ilyen okkal alkottatá meg Illésházi , Rudolphus Császárt Bocskay Istvánnal.

Elsőben , mivel hogy Bocskay István vólt indétóya a' Magyar Nemzetnek régi szabadságának heleré való állatásában. Azért való nagy költségért , fáradságért , és leg főképpen , életének szerencsélteréséért hogy Erdély és Tifzaig Magyar Ország , Tokayal őfzve firol fira őve legyen.

Továbbá , hogy az Orzágnak régi szabadságát és igazságát , Rudolphus Császár ísmét meg adgya a' Magyaroknak , Nador-Iszán , Kincs-

Aa

tartó

tartó legyen, a' Kamarát pedig semmivé tegye, az Országbeli Tiszteket és Capiráságokat (Győrtől, és Komáromtól meg válva) a' Németektől olvégye, és Magyaroknak adgya. Annak fölötté, ezt a' támodást se ő maga a' Császár, se a' Németek, soha ízemekre ne vessék a' Magyaroknak, Kiről mind ő maga a' Császár, smind a' több Országok, leveletis attak magokról a' Magyaroknak.

Ugyan akkor számkí veték és proscribálák a' fő Kamarás Urakat, tudni illik Zuhay Istvánt, az Egri Püspököt, és Mikáczius Miklóst az Váradi Püspököt; Azért, hogy sok törvéntelenséget cselekedtek az Ország szabadsága ellen, mind az Urakon, s-mind a' Nemes renden valókon.

Mind ezeknek fölötté, hogy a' Török Császárral meg békéllyék, mert addig a' meg romlott Ország meg nem épülhetne, még, a' Törökkel való békesség meg nem léssen.

Szokolovics Mehmet Bafa a' Vezér, meg hala Constantinápolyban, ki helett Murat Bafa a' Béglerbég lén Vezérre.

Ugyan onnan Bécsből, Rudolphus Császár követi Thurzó György, István Miklos, Batthyáni Ferencz, és Erdődi Cristóf. A' Bocskay István követivel, tudni illik Illésházi Istvánnal, Nyári Pálal, és Czorbor Mihályal alá menének Komáromba, azután, Sitva torokhoz, a' Törökkel való békesség szerzésre, hová az Uy Uezéris a' Murat Bafa (ki akkor a' Császár hadával Budánál vala Tábórbán) A' Buday Ali Basát, egynéhány fő Törökkel oda bocsátá, és ott a' frigy dőlget ilyen okkal végezzék el a' keét Császár között. Hogy Rudolphus Császár, fiává fogagdya, Vízontag, a' Török Császár a' mi Császárunkat Apyává fogagdya. Hogy mostan Török Császárnak keét száz ezer forint érő, ajándékot adgyon, ennek utánna ne adózzon Rudolphus Császár a' Török Császárnak, hanem egymásának Fejedelemnek való ajándékot küldőzzenek. Továbbá, hogy a' frigy husz etztendeig ratcsón. Esa' ki mitt egymástul meg vett az annál maradgyon.

ANNO 1606.

Bocskay István, Kátsában meg hala Vízibetegségben Decembernek 17. napyán, ideyének 50. esztendeyében, kitt el temetének Erdélyben, Gyula Fejér Várban (*cum divite, &c. Luc. 16. cap.*) Mondgyák aztis, hogy Kátthay Mihály aző Cancelláriussa, étette volna meg, melly gyanóságért, azon másod napon hogy meg hala Bocskay, az piacra ki hozák Kátthait, es mind apróra vagdalák szegint.

Alstu-

Abstulit omnes Magnificos meos , Dominus de medio mei: vocavit ad versum me tempus , ut contereret electos meos. Thren: 1. cap.

Propter hoc scelus. 2. Par. 29. cap.

NB. Kérlek szívető Attjámfia O'lévasó , nyisd jól föl ez aránt szemidet, és tekéncsd meg ezeknek a' pártos Uraknak, Bocskayval öszve , mint jutalmazta légyen meg az Isten , a számtalan kőrösztyén lölkőknek , a' pogány Töröknek, és Tatárnak eladását. Négy avvagy ött esztendő alatt inkább mind elhalának a' fő fő Urak. Meg hal a Bocskayi István, Bátrhori István , Illésházi István , Homannay Bálint, Magócsi Ferencz és Thurzo Christóf, ezek mind magtalanul halának el, ideyeknek pedig jób korában. Rakóczi Sigmond, Csáki István, és Nyári Pál ezekkel öszve oda vadnak. Azért illien szem látomást büntet meg Isten a' bünt, ezekben.

Ezenközben ebben az esztendőben, a' békeféségnek szerzéséért, a' hadak minden felől meg szüntenek , és ez egész esztendő békeféségben mulék el.

ANNO 1607.

Rudolphus Császár, mint okos és elmés Fejedelem látván hogy Esztergannak, Kanisának és Egernek elveszésével, Magyar Országának nagy része a Török birtokában, eset vólna, szemejelőtt viselvé aztis, hogy Országának ilyen Veszedeleme, es fok fáradtságának, és hadakozásának ilyen hatzontalan vólta, az ő mál tósgának nagy fogyatkozására lenne, nem akará a' Török Császárralá Sitva toroknál szerzet frigyét confirmálni, hanem Ujjobban hadat akar vala Török Császár ellen indétani. Azért, Császár Imperiomba, Rézen Várasában Gyűlést hirdete, hová Ferdinánd Herczeget, a' Gréczi Cáról Herczegnek a' fiát, el bocsátá maga képeben, és a' Török ellen Ujjobban hadat kére az Imperiombeliektul, hogy evvel a' haddal Mayyar Országának valami részét ismét meg szabadethassa tülök. Ferdinánd Herczeget pedig (a' maga Eocseit meg vetvén) Romai Királya akarja vala tétetni; és ezt az el szánt igyekezetit, a' jó Császár mind véghezis vitte vólna, ha a' nyughatatlan elméjü emberek, az Ujonnán való ellene támadással békét hatlak vólna neki. Mely dólgot a' Magyarok ezekben vétén, igen meg rémulének rayta, és főképpen azok, a' kik Bocskay párttyán vóltanak, és a' Németsegen tób kárt tettek, félvén azért azon, hogy ugyan azon haddal

haddal a' párt ütésért üketis meg bünteti a' Császár. E' dologot azért a' Buday Ali Basának tutára adák, hogy Rudolphus Császár, sem a' Török Császárral, sem a' Magyarokkal, nem akarná a' bekefséget meg tartani, hanem Ujjobban re: jök akarna hadakozni, és kérék azon a' Basat, hogy lenne minden segítségül mellettek, ük módot találjanak benné hogy mind a' Török Császárral, s- mind a' vélek való békefségnek meg tartására, reá kén zerétik a' Császárt kiknek a' Basa minden ségétsséggel ajánla magát, mert öis igen fél vala Török Császártul, ha a' frigy föl bomolt volna.

Más felől Mátyás Herczegis igen meg iudult vala azon, hogy a' Császár ötet, ugy mind Öregbik Attyafiát, és a' kire elsőbennis reá nézne. a' birodalom, minden ok nélkül meg vetvén, előtte Ferdinándot akarná Romay Királlyá tétetni. Továbba, aztis igen nehezteli vala, hogy a' Magyar Orsz. gért fokot fíradván, és mind a' Magyar Nemzetséggel, s- mind a' Törökkel, nagy munkával békefséget szereztvén, az ő végezését a' Császár semmivé akarná tenni. Ujjobb háboruságot akarna indétani. A, Magyar Nemzetetis, ki fok száz esztendőül fogva, a' több Országoknak, általma vala, tellyeséggel ki akarná törlelni. Azért illyen nagy méltatlanságáért, öis Magyarok mellé támadá. A' Magyarokis látván Mátyás Herczegnek, eleitül fogva, hozzájök való Attyai szíretetítés szorgalmatosságát, reá felelének, neki hogy ötet Magyar Országi Királlyá akarnák tenni. Austria és Morva hasonlatosképpen a' Herczeg mellé állának, mert ökis el unták vala a' fok inséget és hadakozást, tudgyák vala aztis, hogy ez Ujjonnan való hadakozással, elsőbennis ílmét üket puszitanák el.

Azért Nagy Andrást, egy köz lator Haydu legént, a' hayduságnak eleibe rendelék, és a' hayduságot ísmét föl lázzaztak, kik elsőbennis a' föl földet Tokaig mind el foglalák, Katsátis Környül vevék, kibén Forgács Sigmond, és Dóczi András vala Királyképe. E' lén Novemberben.

Mátyás Herczeg azért, Januariusban 1608, esztendőben, a' Császár akarattya ellen, egy hertelenséggel való Gyűlést hirdete Posonba, és ott a' Magyarok között, Austriajak, és Morvajak, között, erős szövetséget, és örökös confederatiót csinála hogy ök semminémő szükségeken egy mást el nem hagyák, és valaki a' Törökkel való frigyét és a' Bécsi végeztést föl akarná bontani, akarki legyen az (itt a' Császár értettek) Arra ugy mint közenséges ellenségre, egyenlő erővel reá támagyanak (Igen mesterkedet azután Királyságában lévén Mátyás Király rayta miképpen reá hett volna semmivé eze a' confederatiót, de nem teheté szerét) Ugyán akkor Mátyás Herczeget a' Magyarok Gubernátorrá valaszták. E' meg neve-

nevezet Országok azért, erősen meg röntták vala magokat, hogy ki ke-
lettel mingyárást, mind a' Magyarok, Ausfria jak, és Morvák a mezőre
ki szállanak.

ANNO 1608.

Mátyás Herczeg, a' végezés szerént kikelettel a' Magyar Országi, Au-
stria, és Morvai hadat egybe győitē, és Szent György nap előtt, szép
erővel Béczsből még indula, és Prága felé menvén, a' Császár ellen Tá-
borba szálla. De a' Császárnak akkorban semmi keefz hada nem lévén,
kényszeriteték békeffeg tractálásra állani, és mikor azt fok ideig tractál-
ták volna köztők Végre így alkuvának meg: a' Császár a' Magyar Or-
szági Coronát az Országgal öfve, Annak fölötte Ausfria, és Morvát, az
Eccsének Mátyás Herczegnek adá. Továbbá, a' Csehekis őtet ne-
vezék a' Császár halála után, következő Királyoknak. E' len Sz:
László Király napján. Föl vévén azért Mátyás Herczeg a' Coronát ki,
immár ötven hét éfztendeig vala a' Németek kezében, nagy őrómmel vízf-
za jöve Bécsbe véle.

Mátyás Herczeggel Prága alatt, ezek a' Magyar Vrak valának: Thur-
zó György, e' vala fő a' Magyar had előtt. Zrinyi Miklós: Erdődi Chri-
stóf, Széchi Thamás, Nádasdi Thamás, Hágymási Ckristóf és többen
fokan.

Mátyás Herczeg megjöven a' Prágia hadból a' Magyaroknak Gyűleff
hirdete Pofonba, hová minden felől az Urak egybe Gyülének. melly
Gyülésben.

ANNO 1608.

XLI. Mátyás Herczeg Maximilián Császárnak fia, és Rudolphus
Császárnak Eocse, Bátyjának élteben Coronáztaték Magyar
Országi Királlyá Pofonban, Szent Eorébet Afzfony napján.

Illésházi Istvánt ugyan akkor tévék Nador Ilpányá.

A' Coronát pedig a' Magyarok, nem akarák semmiképen magok
közűl el bocsátani, hanem azta' Pofonyi Várba helhezteték, kinek őrzé-
sére Révai Pétert, és Pálffy Istvánt rendelék.

Ebben a' Gyülésben, Uijobban meg erősétték a' Törökkel való
frigyét és a' Bécsi Végezést.

Istvánffy Miklóst, ezen Gyülés allat meg útē a' Gutta Pofonban
bánattyában, mert Illésházi István a' Palatinus proscibáltatni akarta:
Azon Gyülésben, azért, hogy ő ellen(a' mint ő mondotta) az Ország

törvénye ellen hamis Sententia levelet adott volt ki, a' Császárnak, melly
proscriptiótul ez a' betegség mentette még.

ANNO 1609.

Illésházi István a' Nador Ispán, meg hala Bécsben Májusnak 5. napján,
Idejének 63. esztendejében, ez igen nagy temérdek kincset hagyot
maga után. 9.

Mátyás Király, Gyűlést hirdeté Posonba, holott. 9.

Thurzó Györgyöt, választák Nador-Ispánná, Décembernek 8. na-
pyan, Illésházi helében. 9.

ANNO 1610.

Rudolphus Császár, eszébe vevé hogy el költ tőle Magyar Ország,
főlundula azért ratja, és Mátyás Király ellen hadat indéta, hogy éret-
te meg állja rajta bolzuyát, a' Királyis(nóha véletlenül, és hertelen
ízerzét vala hadat ellene a' Császár) nem hagyta semmit hátra dől-gában
hanem öis minden felől egybe győitè népét a' Császár ellen. De az Impe-
riumi Herczegek mint jamborók, a' kőröszttyén Vér-ontást el akarván
rávoztatni, a' keét Fejedelem közibe állának, és le csöndeféték köztök a'
hadat.

ANNO 1611.

Rudolphus Császár, még sem feleitheti el Magyar Országot, hanem
ismét hadat gyűyte, és Leopoldust a' Stiriai Cáról Herczegnek a' fiát,
és Ferdinánd Herczegnek az Eocsét, akarja vala titkon, Mátyás Király
ellen, Cseh Országi Királlyá Coronáztatni. De az Cseh Országi Urak e'
dólgot idején ezekben vévék a' Császár ellen fegyvert fogának, és Mátyás
királynak ez dólgot sietseggel tutára adák. Mátyás Király is hertelen-
séggel Austriát, és Morvát fölvévén. a' Csehek mellé Prágába bé szálla
az ő Varosba, holotta' keét fél köztött, a' Városban erős útközetek lé-
vének, és mind keét felől sok ezeren el hullának, mert a' Császár népe,
Leopoldus Herczeggel, a' Vár felől való Városokat el foglaltá vala, és a'
nagy kő hidnak a' végét, bé Sánczolván, azt erőssen őrizi vala. A' Király
népe pedig az ő, és Új Városokat birja vala, ökis a' hidnak a' másik végét
bé Sánczolák és azt hasonlóképpen erőssen őrzik vala. Végre az Urak
hőzzül nemeliyek, addég járának a' keét Fejedelem között, hogy megal-
kottaták. A' Csehek azért, szeme láttára a' Császárnak, a' Prágai Várban,
a' szokot Ceremóniák ízerént, Mátyás Királyt Cseh Országi Királlyá meg
Coro-

Coronázák Majusnak 13. napján, és valamig a' Coronázat és az ebéd tartot, addég a' fegyveresek a' Vár piaczn mind ló háton valának, a' Német gyalogok pedig a' Muskétákkal, az ő módgyok szerént kézzen Seregekben állottak. E' meg levén a' Császár népe Leopoldussal, el mene, és el o'zlék Prágából. Azért, a' jó Császár így jára venségére az Eoccsével való veszekedés miát. Ennek leg nagyob okai az ő régi titok tanácsai valának, kiket ő ennek előtte nagy méltatlan gyalázatokkal illetvén, magátul el üzőtt vala, Ugy mint Trauczón Pál, Liechterstáiner Cáról és Zaifrid Prainer. A' Magyar Urak közzül pedig Illésházi István. Ezek a' Császárnak minden dólgaikat jól tudgyák vala, kik egy félől igen félnek vala, harágiatul, más félől a' raitok eset gyalázatért igen boszón-kodnák vala. Azért ezek Mátyás mellé állának, ő pedig mindeneket az ő tanácsokból és igazgatásokból cselekefzik vala.

Et sic Ludit in humanis divina potentia rebus.

NB. **M**Aid hasonlóképpen lén a' Rudolphus Császárnak is dólga az Eoccsével, a' mint régeten a' negyedik Henricus Császárnak történt vala fiátul, az ötödik Henricustul. Kihez mikor a' fia Mogunciai, Coloniai, és Vormaciai, Püspökökét hozzá küldette volna, hogy az Apjátul a' Császári Coronát kívánnák neki, a' Coronát fejére tevén, és az Istápot kézébe véven, a' Császári székbe bé üle, és nem akará a' Coronát a' fiának adni, de a' meg nevezet követ Püspökök, reá támadának, és a' Császárnak a' fejéről a' Coronát erővele el vonyák, az Istápot is ki vevék kezéből. Ez a' Negyedik Henricus Császár, olly hadakozó vitéz Fejedelem vala, hogy hatván kétczer ütközött meg az ellenséggel deréképen.

Bátthori Gábor, az Erdélyi Fejedelem, a' Havasfal földi Radul Vaidára mene haddal, és azt ki veré Havasfal-földéből, az Országot gedit maga számára foglalá el,

Matyas Király, Bátthori Gáborra reá küldé Forgács Sigmondot, a' Kalsai Királyképet, ki mentében Nagy Andráfra a' Hayduság Capitányára, reá mene (mert azok Bátthorihoz tartnak vala) de meg nem vivának Forgácsfal a' Hayduk, hanem alkovásba esének véle, ott Nagy András, az egész Haydusággal a' Király hivségére meg esküvék. Ez idő alatt Radul Vayda, Bátthori Gábort Brassónál föl veré, holott I nireffy János el vefze egy fárba, ő maga Bátthori Gábor Szébenbe szalada bé kit halván Forgács, bé siete Erdélybe, hogy az Országot Radul magának el ne foglallya. Radul Vayda azért, Forgács Sigmonddal, Szemben szállá, de sem-

semmit nem ártathata néki, Forgácznak segítségére a' Palatinus Turzó György, a' Végbeliekkel utánna bocsátá Bosznyák Tamást, és Forgács Miklóst. Azon közben Nagy András vízfíza kötö a' kardot, és éjfel véletlenül meg ütö Bosnyák Tamást, és azt föl veré, Táborában és javaiban fákmánt tévén, azután bé mene Erdélybe Bátorinak segítségére. A' Törökökis Tatárokkal öszve segítségére érkezének kikkel egyetemben Forgácsra reá mene, de meg nem várá útet hanem hadát keét felé szakasztá. Az egyik részét, kik nem jörmöcszt hatták volna el lovokat, a' Varadi utra bocsátá, de azokat el érék a' Törökök és Tatárok, és föl verék. A' hadának más részével ő maga az Vrakkal, Havas-fal földére, és a' Moldvai erős havasokra mene, holott el vetvén az utat, tizen ötöd napig budosának, Sótalan ló hussal élvén a' havasokon. Azután egy juhász pásztornak vezérlése által, Forgács hadának egy részével vízfíza tére Moldvára, és Lengyel Ország határán Kaszára jüve. Más része hadának Máramarosra váltá ki, de e' roszszul jára, mert az Oláhok ezeket föl verék, meg foszták, és közzölek fokot le vágának, kikeet egyben rakván, mostis Forgács halmanak híják. Forgács Sigmonddal, ezek az Vrak voltak, Homannay György, Dóczi András, és Czobor Mihály.

Szécsi Thamás, egy részét a' Hayduságnak meg vere.

A' Törökök és Tatárok azért, fáradságokért Erdélyt el rablá, és a' székelységből tizen keét ezer rabot vivének el.

Azért ez esztendőben, így bolondoskodának, az Erdélyekkel, oda vesztvén fok válogatot vitez embert Táborostul és szép hadi szerzsámostul öszve. Ugy annyra, hogy a' Törökkel való hadakozásban a' Magyar Nemzetből egy derék útközetben neme veszt el ennyi válogatot vitez ember ott veszt el Petthó Istvánjeles Katona István legény,

Mátyás Király hozá, magának feleségül az Anna Alsószont, a' Tyroli Ferdinand Herczeg leányát. Decembernek 4. napján.

ANNO 1612.

Rudolphus Császár meg hala Prágában, Szent Fábán és Sebestyén napján, vizi betegségben, életének hatvan egy, a' Magyar Országi Királyságra való Coronázásának után negyvenedik esztendéjében mag. talanul, mért felesége nem vala soha, de Agyasitul egynehány gyermeke vala, temetteté Prágában az Apya Koporsójában éjfel, nem az ő Erdeme és méltósága szerént, hanem csak imigy amngy, Octobernek első napján Ez fölöte igen gazdag Fejedelem vala ízámtalan nagy temerdek, és drágá kincset

kincset találtak nála, Ugy hogy fok üdőtől fogva nem volt gazdagab Fejedelem nála. Ahoz igen kemény és haragos, de igen igaz mondó Fejedelem vala. A' Törökökkel tizen ött esztendeig hadakozot, a' mint ide hátra bőven meg irtam, és ha az ellene való támadással és pártolással eztét nem veltették volna, nagy győzedelmet vett volna a Törökökön főképpen ha bátor csak egyszer ment volna személye szerént a' hadban, Es ha olyan igen kedvetlen, és magának való ember nem lett volna. fok üdőtől fogva nem volt kőrösztyénységben ilyen Fejedelem, de miért hogy senkit magá cleyben nem bocsát vala, és senkivel nem nyájas-kodik vala, Országok és Urak igen elidegenedtek vala tőle. NB. Ennek pedig ez lén az oka, mert a' Német tanács-Urak valami jövendő mondók által el hitették vala a' Császárral hogy az ő csillagia azt mutáttya, hogy ha igen nem vigyáz magára, és magát nem fogya őrzeni, vagy étetéssel, avvagy valami mordály faggal, ki végezik e' világból, azért azt tanácsolák néki, hogy magának legyen az emberekkel ne nyáiaskodgyék, és jól meg lássa kitt bocfát maga eleiben. Ezt pedig mind magok hasznokért csele-kédék az álnok tanács-Urak, hogy minden, dolog, a' Császárnak tudá-sára ne legyen, hanem ők mindeneket a' magok kívánságok szerént csele-kedhessenek, és abból gazdagulhassanak. Azért a' jó Császár el hitte az álnok embereknek szavokat, és úgy vonyá meg magát az emberektől, az Ország dőlgyatis mind a' tanácsokra bizá, de a' derék dőlgyokat magais tudni akarta. Jóltehet a' mikor őis valamiben kaphatta őket, őkis lakták érette, így velték el azért a' jó Császárt az álnok emberek. Nagy bűn lén az, hogy ezt a' jó Császárt nem hagyának békével meghalni.

Mátyás, a' Magyar Országi, és Cseh Országi Király, Valasztaték Romay Császárságra, Szent Ivan napján. Ez a' Batyának kincset mind magának foglala.

Nagy András a' Hayduságnak Capitánya, Báltthori Gáborral egybe háborodék, és a' Törökök közébe mene, de ísmét kegyelmet találá Báltthori Gábortól magának, és vízfíza jövé hozzá, ki nem fok üdővel azután, nijob latorságban talatatek kiért Báltthori Gábor, a' Maga kezével agyon veré a' latrot. Azért Nagy András' így vévé jutalmát fok latorságának.

ANNO 1613.

B Atthori Sigmóndnak, meg száná Isten fok nyomoruságát és kj vévé. ez Világból Prágában Gura útással.

Erdődi Péter, a' jámbor Viréz Ur, meg hala Februariusiak 27 Napyán.

Draskovics János, meg hala Pofonban, Marciusnak 11. napyán. temettetet ugyan ott Polonba. Eza' Bánságot fokig nagy dicséretessen és vitézül vitlete, Thót Orizágnak nagy hasznával, és öregbülésével, Végre el hagyván a' Bánságot, az Erlék Uyvári titztre, és a' Dunán tul való Orizág hadnagyságára mene, ottis jó emlekezetet hagyta maga után.

Erdődi Tamás a' Bán el nyéré pörrel Monyorókeréket a' Zrinyi Uraktul, és azt el foglalá Majuinak negyedik napyán.

Bethlen Gábor, Constantinápolyban mene Báltthori Gábor elött, és ütret az Török Csázárnál igen bé vádolá, és a' Császártul meg kéré magának az Erdély Vaydaságot, ki Szkender Basát, és a' Bosznai Basát nagy haddal mellé adá, és bé viteté Erdélybe, Bethlen Gábort, Latván azért Bathori Gábor, a' Török erő ellen, maga elégtelen vóltát, ki jöve Erdélyből Váradra, oda maga mellé várván a' Magyar és Lengyel segítséget, kivél ismét ki akarya vala verni Erdélyből Bethlen Gábort a' Törökökkel. Es immár mellés érkezet vala. Abaffi Miklós keét ezer Magyar lovassal: De azonban titkon reá tanácskozának Abaffi Miklós, Gécsi András, Kamuti Farkas, Sziláfi János, és Ladáni Gergelly, Rédey Ferenczel és többen fokban. Es mikor szekéren Váradból ki ment volna a' Táborn látni, az el rendelt Iatrok Sziláfi János, Ladanival a' Varadi hósfátbán kéfzen várván őret, reá ütének, és ugyan azon szekerben meg ölék Báltthori Gábort. Otobernek 27. napyán.

Báltthori Gábornak a' teste, harmad napyig fekvűék a' Váradi uczán, kint azután egy taligán Eokrőkön vontattak ki a' temető helyre. Így lén vége Báltthori Gábornak. Ez igen Katona természetű, nagy erejű, és szép természetű, nagy erejű, és szép természetű ember vala, csak hogy még a' Iffiuság birt véle.

E' még lévén, Bethlen Gábort az Erdély Fejedelemségben hagyák a' Törökök, ő magok pedig ki jövének. Erdélyből, tizen hatt ezer kőrösz, tyén rabot hozván ki belőle. Azután nem fok üdövel, Bethlen Gábornem akarván hálá-adatlan lenni a' Török Császárnak hozzá való, jó Vóltájért, őis Lippát egynehány környűle való Vég-Várakkal, a' Török Császárnakadá ajándékon (jo jártunk véle.)

A' Németek, látván Erdélyben ezt a' változást, ökis belé kapának Erdélybe, és Doczi András által, Husztot, kő Várat, a' Bányákkal öfzve el foglalák, De nem fok üdő mulva, viszfza adá Matyas Császár nekik ismét azokor: Azután, a' híres Nevezetes Várat Ecsetet a' Császár számára foglalá Doczi András.

ANNO

ANNO 1614

Szilasi Jánost, és Ladáni Gergelt, Erdélyben a' Megyesi Toronban megölék, kiből alá hányák testeket Bátthori Gábor haláláért.

A' Balatoni jégen, a' Káptalynkból a' szabad Katonák, és Hayduk, ugy mint ezeren egybe gyülekezvén, által menének Somogiban' kikre ott a' Törökök reájok gyülekezének, és Kópannál meg ütközének vélek, de igen meg verék a' Törököket, a' Kopáni, és Mohácsi Bégeket eleven el fogák és el hozák, de Mátyás Császár ílmét él bocsátá a' Béget.

ANNO 1615.

Istvánfi Miklós meg hala, 80. esztendőbéli korában, Aprilisnek első napján, kiben magva szakada az Istvánfi Nemzetségnek. Ez írta a' Magyar Historjat igen szép ékes deák szókkal, de fok nevezetes fő Uraknak, és rendeknek jó hírekben, Nevekben és böcsületekben való nagy gyalázásával ha őis a' jámbor ott süttözött volná a' ahol azok izzadtak gondolom ki esset volnaa, lud toll körmei között.

Forgács Ferencz a' Cardinál, és Esztargami Ersek, meg hala Octobernek tizen hatodik napján. Ez igen jeles, okos, Isten féllő Ur vala.

A' Velenczések nagy hadat indétának, a' Gréczi Ferdinánd Hercege ellen, és Országatis Goricziajg mind el foglalták vala tőle, ki myátt szántalan vérontás. és fok fő nevezetes had viselő Urak, és fő rendek veszedelme és halála lén a' Velenczések, és Ferdinand Hercege között. Ott veszet el a' fő hadi Generalis, Tratmanstorfer Adám.

ANNO 1616.

Draskovics Péter, az elmés, és okos Ur meg hala Februáriusnak 17. napján.

Thuróczi Benedek a' Bán meg hala Novembernek 8. napján.

Pázmán Pétert, a' Jesuiták szerzetinvaló Doctort, az ő elméjének és tudományának nagy és dicséretes voltáért, tévé. Esztargami Ersekké Matyas Császár.

Thurzó György a' Palatinus, meg hala, a' fogyatkozot Magyar Országának, fölött nagy kárará, mert ő a' Magyarok szabadságának igen nagy őstalma vala, kiért méltán óhathattya az Ország, ez len Karácson estin. Ha ez élhetet volna, toha ezek a' támadások, és Országunkbeli főzrnyű pusztulások nem lettekvolna, kik csak hamar következének

ANNO 1617.

Ferdinánd Herczeget a' Stiriay Cáról Herczegnek a' fiát, Cseh Orzági Királya Coronázták Prágában a' Császár akarattyából, Szent Péter napján.

ANNO 1618

Ferdinánd Király, meg békélék a' Velenczésekkel.
Mátyás Császár, Gyűlést hirdete Pofonba hová az Urak minden
felől egybe gúlénck a' Császár akaratt yából

ANNO 1618.

XLII. FERDINÁND ezen néven második, a' Cseh Országí Király a'
Styriay jó Cáról Herczegnek öregbik fia Matyás Császárnak
éltébe, választaték és Coronáztaték Magyar Országí Királlyá Pofonba, Ju-
liusnak első napyán. Ez sem ártotta az Ország bíroalmába magát Mat-
tyás éltében.

Ugyan azon Gyűlésben választák, Forgács Sigmondot Magyar Or-
szágí Palatinusá.

*Concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios, &
pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum
suum, Civitas adversus civitatem, Regnum adversus Reg-
num. Ifai. 19. cap.*

Ezen Pofonyi Gyűlés alatt, az egész Cseh Ország föl támada Matyás Csá-
szár ellen, és el foglalák a' Prágaj Várat, mind a' Császári Tárházal őszve,
Azután az egész Országot tőle, ki miátt az egész kőrősztytyenség föl
Zöndüle és föl támadá, és lének olly ifzoyu Országokbeli pusztulátok,
romlások szántalan sok kőrősztytyén vér ontátok a' minemük ennek előtte
talám soha nem voltak Ennek pedig mostan sincsen véghe, és csak az Isten
tugya, mikor léfzen.

Kleselius Cardinált, ki Matyás Császárnak fő, kedves, Titok Tana-
csá, és mindencse vala, meg fogák Ferdinánd Király, és Maximilián
Herczeg, a' Császár hire nélkül, Bécsben a' Várban, és Tyrolba küldék
fogságba. Kitt azután üdő jártában a' Pápa szabadéta ki és magához
vévé Romába.

Ebben az esztendőben, egy Nagy üstökös csillág támada, és sokáig
tarta, ki a' következendő nagy támadásokat, és Országokbeli ifzonyu
romlásokat, és Nagy Fejedelmeknek halálát jövendőlte.

A, jó Maximilián Herczeg, a' Császárnak az Fccse meg hala Bécsben.
Ez igen jámbor, és Vitéz Fejedelem vala, de hadakozásiban igen szerencs-
étlen

étlen vala, a' mint ide hátra meg irtam. Ez vivor meg Mehmet Császárral személie szerént a' kőrösztofi mezőn, kitt még soha egy Német Fejedelem sem próbált vala meg. A' Magyar Némzetséget igen szerette, kiért úterisa' Magyarok igen szerették.

Az Anna Aszfzony, a' Mátyás Császárnak a' felesége meg hala Bécsbe—.

ANNO 1619.

Mátyás Császár és Királi, meg hala Bécsben, jó vén korában, Marcusnak 20. napyán magtalanul. Ezis igen jámbor, és Vitéz Fejedelem vala. Eztet a' Magyarok fölötte igen szerették, mivel hogy inkább mind köztők lakott. A' Magyar Országi Coronát ez hozta vala meg nekik Prágából. Nagy haddal ki vévén a' Battyátul Rudolphus Császártul, melly Corona annak elötte, ötven hétt esztendeig vala idegen Országban.

Gróff Henrik Mátyás vón Turn, a' Cseh pártosoknak indétójá és fő Hadnagya, Bécs alá a' fő Váras alá szálla a' Cseh haddal. Ferdinand királyra, kitt a' Bécs Országi Lutor Urakban egynehányan, és a' Bécsi Lutor Pólgárok hittak valo oda, biztatván avval ötet, hogy bé bocsátták ötet Bécsbe, és Váraszt, mind a' Királlyal egyetemben kezében adgyák. De nem engedé az Isten azt Véghé Vinny, mert a' Király is az ő hiveivel Vigyázásban vala ottben, kitt látván a' Gróff, el pironkodék Bécs alól egynehány nap mulva—.

A' Király, látván a' Bécsi Pólgároknak latorságokat, az egész Pólgárságnak fegyverét el szedeté, es a' Szerfzám tartó ház ban bé hordatá, kikok izántalan vala—.

A' Király Marfalkya, Conte de Buqvója, a' Király hadával Cseh Országot, Es Gróff Dón Pjér, Morvát, izzonyuképpen dulták, égették és pulztitották.

ANNO 1619.

Ferdinándust, a' Magyar Országi és cseh országi Királyt, választák Imperiomban Romay Császárra, kibén adgyon a' jó Isten, jó szerencséta' jó Fejedelemnek, minden ellenséghi ellen—.

BETHLEN GABORNAK

Első támadásáról.

ANNO 1619.

Si invicem mordetis, & comeditis, videte, ne ab invicem consummani. Gal. 5. cap.

Ferdinánd Császár még Imperiomba jára a' Császári választásra, addég Bethlen Gábort az Erdély Fejedelmet, egynehány nyughatatlan elméjő és hazájok pusztításában gyönyörkedő Magyar Urak. Ugy mint Thurzó Imre a' Palatinusnak a' fia, Rákóczi György, Thurzó Stanisló Szecs György, és többen egynehányan, nagy hertelenséggel bé hozák Magyar Országba Ferdinánd Császár és Király ellen, és véle edgyűt minden méltó ok nélkül, pártot ütének, és föl támadának ellene. A' Csehekkel, Austriayakkal, Morvaiakkal, Slesayakkal, és a' több pártos Országokkal erős kötés alatt egyben esküvének, Ferdinánd ellen. Es elsőbennis a' Kassaiak Rákóczi Györgyöt éyel, titkon bé bocsáták a' Katsay Városba, ki a' Városba Dóczi Andrást meg fogá, és őket fogva Bethlennek kezében adá, ezek mellett két jámbor Jelvűitát iszonyu undok halálal ölének meg. Végre Dóczi András, Lónyaival ugyan Bethlen Gábor fogságában halának meg.

Azután Höm onnay. Györgyre menének, de ő el mene előttök Lengyel Országba, a' Várait pedig Bethlen, minden Kincsével magának foglalá el.

Ezenközben, Bethlen bé érkezék Kásába, kitt a' Kassayak nagy öröme el és Pompával, bé fogadának a' Városba. Hová Bethlen a' Fátrantul volo Vármegyéknek Gyűlést hirdete, kik előtt indullattyának egynehány himes, és színyes okát elő számlálván és beszélvén, Ugyan őt a' Gyűlésben, maga hiveségére hódultatá, és eskütteté őket.

Még Bethlen Kásában Késék, addég Szécsy György a' Végekre mene, és azokat Bethlen számára foglalá és eskütteté. Mert még sá-jokban vala izi, a' Bocskay István támadásakor való prädának.

Az Ersek-Uyvári Vitézlő népis, Követé a' többinek cselekedetit, sórt avval pótolák meg, hogy Kohári Pétert az ott való Vice-Capitánt (mert akkorban fő Capitánnyok nem vala) mért hogy nem akar vala vélek edgyűt,

edgyűt, természet szerént való Coronás Királlyá ellen támadni, meg fogák, és fogva Szécsi Györgynek adák kezébe.

Bethlen azért, el rendelvén dőlget a' fölföldön, és ott maga képeben Rákózi Györgyöt hagyván, el jűvé őis hadával, és a' Magyar Országi haddal egyben jővén, Nagy Szombathoz érkezék. Azért a' helnek erőtlén voltáért, azis meg hódula néki.

A' Palatinus Forgács Signond, értvén ezéket, őis ira minden felé Kemény parancsolatokat, hogy fietséggel mellégyülekezzenek, hogy vélek edgyűt Bethlennék, és a' pártosoknak ellenek álhassanak, de senki nem jöve mellé. Azért kényszerítették a' Palatinus a' Pofony kamarátokkal, és a' Corona őrző Urakkal, Pofon Várában, a' Corona mellé bé szorulni. Honnan Leopoldus Herczegnek Bécsbe(kitt a' Császár maga képeben hagyott vala ott) mindeneket tuttára ada.

Leopoldus Herczeg azért, látván hogy Bethlen immár igen közel vólna, és a' Coronás nagy Veszedelembe vólna Pofonba. Táifepoh Rudolphot ezer Német gyaloggal el küldé, hogy azokkal bé szorullyon a' Várba, és Várasba, és azt Bethlen ellen meg oltalmazza, még másképpen gondolkodik a' dologról. Ki mikor estve, nagy elsőben hajókon a' Dunán alá érkezet vólna, nem akarák a' Pofony Pólgárok őket bé bocsátania a' Várasban. Sőt éva Péter az edgyik Corona őrző Ur, a' Corona őrzésére sem akará a' Németeket bé fogadni a' Várba; hanem kin a' hóstátban száléták őket. Azonközben azon eijel titkon, nagy fietséggel a' Pofony Pólgárok Bethlennék (ki immár Szencznél vala hadával) a' Németeknek oda való jöveteleket, és allapattyokat tuttára adák. Kérvén azon, hogy siessen oda jőni, mert ha többen érkeznek oda a' Németek, azután nem olly könnyen juthat a' Várashoz, sem a. drágba Kincshez Coronához, ki a' Várban vagyon.

Bethlen értvén a' dölget, mingyáríft reájok indétá hadát, és ugyan azon eijel, készületlen, úgy mint kik szélel a' hóstátban oszolván, szárazkodnák vala, meg uték a' Németeket, és ott mind le vagyák őket Táifepoh pedig akkor a' Várba vala Palatinusnál, és a' Corona őrző Uraknál.

Ez meg lévén, Betlehemis el érkezék Pofonhoz, kitt a' Várasfiák, követvén a' Kaszaiakat, nagy örömmel és pompával befogadák a' Várasban, és meg esküvének néki hivsége.

Bethlen azért Pofonba bé érkezvén, a' pártos Urak által tractálni kezdé a' Palatinussal, igen szép szót advan néki. Hogy ők nem indították ezt a' dölget a' Magyar Nemzetnek romlására, hanem inkább szabadságoknak helyére való állatására. Azért kérek igen
ízép

szép mézes szókkal őttet, ne allána el a' Magyar Némzetségtől, hanem inkább tartana és értenne egdyet vélek, és jőne alá vélek a' Fejedelenhez, ki minden kegyelmességgel, és barátsággal ájánlya néki magát. Es hogy aző hire és ákarattia nélkül, sem a' Fejedelem, sem az Urak nem csele Kefznek semmit, hanem mindenben az ő akarattján járnak. Azért reá befzéllek, és réavévék illien, és több effele mézes szó kkal Palatinusunkat, ki híven befzédeknek, alá mené vélek mind a' Corona őrző Urakkal edgyütt Bethlenhez, a' Várasba. Ezen, hogy immár a' Palatinusköztők vala. Bethlénnek, és a' pártos Uraknak igen nagy örömöök vala, tudván hogy evvel, dőlgeknek igen nagy előmentte és szerezéseknek öregbülése követhetők.

A' Püspökök, Pápok, és egyéb szerzetesek azért, látván ilyen veszedelmet (mert ugyan csak a' Papisták ellen vala ez a' támadás (ki Bécsbe, ki Gyórré, és a' hón ki bátorságosb helt találhat vala magának, oda szaladozának, és valameddig ez a' háborúság és támadás le nem csön-deszedék, ott lappangnak, és nyomorognak vala szegények Csak Mayrini László a' Püspök, akadt vala kezekben, kit nem csak meg fosztának, de sőt inkább, rutt mindok verebességekkelis illették nem tekintvén régi bőcsületes nemzetségét.

Ezeknek jószágokat mind el foglalá Bethlen, és azokat kint Summában kint másképpen osztogató a' maga pártján valóknak.

Leopoldus Herczeg azért, látván Magyar Országának a' több Országokkal való Veszedelmes állapotját, Buquójat, és Don Piért, a' Császár hadával, ki Cseh Országba, Morvaba, és Ausztriába az ott való partosok ellen vala, mind Bécshez győyté, és a' Dunán való hidak mellé szálltá.

Bethlen Gábor, látván el kezdet dőlganak, ilyen jó előmenet, gondolván aztis, hogy ha azt a' Császár hadát meg verheti, és semivé teheti, nem csak Magyar Országot, de a' több Országokatis könnyen el bírhatya; Egybe győyté azért a' Cseh Orzági, Morvay és Ausztriai partosok hadát, kinek fejk, és azoknak előttök járo fő Capitányok Gróff Henrik Mátyás vón Turn vala, véle edgyütt Rédey Ferenczet, igen szép Magyar haddal el bocfáta, hogy a' Császár hadával meg ütközzenek. Kik igen szép és erős haddal szemből szállának a' Bécsi hidak előtt Buquójával, és ott három egész napig, nagy erős harczokat tartának véle. De Buquója tovább neze vala, nem akartá vak szerenésére vetni népét, továbbra tartta vala azért hadát, és éjjel el szálla előttök, a' hidakon békével által hozván hadát.

Mikor immár Bethlen, a' Dunáig egész Magyar Országot, a' Végekkel, és Vármegyékkel magához hódultata volna, és Munkácsnál, Nyitránál

nál hátra több nem maradot volna, Palatinusunkis mellette volna, ahogyan a' Córónais birtokába volna, által hidaltatta Posonnál a' Dunát, és által költözék rajta hadával, Magyarral, Némettel igen szép és erős haddal Bécs felé indula (hováimmár a' Császáris Imperiomból meg térvén, beérkezet vala) Bécs táján harmad napig mulata, sok szép seregekbe vjadalhoz rendelvén hadát. Azért látván, hogy senki ellene nem állana, nemis jőné semmi ellenség reá; Sóprony felé tere kit a' Sópronyak, nem akarván a' Posonyaknál eszesbeklenni, hasonló őrómmel és pompával be fogadának a' Várasba, és néki mind a' Vármegyékkel együtt meg hódulának, úgy hogy a Dunán innen Muráig, az erősségegben Kúfzegnél több, az Urakban pedig Elzterhási Miklósnál, az Ifflu Zrinyi Györgynél, és Nádasdi Thamásnál több nem marada a' Császár hívségeben.

Azonközben Homonnai Györgyis Lengyel Országban, Lengyelből, és Kozákból, szép hadat szerzett vala, és azzokkal be ütöt vala Magyar Országba, és elsőbennis Rákóczi Györgyöt mind Tháborostul föl veré, azután az ott való Vármegyéket iszonyuképpen rablá, égeté, és fölprádlá. Azért Homonnay nagy nyerefséggel ismét viszfizá tere Lengyel Országba. Ertvén Sopronnál Bethlen a' Homonnay dől gát viszfizá tere Posonba, és oda a' Palatinussal együtt Gyűlést hirdete, hogy ott az Ország állapattyaról végezzenek. Azonközben, szegény hazánk és Nemzettségünk minden felől iszonyuképpen, és kegyetlenül ronstatik, égetetik és áll yeszteretik vala, mind a' két felől való hadaktul.

A' Gyűlésbe Posonba követekét küldé a' Császár, azokkal valának több felől való követekis, kik által Bethlennél, és az Orzágnál azon törekedik vala, hogy le csöndesednének, meg egyyednének véle, és ismét az előbeni állapotra térnének ne rontanák és vesztenék Országokat, és magokat, ilyen szörnyüképpen, ajánlván azzal magát az Orzágnak, hogy erről soha meg nem emlékezik, és ha szabadságokban valami sérelem és fogyatkozás volna, aztis kész meg adni nekik. De a' jámbor Isten féltő Császárnak, illien Atyai szép izenetit, kegyes maga ajánlását, és Országoknak meg maradásáról való szép, intését, főképpen a' pártolásnak indétói nem fogadák kit az Orzágnak több része, két kézzelis őrómest kapot volna. Mert Viszontag a' Cseh Orzági, és Austriai, pártosók, ellenközöképpen, azon törekednek vala Bethlennél, és a' pártos Uraknál, hogy Ferdinánd Császárt semmiképpen ne Urallanák, és ne tőrnek a' birodalomban. Mindazon által azt végezik, hogy a' következőendő Bethlen ismét Gyűlést hirdeten Besztercze bányára, hová a' Császár hivijs követivel Gyűlyenek, és ott az Ország Nyáron állapattyaról, és meg maradásáról, egyárant való akaratból végezzenek.

zenek. Azonközben Szent Mihály napig, még a' Gyűlésnek vége lélzen, mind a' két fél csöndessen és békével légyen, egymás ellen edgy ik fél se próbályon semmit. Ebben a' Gyűlésben, nagy és nehéz adót veté nek föl. Azért így végeződék el ez az esztendő mind a' Gyűléssel egyetemben.

Azonközben, Ferdinánd Császár a' Portán Török Császárnál erőssen solicitálya vala, hogy a' véle végezet Frigiet meg tarcsa. Bethlen is azonképpen esedezik vala néki, hogy ne hádná el indétot dólzában, hanem lenne segítségpe néki. Ajánlván avval néki magát, hogy az egész Imperiomot, Cseh Országot, és Austriát, néki hódultattya, és adózóvá téfzi

ANNO 1620.

NAdasdi Thamás meg hala, Februariusnak 29. napján, ki ebben a' támadásban, Ferdinánd Császárnak igen híven szolgált vala.

Homonnai György a' nagy böcsületés fő Ur; meg hala Lengyel Országba, Juliusnak 25. napján, étetés miatt, Országunknak nagy kárával. Mert ha ő élhetet volna, bizonyossan igen nagy akadékjára lett volna, Lengyel Országból Bethlennek.

A' Cseheket küldének Fridericusért az Elector Herczegért. ki Palatinus Reni vala, és azt bé hozák az Királyságba, és Prágában Cseh Orzági Királyá meg Coronázák Tizenkét Calvinista Prædicator tette a' Coronát fejére Mivel hogy ennél a' Fridericusnál valá felelségül az Angliai Királynak leánya, Volt abban nagy bizodalnok a' Cseheknek, hogy ötöt Ferdinánd Császár ellen a' Királyságban meg oltalmazhattya. De azt meg nem gondolták, hogy sokkal hatalmasb volna az Isten, ki Ferdinándnak pártját fogná az Angliai Király ellen és Fridericus ellen.

A' Végezés szeréntel kezdeték a' Besztercze bányai Gyűlés, hová Ferdinánd Császáris követeket küldé, oda menének a' Franciai, és Lengyel Király követij, és mind Bethlent, s-mind az Országot, ezek beviszoval intik vala a' békeségre, és a' természet szerént való Coronás Királyokhoz való engedelmeségre. Ajánlván a' Császár, szavával nekik minden kegyelmességet, és minden szabadságoknak meg térését, kibeválmely Királytul meg bántattanak volna. Es arra kezesetik vala a' Császár mellett magokat. A' Pápa, Spanyol Király, Franciai Király, és a' Lengyel Orzági Király, hogy ha Ferdinánd Császár meg nem tartaná abban őket és azt meg nem állaná, hogy ők a' Császár ellen arczul támadnának a' Magyarok mellett. NB. (Bezzeg it vala ám egyfzer kezünkön a' dolog, itt költ vala ám esztünkkel élnünk jó Magyar Uraim) De más felől,

az Uj Cseh Király Cseh Országgal, Morvával, Austriával, és a' pártosfok (kikkel Bethlen, és Magyarok nagy erő kötés alatt esküttek vala egybe, hogy halálig nem hadgyak egymást, hanem minden erejekkel rajta lésznek Ferdinánd Császáron, nemis békéllenek egy más akarattya nélkül meg véle) Ezek, addég futák és untaták mind Bethlent, s-mind a' pártos Urakat, hogy ugyan azon keménységben, Királyok ellen az előbeni pártolásban maradának meg, kire a' Törökökis kényszeretik vala őket (Mongyák, Thurzó Imre volt bontó, és leg nagyob ellen tartó az békeféségnek véghez vitelében) A' több Urak pedig, az követek, az egész Nemesség, nági Ohaytással fohászkodva kívánnják vala a' jó békeféséget, látván Országoknak, és magoknak ilyen szörnyű romlását, és veszedelmét. Azért ebben a' Gyűlésben.

NB. Bethlen Gábort választák Magyar Orzági Királlyá, és arra föl kiálták ütet Ferdinánd ellen. A' kik ellen tartók voltak vólnais benne, nem mernek vala féltekben semmit szölli ellene, mert igen meg fenyegette vala őket. Ehez, adót igen nagyot vetének föl az Orzágra. A' zért lásd immár ide elő, Országunknak sok romlását, veszedelmét, és Nemzetségünknek számtalan sok Vértontását. Meg indulának mind keét föl a' hadak, és szörnyen ronták egymást. Hogy azért az Aprocsatáknak és harczoknak békét hadgyak hozom elő ébben az én íráltomban, csak az derék, és emlékezettre méltó dolgokat,

Még ezek egymással veszekednek vala, addég az Budai Bafa a' szép barátság alatt, Vácot meg szállá, és azt Sztrucz Ferencztől az ott való Capitánytul hitre meg vévé Nő ő nekys jutni köllött a' Kapsiban, nem felelti el magát őis szegény az többi között.

Bethlen Gábor azért Hallér Györgyöt, és Fekete Pétert három ezer Katonával, és Hayduval, Győr, és Komárom között által költözteté a' Dunán. Ezek Pápát, Sümegyet kis Komáromot, Pölöskét, Egerszeget, Eger Várát, a' benniek való Uraimmal, Szala-vármegyét, Vasvár, és Sopron Vármegyét, Bethlen hiveségére eskütteték és hódultaták. A' Beszprimiek azü Capitányokat Zicli Pált, hogy természet szerént való Coronás Királlyá ellen, nem akart vélek támadni, ki üzék az helből, és ökis a' többi mellé állának.

Ezekre, a' Császár párttyáról a' jó hires Neves Vitéz Ur, Gróff Don Pjér szorgalmatoson Vigyáz vala, Német Uyhelnél lévén népével.

Huszár István, három ezer lovással, és a' Végbeli gyalogsággal reá mene Lákompakra, és Eszterhási Miklóst benne szorétá, és azt keményen környül vévé és Ostromla, kit értvén Gróff Don Pjér, sietséggel reájok jöve, és véletlenül készületlen találván, ott igen meg veré őket úgy hogy

nem sok szaladhata el benne, főképpen a' gyalogjában, kik inkább mind a' végekből valának, veszték itt többen nyolcz százalél. E' meg lévén, Don Pjer ismét vízfőz tére Német Uyhelybe.

Bethlen Gábor, személye szerént minden hadával, Posonnál, által költözk a' Dunán, és elsőbeanis Lákompokót meg véven, köszeg alá szálla Hagimási Christófra, ki Köszögöt a' Császár számára birya vala tiszttul, akarván Hagymásit szóra venni, és Köszögből ki beszéleni, avvagy más-képpennis ki ieszteni belőle. De meg clalatak, mert Hagymási csak jó szót sem adá néki. Kit látván Bethlen, nagy haraggal és izitkokkal el mene hadával alóla, és szálla Szombathelyhez, azután tére Rohoncra, és ott szemben lén Batthyáni Ferencz el, akarván onnan Thór Országra menni, és aztis meg hódultatni, avvagy, ha külömben nem lehetne, erővelis meg haytani, melly szándékaról Batthyáni Ferencz Verce el.

Azonközben, még Bethlen ide késék, addég Gróff Don Pjer Bécsből a' Dunán hájokon alá cresszkedék, Petárdát, kit fa Algyunak hinak, hozván magával, hogy avval Posny Várát meg próbállyá, de nem ízolgálá a' szerencse néki, mert későn, világos nappal érkezék Posony Vára eleibe, holott, a' Vár előtt mikor egyben lövöldöztek volna a' Várbeli Haydukkal, két golyóbissal találák Don Pjert lóni, ki myátt halva esék el és ugyan ott fejt vévék, a' többi ezt látván vízfőz a' hajókra szállának, és Hamburgba térének. Így vesze azért el a' nagy hires neves Vitéz Gróff Don Pjer, kinek halála, lén Császár ő főlségének nagy kárára, mert ez a' Törökök ellenis tudot volna hadakozni, Mongyák, hogy a' testét Bethlen igen szépen temettete el.

E' dőlgot mikor Bethlen meg értette volna, el hagyá előbbeni el végezet szándékat és akarátyát, és vízfőz tére hadával Posonyba.

A' Thór Orzági Bánis Therfacski Miklós, föl vévé az Országbeli Urakot, Nemeteket, és a' föld népét, és Varasdba ízálla Táborba hogy Bethlentől a' a' Dráván való keleteket meg őrizze. Azért, egy ideig ott fűttözven. Varasd tájár el pusztéta, el dullata, és ugy mene ismét vízfőz haza felé,

Spinola Ambrus a' Spanyol Királynak hadi Generálissa, az Spanyol Király hadával, a' Palatinátuságnak nagyob részét, az Uly Cseh Királytul Fridericustul meg vevé, és azt el foglalá. Azonközben Móríc Herczeggel, Mansfeldel sok erős harczokat tarta győzedelmessen. Így jár minden a' ki a' másét hamissan kívánnya, a' magáétis el veszti. Az ebis így járt vlót a' csonttal.

Maximilián a' Bavariai Herczeg, igen szép és erős haddal föl készüle' és fölő Ausztriába bé úte. Linczet a' fő helyt, és az ott való fő Váralokas

fokat meg vévé, és az egész Országot Császár hívségére eskötteté és hódultatá, az erősségekben mindenűt népet hagyván.

Onnan hercelességgel el indula hadával (mert immár a' téli időis raita vala) es Buqvójával ki a' Ferdinánd Császár hadával, a' Cseh Orzági határban vala, egybe hozá maga hadát, és minden erősségeket hátra hagyván, Prága alá szálla hová Fridericus az Uy Cseh Király, nagy haddal Némettel, Magyarral (mert Bethlen Kilencz ezer Mágyar lovalt küldött vala segítségére) készen Várja vala őtet. Azért egynéhány napig a' keét fél között erős harczok tartatának vala. Végre Szent Márton napján, minden erejével az Uy Cseh Király Táborára mene ki szintén Prága mellé szorult vala, és a'val derékképpen meg ütköztén, az Ur Istennek segítségével az egész hadát derékképpen megveré es semmivé tévé. Táborát föl dullá és prádálá.

Fridericus azért az Uy Cseh Király, látván ilyen nagy veszedelmét, és szerencsétlenségét, nem mere meg maradni, hanem azon éjfel el szökék és ki mene Prágából, ki mind feleségstül fok ideig széllyel buidosék és lap-panga. Végre Angliába a' feleségé Attyához takarodék, Itt fok Magyar Vitézlő nép vefze el, mert az első ütköztét övék lén.

Másod napon, a' Bavariai Herczeg Buqvójával ismét föl készülének, és Prágára menének kinek eleiben az Prágai Pólgárságban egynéhányan ki jövének, és nagy taláztatósággal kegyelmet, kérvén tőle, a' Kulcsokat ki hozák neki, és szépen bébocsáták. Az Herczeg ott találá a' Cseh Orzági Coronát, minden privilegiomokkal, és a' Cseheknek szabadságok ról való levelekkel. Ertvén e' dolgot az Orzágnak több Várasiban és erősségiben, és látván ilyen nagy Veszedelmeket, az egész Cseh Ország meg réműle raita, és meg hódula, és meg eskűvék Ferdinánd Császárnak hívségre. A' Herczegis Prágát, és a' több erősségeket mindenűt az Országban meg raká néppel : Es ilyen szép szerencséről és Diadalomról Istennek hálát adván örömmel tére meg Bavariába.

Méltánnis adhatot bizony Istennek halát raita, mert ugyan eludára méltó, hogy egy uttal, olyan keét hatalmas Orzágot, ilyen kevés időben meg vehetet, ahoz, olyan derék erős hadatis meg vert. Azért, ilyen hasznát vévé Fridericus a' Csehekkel árultatásoknak, Istennek igaz itileti szerént.

NB. Ezen tanulhatnak az Iffiu Fejedelmek, és Urak, mint kőlylőn az Iffiu tanács után indulni, és a' Vének tanácsát meg vetni. Mert ha Fridericus, a' vén emberek tanácsát fogadta volna, vesztég maradot volna maga Országában, és nem kapot volna mód nélkül más ember Fejedelemségébe, Mostan, sem egyikét, sem másikat nem birya, hanem Orzága kívül buidosik.

Barthányi Ferencz a' Szécsi Tamásné ízólgaival kik közfőg Várában valának, titkon végeze, és a' végbelieket, és maga szolgait közfőg alá küldé, kiket a' Várbeliek éjfel titkon egy aal Kapun bé bocsátának a' Várba, de ebben Hagymási Christófa' Várasban semmit nem tud vala, és más napra Viradóra, kívül Ostromot kjáltának, kire Hagymási reá vigyáz vala, azonban a' Várból véletlenül bé útének a' Várasba, és így Hagymási, feleségével, és gyermekivel, a' Szentegy házba szorulván, kényszerítették magát meg adni nékik. Azért Zennyei Gáspár Hagymásit Sopronyba vivé fogva, Sopronból Bethlenhez küldék. Ez lén Novembernek 17. napján.

Bethlen, Hamburgnak az Várasát meg Ostromoltatá, ki alól népének fok kárával verék vízfőza.

Ez esztendőben, az Iffu Rákóczy Sigmódot, mind feleségeftől, és szólgaival, kik közel harminczig valának, étetéssel meg ólék. Ugy hogy, valamennyen azokban az étkékben ettek, mellyeket az alztalra föl hoztak vólt, azok mind edyig meg hóltak.

Don Pjér halála után, Ferdinánd Császár Gróff Coláldot bocsátá a' Dunán innen való félre, ki Szolnok táyát, és Csepreget el ráblá, el égeté, és föl dullá; Szántóházi Ferenczet a' Mestert, és Kisfaludi Balázt a' Vice-Iszpánt, ott el fogák, és adák őket a' Császár fogságába. De a' jámbor Császár hamar el bocsáttatá.

Bethlen Gábor, mig a' Bavariay Herczeg a' Csehekkal Prágánál hadakozék, addég mind békével Posonnál vala, várván azt, minémű vége lenne a' Csehek hadának. Valának pedig Bethlen mellett Németek feles gyalog nép, kiket Morvából és Silefiából küldörttek vala mellé, azok a' dögű mjátt mind el halának Posonnál, Ugy ányyira, hogy el sem győzik vala temetni őket.

Halván a' Magyarok, és a' több pártos Országok Fridricusnak, és Orzágnak veszedelmét fölőtte igen meg rémulének rajta, és meg bánák cselekedeteket.

A' Magyarok azért, a' Palatinust, a' Bethlen követivel, és egynehány Urral el választák hogy a' Császárral valami jó okokkal frigyet és békeséget szerezzen, ki ira a' Császárnak felőle. A' Császáris mint jó, és Isten féllő Fejedelem, ki nem kívántta a' kőrősztyén vérontást, hozzá állá a' tractához. Azért, ezis az esztendő így, és ilyen fok kőrősztyén Vérontásokkal, mulék és végeződék el De tovább vagyon még a' nagy óltár.

E Nnek az esztendőnek kezdetiben azért, el küldé Ferdinánd Császár Hamburgba a' Francziai Király követét, egynéhány Német Urral, kikkel Eszterhási Miklósis ott vala. A' Magyarok párttyárolis eljőve a' Palatinus Forgács Sigmond, a' Bethlen követével Pécsi Simonnal a' Cancelláriussal, kikkel egynéhány Magyar Ur, és fő Nemes ember jőve, és ott a' békeiséget fokáig, közel Hulvét napyáig tractálák egymás közöt. De mint hogy a' Németek az Cseh Országi diadalommal, az szokások, szerént igen el bízták vala magokat, és a' Magyarokat immár csak semminek tarttyák vala lenni. Más fölől, Bethlenis keményen tarttya vala magát, és semmi féelmet nem mutat vala, nem meherete a' békeiség véghez. Kitt látván a' Pálatinus, nem mene viszsa Hamburgból Magyar Országba, hanem meg alázván magát, és vétkeit meg ősmérvén, Bécsbe mene Ferdinánd Császárhoz, kitől könnyen kegyelmet nyere magának.

Vay te Pálatinus, ha te Pofonban az erős Várban meg állod vala a' helt, soha Bethlennek az ő dólga nem ment volna ennyre elő.

E' tractáta, alatt, a' Thót Országi Bán Therfacski Miklós, Thót Országban Báthyan Ferencznek, egy Várát, kitt Grebennek hinak, igen nagy erős hideggel véletlenül meg szállá, és azt meg vévé, mert semmi izólgáló nép nem vala benne, hanem a' Tisztartók, egynéhány pórral rekeszkettek vala belé a' Várban Ez len Februariusnak 9. napyján. *Dominus his opus habebat.*

Bethlen Gábor azért, látván hogy a' békeiség Véghez nem ment volna, el jőve Pofonba, és a' Coronát föl vivé magával Zólyomba, azu, tán Kalsába, Kalsából az erős Várba Ecfetbe, és azt oda helyhezteté, gondolván azt, hogy jóvendőbenis a' Coronáért, meg alkoszik Ferdinánd Császár véle, a' mint uyis len a' dolog.

Látván a' Magyarok, hogy a' Császár haddal és fegyverrel akarya engedelmeségre haytani őket fölötte igen meg rémulének rajta, a' hadakozástis, és a' nagy inséget immár szintén el unták vala. Félnek vala attul fölötte igen, hogy őkis ne járnának ugy a' mint a' Csehek járanak. Ezek bizonynyal, kéfzek lesznek vala immár a' Császárnak minden rendbeliek, minden conditiók nélkül meg hódulni, és feyet nyakat nyuitani. Csak egyedül Bethlen keményéte meg magát, és ő tartá fön a' hadat a' Császár ellen, a' mint maydjobban kiteczik.

Szécsi György Bethlentől, a' Császárhoz hayla, és Füleketis a' Császár számára haytá.

Ferdinánd Császár azért, keét felé bocsátá hadát Magyar Országra.

Egyk

Egyk részével Dunán innén Grófi Coláldót bocsátá Ezterhási Miklóssal, ki elsőbennis mingyarált kőszögre mene, és azt meg hódultatá, megis eskütteté a' Császár hívségére őket, és népet vete belé. Onnan Batthyáni Ferencz Váaira mene, és kőrmendet meg szállá, és azt meg vevé, Végre Rohonc alá mene, és aztis meg vevé, kikben mindenképen Németeket hagyá,

Rohoncztól el indula, úgy hogy Szolonokot meg szállya, de meg tartózik csak ott közel Rohocznál, és ott hevere Táborba. Itt ha Coláldó ferénsséggel élt volna a' szerencsével, a' mint elsőben, meg rémültek vala tőle az emberek, bizonyára sok dőlgöt cselekedhetet volna. De a' Németek dölga mind csak halogatás, és üdö vesztés. Azért. mig Coláldó ot mulatá jó álkolmátoságát heában, addég Batthyáni a' Végbelieket magához gyűjté Német Uy-Várhoz, honnan a' Coláldó hadára untalan reá csatáznak vala, a' Németeket vágják, ölik, és mindenképpen fogyattyák vala. A' Törököketis el hívá maga segítségére Batthyáni, kik a' jó Nyereségért feleslen jövének el Ugy hogy a' Magyaroknál sokkal többben valának, kiktől immár tartnak vala a' Magyarokis. Látván azért Coláldó, hogy roszszul vagyon dölga, viszszá szálla kőszeghöz, azt néppel, éléssel megraká, azután viszszá hátráb vivé hadát.

A' Iffiu Zrínyi György ott vala Coláldó mellett kinek a' szolgay Murakőzből mikor hozzá mentek volna a' Táborban, egy Német faluban, mikor semmit nem vigyáznának magokra, és akkorban köztők ki megaz adyban fekűt, ki öltözöt és czankozot, egy jó regvel reáyok útének a' Batthyáni szolgay, és azokat mind föl verék, és nóha Vitézül oltalmazzák vala magokat, de reáyok gyiurák a' falut, és a' tűzzel vezték őket. Ott esének fogva Malagrudics Iván, egy jeles próbált Horvát Vitéz ember, kinek az Iffiak ha szávát fogadták volna, jobban Vigyáztak volna magokra, és nem jártak volna úgy a' mint jártak vele egyút három Orhóczi egy ember gyermeki, Ferencz, Gáspár. és Sigmönd, Pathacsics György, Orgován István, és több sok fő emberek. Azért azokat fogva bé vivék Batthyáni Ferencznek, Német Uy-Várba. E' len Juliusnak 5. napyan.

Batthyáni Ferencz, látván hogy Coláldó viszszá ment volna hadával, és hogy Törökkel Magyarral az ő hada meg sokasodot volna, kőrmendét meg szállatá a' Németekre, és azt viszszá vevé tőlők. Rohondczot azonképpen meg vevé. Végre kőszöget szállatá meg, és az alatt sokáig heverének, de héyában, mert azt meg nem veheték, sőt inkább sok kárt vallának népekben alatta továbbá, a' Bécsi mezőt, széle, kőrfőztől kőssül, mind a' nagy havasok, szörnyűképpen, rablák, égeték és

és dullák. Annak előtte a' Bécsi mező mint egy paradicsom kertye olly szép gyönyörűséges vala. De azt mostan pusztaságnak iszonyuságává tévék. A' szegénységet a' Törökök rabbá tévék, és sok ezer lelket vivének magokkal Török Országba, Vala-mikor akarták a' Bécsi mezőt szabadgyában nyargaltak szélel, sohól senki eleykben nem ál vala. Mert Coláldót az ű hadával Posonhoz küldötték vala. E' mind azerős téli údöig tartta, ugy menének el osztrán viszsa a' számtalan nyereséggel a' Törökök.

*Verum tamen inimicos meos illos, qui noluerunt
me regnare super se, adducito huc, & interficito ante me.*
Luc. 19.

Ferdinánd Császár Prágába huszon nyolcz Urat vágata szörnyűképpen le, ugy mint kik indéóy valának a' Cseh támadásnak Juliusnak 26. napyán. Kin a' Magyar Urakis fölött e igen még szöppenének.

Más részét hadának, a' Duna tulsó felére bocsátá a' Császár, Conte Buqvójával és a' Palatinussal. Ezek elsőbennis Posonra menének, kiknek a' Váras mingyarást meg hódola és meg eshűvék, a' Várahoz egynehányat lövének, és azis meg adá magát. De ki lopták vala a' lovat belőle, mert pusztán találák a' Corona taróházat. Ezeket azért Németekkel meg raká, és előb mene hadával Ersek-Uyvár felé, Utyában az Apró Várak meg hódulának néki. Meg szállá azért Ersek-Uyvárt, kiben benne vala Thurzó Sztanyfzó, de azt erőssen meg rakták vala vitézlő néppel, és egyéb szálláshoz való szükséggel.

Buqvója azért, egy része hadával el bocsátá Bosnyák Thanrást, és Pálfi Istvánt, a' Tátrán tul való Vármegyéket hódultatni, de azonközben mig azok Bethlennel tractálnak vala a' békeségről, felveré őket a' Bethlen népe, mind Tháborostól, és mind a, keét Urat fogva vivék Betlennek Kászába. Itt Pálfi István igen emberől Vitézketet, és egynehány nehéz Seb eset rayta-

A' Palatinus Forgács Sigmond, meg beregedék a' Táborba Ersek Uyvár alatt, és beregen Nagy Szombatba vitété magát, és ott egynehány nap mulvá meg hala Palatinusunk.

Bethlen Gábor, látván Ersek-Uyvárnak-állapattyát, Horvát Istvánt négy avyagy öt ezer lovassal és Hayduval, mingyarást Ersek-Uyvárhoz bocsátá, olly tanusággal, hogy, a' Buqvója hadának, élését avval el fogja, Strasáit, és a' Thábora szélit gyakorta meg üsse, és próbállyá, a' Néme-

gondteket szűnetlen fárasztá, még ōKassán hadát egybe győyti, kivel Er-
fek. Uyvárnak segítségére jöheffen. Horvát István azért vitézül el jára reá bi-
zot dőlőgában, és minden felől éléseket a' Németeknek el fogá Strásayokat,
Táborokat, gyakorta meg üti, és meg próbállya vala, úgy hogy mjárta
semmi nyugodalmok nem lehet vala a' Németeknek. A' várólis gya-
korta ki ütnek vala, mert az egyk Kapuyát annak, bé sem telzik vala
a' Németek előtt, hanem a' Németek szeme láttára, szabadgyában hor-
gyák vala az élelt bér ajtta nekik. A' Németeknek pedig sohonna senki
nem horgya vala az élést. Végre egykor, a' Német Tábornak a'
szélire ütének a' Magyarok, és a' harczon egy Magyar Katona, Bu-
gvóját Kopiaival által veré, melly Seb miatt megis hála Buqvóyá. A-
zért ilyen vége lén Buqvója virétségének a' Magyarok miatt, kiket ō
semminék tart vala lenni. E' len Juliusnak tizedik napyán. Ennek e'
vala neve, Bonaventura Comes a' Buquoy.

Buqvóya el esvén a' Németek fölötté igen mag rémulének, mint
a' fejetlen lábak nem tudnak vala mihez kezdeni.

Bethlen értvén Buqvóyának halálát, nem akará jó alkalmatosságát heá-
ba mulatni, Kassáról sietséggel meg indula hadával, kitt hálván a' Né-
metek nem várak meg Bethlent, hanem meg indulának Erfek - Uyvár alól
a' Duna melé szállának előtte, hufzon nyolcz fall törő szép Agyút, és
egyéb hadakozó szerszámot számtalant hagyának oda. De mentekben a'
Magyarok mindenüt raytok valának, úgy annyra, hogy számtalanon vel-
szének el a' Németekben, ki a' vízben ki a' szárazon. A' maradékya Csa-
ló közben szálla bé, de ott sem maradhatának meg, hanem szintén Pofon-
hoz szállának vízfza a' Duna mellé, és ott ásának Sánczokat magok
környül. Olly igen meg rémul had vala ez a' Német had, hogy valahon
Magyar Katonát látnak avvagy hallanak vala, azon helt készek valának
meg futamodni.

Azért igi járának a' Németek Erfek Uyvár alatt a' nagy föl fuvalko-
dásért, kinek azért mind ez lén oka, hogy Magyar had nem vala mellették.
A' Császár fogadot vala ugyan számos Magyar hadat, de mihelen Erfek
Uyvár felé indulának, el hagyák a' Németeket és ottan Bethlenhez álla-
nak.

Vala á Császárnak Lengyelből, Kozákból szép hada, Kihez valóban
bizhatot volna, de Buqvóya a' Császárral azokat el bocsáttatá. Irigy-
elvén aztat hogy ōk mindenüt elől járnak és próbálnak vala, és Nyere-
ségekis gyakorta lészén vala, kitt csak hírrel hállának vala a' Németek.
Itt vette vala észében Buqvója, hogy nem köllött volna a' Lengyeleket el
boc-

bocsátani, és meg báná, de későre. Irtis vala a' Császárnak hogy ifjút érettek küldene, de meg lén addég a' Vásár.

Bethlen pedig Ersek-Uyvártól Nagy Szombatba jöve, és ott mellé vévén a' Jagondorffi Herczeg Német gyalogiát Pofón alá jöve, és azt még szállá, és erőssen lőteté, ott gyakorta való harczok lének a' keét fél kö-zött. Végre látván Bethlen hogy Pofont meg nem veheti, és népébennis fok kárt valla alatta, el szállá alóla, és Szakólcza felé szálla hadával. Szakólczából Morvának, és Austriának a' maradékját, kéméletlenül raboltatá égetteté, és dullatá.

Erdődi Christóf, a' nagy jámbor Ur, meg hala jó Ifju Korában.

Balási Péteris meg hala mind Eocsével egyetemben.

ANNO 1621

OSZMAN Császár Amhatnak a' fia hatalmas nagy erővel föl készüle, és Lengyel Országra indula személye szerént hadával. A' Lengyel Királys igen nagy készülettel vitéz módon vária vala magára, bizik valais erejében, mert ennek előtte immár keét Uttal, keét erős hadát verte vala meg a' Török Császárnak, és mind a' keét uttal szántalan Törököt vágtak vala le. Azért mikor a' Török Császár bé érkezet volna Lengyel Országba, mingyarást szemben szálla a' Lengyel Király hadával, és Kilenecz napig, szüntelen való vjadalt, és harczot tartá a' Lengyelekkel. De a' Lengyelek igen vitéz modon tarttyák vala magokat, úgy hogy inkább mindenkor meg tolyták vala a' Törököket. Végre el esék egy-néhány Vezér Bafa, fok szántalan Törökkel, El esék az utolsó harczon a' Császárnakis a' Pattrylattya feyéről, ki ugyan oda marada a' Lengyelek-nél. Azért, népének szántalan veszedelmével, és magának nagy gyalá zattyával, kényszerétteté a' Császár maradék hadával visszsa térni. Mon-gyák' hogy száz ezer Töröknel, Jáncsárnál, töb veszet akkor oda. A' Lengyelekbenis fokan veszték el. Illyen nagy erős ütközetet régtül fogva nem hallottunk vala. Mert minek előtte meg tért volna a' Csá-szár, mindent, valamit meg köllött próbálni, meg cselekedtek a' Törökök. De a' Lengyeleknek a' Nemet had használa fokot, mért volt harmincz ezer Némete a' Királynak. Ebben a' hadban ném vala szemé-lye szerént a' Király, hanem a' fiát Vladislauft bocsáta vala oda, ki igen vitézul és dicfiretessen forgolódot a' harczon. De a' Királys utánnok jó vala, igen szép és erős haddal, ki ha az ütközetre réá érkezhetet volna, kétségnélkül fogytig el verhették volna a' Török Császár hadát.

Azért, illyen gyalázattal hadakozék Ofzman Császár a' Lengyele kkel.

Sok időtől fogván nem történt vala, ez egi Török Császáron, a' ki mostan történek. Kiért dicsírték a' jó Istennek Szent Neve.

Ferdinánd Császár, és Bethlen Gábor, látván a' kőrösztréneknek iszonyu sok vérontásokat, ílmét ujjoban reá bírák magokat a' békeiség tractálására. Azért, a' Császár Dieterstaner Cardinált Pázmán Erseket, egynéhány Német Urral, kikkel Esterházi Miklósis ott vala, el küldé Niklospurgba Morvába, a' tractára Bethlenis el küldé Thurzó Imrét a' Palatinus fiát, Sándor Jánost és többet egynéhányat ugyan oda Niklospurgba, és el kezdeték a' tracta. De Thurzó Imre el nehezedék mert odais betegen jött vala, és el vitetvén magát, meg hala igen Iffu Korába, ki helyében Thurzó Stanizló jöve oda. Ezek mind az egész esztendőnek a' Végéig tractálák a' békeiséget : Végre ez esztendőnek utolsó napján, sok fáradságokkal, és törekedésekkel vivék véghez a' kívánt békeiséget. Kitt Uly esztendő napyán, az az, kis karácson napyán publicálának, mind a' conditiokkal öszve. Melly békeiség Bethlen Gábornak igen jól esek nem kötötte volt kardgyát heában föl. Azért, dicsírték a' jó Istennek szent Néve, hogy ez esztendőnek vége, a' szent békeiségnek véghez vitelével mulék el.

ANNO 1622.

Quare Domine DEUS Israël factum est hoc malum in populo tuo, ut bodie una tribus auferretur ex nobis. Judic : 21. cap.

Uly esztendő napyán, az az, kis karácson napyán, mind a' keét fél fől való Commissarius Urak, Niklasburgban a' sok fáradsággal (Ferdinánd Császár közöt, és Bethlen Gábor közöt) végezzet bekeiséget ki publicálák, ki ilyen conditiókkal lén : hogy a' Császár Bethlen Gábornak Magyar Országban hétt Vármegyét, tudni illik Szakmárt, Szabolczot, Ugocsát, Bereget, Zemplint, Borsfodot, és Abauvárárt, Kassa Várasával élteig néki engedet birnya. Ahoz Szakmárt, Ecsedet, Munkácsot, és Tokayt bizonyos Summába inscribálta néki, úgy hogy hólta után válthassa, ki a' Császár azokat, azoktól, kiknek hadgya Bethlen, Silesyaba az Opaviay, és Radibojay Herczegségekét néki atta élteig. Ezeknek föllőtte Imperiomi Herczeggé tévé. Bethlen viszon tag, a' Király választátnak, és Titulusnak. Az Országnak töb részének, úgy - mint a' Vármegyéknek, Várasóknak, és Végházaknak tellyeséggel

gel cédála. A' Coronát vízfő adá a' Császárnak, kitt a' Commisárius Urak Trincfén Várasába hozának, és azt az Ország Gyűléségy oda helyezték.

Továbbá, a' Császár a' Magyaroknak minden vétkeket és Latorságokat, meg engedé. A' Bécsi végezéleket. A' tizen hétt condiciókat, kiknek meg tartására Coronázattyakor felelt vala a' Császár, több szabadságokkal őszve meg confirmálá a' Császár. A' Rab Urakat, és fő embereket el bocsáták. De Bethlen váltságon bocsátá el azokat, csak Pál fi Istvántolis ötven ezer forintot vet. Azért, így válnak el egy másfú a' Commisárius Urak Niklasburgból. Adgya a' jó Isten, fokáig tarcson e' Szent békeség Országunkban, ne romollyon, veszfzen, és pusztullyon szegény házánk és Nemzetségünk magunk fegyverc miatt, kitt anélkülis szintén el nyomorítot a' Török Tizen ött elztendeig hadakozot Rudolphus Császár három Török Császárral, de mind anny elztendőkben sem vesztet vala el anny szép nép a' Magyarok közzül, a' menny ebben a' háboruban vesztet el.

Ferdinánd Császár, hozá magának feleségül a' Leonóra Afzfzont, a' Mantuay Herczég leányát.

Batthyáni Ferencz szolgája Turkovics György egynehányad magával éjmel meg hága Greben Várat Thót Országba, kiben Thersacski Miklósnak a' szolgálait meg fogdosá, a' Várat pedig Batthyáni Ferencz számára foglalá, nagy erős hideggel és havas időben. E' lén 8. napján Februariuának. Ez akkoris benne vala Greben Várában, mikor a' Bán meg vette vala aztot.

Constántinápolyban halhatatlan nagy támadás történék a' minémű soha ennek előtte a' Török birodalomba nem történt vala. Mert a' Törökök a' Jancsárokkal őszve, Oszmán Császárra támadának, ő magát Oszmán Császárt, és a' Vezéreket, több számtalan Tiszt viselő Törökökkel meg ölék. Ez a' kösztök való öldözés ötöd napig tartot ugyanarra, hogy ez idő alatt, negyven ezer Töröknél többet vágtak le egymás között, Melly iszonyu nagy támadást, nagy nehezen csöndeszíthetnenek le a' fő Törökök okát azt vetik ennek a' ramadásnak, hogy a' Lengyel Országi hadba, és ütközetben, anny sok Törökök vesztet vala oda. Es hogy ismét ujjobban a' Császár, a' Törökök akarattyok ellen, Lengyel Országra akar vala menny haddal, rajtok boszfúztat állani, Kiről soha el nem verhetik vala a' Törökök. Mert nem vala kedvek a' Törököknek Lengyel Országra hadakozni. Husz elztendős Iffiu legény vala Oszmán Császár hogy meg ölek. Ezt igen nagy akaratu, föl fuvalkodot, maga bíró Császárnak mondgyák hogy vólt. Nem

gondolt a' Tanácsokkal, hanem a' maga akarattján jár vala, dicfirtefsék a' Nagy Istennek Szent Neve, hogy ennek a' Császárnak így len halála Mert ha éz lokáig élhét volna, az egész keresztyén ség siratta volna. Olly hadakozó ember lett volna belőle, a' minémü Szultán Szulimán után, hozzá fogható hadakozó és Vér szopó Császár nem volt.

ANNO 1622.

MUSZTAFAT, az Ottmán Nemzetségből választák Oszmán helyében a' Császárságba, ezt igen csöndes, és szeléd erkölcsű Császárnak mongyák lenni.

Ferdinánd Császár és Király, Sopronba Gyűlést hirdete, hová a' Magyar Urak, és követek minden felől bé Gyűlésnek.

Thurzó Sztaniszlót választák Palatinusá ebbem a' Gyűlésben.

A' Coronát Trinésenből Sopronba hozák kivel.

Az Császárné Aszfzont ugyan ott nagy örömmel meg Coronázták.

Ebben a' Gyűlésben, Thersáczi Miklóst a' Bánt, az ő nagy és halhatatlan kegyetlen Istentelen ségyért, kivel Thót Országban minden rendeket, Urakat, Nemefeket, és Szabad Várafokat, minden ok nélkül fanyargat vala. Thót Orszának nagy és erős panaszfzára. Erdeme szerént meg foszták Tisztitól, ki a' több kegyetlenséghe között Kruséli János a' Császár Directorát meg fogatá, és Grében Várában a' hóhérral rettenetessen meg chigáztatá minden törvény nélkül, Végre egy Ráczlator szolgájával véletlenül, fekövő helyében puskából által löteté, meg sem hagyá gyonni szegént, illy nagy kegyetlenül öleté meg nyavallást.

Az Iffiu Zrinyi Györgynek adá, Ferdinánd Csásfár a' Bánságot.

Révai Péter, az egyk Corona őrző Ur meg hala, ki helyében Apomi Pált választák.

Ebben a' Gyűlésben, inkább mind csak a' békeféségnek meg tartasáról, és az el foglalt jószágoknak meg térítéséről, és vízfza adásáról végeztek. Melly Gyűlés igen szép csöndesen, és nagy szeretettel mulék és végeződék el, semmi háboruság sem veszekedés nem vala a' Magyar, és Német Nemzet között az egész Gyűlés alatt.

El végezödvén azért, a' Gyűlés, a' Coronát a' Palatinus a' több Vrakkal, Sopronból Pofony Várába a' régi helyére vivé.

Thót Országba, a Kőrösi kapitánságból, Kilencz százan rablány menének Török Országba, de azokat vízfza jöttökben, a' Törökök igen kevesen lévén, föl verék, kik között őt százan veszének oda.

A' Kár-

A' Kárlóczyakban azonképpen rablány menének Török Országba, de azokatis föl verék a' Törökök, Szemenicsét a' Capitánt elevenen el fogák.

Ezenközben, Imperiomban nagy hadakozások fok számtalan körösztyén vér ontások, fok fő nevezetes had viselő Uraknak és fő rendeknek veszedelmek és halálak lének, ahoz iszonyu fok Országbéli pusztlások, és romlások vadnak a' Császárral a' hit dolgában. El pusztula Magyar Ország, Cseh Ország, Ausztria, Morva, Silésia, Palatinatus, és Imperyomban egynéhány birodalom, a' fok hadakozásban. Ha a' körösztyén Fejedelmek, ezeket a' rettenetes hadakat és költségeket, a' Török ellen fordították volna, Kétség nélkül Európából ki verhetnék volna őket, Kiról elég példánk, csak a' minapi Lengyel Országi hadakozásis egy Királytul.

Ezek a' fok Országokbéli szörnyű nagy támadások, és párt ütések, mind a' végre indéttattának vala, hogy a' Auszriay házból való Fejedelmeket birodalmokból ki vethessék. Mert jól tudgyák vala aztat, hogy egyedül csak ezek a' Fejedelmek óltalmazták és fön tarttyák a' régi Romay körösztyén hitet, kiket ha birodalmokból ki vethették volna, körösztyén hitetis, ugy mint kinek senki óltalma nem lett volna, ez széles Világból tely eségesse ki fogyatták volna. De mind a' régi Romai körösztyén hitnek, s-mind a' jámbor Isten félo Fejedelmeknek, az erős Isten vala óltámok.

Ezekben a' hadakozó üdőkben fölötte igen nagy drágaság vala mindenből. E' pedig lén, mind a' fok számtalan hitván pénz verésből, és, a' jó pénznek ki fogyasztásából. Mert a' jó penzt föl verik vala a' pénz verő házakban, és azokból olly igen rossz penzt vernek vala, a' minéműt soha senki nem hallot sem olvasot. Mert egy régi garasból, négy, öt, rossz garast, egy Magyar pénzből, egy rossz garast, vernek vala. A' régi jó Tallér négy, öt, Magyar forintért kél vala. A' jó arány forint nyolcz Magyarforinton. A' Magyar penzt immár czudául látthattyák vala régi garast azonképpen. E' pedig mind egynéhány telhetetlen Német Ur tanácsából lén. Melly dologból fölötte nagy fogyatkozások valának az Országokban, mert ahoz képest, minden féle marhátt öt, hatt, áron adgyák vala az emberek.

Ehség, és Dögh halál, halhatatlan szörnyű nagy vala, a' minémű ennek előtte tálam soha Magyar Országban nem völt, kitt az ő iszonyúságának szörnyűségéért meg sem merem írni, Mert nemis hinnék el az utánunk köverközendő emberek. Illyen nagy nyomorúsággal, és minden féle inséggel vala szegény Magyar Ország minden felől környül vétet-

vétetve, Könyörűly Ur Isten a' kőrösztytýenségen Szánd meg népednek veszedelmét, és számtalon fok vér ontását. Es agy békeiséget mi údónkben. Amen.

ANNO 1622.

SZultán Mustafa el hagyá a' Császárságot, és Dervísé, az az, Török Bárattalén.

MURAT ezen néven negyedik, az Ofzmánnak az Eocse, lén Török Császárra igen Iffi acska korában.

BETHLEN GABORNAK.

Második támadásáról.

ANNO 1623.

Bethlen Gábor ismét föl bontá a' békeiséget Ferdinánd Császárral, és Septemberben Magyarra, Törökkel, nagy erővel által jöve Magyar Országon, és Morvába jöve, és azt szörnyűképpen raboltatá, és égetteté mind a' derék téli údóig, azután békével vízfza tere népével. A' Törökök fok számtalan ezer kőrösztytýén lölköt vivének rabságra magokkal, kiknek egy resztét Esztréthási Miklós a' Vegbeliekkal, Ersek-Uyvárnál föl veré, és fok kőrösztytýén rabokat szabadita meg túlók.

Conte de Monte Negro a' Császár hadával, (elég erős de hasznotalan haddal) ott hevere Morvában, erőssen bé Sanczolván magát, de fohón semmit az ellen nem próbála, kikkel Bethlen ott eleget Koplatata, és böytöltete, ló hussal hizlalván őket, mert élést fohonnan nem bocsát vala nékik. Végre Conte de Monte Negro, szemben lén Béthlennel ugyan ott Morvában, Táborából nagy alázatossan ki jöven obedienciára eleybe kezet lábát fogavéle.

A' Thót Országi Urak, és Nemesék, mind enni fok háboruságokba, és vízfza vonyasokba, a' jámborságba maradának meg, és a' Császárok mellet, nagy álhatatos hívségben lének, remélvén, hogy jövendőben meg jutalmazák azt nékik a' Császárok, kiért, nem hogy valami grátyával lettek volna hozzájuk, avvagy szabadságokat meg térítették, és súlyos Igáyokat meg könyebítették volna, de csak meg sem köszönék, és egy Ghottankot sem mondának nékik a' jó Császárok érette.

A'Ka-

A' Kanisay Törökök, Dráva Muraközbe bé ütenek, és a' Katori Névű falut meg rablák kikre Zrinyi György szolgay Légrádból, ugyan ott reá yok ütenek, és minap a' Mura Vízében hayták őket, holott őt száz Török vesze a' vízben.

ANNO 6124.

A' jó régi, fő Ur, Erdődi Thamás meg hala Krapina Várában 17. napyán Januáriusnak ideyének 67. esztendey ében örökké való bódog emlékezetet hagyván maga után. Kitt a' Fia Erdődi Sigmond, nagy Pompával, és drága szép készüléttel, Fejedelem mógyára, el temettete a' Zábrági nagy Templomban 29. napyán Juliusnak. E' fölőtte igen jeles, jámbor, Isten féld, Sz: életű, Igaság szerető, Ember bódcsüllő, minden féle jószágokkal tellyes, minden Lőlki és Világi dolgokban dicfiretes, és álhatatos Vitez Ur vala, kiért, az egész Országban senki nem találtaték, a' ki siralmásan nem óhaytaná az öröké való dicfiretre és emlékezetre méltó Urat. Ennek az ő dicfiretes élete, és almélkodható jó maga vitelése, sok Vraknak lehet Tüköre és példaya.

Bethlen Gáborral a' békeiséget ez egész télen mind tractálák, melly békeiség szerzésben Ecsedet a' fő Várat, örökké neki adá a' Császárt.

A' Zábrághi nagy Templomot, meg üte az menykő, ki myátt az egész Templom a' drága szép nagy oltár, az egész várral ószve rettenetessén el égett. Ez a' Templom vala minden dícsősége, és ékeisége, sőt leg drdgáb, és nagyob Kincse Thót Orzágnak. Ki len Pünkösöd het fön az az 27. napyán Májusnak éjél 11. Ez az éghés történek Domitrovics Péter Püspökségében

ANNO 1625.

Ezen a' Télen, a' Kanisayi Törökök egynehány uttal, rablásokkal, égetésekkel, Dráva Muraközben sok károkat tettek.

Továbbá, ebben az esztendőben sok fő Ur hala meg Magyar Országban.

Zriny Miklós meg hala Csáktornyába, Martiusnak 24. napyán.

ThurzóSztaniszló a' Palarin, meg hala Majusnak 1. napyán.

Barthányi Ferencz meg hala hertelen való halállal Szolonokban, Septemhernek 13. napyán.

Szécsi Györgyöt, a' maga szolgay eijél aluvó helyében az ágyban által lövék és meg ölék Istennek igaz ítéleti szerént, az ő álhatatlanságáért, mert ugyan kereskedik vala immár a' Fejedelmek között való

Ee

pártol-

pártolkodással, hól az' Császár párttyára hól Bethlemére hayolván egy-
nehányszor.

Erdődi Sigmond rablani mene, kitt a' Törökök készen vártak, és
mikor immár a' rablásból vízfőzra tért volna. Zriny Váránál egy igen
erőszorofon a' Törökök meg üték, és meg verék őtet, holott Kralics
Mátyást az ő Capitányát elevenen el fogák. Ebben a' harczban ő maga
Erdődi Sigmond igen Vitézül forgolódot, mert lováról a' gyalogok köz-
ben ugordván, igen biztattá és batórétotta őket de heyában, azután lo-
vonnis igen harczola a' Törökökkel. Vegre meg ölék alatta a' lovát,
kik között egy köz paripán nehezen jöhet el. E' lén Aprilisnek 29.
napján.

Azután csak hamar Erdődi Sigmondnak a' főlgay ismét rablani
menének, kiket valami Török Pribékek, el arulának a' Töröknek, és
készen Várán őket meg ütközének vélek; és nóha nagy későre meg
verék őket. De igen áthatotassan Vitézkédtek, úgy hogy a' harcz helen
fok fő Török esék halva, azok mellet három anny Törökis vesztet el a'
mennyen ezek között vesztet, mert sörétéjelig tartot a' harcz
köztök. Ott esét el halva Kralics Miklós, annak a' Kralics Matyáfnak
a' fia Kiról csak mastan emlekezénk. E' lön Juliusnak 2. napján.

Török Császár közöt és Ferdinánd Császár közöt Komáromba a'
Frigyet sokágg tractáltak.

Ferdinánd Császár, Magyar Országnek Gyűlést hirdete Sopronba,
hová egybe gyűlének az Urak is.

Észterhási Miklóst választák Magyar Orzági Palatinussá, October-
nek 25. napján ugyan azon Gyűlésben.

ANNO 1625.

XLIII. FERDINAND ezen neven harmadik, a' második Ferdinánd Csá-
szárnak a' fia Apyának akarattyából választaték és Coronáz-
taték Magyar Orzági Királlyá Sopronba, ideyének 16. esztendeyében,
a' lén Decembernek 8. napján, az az Böldogh Arzszony fogantatása nap-
ján. De Apyának élteben nem léfzen birodalma az Orzágon.

Idé azért helyheztettem, ezeknek a' főlyül meg irt Austriay Hercze-
gekből lett Magyar Orzági Királyoknak Genelogyájóját, hogy abból
az Olvasó jobban meg ércse a' Históriát, ki a' Philop Castelotol, az első
Maximilián Császártól kezdvén, így találtatik.

PHILIPPUS CASTILIÆ REX

ARCHIDUX AUSTRIÆ.

Carolus V. Imperator & Rex Hisp: Ferdinandus Imperator
 II. Philippus Rex Hisp: & Rex Hungariæ.
 III. Philippus Rex Hisp: qui
 IV. Philippus Rex Hisp:

Maximilianum Imp: Ferdinand: Carolum:
 & Regem Hung: Duc: Tyrol: Dub: Stir:
 qui

Rudol: Imp: Ernest: Matth: Imp: Maximil: Albert: & Venceslau
 & Reg: Hung: & Reg: Hung:
 Carolus Dux Styrræ
 qui

II. Ferdinandum Imp: Maximil: Leopold: Carol.
 & Reg: Hungariæ.
 qui

III. Ferdinandum Carolum
 Reg: Hungariæ

ANNO 1626.

Bethlen Gábor, hozá magának feleségül a' Kata Afzszont, a' Brandeburgi Elector Herezeg Leányát, Februariusnak 22. napyán.

Itt immár nagy örömei véget akarok vala vetni irásomban, remélvén azt, hogy a' mostani ny és iffiu Királyunknak ideyében, az ő szerencséjével kívánt békeféségben, szép csondesz és bátorságos állabatban, élhesünk és maradhasunk meg Országunkban. De ime az irégy ördög, ki a' békeféséget, és csöndességet elejtül, fogvá minden időben ellenzetete, az efzközi által, ujjoban való vizfsza vonyásokot, és haboruságokat, indita és támaszta föl a' kőrösfztyén Fejedelmek között.

Mert a' Lutor és a' Calvinista Fejedelmek látván azt, Ferdinand Császár minémü nagy hatalmat és győzödelmet vett légyen raytok az Imperiomban, igen meg rémulének rayta, félvén azon hogy az ő tévöl-géseket ki tisztéttya és femmivé télt a' Császár. Azért el multeszendőben az Angliay, a' Dániay, és Svécia Királyok, a' Velenczések, és Bethlen Gábor ujjobban egybe esküvének, és halhatatlan nagy és erősfzövet-séget és kötést csinálnak egymás között, a' végre, hogy minden erejekkél és tehetségekkel Ferdinand Császár ellen támadgyanak, hogy avar
 a' Cas.

a' Császárt meg győzhessék és hatalmat vehessenek rayta. De hejában lén minden tanácsok és igyekezetek, mert nincsen Isten ellen tanács, és az igaz Isten látván Ferdinánd Császárnak igaz igyet, szem látomást, hadakozik vala elltenek, mellette, és valamint régenten a' Babilon Törnyaépítőynek tanácsokat hogy az Isten semmivé tévé, úgy ezeknekis minden tanácsokat és végezéseket csodállatossan de igen irgalmassan és kegyelmessen mind föl fordítá és ezeket veszté, sórt, a' minémü vermet néki ásnak vala, abban Őket eyté.

A' felső Ausztriában nagy pór had támadot vala föl a' Császár ellen, kik között titkon fő Urak, és Nemességek is lappangottak és ot egynehány váraft megis vertek vala, Linzeris a' fő váraft meg szálloták, és azt erőssen vitattyák vala, De ezeket a' Császár, hada keves erővel. Kétfzeris hamar egymás után igen megverés el őzlatá.

Ezenközben Zrinyi Györgyöt a' Horvát Országi Bánt, a' Császár Imperiomba bocsátá ezer lovon való Katonával, az ott való hadnak segítségére Bolestáner Herzeg mellé, ki ez egész esztendőben mind mellette hadakozot. Zrinyivel azért ezek a' Hadnagyk voltak odá Bahács Farkas, Dovolich György, Eorfi Sigmond, és Mikulics László, ezek az ő maga őt száz lovásfi között, mindenik száz lovon való Katonának volt Hadnaggya. Az Orehoczi Ferenczet száz lovásfi között pedig Orehoczi László, Orehoczi Gáspár, és Pathachich János, ezis mindenik száz száz Katonának volt Hadnaggya, kikkel Thót Országból és Horvát Országból lok fő emberek és ifjú legények mentek föl.

A' Daniay Christiernus Király azért ideyen nagy erővel kijőve Országból imperiomba, és ott sokáig heveré héyába hadával Táborban. De végre a' Bavariay Maximilián Herczegnek fő hadi Generálisá és Marsalkia, a' jó, okos, és Isten féllő, Vitéz Ur Munsur Joannes Mercules Comes a' Tilli, a' Daniay Királt egiszeris, mászor is csak hamar egymás után igen meg veré, és minden hadát semmivé tévé, hufzon nyolcz fal törő Agyuyát minden hadakozó szerszámával, és Táborával őszve el nyere tőle, jóllehet ő maga a' Király igen vitéz modon forgolódot a' harczon, és sebben szaladotis el onnan. Ezek a' Vereségek, és győzedelmek csak hamar egymás után lének kitt ertvén az ellenségnek töb része, igen meg remülének rayta.

A' Sveciay Királynak pedig az utát, a' Lengyel Országi Sigmond Király, úgy meg állá hogy a' hagyott és rendelt helre Silesiába, hová a' végezés szerint Bethlen Gáborral és a' Török segítséggel, egyben köllött volna gyűlniek semmiképpen el nem jöhetet, hanem meg köllött terni hadával.

A' Livóniay Kozákokis a' Tatárokat fölőtte igen meg verék Lengyel Országba, kiket Bethlen Gábor a' végre bocsátot és rendelt vala
Len-

Lengyel Országra, hogy azok myátt a' Lengyelek a' Sveciay Királynak
ki jó vésében akadékul ne lehettek volna.

BETHLEN GABORNAK HARMADIK

Tamadásáról

ANNO 1626.

BEthelen Gábor azért ilyen Istentelenül indétá el minden méltó ok
nélkül, harmandszor való támadását Ferdinánd Császár ellen.

Es mivel hogy a' Buday Szoffi Mehmet Basa, Török Császárnál
igen ellentartó vala, a' Ferdinánd Császárral szerzet békeségnek föl
bontásába, azért őtet Bethlen Török Császárnak bé vadolá, ugy hogy ő
a' Németeknek igen nagy baráttyok volna, kitt értvén a' Császár, Budá-
ban meg főjtatá, Szoffi Mehmet Basát, és Bethlenek ajánlásából a' Bosz-
nay Murtezán Basának adák a' Buday Basaságot.

A' Budayi Murtezán Basa azért a' Ferdinánd Császárral való bé-
keséget Bethlen akarattyából mingyarást föl bontá, és elsőbennis, a' fri-
gy ellen Nytra tartomán yában hufzon hatt falut rábolrata és égettete el.

Ezenközben Mansfeld Ernest, annak a' jó Mansfeld Cárólnak ki
Esztergamot a' Törököktől meg vette vólt, (Kiról ide hátra, méltán
bocsúlletessen emlekezénk.) Záb, avvagy Fattyu Eocse Bettlennel lett
végezése szerént, hettelenséggel egynehány Országokon által (Slesiába,
Morvába, és onnan véletlenül Magyar Országba) bé jűve tizen öt ezer
Némettel, kit Illésházi Gáspár Bethlen hive, Trincfinnél a' Vágon béké-
vel által bocsáta, onnan a' Bánya Várasokhoz szálla közeleb Bethlenhez
de onnand is bellyéb szálla hadával Bethlen tártományába, mert még
nem indult vólt Kásából hadával.

Bolestáner János Herczeg Imperiomból a' Császár hadával nagy
erővel, és igen szép haddal, mindenűt nyomában vala Mansfeldnek, és
egynehány helen el érhetete, s-meg is verhetete volna őtet, ha akarta vól-
na. De gubás ebnek fanas eb a' társa, egyk varju a' máfikának nem
váya ki szemeit. Bé érkezék Bolestáneris minden hadával mingyarást
Mansfeld után Magyar Országba, és Gálgócznál szálla táborba, Kivel
Zrinyi Györgyis a' Bán, az ő hadával, mindenűt véle vala, és mellette
igen Vitézűl és dicséreteffen viselte magát. Ez olly erős had vala, hogy
miotátul fogva az Ausriai Fejedelmek birják Magyar Országot, soha Ma-
gyar Országban ilyen szép és erős hadak Török ellen nem vólt, ugy ho-
gy ő magával is a' Török Császárral szabadon meg ütközhettek volna,
mert csak lovas fegyveresseis Magyar nélkül hufzon hat ezer vólt, gyalog-
ia pedig negyven ezer. De héyába való a' jó had, mikor Kabola a'
Vezére (rég Magyar szó ez) Eszterházi Miklósis a' Palatinus a' Magyar
haddal oda jűve Bolestáner mellé.

Azon-

Azonbán a' Buday Murtezán Basa, kivel a' Boszniai Törökökis véve voltak, Bethlen akarattjából Nógrádot Eszter hási Pálra a' Palatinus Eocsére tea szálla, es azt erőssen vitatá, azért Bolestáner a' Palatinussal el menének Nógradnak segítségére, De meg nem várá őket a' Basa, hanem népenék nagy Kárával el szálla alóla Ezigy léven Bolestáneris vízfza szálla hadával Ersek Uyvárhoz.

Bethlen Gáboris érkezék aző hadával, és a' Budai Murtezán Basával együvé szálla Táborba, kivel együt Palánkhöz jüve, a' végre, hogy a' Császár hadával Bolestánerrel derékképpen meg ütközzek Bolestáneris a' Palatinussal eleibe jüvének, és ott ökis szembe szállának Bethlenel, sok szép és erős seregekben viadalhoz rendelvén a' hadat. De mihelyen meg látá Bethlen a' Német hadat, azon helyt fölette igen el cede és el rémülé tőlök mind a' Törökökkel egytembe, annyira, hogy nem tud vala mihez kapni, és immar mind Török Magyar hada futó félbe vala, hanem az álnok ember, Róka bőrrel fordétá ki a' ködment, és mingyáraft követeket küldé Bolestánerhez és a' Palatinushoz ilyen csálárdsággal : hogy nem jött volna maftan a' Császár ellen ugy mint ellenség, hanem látván Magyar Országának a' Török myát való veszedelmét, azért jött, hogy ő Ferdinánd Császár között és Török Császár között békeséget szerezzen, és hogy arra ő néki a' Török Császártul tellyes hatalma vagyon azért kéri őket, hogy bátor csak harmad napig avvagy ha tovább nem akaryák, ottan csak másod napig legyenek mind a' kétfelől békeséggel, és ő minden bizonnyal a' két Császár között békeséget szerez. De a' Palatinus tudván Bethlennek ravaszságát, igen kéri és inti vala Bolestáner, hogy nehidgyen néki, mert ő csak csávarog és Csigánkodik, hanem ugyan derékképpén meg ütközzék véle, kire az Istentelen ember azt felelte vala a' Palatinusnak, hogy ha nyilván tudná aztot, hogy azon nap Constánczinápoltt meg vehetnéis a' Törököktül, de ő nem akarja az ütközetet és viadalt (mimemű szó lett légyén ez azt mire érthetni, ám regienek az eszes emberek ítéletet felőle) tudom azt, hogy ha Magyar Urtul hallotak volna ilyen szót meg tudnák a' Németek azt magyarázni és itélni) Azonközben a' Bethlen követi addég futkosának ideltova köztök, hogy végre a' nap el enyésző félbe vala, azért Bolestáner másod napig való békeséget ada néki, és egy eijelre mind az két fél Táborba szálla. Bethlen Gábor ezt a' kívánt alkolmatóságot kaphatván, azon éijel nagy csöndesen minden hadával föl czankozék, és mind a' Törökkel öfzve el vakarodék onnán három melly földnire hátráb, kit Bolestáner más nap viradva vén efszébe. Így jáczattatá meg a' nagy bölcs és okos hadakozo Németeket Bethlen Gábor.

Itt ha Ferdinánd Császárnak jó és okos hadviselő Vezére lett volna, együt-

együttal és fáratsággal mind Bethlen Gábort a' Törökökkel, mind Mansfeldet föl verhetné és semmivé tehetné volna, ahoz akár mellik erős váratis a' Törököktul meg vehette volna.

Bethlen Gábor mind-azon által ismét Táborba szálla Lévához a' Törökökkel, hová Mansfeld is az ő hadával meléie érkezék.

Bolestáner Nagy Szombathoz szálla hadával, és mind az egész erős télig ott hevere népével. Edes hazánkat Magyar Országot harmincz mély földnre, mind föl prädála, és azt szörnyen el pusztétá, halhatatlan nagy Istente lenségeket cselekedvén benne, az Istentelen ember, melyeket a' szemérem mjátt meg sem írhatni. De nem szenvedé el a' bolzsú álló igaz Isten azt nekik, mert iszonyu nagy Dögh halált bocsáta rájok, ki mjátt huson öt ezer emberénél több hala meg. Végre onnan viszsza Slesiba és Morvába vivé hadát teletni. Ezt a' Bolestáner Herczeget, az ő Istentelen nagy, és halhatatlan kegyetlenségiért, méltábban köllene Hóhér Herczegnek, avvagy Golgenistánernek, hogy nem mint valami böcsülletes névvel nevezni, mert csak az emberek akasztásában, és vesztésében gyönyörködik vala.

Bethlen Gábor is a' Törökökkel haza mene teletni.

Mansfeld Ernest immár nem tud vala hova lenni mert a' Császár népe minden felől reá vigyáz vala, melyre menné viszsza. Azért minden Agyuit, és Taraszkít a' Budai Basának adá, hádának egy része Bethlennél marada, fokban el halának benne, fokban Törökök is lének közzülők, ő maga Budára mene, onnan Horvát Országban és Dalmatián által (a' Török tartománján) Velenczébe akar vala menni, de uttyában Bosznýában meg hala, Igy lén vége Mansfeldnek is.

A' jó Zrinyi György a' Horvát Orzági Bán, Kiról csak ennek el-lőtte is egynéhány helen, méltán nagy böcsülletesen emlekezénk, meg betegedék, és 18. napján Decembernek Posonban meg hala, Ifjuságának és előmentének szintén virágzó idejében. Ugy mint életének huszon nyolczadik esztendejében, Országunknak nagy kárával, mert immáris régen követi vala jó vitéz eleinek nyomdokit, jó hireket nevet és bizonyára hatovább élhetet volna fogyatkozot házáknak és nemzetségünknek fölőtte, hasznosan szolgált volna, ki felől mindenek igen nagy jó reménségbe valának. Temetteter Dráva Mura-közben, a' Remete Barátok Calastromában Sz: Ilonában Septembernek ötödik napján elég szép csermóniával, és méltóságához illendő pompával. Két szép kis fiaskajá maradot Miklós, és Péter, kikből nevellyen Isten jó Urakat. Még ezek egymással a' Dunán tul így veszekednek vala addég a' Kanisai Törökök a' Mura mellékét Murai Szombatig, és Raba mellékét Sz: Gothárdig,

egy-

egynehány uttal el rabláék el égeték és valamikor ákarták szabadgyában jártak oda sohón senki nem állott ellenek, honnan ízántalan kőrefztyén rabot hordottak el.

A' Győri Királyképe Prainer János, és Nadaſdi Pál az Ország had-nagya, Székes Fejér - Vár felől, Somogyságban a' Rácokat el rabláék, honnan fok rabot és barmot hoztak el.

A' Thót Országí végbeliekis fokat rabláának a' Török birodalomban.

Ez alatt Poſonban, azután Bécsben, végre Komáromban a' békeſéget igen tractalák, egy felől Török Császár között, és Bethlen Gábor között, más felől Ferdinand Császár között egéfz télen, és következendő Nyáron.

Ebben az eſzendőben Kazul Baſa Babilónia alatt, a' Török Császár erejét másodszor iſmért igen meg veré, Táborát, és minden hadakozó fzerſzámat el nyeré Es mint hogy Török Császárnak oda bé ilyen nagy és erős ellenségi valának, nem lett volna néki fémmi kedve, a' mi Császárunkal való frigyet föl bontani, és ide reánk hadakozni, ha Bethlen Gábor nem untatta és nem ſollicitálta volna őtet.

ANNO 1627.

Auſtriában nagy Paraſzt Hadtámad úgy hogy 50. ézerig gyülekezék de egynehány helyen meg verettetvén el oſzolnak; Bethlen Gábor alattomban iſmét feles Tatárokat nyer a' Töröktől Segetségére, kikis LengyenOrszág, szélin akarván ki jöni az Lengyelektől uttyokban le vágattatnak. Látvan azért hogy nem mehet elő dolgában az Békeſſeghez, ragaszkodék, és Erdélyben le telepedék.

ANNO 1628.

Ugyanis haza mehet a' Sok nyereséggel, mert Tituluſt; Joſzágot, Méltóságot nagyon Szerze magának, mert S. R. I. Princeps, Opulíæ, Ratiboriæqvé Dux. Caſſa, Szakmár, Munkács, Eceſd, egynehány Vármegyék életéig nékie engedtetének. De nem Sokáig birhatá mind ezeket, mert valamint hogy nyughatatlan Szomjuſágát elméjének ezen nyereſſegekkel láttatnek enyhíteni; Ugy az Teſtinyughatatlanságis veſzedelmes víz kőrsággá változék, és neha nem csak Erdélyi Doctoroknak, ſőt meſzſze Országokról hozatott Medicusoknak Curaja alá adá magát. De vallyon nem gyötrötté elméjét annyi ézer, keresztyén Lelkeknek az Pogány Török, és Tatár által való el raboltatáſa! Artatlan vérnek ki ontáſa? Az mulando Erdéli Fejedelémſégért, Lippának lenőnek, Lugosnak Facſatnak, és több váraknak, Török kezében juttatáſa?

ANNO 1629.

Midőn azért látná Bethlen Gábor hogy nem Sokára életének vége el közelgetne; Ferdinandus Tertiusnak és Muráth Török Császárnak Fejedelmi ajándékokot hagyá Feleſégének Catharinának Száz ezer Tallért, Fogaraſ várát, Eceſdet, Munkácsot Tokait; Azért életének 51. Birodalmának 17. eſzténdejében Gyula Fejerváratt die 26. Novembris meg hala; és Fejedelmi Pomipával, a' következő 1630. eſztendőben a' Hunyadi Jánostól Szent Mihály Tiſztelſégére épitetett Templomban die 20. Januáry el Temettetéék.

Az nagy hírű Zrínyi Miklóſnak Pethő Gergely neve alatt ki bocſátott Hyſtóriáának V E G E.

